بعونہ تعالیٰ

حصہ دوم کتاب لاجواب مسمی بہ

منتہی الحساب

مؤلفہ منشی محمد ذکاء اللہ صاحب ڈپٹی انسپکٹر مدارس ضلع بلندشہر

مطبع جہانگیری واقع میرٹھ میں طبع ہوا

سنہ ۱۸۶۷ عیسوی
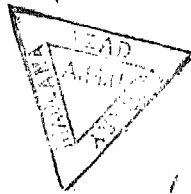
CHECKED

URDU STACKS

دیباچہ

CHECKED 2002

ب یہہ کتاب دفعہ اول مین منطبع ہوئی تو جناب صاحب انسپکٹر بہادر قسمت اول
ممالک مغربی و شمالی نی پسند فرماکر خرید فرمائی اور نیز ارباب اس فن کی ایسی خریداری
ہوئی کہ دو ہاتہون ہاتہہ فروخت ہوگئی بعدہٗ اکثر حاکمان سررشتہ تعلیم کو اس کتاب
کی خریداری منظور خاطر عاطر ہوئی اور بہت سی درخواستین شایقین کی بہی آئین لہذا دوبارہ
انطباع کی ضرورت ہوئی اس کتاب مین تخمیناً پندرہ سو سوالات کل قواعد حساب کے
مع مجمل حل لکہی گئی ہین یہہ سب مثالین کولنزو صاحب کی کتاب سی ترجمہ کی گئی ہین اور
اونکا حل اوسکی شرح سی جو سیموئل مینارڈ نی کی ہی لکہا گیا ہی ترجمہ مین ہمیشہ انگریزی
مثالون کی تحویل ہندوستانی پیمانون مین کی گئی غرض ان سوالات مین کوئی انگریزی کی
بات نہین رہی اس کتاب سی طالب علمون اور استادون ممتحنون کو بہت فایدے
حاصل ہونگی مدرسین جو اکثر سوالات اپنی طلبہ کو بتلاتی ہین تو اونکی جانچنے کی لیے یا تو
خود اوس سوال کو حل کرتی ہین یا طالب علم کے سوال حل کئے ہوئی کو اول سی آخر تک
دیکہتے مین سمجہیں اونکا وقت بہت ضایع جاتا ہی اور اس کتاب سی صرف مقابلہ کرکے

طلبہ کو اونکی غلطیان بتلا سکینگے اور یہی فایدہ ممتحنون کو بہی حاصل ہے اکثر طالب علم
جو قواعد کو سیکہتے ہین اونکو اچہی طرح جب تک بہت سی مثالین نہ حل کرین نہین سمجہتے
اب ان سوالات معہ محل حل کو دیکہہ کر اون قواعد کا استحکام اونکی ذہن مین خوب ہوجاویگا
اکثر وہ حل سوالات مین خوش ترکیبی عمل حل کو ملحوظ نہین رکہتی اور عمل اس انتشار کی ساتہ
کرتی ہین کہ اکثر جواب صحیح صحیح نہین نکال سکتی اب اس ترکیب عمل کو دیکہکر وہ حل سوالات مین
خوش ترکیبی کی پابند ہونگے اور اونکو مشق خوب ہوجاویگی ترکیب حل کی بہی ایسی لکہی گئی
کہ جتنی زیادہ آسان اور اچہی تصور مین نہین آتی حساب مین جو مدرسین کم استعداد ہین
اونکی خوش استعدادی کی لئی بہی اس کتاب مین سرمایہ اچہا ہی اگر وہ اس کتاب کو غور
سی پڑہینگے تو اونکو معلوم ہوگا کہ اونکی استعداد مین کیا فرق ہوگیا ہی پس اس کتاب
سودمندی کا انصاف اون لوگون کی ہاتہہ مین ہی جو اوسکو اپنی استعمال مین لاوینگے
بلندشہر مین تہا کتاب میرٹہہ مین چہپی اسلئی اوسکی اہتمام صحت مین ہرچند شفیق دلی
پالی رام صاحب مدرس دوم ہندی مدرسہ دستور التعلیم میرٹہہ نی ہلری حال پر عنایت فرماکر سالا

منتهی الحساب حصہ دوم

باب اول اعمال صحاح

سوالات نمبری (۱) جمع

(۱)
۳۲ ۱۳۱۳
۴۵ ۲۷ ۳۴
۱۳ ۰۴ ۳۱
۳۷ ۱۸
۲۴۵ ۶۱
۳۴ ۱۳ ۲۳
جواب ۱۲۷ ۴۱ ۷۰

(۲)
۵ ۴ ۳۱ ۲۳
۲۳ ۴۵ ۱۲
۷۱ ۳۱ ۴۵
۱۰ ۴۲ ۳۴
۳ ۶۱ ۴۲
۳۴ ۵۱
جواب ۱۶۳ ۴۶ ۰۷

(۳)
۵ ۳ ۶۱ ۲۳
۴۵ ۳۲ ۱۵
۱۲ ۳۴
۴۲ ۳۱
۵ ۱۲ ۳۴
۶۱ ۳۲ ۵۴
جواب ۱۶۵ ۹۲ ۹۱

(۴)
۱۳ ۳۴ ۵۶
۲۳ ۴۵ ۶۱
۳۴ ۵۶ ۱۲
۴۵ ۶۱ ۲۳
۵۶ ۱۲ ۳۴
۶۱ ۲۳ ۴۵
جواب ۲۳۳ ۳۳ ۳۱

(۵)
۷۶ ۱۲ ۸۴
۶۱ ۲۸ ۷۴
۸۷ ۱۹
۴۶ ۷۵ ۹
۵۸ ۷۹ ۹۹
۹۸ ۷۶ ۷۸
جواب ۳۰۰ ۵۳ ۱۳

(۶)
۹۵ ۷۸ ۹
۲۳ ۸۶ ۷
۵۷ ۹
۹ ۷۸ ۴۱
۴۸ ۹۵ ۶
۳ ۷۴ ۲
جواب ۱۵۳ ۷۲ ۰

(۷)
۶۹ ۲۳ ۸۷
۴۹ ۵۶
۸ ۷۹ ۵۸
۷۶ ۹۳ ۷۸
۵۷ ۹۰
۸ ۷۶ ۵۸
جواب ۱۶۲ ۸۱ ۲۷

(۸)
۷۶ ۸۴ ۵۱
۳۵ ۸۴ ۲۸
۸۷ ۹۶
۵ ۴۹ ۳۷
۴ ۹۵
۸۷ ۶۵ ۷۸
جواب ۲۰۶ ۷۶ ۸۷

(۹) جمع کرو پانچ لاکھ ستانوے ہزار چھہ سو پچاسی اور انچاس ہزار تین سو سات اور چار لاکھ نو ہزار ستر سٹھہ اور چودہ ہزار انیس اور سات لاکھ چوہتر اور ستاسٹھہ ہزار نو

جواب [۱۸۳۵۱۶۱]

(۱۰) سات لاکھ سات ہزار چار سو انسٹھہ اور اٹھانوے ہزار چوہتر اور چھہ ہزار آٹھہ سو سات اور پانچ لاکھ تین سو نو اور سات ہزار نو سو اٹھتر اور نو لاکھ نو ہزار نو سو تینانوے

جواب [۲۲۳۰۹۲۶]

(۱۱) پانچ کرور ستاون لاکھ پانچ اور ستر کرور نو لاکھ آٹھہ ہزار دو سو پانچ اور سات کرور ساٹھہ لاکھ چودہ ہزار انسٹھہ اور ستاسی کرور اناسی لاکھ دو ہزار سینتالیس اور اٹھتر لاکھ چار ہزار پانچ سو بارہ اور ستاون کرور اٹھاون لاکھ ایک ہزار تینانوے +

جواب [۲۲۹۴۱۲۹۹۲۷]

(۱۲) تیس کرور چورانوے لاکھ سترہ ہزار ستاسی اور چھہ لاکھ چھہتر ہزار انچاس اور سات ارب نو کرور اٹھتر لاکھ چودہ ہزار تین سو پانچ اور سات کرور پچانوے لاکھ چار ہزار انچاس اور سات ارب آٹھہ لاکھ چھہتر ہزار چار سو اونتیس اور چھہ ارب سات کرور چوراسی لاکھ انتالیس ہزار چھہ سو سینتالیس +

جواب [۰۹۰۵۶۶۷۲۶۵۶۶]

سوالات نمبری (۲) تفریق

(۱) ۷۶۵۴۳۹
۳۴۳۴۱۸
جواب ۴۲۲۰۲۱

(۲) ۶۹۷۴۳۸
۶۳۵۰۳۶
جواب ۶۲۴۰۲

(۳) ۷۵۰۸۴۵۲
۴۱۸۲۳۴۰
جواب ۳۴۰۲۱۸

(۴) ۵۴۳۶۲۵
۴۹۲۷۰۸
جواب ۵۰۹۱۷

(۵) ۶۸۳۱۲۵
۴۹۲۸۱۶
جواب ۱۹۰۳۰۹

(۶) ۷۱۲۳۴۵
۵۳۸۱۵۹
جواب ۱۷۴۱۸۶

(۷) ۵۶۴۳۰۷
۴۷۹۱۷۶
جواب ۸۵۱۳۱

(۸) ۷۰۲۳۰۶
۴۷۵۴۲۹
جواب ۲۲۶۸۷۷

(۹) چھہ لاکھ نو ہزار سات سو ایک میں سے تین لاکھ ستانوے ہزار انچاس تفریق کرو +

جواب [۲۱ ۲۶۵۲]

(۱۰) چار لاکھ پچاس ہزار چورانوے میں سے ننانوے ہزار نو سو نو گھٹاؤ +

جواب [۳ ۵۰ ۱۸۵]

(۱۱) اکہتر کروڑ اسی لاکھ چودہ ہزار ستاون میں سے نو کروڑ اٹھتر لاکھ چار ہزار سات سو سولہ گھٹاؤ

جواب [۶ ۲۰ ۲۰۹۳۴۱]

(۱۲) تریپن ارب اٹھارہ ہزار ستانوے میں سے چالیس ارب باون کروڑ ستاسی لاکھ چھ ہزار سات سو نو گھٹاؤ +

جواب [۱۲ ۴۷۱۳۱۱۳۸۸]

سوالات نمبری (۳) ضرب

(۱) ۲ × ۳۴۵۶۷۳ — جواب { ۶۹ ۱۳ ۴۶ }

(۲) ۳ × ۴۵۷۶۳۲ — جواب { ۱۳۷ ۲۸ ۹۶ }

(۳) ۴ × ۴۴ ۵۷۶۳ — جواب { ۱ ۷۸ ۳۰ ۵۲ }

(۴) ۵ × ۳۷۱۲۸۱ — جواب { ۱۸۵۶۴۰۵ }

(۵) ۶ × ۶۳۵۴۳۲ — جواب { ۳۸ ۱۲۵۹۲ }

(۶) ۷ × ۴۲۱۳۷۵ — جواب { ۲۹۴ ۹۶۲۵ }

(۷) ۸ × ۳۷۸۹۱۴ — جواب { ۳۰۳ ۱۳ ۱۲ }

(۸) ۸ × ۴۷۶۵۳۹ — جواب { ۳۸ ۱۲ ۳ ۱۲ }

(۹) ۹ × ۴۳۵۹۷۶ — جواب { ۳ ۹۲ ۳۷۸۴ }

(۱۰) ۱۱ × ۹۷۸۵۶۴ — جواب { ۱۰۷۶۴ ۲۰۴ }

(۱۱) ۱۲ × ۴۹۶۷۸۲ — جواب { ۵ ۹۶ ۱۳ ۸۴ }

(۱۲) ۱۲ × ۸۷۶۵۴۹ — جواب { ۱۰۵۱۸۵۸۸ }

سوالات ضرب بوسیلہ اجزاء ضربی

(۱۳) ۱۶ × ۳۷۸۱۲۵

۴ / ۱۵۱۲۵۰۰

۴ / ۶۰۵۰۰۰۰ جواب

(۱۴) ۱۸ × ۴۵۶۹۳۲

۶ / ۲۷۴۱۵۹۲

۳ / ۸۲۲۴۷۷۶ جواب

(۱۵) ۲۴ × ۷۱۲۴۳۶

۶ / ۴۲۷۴۶۱۶

۴ / ۱۷۰۹۸۴۶۴ جواب

(۱۶) ۲۷ × ۵۴۳۸۱۷

۹ / ۴۸۹۴۳۵۳

۳ / ۱۴۶۸۳۰۵۹ جواب

(۱۷) ۳۰ × ۵۹۳۶۵۴

۳۰ / ۱۷۸۰۹۶۲۰ جواب

(۱۸) ۳۶ × ۶۹۷۱۲۶

۶ / ۴۱۸۲۷۵۶

۶ / ۲۵۰۹۶۶۰۸ جواب

(۱۹) ۷۶۹۵۴۳۸ × ۴۰
۴۰
جواب ۳۰۷۸۱۷۵۲۰

(۲۰) ۵۹۶۴۳۷ × ۴۵
۹
۵۳۶۷۹۳۳
۵
جواب ۲۶۸۳۹۶۶۵

(۲۱) ۶۴۲۱۹۸ × ۶۰
۶۰
جواب ۳۸۵۳۱۸۸۰

(۲۲) ۷۵۶۳۲۸ × ۷۲
۹
۶۸۰۶۹۵۲
۸
جواب ۵۴۴۵۵۶۱۶

(۲۳) ۸۱۴۷۶۵ × ۸۴
۱۲
۹۷۷۷۱۸۰
۷
جواب ۶۸۴۴۰۲۶۰

(۲۴) ۹۱۳۷۴۸ × ۹۶
۱۲
۱۰۹۶۴۹۷۶
۸
جواب ۸۷۷۱۹۸۰۸

(۲۵) ۲۳۴۹۱۵
۱۲۳ ×
۷۰۴۷۴۵
۲۸۱۸۹۸۰
جواب ۲۸۸۹۴۵۴۵

(۲۶) ۷۰۴۷۴۵
۶۱۵
۳۵۲۳۷۲۵
۷۰۴۷۴۵
۴۲۲۸۴۷۰
جواب ۴۳۳۴۱۸۱۷۵

(۲۷) ۴۶۹۸۳۰
۳۶۹ ×
۴۲۲۸۴۷۰
۱۶۹۱۳۸۸۰
جواب ۱۷۳۳۶۷۲۷۰

(۲۸) ۳۹۱۵۲۵
۸۶۱
۳۹۱۵۲۵
۲۳۴۹۱۵۰
۳۱۳۲۲۰۰
جواب ۳۳۷۱۰۳۰۲۵

(۲۹) ۱۱۷۴۵۷۵
۲۲۱۴
۴۶۹۸۳۰۰
۱۱۷۴۵۷۵
۲۳۴۹۱۵۰
۲۳۴۹۱۵۰
جواب ۲۶۰۰۵۰۹۰۵۰

(۳۰) ۳۵۲۳۷۲۵
۲۵۸۳
۱۰۵۷۱۱۷۵
۲۸۱۸۹۸۰۰
۱۷۶۱۸۶۲۵
۷۰۴۷۴۵۰
جواب ۹۱۰۱۶۸۱۶۷۵

(۳۱) ۱۶۴۴۴۰۵
۷۷۴۹
۱۴۷۹۹۶۴۵
۶۵۷۷۶۲۰
۱۱۵۱۰۸۳۵
۱۱۵۱۰۸۳۵
جواب ۱۲۷۴۲۴۹۴۳۴۵

(۳۲) ۲۳۱۵۴۹
۸۸۵۶
۱۳۸۹۲۹۴
۱۱۵۷۷۴۵
۱۸۵۲۳۹۲
۱۸۵۲۳۹۲
جواب ۲۰۵۰۵۹۷۹۴۴

(۳۳) ۴۶۳۰۹۸ × ۷۳۸۰

۳۷۰۴۷۸۴۰
۱۳۸۹۲۹۴
۳۲۴۱۶۸۶

جواب ۳۴۱۷۶۶۳۲۴۰

(۳۴) ۱۳۸۹۲۹۴ × ۸۹۰۰

۱۲۵۰۳۶۴۶۰۰
۱۱۱۱۴۳۵۲

جواب ۱۲۳۶۴۷۱۶۶۰۰

(۳۵) ۹۲۶۱۹۶ × ۷۸۹۶

۵۵۵۷۱۷۶
۸۳۳۵۷۶۴
۷۴۰۹۵۶۸
۶۴۸۳۳۷۲

جواب ۷۳۱۳۲۴۳۶۱۶

(۳۶) ۲۷۷۸۵۸۸ × ۹۸۶۷

۱۹۴۵۰۱۱۶
۱۶۶۷۱۵۲۸
۲۲۲۲۸۷۰۴
۲۵۰۰۷۲۹۲

جواب ۲۷۴۱۶۳۲۷۷۹۶

سوالات نمبری (۴) تقسیم

(۱) ۴۳۳۵۱۶ ÷ ۲ — جواب ۲۱۶۷۵۸
(۲) ۳۵۱۷۸۹ ÷ ۳ — ایضاً ۱۱۷۲۶۳
(۳) ۵۴۳۷۵۶ ÷ ۴ — ایضاً ۱۳۵۹۳۹
(۴) ۷۱۳۹۱۵ ÷ ۵ — ایضاً ۱۴۲۷۸۳
(۵) ۳۸۵۷۳۴ ÷ ۶ — ایضاً ۶۴۲۸۹
(۶) ۵۱۶۸۳۴ ÷ ۷ — ایضاً ۷۳۸۳۳
(۷) ۴۶۵۳۲۸ ÷ ۸ — ایضاً ۵۸۱۶۶
(۸) ۳۹۵۴۲۴ ÷ ۸ — ایضاً ۴۹۴۲۸
(۹) ۵۶۷۰۳۵ ÷ ۹ — ایضاً ۶۳۰۰۳ $\frac{۸}{۹}$
(۱۰) ۴۵۷۸۴۸ ÷ ۱۱ — ایضاً ۴۱۶۲۲ $\frac{۶}{۱۱}$
(۱۱) ۷۱۶۸۵۵ ÷ ۱۲ — ایضاً ۵۹۷۳۷ $\frac{۱۱}{۱۲}$
(۱۲) ۹۳۶۵۷۱ ÷ ۱۳ — ایضاً ۷۲۰۴۳ $\frac{۱۲}{۱۳}$

سوالات تقسیم بوسیلۂ اجزائے ضربی

(۱۳) ۲۳۶۶۷۴۵ ÷ ۱۵

۱۵ = ۵ × ۳
۳) ۲۳۶۶۷۴۵
۵) ۷۸۸۹۱۵

جواب ۱۵۷۷۸۳

(۱۴) ۷۹۵۴۳۲۶ ÷ ۱۸

۱۸ = ۳ × ۶
۶) ۷۹۵۴۳۲۶
۳) ۱۳۲۵۷۲۱

جواب ۴۴۱۹۰۷

(۱۵) ۶۳۴۲۵۷۶ ÷ ۲۴

۲۴ = ۴ × ۶
۴) ۶۳۴۲۵۷۶
۶) ۱۵۸۵۶۴۴

جواب ۲۶۴۲۷۴

(۱۶) ۶۵۴۹۳۷۲ ÷ ۳۶

۳۶ = ۶ × ۶
۶) ۶۵۴۹۳۷۲
۶) ۱۰۹۱۵۶۲

جواب ۱۸۱۹۲۷

(۱۷) ۴۵ ÷ ۴۷۳۳۴۹۱

۵) ۴۷۳۳۴۹۱
۹) ۹۴۶۶۹۸ ۱/۵
۴۵ = ۹ × ۵
جواب ۱۰۵۱۸۸ ۳۱/۴۵

(۱۸) ۶۰ ÷ ۵۶۷۴۳۳۱

۶۰) ۵۶۷۴۳۳۱
جواب ۹۴۵۷۲ ۱۱/۶۰

(۱۹) ۶۴ ÷ ۷۸۲۵۶۸۷

۸) ۷۸۲۵۶۸۷
۸) ۹۷۸۲۱۰ ۷/۸
۶۴ = ۸ × ۸
جواب ۱۲۲۲۷۶ ۲۳/۶۴

(۲۰) ۷۰ ÷ ۳۷۹۵۴۶۹

۷۰) ۳۷۹۵۴۶۹
جواب ۵۴۲۲۰ ۶۹/۷۰

(۲۱) ۸۰ ÷ ۳۷۵۴۳۲۹

۸۰) ۳۷۵۴۳۲۹
جواب ۴۶۹۲۹ ۹/۸۰

(۲۲) ۸۴ ÷ ۶۵۹۸۷۶۹

۷) ۶۵۹۸۷۶۹
۱۲) ۹۴۲۶۸۱ ۲/۷
۸۴ = ۷ × ۱۲
جواب ۷۸۵۵۶ ۶۵/۸۴

(۲۳) ۸۸ ÷ ۸۷۹۱۶۰۵

۸) ۸۷۹۱۶۰۵
۱۱) ۱۰۹۸۹۵۰ ۵/۸
۸۸ = ۱۱ × ۸
جواب ۹۹۹۰۴ ۵۳/۸۸

(۲۴) ۹۶ ÷ ۷۶۵۴۳۲۵

۸) ۷۶۵۴۳۲۵
۱۲) ۹۵۶۷۹۰ ۵/۸
۹۶ = ۸ × ۱۲
جواب ۷۹۷۳۲ ۵۳/۹۶

(۲۵) ۲۳ ÷ ۳۷۶۵۸۹۷

۲۳) ۳۷۶۵۸۹۷ (۱۶۳۷۳۴ ۱۵/۲۳
۲۳
۱۴۶
۱۳۸
۸۵
۶۹
۱۶۸
۱۶۱
۷۹
۶۹
۱۰۷
۹۲
باقی ۱۵

(۲۶) ۳۷ ÷ ۴۶۱۳۵۷۸

۳۷) ۴۶۱۳۵۷۸ (۱۲۴۶۹۱ ۱۱/۳۷
۳۷
۹۱
۷۴
۱۷۳
۱۴۸
۲۵۵
۲۲۲
۳۳۷
۳۳۳
۴۸
۳۷
۱۱

(۲۷) ۴۱ ÷ ۵۱۲۳۴۹۵

۴۱) ۵۱۲۳۴۹۵ (۱۲۴۹۶۳ ۱۲/۴۱
۴۱
۱۰۲
۸۲
۲۰۳
۱۶۴
۳۹۴
۳۶۹
۲۵۹
۲۴۶
۱۳۵
۱۲۳
۱۲

(۲۸) ۴۷ ÷ ۳۹۵۴۳۷۱

۴۷) ۳۹۵۴۳۷۱ (۸۴۱۳۵ ۲۶/۴۷
۳۷۶
۱۹۴
۱۸۸
۶۳
۴۷
۱۶۷
۱۴۱
۲۶۱
۲۳۵
۲۶

(۲۹) ۳۷۵۵۱۲۳ ÷ ۲۳۴

۲۳۴) ۳۷۵۵۱۲۳ (۱۶۰۴۷ $\frac{۱۲۵}{۲۳۴}$

۲۳۴
۱۴۱۵
۱۴۰۴
۱۱۱۲
۹۳۶
۱۷۶۳
۱۶۳۸
۱۲۵

(۳۰) ۵۷۶۴۱۲۳ ÷ ۳۴۰

۳۴۰) ۵۷۶۴۱۲۳ (۱۶۹۵۳ $\frac{۱۰۳}{۳۴۰}$

۳۴
۲۳۶
۲۰۴
۳۲۴
۳۰۶
۱۸۱
۱۷۰
۱۱۲
۱۰۲
۱۰۳

(۳۱) ۳۴۵۶۸۱۳۵ ÷ ۳۵۷

۳۵۷) ۳۴۵۶۸۱۳۵ (۹۶۸۲۹ $\frac{۱۸۲}{۳۵۷}$

۳۲۱۳
۲۴۳۸
۲۱۴۲
۲۹۶۱
۲۸۵۶
۱۰۵۳
۷۱۴
۳۳۹۵
۳۲۱۳
۱۸۲

(۳۲) ۷۶۵۴۹۱۳۹ ÷ ۵۴۳

۵۴۳) ۷۶۵۴۹۱۳۹ (۱۴۰۹۷۴ $\frac{۲۵۷}{۵۴۳}$

۵۴۳
۲۲۲۴
۲۱۷۲
۵۲۹۱
۴۸۸۷
۴۰۴۳
۳۸۰۱
۲۴۲۹
۲۱۷۲
۲۵۷

(۳۳) ۲۹۸۷۶۵۳۳ ÷ ۶۹۳

۶۹۳۰) ۲۹۸۷۶۵۳۳ (۴۳۱۱ $\frac{۱۳۰۳}{۶۹۳۰}$

۲۷۷۲
۲۱۵۶
۲۰۷۹
۷۷۵
۶۹۳
۸۲۳
۶۹۳
۱۳۰۳

(۳۴) ۵۶۸۵۴۳۲۷ ÷ ۷۳۲۳

۷۳۲۳) ۵۶۸۵۴۳۲۷ (۷۷۶۳ $\frac{۵۸۷۸}{۷۳۲۳}$

۵۱۲۶۱
۵۵۹۳۳
۵۱۲۶۱
۴۶۷۲۲
۴۳۹۳۸
۲۷۸۴۷
۲۱۹۶۹
۵۸۷۸

(۳۵) ۹۵۶۴۲۳۷۱ ÷ ۸۷۹۰

۸۷۹۰) ۹۵۶۴۲۳۷۱ (۱۰۸۸۰ $\frac{۷۱۷۱}{۸۷۹۰}$

۸۷۹
۷۷۴۲
۷۰۳۲
۷۱۰۳
۷۰۳۲
۷۱۷۱

(۳۶) ۳۴۵۶۸۷۹ ÷ ۹۸۷۹

۹۸۷۹) ۳۴۵۶۸۷۹۵ (۳۴۹۹ $\frac{۲۱۷۴}{۹۸۷۹}$

۲۹۶۳۷
۴۹۳۱۷
۳۹۵۱۶
۹۸۰۱۹
۸۸۹۱۱
۹۱۰۸۵
۸۸۹۱۱
۲۱۷۴

باب دوم اعمال مرکب

سوالات نمبری (۱) تحویل جنس اعلی کی جنس ادنی کی طرف

(۱) ۱۳۱۵ روپیہ کی پائیاں اور ۳۲۹ اشرفیون کے روپیہ بناؤ
(۲) دو ہزار روپیونکی پائیاں اور دو ہزار اشرفیونکے آنہ بناؤ

اول ۱۳۱۵ روپیہ
۱۶
۲۱۰۴۰ آنہ
۱۲
۲۵۲۴۸۰ پائیاں جواب اول جز
دوم ۳۲۹ اشرفی
۱۶
۵۲۶۴ روپیہ جواب دوم جز

۲۰۰۰ روپیہ
۱۶
۳۲۰۰۰ آنہ
۱۲
۳۸۴۰۰۰ پائیاں جواب اول جز
۲۰۰۰ اشرفیاں
۱۶
۳۲۰۰۰ روپیہ
۱۶
۵۱۲۰۰۰ آنہ جواب دوم جز

(۳) ۲۷ روپیہ ۱۰ آنہ کی پائیاں اور پندرہ آنہ ساڑھے چھہ پائیوں کی پائیاں بناؤ

اول ۲۷ روپیہ
۱۶
۴۳۲ آنہ
۱۰ آنہ
۴۴۲
۱۲
۵۳۰۴ پائیاں جواب جز اول
دوم ۱۵ آنہ
۱۲
۱۸۰ پائیاں
۶½
۱۸۶½ پائیاں جواب جز دوم

(۴) ۷۵ روپیہ ۱۰ آنہ ۶ پائی کی پائیاں اور ۳۲۰ اشرفیوں کے آنہ بناؤ
(۵) ۴۷ روپیہ ۱۰ آنہ ½ پائی کی پائیاں اور ۸۵ روپیہ ۱۰ ½ پائی کی پائیاں بناؤ

۷۵ روپیہ
۱۶
۱۲۱۰ آنہ
۱۲
۱۴۵۲۶ پائیاں جواب جز اول
۳۲۰ اشرفیاں
۱۶
۵۱۲۰ روپیہ
۱۶
۸۱۹۲۰ آنہ = جواب جز دوم

۴۷ روپیہ
۱۶
۷۶۲ آنہ
۱۲
۹۱۴۴½ پائیاں جواب جز اول
۸۵ روپیہ
۱۶
۱۳۷۰ آنہ
۱۲
۱۶۴۴۰½ پائیاں جواب جز دوم

(۱۲) ۱۶ سیر کی رتیاں اور ۱۰۵ سیر کے چاول بناؤ

۱۶	سیر
۸۰	
۱۲۸۰	
۱۲	
۱۵۳۶۰	ماشہ
۸	
۱۲۲۸۸۰	رتیاں جواب جزء اول
۱۰۵	سیر
۸۰	
۸۴۰۰	تولہ
۱۲	
۱۰۰۸۰۰	ماشہ
۸	
۸۰۶۴۰۰	رتیاں
۸	
۶۴۵۱۲۰۰	چاول جواب جزء دوم

(۱۴) ۹ تولہ ۷ ماشہ ۲ رتیوں کی رتیاں اور ۲ سیر ۱۱ چھٹانک ۳ تولہ کی رتیاں بناؤ

اول ۹	تولہ
۱۲	
۱۱۵	ماشہ
۸	
۹۲۲	رتیاں جواب جزء اول
دوم ۲	سیر
۱۶	
۴۳	چھٹانک
۵	
۲۱۸	تولہ
۱۲	
۲۶۱۶	ماشہ
۸	
۲۰۹۲۸	رتیاں جواب جزء دوم

(۱۳) ۲۷ پو سیرے ۱۰ ادھیوں کی چھٹانک اور ۳ آدھ سیرے ۱۳ چھٹانک کی چھٹانک بناؤ

۲۷	پو سیرے
۲	
۶۴	ادھیاں
۲	
۱۲۸	چھٹانک = جواب جزء اول
۳	آدھ سیرے
۸	
۳۷	چھٹانک جواب جزء دوم

(۱۵) ۹ چھٹانک ۹ تولہ کی رتیاں ۳ سیر ۹ چھٹانک ۷ رتیوں کی رتیاں بناؤ

۹	چھٹانک
۵	
۵۴	تولہ
۱۲	
۶۴۸	ماشہ
۸	
۵۱۸۴	رتیاں جواب جزء اول
۳	سیر
۱۶	
۵۷	چھٹانک
۵	
۲۸۵	تولہ
۱۲	
۳۴۲۰	ماشہ
۸	
۲۷۳۶۷	رتیاں جواب جزء دوم

(۱۶) ۲۳ میل ۷ فرلانگ کی فیٹ اور ۲ فرسنگ ۲ میل ۷ فرلانگ کے گز بناؤ

اول ۲۳	میل
۸	
۱۹۱	فرلانگ
۲۲۰	
۳۸۲۰	
۳۸۲	
۴۲۰۲۰	گز
۳	
۱۲۶۰۶۰	فیٹ جواب جزء اول
دوم ۲	فرسنگ
۳	
۸	میل
۸	
۷۱	فرلانگ
۲۲۰	
۱۴۲۰	
۱۴۲	
۱۵۶۲۰	گز جواب جزء دوم

(۱۷) ۳ فرلنگ ۳۵ گز ۴ انچ کے انچ اور ۵ فرلنگ ۱۷ گز ۲ فیٹ کے انچ بناؤ

اول ۳ فرلنگ ۳۵ گز ۴ انچ

۲۲۰

۶۹۵

۳۶

۴۱۷۴

۲۳۸۵

۲۵۰۲۴ انچ جواب جز اول

دوم ۵ فرلنگ ۱۷ گز ۲ فیٹ

۲۲۰ گز

۱۱۱۷

۳ فیٹ

۳۳۵۳

۱۲

۴۰۲۳۶ انچ جواب جز دوم

(۱۸) ۲ فرسنگ ۲ میل ۲ فرلنگ ۲۰۰ گز کے فٹ اور ۵ میل ۲۰۰ گز ۳ انچ کے انچ بناؤ

اول ۲ فرسنگ ۲ میل ۲ فرلنگ ۲۰۰ گز

۸ میل

۸

۶۶ فرلنگ

۲۲۰

۱۴۵۲۰

۲۰۰

۱۴۷۲۰ گز

۳

۴۴۱۶۰ فیٹ جواب اول

دوم ۵ میل ۲۰۰ گز ۳ انچ

۱۷۶۰

۹۰۰۰ گز

۳۶

۳۲۴۰۰۳ انچ جواب جز دوم

(۱۹) ۱۷ گز ۳ گرہ کی گرہ اور ۳۵ گز ۴ گرہ کی گرہ بناؤ

۱۷ گز ۳ گرہ

۱۶

۱۷۱ گرہ جواب جز اول

۳۵ گز ۴ گرہ

۱۶

۵۶۴ گرہ جواب جز دوم

(۲۰) ۲ جریب ۳ گٹھے کے گز اور ۲ جریب ۷ گٹھہ ۲ گز کے گز بناؤ

۲ جریب ۳ گٹھہ

۲۰

۴۳ گٹھہ

۳

۱۸۹ گز جواب جز اول

۲ جریب ۷ گٹھہ ۲ گز

۲۰

۴۷

۳

۱۴۳ گز جواب جز دوم

(۲۱) ۵۴ ایکڑ ۳ روڈ کے پول اور ۱۷ گز مربع اور ۸ فیٹ مربع کے انچ مربع بناؤ

۵۴ ایکڑ ۳ روڈ

۴

۲۱۹ روڈ

۴۰

۸۷۶۰ پول جواب جز اول

۱۷ گز مربع ۸ فیٹ مربع

۹

۱۶۱ فیٹ

۱۴۴

۶۴۴

۲۲۵۴

۲۳۱۸۴ انچ مربع جواب جز دوم

(۲۲) ۷ ایکڑ ۱۲ پول کے پول اور ۲۹ گز مربع کے انچ مربع بناؤ

۷ ایکڑ ۱۲ پول

۴

۲۸ روڈ

۴۰

۱۱۳۲ پول جواب جز اول

۲۹ گز مربع

۹

۲۶۱ فیٹ مربع

۱۴۴

۱۰۴۴

[illegible]

(۲۳) ۱۳ اگز مکعب کے فیٹ مکعب اور ۷ گز مکعب ۲۰ فیٹ مکعب کے انچ مکعب بناؤ

۱۳ اگز مکعب
۲۷
۳۵۱ فیٹ مکعب جواب جز اول

۷ گز مکعب ۲۰ فیٹ مکعب
۲۷
۲۰۹ فیٹ مکعب
۱۷۲۸
۱۵۵۵۲
۳۴۵۶
۳۶۱۱۵۲ انچ مکعب جواب جز دوم

(۲۴) ۲۳ گز مکعب و ۱۰۰۰ انچ مکعب کے انچ مکعب اور ۱۲ اگز مکعب و ۲۳ فیٹ مکعب کے انچ مکعب بناؤ

۲۳ گز و ۱۰۰۰ انچ مکعب
۲۷
۱۶۱
۴۶
۶۲۱ فیٹ
۱۷۲۸
۴۹۶۸
۱۲۴۲
۴۳۴۷
۶۲۱
۱۰۷۳۰۸۸ انچ مکعب جواب جز اول

۱۲ گز مکعب و ۲۳ فیٹ مکعب
۲۷
۳۴۷ فیٹ
۱۷۲۸
۲۷۷۶
۶۹۴
۲۴۲۹
۳۴۷
۵۹۹۶۱۶ انچ مکعب جواب جز دوم

(۲۵) ۱۳۷ بیگہ کی بسوانسی اور ۱۳ بیگہ ۳ بسوہ کی بسوانسیان بناؤ

۱۳۷ بیگہ
۲۰
۲۷۴۰ بسوہ
۲۰
۵۴۸۰۰ بسوانسی جواب جز اول

۱۳ بیگہ و ۳ بسوہ
۲۰
۲۶۳ بسوہ
۲۰
۵۲۶۰ بسوانسیان جواب جز دوم

(۲۶) ۱۷ پختہ بیگہ کی کچے بیگہ اور ۲۲۰ بیگہ کے بسوانسیان بناؤ

۱۷ پختہ بیگہ
۳
۵۱ کچے بیگہ جواب جز اول

۲۲۰
۲۰
۴۴۰۰ بسوہ
۲۰
۸۸۰۰۰ بسوانسیان جواب جز دوم

(۲۷) ۱۷۵ ایکڑ کے بسوہ بناؤ

۱۷۵ ایکڑ
۳۲
۳۵۰
۵۲۵
۵۶۰۰ بسوہ جواب

(۲۸) ۲۷ برس کے دن اور ۳ برس ۱۵ دن کے منٹ بناؤ

۲۷ برس
۳۶۵
۲۵۵۵
۱۶۲۰
۹۸۵۵ دن جواب جز اول

۳ برس و ۱۵ دن
۳۶۵
۱۱۱۰ دن
۲۴
۵۶۴۰
۲۸۲
۳۳۸۴۰ گھنٹہ

(۲۹) ۱۰۷ برس کے ہفتہ اور ۹ مہینے کے پہر بناؤ

۱۰۷ برس
۵۲
۲۱۴
۵۳۵
۵۵۶۴ ہفتہ جواب جز اول

۹ مہینے
۳۰ دن
۲۷۰

(۳۰) ۵ مہینے ۳ ہفتہ ۴ دن کے گھنٹہ اور ۲۷ ہفتہ ۵ دن ۵ اگھنٹہ کے سکنڈ بناؤ

۵ مہینے و ۳ ہفتہ و ۴ دن

۴
۲۳ ہفتہ
۷
۱۶۵ دن
۲۴
۶۶۰
۳۳۰
۳۹۶۰ گھنٹہ جواب جزاول

۲۷ ہفتہ و ۵ دن و ۵ اگھنٹہ

۷
۱۹۴ دن
۲۴
۷۹۱
۳۸۸
۴۶۷۱ گھنٹہ
۶۰
۲۸۰۲۶۰ منٹ
۶۰
۱۶۸۱۵۶۰۰ سکنڈ جواب جزدوم

سوالات نمبری (۲) تحویل جنس ادنیٰ کی جنس اعلیٰ کی طرف

(۱) ۴۲۲۰۹۷۸۷ آنون کے روپیہ اور ۸۰۰۰۵۰ اپائیون کے روپیہ بناؤ

اول ۴۲۲۰۹۷۸۷ (۴
۱۶ = ۴ × ۴ ۶۵۵۷۹۶۹۱ (۴
۴۹۲۴۳۸۹ روپیہ جواب

دوم ۸۰۰۰۵۱ (۴
۱۲ = ۳ × ۴ ۲۰۵۷ ۳ (۳

۱۲۵۰۶-۲ (۴
۱۶ = ۴ × ۴ ۳۱۲۶-۲ (۴
۷۸۱-۲ روپیہ جواب

(۲) ۱۷۵۸۹۶۰ ڈبل پیسون کے روپیہ اور ۱۷۵۸۹۶۰ اپائیون کے روپیہ بناؤ

اول ۱۷۵۸۹۶۰ (۸
۶۴ = ۸ × ۸ ۲ ۱۹۸۷۰ (۸
۱۲ آنہ ۲۷۴۸۳ روپیہ جواب

دوم ۱۷۵۸۹۶۰ (۱۲
۱۹۲ = ۱۲ × ۱۶ ۱۴۶۵۸۰ (۱۶
۴ آنہ ۹۱۶۱ روپیہ جواب

(۳) ۴۸۰۱۴۴ آنوں کی اشرفیاں اور ۵۰۰۰۰ روپیوں کی اشرفیاں بناؤ

اول ۱۶) ۴۸۰۱۴۴
۱۶) ۳۰۰۰۹
۹ روپیہ ۱۸۷۵ اشرفیاں جواب

۲۵۶ = ۱۶×۱۶

دوم ۱۶) ۵۰۰۰۰
۳۱۲۵ اشرفیاں جواب

(۴) ۲۸۴۰۶۱ دمڑیوں کے روپیہ اور ۸۷۵۹ پنس کے پونڈ شلنگ بناؤ

اول ۴) ۲۸۴۰۶۱
ایک دمڑی ۴) ۷۱۰۱۵
ایک دمڑی ۳ پیسے ۱۶) ۱۷۷۵۳
ایک دمڑی ۳ پیسے ۹ آنہ ۱۱۰۹ روپیہ جواب

دوم ۱۲) ۸۷۵۹
۸ پنس ۲۰) ۷۲۹
۸ پنس ۹ شلنگ ۳۶ پونڈ جواب

(۵) ۱۰۱۰۱۰ پائیوں کی اشرفیاں اور ۱۲۳۲۹۰ ادھنیوں کے روپیہ بناؤ

اول ۱۲) ۱۰۱۰۱۰
۶ پائیاں ۱۶) ۸۴۱۷ آنہ
ایک آنہ ۱۶) ۵۲۸ روپیہ
۶ پائی ۱ آنہ ۳۳ اشرفیاں جواب

۱۹۲ = ۱۶×۱۲

دوم ۸) ۱۲۳۲۹۰
۲ ادھنیاں ۴) ۱۵۴۱۱
۳ ا ۳۸۵۲ روپیہ جواب

۳۲ = ۴×۸

(۶) ۳۵۰۰۰۰ ڈبل پیسوں کے روپیہ ۵۸۸۴۸۳ ڈیڑھ پائی کے روپیہ بناؤ

اول ۱۶) ۳۵۰۰۰۰
۱۶) ۸۷۵۰۰
۱۲ آنہ ۵۴۶۸ روپیہ جواب

۶۴ = ۱۶×۴

دوم ۲) ۵۸۸۴۸۳
۴) ۲۹۴۲۴۱-۱
۱۶) ۷۳۵۶۰-۱-۱
۴۵۹۷ روپیہ ۸ آنہ -۱-۱ جواب

۱۲۸ = ۱۶×۴×۲

(۷) ۳۷۵۶۸ چھٹانکوں کے من اور ۱۰۸۱۹۰ تولوں کے من بناؤ

اول ۱۶) ۳۷۵۶۸
۴۰) ۲۳۴۸
۵۸ من ۲۸ سیر جواب

۶۴۰ = ۴۰×۱۶

دوم ۱۹۰ ۸ ۱۰ ۵)
۱۶) ۳۸ ۶ ۱ ۲
۴۰) ۵۲ ۱۳ ۶ چھٹانک
۵×۱۶ = ۸۰

جواب ۳۳ من ۱۳ سیر ۳۲ چھٹانک ۶

(۸) ۲۳۴۵۸۲۰ رتیوں کے من اور ۱۰۸۲۳۴ پوسیروں کے من بناؤ

اول ۸) ۲۳۴۵۸۲۰
۱۲) ۲۹۳۲۲۷ ۴ رتی
۵) ۲۴۴۳۵ ۷ ماشہ
۱۶) ۴۸۸۷
۴۰) ۳۰۵ ۷ چھٹانک

جواب ۷ من ۲۵ سیر ۷ چھٹانک ۷ ماشہ ۴ رتی

دوم ۴) ۱۰۸۲۳۴
۴۰) ۲۷۰۵۸ ۲ پوسیرے
۶۷۶ من ۱۸ سیر ۲ پوسیرے جواب
۴×۴۰ = ۱۶۰

(۹) ۱۰۰۰۰۰ ادہیوں کے من اور ۱۴۸۲۱ ماشوں کے سیر بناؤ

اول ۸) ۱۰۰۰۰۰
۴۰) ۱۲۵۰۲
۳ من ۱۲ سیر ۲۰
جواب

دوم ۱۲) ۳۸۲۱
۵) ۱۰۶۸ ۵ ماشہ
۱۶) ۲۱۳ ۳ تولہ
جواب ۱۳ سیر ۱۳ چھٹانک ۵ تولہ ۳ ماشہ ۵

(۱۰) ۲۲۹۶۰۱ ماشوں کے من ۳۵ ۳۱۴۷ ۵ چاولوں کے من بتاؤ

اول ۱۲) ۲۲۹۶۰۱
۵) ۱۹۱۳۳ ۵ ماشہ
۱۶) ۳۸۲۶ ۳ تولہ
۴۰) ۲۳۹ ۲ چھٹانک

جواب ۵ من ۳۹ سیر ۲ چھٹانک ۳ تولہ ۵ ماشہ

دوم ۸) ۳۱۴۷۳۵
۸) ۳۹۳۴۱ ۷ چاول
۱۲) ۴۹۱۷ ۵ رتی
۵) ۴۰۹ ۹ ماشہ
۱۶) ۸۱ ۴ تولہ

جواب ۵ سیر ۱ چھٹانک ۴ تولہ ۹ ماشہ ۵ رتی ۷ چاول

(۱۱) ۱۵۶۴۲۴ تولونکی دھڑیان اور ۱۰۰۸۰۰۱ ادہنیون کے من بناؤ

اول ۵) ۱۵۶۴۲۴

۱۶) ۳۱۲۸۴ ۴ تولہ

۵) ۱۹۵۵ ۴ چھٹانک

۴ تولہ ۴ چھٹانک ۳۹۱ دھڑی جواب

دوم ۵) ۱۰۰۸۰۰۱

۴۰) ۲۰۱۶۰۰ ایک ادہنی

ایک ادہنی ۵۰۴۰ من جواب

(۱۲) ۲۳۷۰۲۳ گرہون کے گز اور ۳۷۱۲۸۳ ہاتہون کے جریبین بناؤ

اول ۱۶) ۲۳۷۰۲۳

۱۴۸۱۳ گز ۱۵ گرہ جواب

دوم ۲) ۳۷۱۲۸۳

۴۰) ۱ ہاتہ ۱۸۵۶۴۱

۱ ہاتہ ۱ گز ۴۶۴۱۰ جریب جواب

(۱۳) ۲۷۱۳۱ گزون کے گٹہ اور ۳۰۰۶۶ گزون کے گٹہ بناؤ

اول ۴) ۱۳۱۷۲

۳) ۳۲۹۳

۱ گز ۱۰۹۷ گٹہ جواب

دوم ۳) ۳۰۰۶۶

۱۰۰۲۲ گٹہ جواب

(۱۴) ۲۱۰۲۱ انگل کے گز بناؤ اور ۳۰۰۷ تسو کے گز

اول ۳) ۲۷۰۲۱

۱۶) ۹۰۰۷ ۱۱ انگل

۱۱ انگل ۱ گرہ ۵۶۲ گز جواب

دوم ۱۲) ۷۲۰۰ { ۲۴ = ۲ × ۱۲

۲) ۶۰۰

۳۰۰ گز جواب

(۱۵) ۳۶۰۹۰ فیٹ کے میل اور ۱۰۳۳۴۳ گزون کے فرسنگ بناؤ

اول ۳) ۳۶۰۹۰

۱۱) ۱۲۰۳۰ { ۲۲۰ = ۱۱ × ۲۰

۲۰) ۱۰۹۳ ۷ باقی

۸) ۵۴ ۱۳ باقی } ۵۰ اگز

۵۰ اگز ۶ فرلنگ ۶ میل جواب

دوم

۳۱ ۱۰ ۳۲۳ (۱۱

۲۲۰ = ۱۱ × ۲۰ { ۹ باقی ۲۰۰۱ ۲ (۲۰

۱۳۱ گز ۲ باقی ۱۰۵۰ (۸

۲ فرلنگ ۱۳۱ (۳

۱۳۱ گز ۲ فرلنگ ۲ میل ۴۳ فرسنگ **جواب**

(۱۶) ۱۲۰۸۳۵ انچ کے فرلنگ اور ۳۷۸۱۳۵ فیٹ کے میل بناؤ

اول انچ ۱۲۰۸۳۵ (۱۲

۷ انچ ۱۰۰۶۹ (۳

۲۲۰ = ۱۱ × ۲۰ { ۱ فیٹ ۳۳۵۶ (۲۰

۱۶ باقی ۱۶۷ (۱۱

۵۶ گز ۲ باقی ۱۵ اف

۷ انچ ۱ فیٹ ۵۶ گز ۱۵ ا فرلنگ **جواب**

دوم

۳۷۸۱۳۵ (۳

۱۲۶۰۴۵ (۱۱

۲۲۰ = ۱۱ × ۲۰ { ۷ باقی ۱۱۴۵۸ (۲۰

۲۰۵ گز ۱۸ باقی ۵۷۲ (۸

۲۰۵ گز ۴ فرلنگ ۷۱ میل **جواب**

(۱۷) ۵۱۷۶۹۰۰ انچ کے میل اور ۱۰۸۳۸۱۰ فیٹ کے فرسنگ بناؤ

اول

۳۶ = ۳ × ۱۲ { ۵۱۷۶۹۰۰ (۱۲

۴ باقی ۴۳۱۵۸ (۳

۴ انچ ۰ باقی ۱۴۳۸۶ (۲۰

۲۲۰ = ۱۱ × ۲۰ { ۶ باقی ۷۱۹ (۱۱

۸۶ گز ۴ باقی ۶۵ (۸

۴ انچ ۸۶ گز ۱ فرلنگ ۸ میل **جواب**

دوم

۱۰۸۳۸۱۰ (۳

۲۲۰ = ۲۰ × ۱۱ { ۶ ۱۲۷۰ (۱۱

۵۵۷۰ (۲۰

۱۱۰ گز ۱۰ باقی ۲۷۸ (۸

۶ باقی ۳۴ (۳

۱۱۰ گز ۶ فرلنگ ۱ میل ۱۱ فرسنگ **جواب**

(۱۸) ۱۲ ۱۹۷ گز ون کے کوس بناؤ ۲۸۱۶ گز کا کوس ہوتا ہے

۲۸۱۶ = ۱۱ × ۴ × ۸ × ۸

۸) ۱۹۷ ۱۲
۸) ۲۴ ۶۴
۴) ۳ ۰۸
۱۱) ۷۷
۷ کوس

جواب

(۱۹) ۷۶ ۱۰۸۹ بسوونکے ایکڑ بناؤ ۳ بسوہ کا ایکڑ و ۳ ۷ ۱۷۰ بسوانیونکے بیگہ

اول

۳۲ = ۸ × ۴

۴) ۱۰۸۹۷۶
۸) ۲۷ ۲۴۴
۳۴۰۵ ایکڑ ۴ بسوہ

دوم

۲۰) ۱۷۰ ۷۳
۲۰) ۸۵ ۳ ۱۳ بسوانسی
۴ بیگہ ۴ بسوہ ۱۳ بسوانسی ۱۳

جواب

(۲۰) ۲۱ ۱۳ ۱۲ پول کی ایکڑ اور ۳۳۳۳ ۳ انچ مربع کی گز مربع بناؤ

اول

۴۰) ۲ ۱۳ ۱۲
۴) ۳۰ ۳۳ ۱ پول
۱۰۵۸ ایکڑ ۱ روڈ ۱ پول

جواب

دوم

۱۴۴ = ۱۲ × ۱۲

۱۲) ۳۳۳۳۳
۱۲) ۲۷۷۷ ۹ باقی
۲۳۱ ۵ باقی ۹)
۲۵

۶۹ انچ

۲۵ گز مربع ۶ فیٹ م ۶۵ انچ م

جواب

(۲۱) ۲۰۰۰۰ پول کے ایکڑ اور ۲۰۰۰۰ انچ مربع سے گز مربع بناؤ

اول

۴۰) ۲۰۰۰۰
۴) ۵۰۰
۱۲۵ ایکڑ

جواب

دوم

۱۴۴ = ۱۲ × ۱۲

۱۲) ۲۰۰۰۰
۱۲) ۱۶۶۶ ۸ باقی
۹) ۱۳۸ ۱۰ باقی

۱۲۸ انچ مربع

۱۵ گز م ۳ فیٹ م ۱۲۸ انچ م جواب

(۲۲) ۳۰۰۰۰۰ مکعب انچ کے مکعب گز اور ۷۹ ۳۸۲ ۱۳ انچ مکعب کے مکعب گز بناؤ

اول

۱۲) ۳۰۰۰۰۰ ۱
۱۲) ۲۴۹۹۹ ا ب ۸
۱۲) ۱۳۸۸ ا ب ۱۰
۳) ۱۱۵ ا ب ۸
۹) ۳۸ ا ب
۴ ۲ ب

۱۷۲۸ = ۱۲ × ۱۲ × ۱۲

۲۷ = ۹ × ۳

۱۲۸ مکعب انچ
۷ مکعب فیٹ

۱۲۸ انچ مکعب ۷ فیٹ مکعب ۴ گز مکعب جواب

دوم

۱۲) ۳۸۲۹۷
۱۲) ۱۵۴۴ ب ۹
۱۲) ۹۶۰ ب ۴
۳) ۸۰ ب
۹) ۲۶ ب ۲
۲ ب ۸

۱۷۲۸ = ۱۲ × ۱۲ × ۱۲

۲۷ = ۹ × ۳

۵۷ مکعب انچ
۲۶ مکعب فیٹ

۵۷ مکعب انچ ۲۶ مکعب فٹ ۲ مکعب گز جواب

(۲۳) ۱۰۶۹۳۱ مکعب انچ اور ۱۸۰۸۳۱ مکعب انچ کے مکعب گز بناؤ

اول

۱۲) ۱۰۶۹۳۱
۱۲) ۸۹۱۰ ا ب
۱۲) ۷۴۲ ب ۶
۳) ۶۱ ا ب ۱۰
۹) ۲۰ ا ب
۲ ب ۲

۱۷۲۸ = ۱۲ × ۱۲ × ۱۲

۲۷ = ۹ × ۳

۱۵۱۳ انچ مکعب
۷ فیٹ مکعب

۱۵۱۳ انچ مکعب ۷ فیٹ مکعب ۲ گز مکعب جواب

دوم

۱۲) ۱۸۰۸۳۱
۱۲) ۱۵۰۶۹ ب ۳
۱۲) ۱۲۵۵ ب ۹
۹) ۱۰۴ ب ۷
۳) ۱۱ ب ۵
۳ ب ۲

۱۷۲۸ = ۱۲ × ۱۲ × ۱۲

۲۷ = ۳ × ۹

۱۱۱۹ کعب انچ
۲۳ مکعب فیٹ

۱۱۱۹ مکعب انچ ۲۳ مکعب فیٹ ۳ گز مکعب جواب

(۲۴) ۶۵۵۳۶۰۰ اور ۲۴۵۷۶۰ گرہ مکعب کے گز بناؤ

اول

۱۶) ۶۵۵۳۶۰۰
۱۶) ۴۰۹۶۰۰
۱۶) ۲۵۶۰۰
۱۶۰۰ اگز مکعب جواب

۴۰۹۶ = ۱۶ × ۱۶ × ۱۶

(حاشیہ: واضح ہو کہ ب بجائے باقی کے سمجھو ۱۲)

دوم

۱۶) ۲۴۵۷۶۰
۱۶) ۱۵۳۶۰
۱۶) ۹۶۰
۶۰ گز مکعب جواب

۴۰۹۶ = ۱۶×۱۶×۱۶

(۲۵) ۹۶۰۰۰ پل کی گھڑیاں بناؤ

۶۰) ۹۶۰۰۰
۱۶۰۰ گھڑیاں

(۲۶) ۱۰۰۰۰۰ ثانیوں کے درجہ بناؤ

۶۰) ۱۰۰۰۰۰
۶۰) ۱۶۶۶ — ۴۰ ثانیہ
۴۰ ثانیہ ۴۶ دقیقہ ۲۷ درجہ جواب

(۲۷) ۱۳۷۸۱۱ دنوں کے برس اور ۳۵۶۱۸۲۹ سکنڈ کے ہفتہ بناؤ

اول
۳۶۵) ۱۳۷۸۱۱
۳۷۷ برس ۲۱۴ دن

دوم
۶۰) ۳۵۶۱۸۲۹
۶۰) ۵۹۳۶۳ — ۴۹ سکنڈ
۱۲) ۹۸۹ — ۲۳ منٹ
۲) ۸۲ — ۵ گھنٹہ
۴) ۴۱ — ۶ دن
۵

۲۴ = ۲×۱۲

۴۹ سکنڈ ۲۳ منٹ ۵ گھنٹہ ۶ دن ۵ ہفتہ جواب

(۲۸) ۲۳۵۹۶۷ گھنٹہ کے ہفتہ اور ۱۸۷۱۹۰۰۰ سکنڈ کے برس بناؤ

اول
۴) ۲۳۵۹۶۷
۶) ۵۸۹۹۱ — ۳ ب
۷) ۹۸۳۱ — ۵ ب
۲۳ گھنٹہ

۲۴ = ۶×۴

۲۳ گھنٹہ ۳ دن ۱۴۰۴ ہفتہ جواب

دوم
۶۰) ۱۸۷۱۹۰۰۰
۶۰) ۳۱۱۹۸۵۰
۱۲) ۱۹۹۶۴ — ۳۵
۲) ۱۶۶۳ — ۸ ب
۳۶۵) ۸۳۱ — ۱ ب
۱۰۱ ب ۲ برس
۲۰ گھنٹہ

۳۵ منٹ ۲۰ گھنٹہ ۱۰۱ دن ۲ برس جواب

سوالات نمبری ۳ جمع مرکب

(۱)

روپیہ	آنہ	پائی
۳	۱۳	۶
۲	۱۱	۹
۳	۱۵	۰
۲	۵	۲
جواب ۱۲	۱۳	۵

(۲)

روپیہ	آنہ	پائی
۱۴	۱۳	۷
۲۲	۱۵	۹
۲۹	۱۱	۱۱
۸۲	۱۵	۷
جواب ۱۵۰	۸	۱۰

(۳)

روپیہ	آنہ	پائی
۶۵	۴	۳½
۲۲	۰	۲¼
۴۶	۱۵	۷¼
۷۲	۱۲	۶¾
جواب ۲۰۷	۰	۷¾

(۴)

روپیہ	آنہ	پائی
۲۳	۱۳	۶¼
۳۵	۱۵	½
۳۵	۷	۷¾
۶۷	۱۵	۸½
جواب ۱۶۳	۳	۱۱

(۵)

روپیہ	آنہ	پائی
۳	۱۳	۸½
۲	۱۲	۷¼
۲	۱۵	۷¾
۲	۵	۸½
جواب ۱۱	۱۵	۸

(۶)

روپیہ	آنہ	پائی
۳۶	۱۵	۶¾
۱۴	۱۵	۶
۳۱	۱۲	۷¾
۱۳	۱۳	۳½
جواب ۸۷	۹	

(۷)

روپیہ	آنہ	پائی
۲۴	۱۵	۸½
۵۱	۱۴	۲¾
۱۱	۰	۸
۲۷	۱	۳
جواب ۱۱۴	۱۵	۱۰¼

(۸)

روپیہ	آنہ	پائی
۲۳	۱۳	۲½
۳۵	۱۵	۹¼
۳۵	۷	۶¾
۶۷	۱۴	۶
جواب ۱۶۳	۳	½

(۹)

روپیہ	آنہ	پائی
۱۶	۵	۴
۳۵	۷	۹¼
۱۶	۱۰	۸
۴۳	۱۳	۸½
جواب ۱۱۱	۵	۵¾

(۱۰)

روپیہ	آنہ	پائی
۱۱	۱۳	۳¼
۳۲	۱۲	۲¼
۱۳	۱۳	۳¾
۲۴	۳	۰
جواب ۸۲	۹	۱۰

(۱۱)

پائی	آنہ	روپیہ
۴	۱۳	۴۲
۸ ۳/۴	۶	۱۷
۸	۹	۹۰
۴ ۱/۲	۱۲	۲۱
جواب ۱ ۱/۴	۱۰	۱۷۲

(۱۲)

پائی	آنہ	روپیہ
۴ ۳/۴	۱۵	۷۶
۱۰	۴	۳۲
۷ ۱/۲	۳	۲۱
۴ ۱/۲	۱۵	۶۲
جواب ۴ ۱/۲	۶	۱۹۳

(۱۳)

ڈبل پیسی	روپیہ
۳۵	۷۵
۴۰	۴۰
۲۰	۵۹
۱۰	۱۸
جواب ۴۱	۱۹۳

(۱۴)

دمڑی	دھیلی	پیسی	ٹکی
۵	۳	۶	۹
۲	۳	۷	۵
۳	۵	۶	۶
۲	۸	۷	۲
جواب ۰	۰	۱	۴۹

(۱۵)

آنہ	روپیہ	اشرفی
۱۵	۱۵	۵
۱۴	۱۷	۷
۱۰	۳۸	۱۰
۶	۲۰	۱۵
جواب ۱۳	۱۲	۴۲

(۱۶)

پنس	شلنگ	پونڈ
۴	۵	۱۶
۹ ۱/۴	۷	۳۵
۸	۱۰	۱۶
۸ ۱/۴	۱۳	۴۲
جواب ۵ ۱/۲	۱۷	۱۱۰

(۱۷)

چھٹانک	سیر	من
۱۳	۳	۷
۹	۰	۱۲
۱۴	۱۳	۲۳
۷	۱۵	۳
جواب ۱۱	۳۳	۴۵

(۱۸)

چھٹانک	سیر	من
۱۵	۲۷	۳
۲	۱۱	۱
۳	۲۱	۰
۱۴	۱۳	۳
جواب ۲	۳۴	۸

(۱۹)

چھٹانک	سیر	من
۳	۲	۱۸
۵	۱	۱۷
۷	۳	۱۵
۵	۲	۹
جواب ۴	۹	۵۹

(۲۰)

چھٹانک	سیر	من
۷	۲۵	۱۳
۶	۱۸	۴
۵	۱۷	۲۴
۱۴	۹	۳۷
جواب ۰	۳۱	۷۹

(۲۱)

تولہ	چھٹانک	سیر	من
۱۱	۱۳	۱۵	۲
۸	۱۱	۱۵	۳
۴	۱۳	۲۷	۲
۶	۱۵	۱۷	۳
جواب ۰	۹	۲۷	۱۱

(۲۲)

تولہ	چھٹانک	سیر	من
۴	۱۳	۲	۳۷
۱۵	۱۲	۱	۳۲
۱۲	۵	۰	۲۸
۳	۱۴	۱	۲۲
جواب ۴	۲	۷	۱۱۹

(۲۳)

	رتی	ماشہ	تولہ	سیر
	۵	۱۱	۳۵	۲
	۷	۱۰	۴۰	۱
	۴	۷	۴۵	۲
	۳	۸	۳۰	۳
جواب	۳	۲	۳	۹ ۳/۴

(۲۴)

	چاول	رتی	ماشہ	تولہ
	۶	۳	۶	۳
	۵	۴	۵	۸
	۴	۵	۴	۵
	۳	۶	۳	۶
جواب	۲	۴	۸	۲۳

(۲۵)

	ادھ پئی	سیر
	۷	۸
	۵	۱۳
	۶	۱۰
	۴	۲
جواب	۶	۳۵

(۲۶)

	پنسیری	سیر
	۳	۳۸
	۲	۲۰
	۱	۳۰
	۰	۱۴
جواب	۳	۱۰۳

(۲۷)

	دھڑی	من
	۶	۸
	۵	۷
	۴	۴
	۳	۲
جواب	۲	۲۳

(۲۸)

	گرہ	گز
	۱۵	۷۵
	۱۴	۴۸
	۱۳	۵۰
	۱۰	۱۴
جواب	۴	۱۹۰

(۲۹)

	گز	گٹھہ	جریب
	۵	۱۵	۶۵
	۷	۱۴	۲۲
	۱۲	۱۰	۴۶
	۱۰	۸	۷۳
جواب	۱	۱۸	۲۰۸

(۳۰)

	انگل	گرہ	گز
	۱	۳	۱۴
	۲	۱۵	۲۲
	۰	۱۱	۲۹
	۱	۱۵	۸۲
جواب	۱	۱۳	۱۴۹

(۳۱)

	انچ	فٹ	گز
	۱۱	۱	۱۲
	۹	۲	۲۲
	۳	۰	۹
	۴	۱	۱۳
جواب	۳	۰	۵۸

(۳۲)

	گز	پول	فرلانگ
	۴ ۱/۲	۳۱	۷
	۲ ۱/۲	۱۹	۳
	۳	۲۷	۸
	۵	۳۵	۴
جواب	۴	۳۴	۲۴

(۳۳)

	گز	فرلانگ	میل
	۱۳۷	۷	۵
	۱۲۱	۴	۲
	۲۱۳	۶	۸
	۲۳	۵	۳۰
جواب	۵۴	۰	۳۱

(۳۴)

	فرلانگ	میل	فرسنگ
	۶	۱	۷
	۴	۲	۸
	۵	۰	۱
	۷	۱	۹
جواب	۶	۰	۲۷

(۳۵)

گز	پول	فرلانگ
۴½	۳۳	۵
۲½	۳۱	۷
۲½	۱۳	۲
۵	۳۱	۶
جواب ۴½	۱۰	۲۲

(۳۶)

فیٹ	گز	پول
۲	۴½	۲۷
۱	۳½	۳۵
۰	۴½	۳۴
۱	۳	۱۳
جواب ۱	۰	۱۰۲

(۳۷)

انچ	فیٹ	گز
۱۰	۲	۵
۴	۱	۸
۷	۰	۶
۵	۲	۹
جواب ۲	۱	۳۰

(۳۸)

انچ	گز	پول
۱۱	۳½	۷
۱۰	۲	۹
۸	۱½	۵
۶	۲½	۶
جواب ۱۱	۱½	۲۹

(۳۹)

انچ	فیٹ	گز	پول
۱۱	۱	۳	۷
۴	۲	۲½	۱۲
۷	۰	۴	۹
۹	۱	۳½	۲
جواب ۷	۰	۴	۳۲

(۴۰)

گز	پول	فرلانگ	میل
۲½	۱۷	۳	۱۴
۴	۳۳	۵	۲۳
۵	۲۴	۱	۳۷
۱½	۳۱	۷	۴۳
جواب ۳	۲۷	۲	۱۱۹

(۴۱)

انچ	گز	فرلانگ	میل
۹	۱۳۷	۵	۳
۷	۷۷	۷	۷
۶	۲۰۳	۶	۹
۲	۱۵۶	۴	۵
جواب ۰	۱۳۵	۰	۲۷

(۴۲)

ہاتھ	گز
۲	۵
۱	۰
۰	۸
۱	۱۰
جواب ۰	۲۵

(۴۳)

گرہ	ہاتھ	گز
۲	۱	۱۸۸
۱	۰	۲۹۷
۳	۱	۳۲۸
۲	۱	۱۶۹
جواب ۰	۰	۹۸۴

(۴۴)

بالشت	گز
۳	۷۵
۲	۸۴
۱	۸
۰	۳۲
جواب ۲	۲۰۰

(۴۵)

تسو	گز
۱۵	۳۵
۱۷	۳۶
۲۰	۴۰
۲۳	۱۸
جواب ۳	۱۲۲

(۴۶)

انچ مربع	فیٹ مربع	گز مربع
۱۰۰	۸	۳۰
۸۵	۷	۳۱
۳۴	۵	۲۴
۱۱۳	۸	۳۷
جواب ۴۴	۳	۱۱۵

(۴۷)

گز مربع	پول	روڈ
۲۰ ۱/۴	۳۳	۷
۱۴ ۱/۴	۱۳	۸
۲۰ ۱/۲	۲۵	۷
۱۱	۱۷	۶
جواب ۱۸	۹	۳۰

(۴۸)

پول	روڈ	ایکڑ
۳۱	۲	۲۷
۲۲	۳	۳۵
۱۷	۱	۳۲
۲۹	۰	۴۵
جواب ۲۱	۰	۱۳۱

(۴۹)

پول	روڈ	ایکڑ
۳۱	۱	۲۷
۲۸	۲	۴۱
۱۹	۰	۵۱
۲۵	۱	۴۲
جواب ۲۳	۲	۱۶۲

(۵۰)

انچ مربع	فیٹ	گز	پول
۸۵	۷	۱۳	۲
۲۴	۸	۲۰ ۱/۴	۳
۹۹	۶	۲۵ ۱/۴	۵
۳۷	۸	۲۲ ۳/۴	۴
جواب ۱۰۱	۳	۲۴	۱۶

(۵۱)

گز	پول	روڈ	ایکڑ
۱۴ ۱/۲	۲۳	۱	۳۵
۲۷ ۱/۴	۱۵	۲	۹
۱۱	۲۴	۱	۱۱
۲ ۱/۲	۳۵	۰	۴۲
جواب ۲۳ ۱/۴	۱۸	۲	۹۸

(۵۲)

انچ مربع	گز مربع	پول	روڈ
۱۳۱	۲۳ ۱/۴	۳۳	۳۷
۱۳۵	۱۷	۲۵	۲۱
۱۰۲	۲۰ ۱/۴	۱۷	۱۸
۹۷	۲۵	۱۲	۲۵
جواب ۲۳ فیٹ ۱/۲	۲۵ ۱/۴	۹	۱۰۳

(۵۳)

مکعب انچ	مکعب فٹ	مکعب گز
۸۷۲	۲۵	۱۳
۱۰۰۰	۱۷	۲۲
۱۵۲۴	۱۱	۳۴
۱۲۷۹	۸	۲۱
جواب ۴۲۹	۹	۹۲

(۵۴)

مکعب انچ	مکعب فیٹ	مکعب گز
۸۵۹	۲۲	۲۷
۹۷۹	۱۵	۳۱
۷۸۷	۱۹	۱۳
۸۴۳	۶	۴۲
جواب ۸	۱۰	۱۰۶

(۵۵)

مکعب انچ	مکعب فٹ	مکعب گز
۱۴۳۱	۲۰	۱۴
۱۵۶۰	۳	۳۲
۹۳۷	۱۸	۲۵
۱۳۶۴	۲۱	۲۲
جواب ۱۰۸	۱۱	۹۵

(۵۶)

بسوانسی	بسوہ	بیگہ
۱۵	۱۷	۲۵
۱۶	۱۸	۴۰
۱۵	۰	۲۳
۱۹	۱۶	۲۰
جواب ۶	۱۴	۱۱۰

(۵۷)

کچی بیگہ	پختہ بیگہ
۲	۳۵
۱	۴۰
۰	۲
۱	۸
جواب ۱	۹۴

(۵۸)

بسوہ	ایکڑ
۴۵	۱۵
۲۳	۱۰
۲۸	۸
۱۰	۷
جواب ۲۲	۴۲

(۵۹)

پچوانسی	بسوانسی	بسوہ	بیگہ
۱۵	۱۹	۱۵	۲۰
۱۶	۱۸	۱۷	۳۰
۱۸	۱۷	۱۸	۴۰
۱۹	۱۵	۱۹	۵۰
جواب ۹	۱۲	۱۲	۱۴۳

(۶۰)

کچی بیگہ	پختہ بیگہ
۱	۲۰
۳	۱۵
۶	۱۴
۰	۱۷
جواب ۱	۶۹

(۶۱)

بسوہ	ایکڑ
۱۲½	۱۵
۴۳	۱۶
۱۶	۱۷
۲۰	۲۰
جواب ۷½	۷۰

(۶۲)

گرہ مربع	گز مربع
۱۳۶	۱۵
۱۲۰	۱۷
۵۶	۱۸
۴۰۰	۲۰
جواب ۰	۷۲

(۶۳)

گرہ مکعب	گز مکعب
۵۷۶	۱۱۲
۶۲۰	۴۳
۸۱۰	۵۵
۱۰۰۰	۶۰
جواب ۳۰۰۶	۲۵۰

(۶۴)

پل	گھڑی
۱۵	۱۵
۲۰	۲۰
۲۱	۲۵
۲۰	۱۰
جواب ۱۴	۷۱

(۶۵)

پہر	دن
۳	۵
۲	۷
۱	۸
۰	۱۰
جواب ۲	۳۱

(۶۶)

پل	گھڑی	دن
۱۵	۱۵	۵
۲۰	۲۰	۷
۲۱	۲۵	۸
۲۰	۱۰	۱۰
جواب ۱۴	۱۱	۳۱

(۶۷)

سکنڈ	منٹ	گھنٹہ	دن
۴۲	۳۹	۱۳	۵
۳۳	۱۹	۲۲	۴
۴۵	۲۹	۲۰	۶
۵۹	۵۶	۱۷	۴
جواب ۵۹	۴۵	۲	۲۲

(۶۸)

گھنٹہ	دن	ہفتہ	مہینہ
۱۱	۵	۳	۱۳
۵	۴	۲	۲۱
۱۷	۶	۳	۳۷
۱۹	۵	۲	۴۱
جواب ۱۴	۱	۱	۱۱۵

(۶۹)

سکنڈ	منٹ	گھنٹہ	دن
۲۸	۳۹	۱۱	۴
۳۲	۱۰	۱۳	۲
۲۹	۴۰	۲۱	۵
۱۹	۱۹	۲۳	۷
جواب ۴۸	۴۹	۲۱	۲۰

(۷۰)

منٹ	گھنٹہ	دن	برس
۱۵	۲۳	۱۱۳	۶
۱۷	۱۰	۳۵۴	۷
۱۴	۲۲	۴۵	۸
۱۷	۱۳	۳۱۳	۹
جواب ۳	۲۱	۱۱۴	۳۲

(٢١)

گھنٹہ	دن	ہفتہ	سال
٢٣	٥	١٣	١٤
٣	٤	٤٧	٢٢
١٨	٣	٣٩	٣٥
١٥	٦	٤٤	٣١
جواب ١١	٦	٤١	٩٤

(٢٢)

منٹ	گھنٹہ	دن	برس
٤٩	٢٢	٢٢٤	٨
٣٨	١٧	٣١٥	٦
٤٥	١٣	٢٢٣	٥
٤٨	٢١	١٢٩	٧
جواب ٠	٤	١٨٤	٢٨

سوالات نمبری (۴) تفریق مرکب

(١)

پائی	آنہ	روپیہ
٨	١٠	٢٣
٥	٧	١٣
جواب ٣	٣	١٠

(٢)

پائی	آنہ	روپیہ
٧ ١/٢	١٤	٤٥
٥ ١/٤	٧	١٢
جواب ٢ ١/٤	٧	٣٣

(٣)

پائی	آنہ	روپیہ
٦ ٣/٤	٠	٧٤
٤ ١/٢	٨	١٣
جواب ٢ ١/٤	٨	٦٠

(٤)

پائی	آنہ	روپیہ
٧	١٥	٨٩
٩	١١	٧٤
جواب ١٠	٣	١٥

(٥)

پائی	آنہ	روپیہ
٩	٠	٩٣
١١	١٠	٣٧
جواب ١٠	٥	٥٥

(٦)

پائی	آنہ	روپیہ
٥	٠	٢٤
١١	١٢	١٥
جواب ٦	٣	٨

(٧)

پائی	آنہ	روپیہ
٦ ١/٤	١١	١٣٩
٤ ١/٢	١٣	١٢٩
جواب ١ ٣/٤	١٤	٩

(٨)

پائی	آنہ	روپیہ
٠	٠	٢٢٥
٩ ٣/٤	١٥	٣٧
جواب ٢ ١/٤	٠	١٨٧

(٩)

پائی	آنہ	روپیہ
١/٤	١٣	١٣٧
٩ ٣/٤	١٥	١١١
جواب ٢ ١/٢	١٣	٢٥

(١٠)

پائی	آنہ	روپیہ
١١ ١/٢	٠	٢٣٤
١٠ ٣/٤	١٥	١٩٥
جواب ٣/٤	١	٣٨

(١١)

پائی	آنہ	روپیہ
٠	٠	٣٤٥
٨ ١/٤	١٥	١٢٩
جواب ٣ ١/٤	٠	٢١٥

(١٢)

پائی	آنہ	روپیہ
١/٢	١٤	٣١٧
١٠ ٣/٤	١٣	٢٣٩
جواب ١ ٣/٤	٠	٧٨

(۱۳)

تولہ	چھٹانک	سیر
۳	۱۱	۲۷
۱	۷	۱۴
جواب ۲	۴	۱۳

(۱۴)

چھٹانک	سیر	من
۱	۳	۱۳
۱۴	۱۳	۵
جواب ۳	۳۰	۷

(۱۵)

چھٹانک	سیر	من
۱۱	۰	۳۳
۱۴	۱	۱۲
جواب ۱۳	۳۸	۲۰

(۱۶)

چھٹانک	سیر	من
۰	۲۳	۲
۹	۲۵	۱
جواب ۷	۳۷	۰

(۱۷)

چھٹانک	سیر	من
۳	۱۱	۱۷
۱۵	۲۷	۸
جواب ۱۲	۲۳	۸

(۱۸)

چھٹانک	سیر	من
۱	۱	۳۲
۳	۱۴	۳۰
جواب ۱۴	۳۶	۱

(۱۹)

رتی	ماشہ	تولہ
۴	۱۱	۲۷
۵	۷	۱۳
جواب ۷	۳	۱۴

(۲۰)

چاول	رتی	ماشہ
۱	۳	۱۳
۴	۲	۵
جواب ۵	۰	۸

(۲۱)

ماشہ	تولہ	چھٹانک
۲	۲	۷
۱۱	۳	۵
جواب ۷	۳	۱

(۲۲)

تولہ	چھٹانک	سیر
۴	۱۵	۴۵
۳	۱۲	۱۴
جواب ۱	۱	۳۱

(۲۳)

تولہ	سیر	من
۴۵	۳۵	۲۰۰
۴۶	۲۷	۱۷۵
جواب ۷۹	۳۷	۲۴

(۲۴)

ادہ پئی	سیر	من
۵	۸	۳۲
۶	۹	۳۰
جواب ۷	۳۸	۱

(۲۵)

دہڑی	من
۵	۴۸
۶	۳۰
جواب ۷	۱۷

(۲۶)

گرہ	گز
۱۴	۲۷
۱۲	۲۴
جواب ۲	۳

(۲۷)

کٹھہ	جریب
۱۰	۳۱۱
۱۸	۱۲۰
جواب ۱۹	۹۰

(۲۸)

گز	کٹھہ	جریب
۲	۴	۳۲۵
۱	۷	۳۳۳
جواب ۱	۱۷	۲

(۲۹)

	نسو	گز
	۱۷	۲۵
	۱۸	۱۰
جواب	۲۳	۱۴

(۳۰)

	ہاتھ	گز
	۱ ۱/۴	۳۵
	۱ ۱/۲	۳۰
جواب	۱ ۳/۴	۴

(۳۱)

	گرہ	ہاتھ	گز
	۳ ۱/۲	۱ ۱/۲	۵
	۵ ۱/۴	۳/۴	۳
جواب	۶ ۱/۴	۱ ۳/۴	۱

(۳۲)

	بالشت	گز
	۳ ۱/۴	۱۵
	۲ ۱/۲	۱۳
جواب	۳/۴	۲

(۳۳)

	انچ	فیٹ	گز
	۷	۱	۱۳
	۱۰	۲	۱۱
جواب	۹	۱	۱

(۳۴)

	فیٹ	گز	پول
	۱	۳	۲۳
	۲	۴ ۱/۲	۱۳
جواب	۲	۳	۹

(۳۵)

	گز	پول	فرلنگ
	۲	۳۷	۶
	۴ ۱/۲	۱۵	۱
جواب	۳	۲۱	۵

(۳۶)

	گز	فرلنگ	میل
	۱۲۳	۶	۱۳
	۲۱۹	۷	۸
جواب	۱۲۴	۶	۴

(۳۷)

	پول	فرلنگ	میل
	۷	۰	۲۴
	۱۸	۵	۱۱
جواب	۲۹	۲	۱۲

(۳۸)

	گز	پول	فرلنگ
	۴	۳۷	۶
	۴ ۱/۲	۱۸	۵
جواب	۵	۱۸	۱

(۳۹)

	فرلنگ	میل	فرسنگ
	۵	۰	۳۷
	۷	۰	۱۸
جواب	۶	۲	۱۸

(۴۰)

	گز	پول	فرلنگ
	۳ ۱/۲	۲۳	۷
	۵	۳۵	۶
جواب	۴	۲۷	۰

(۴۱)

	فیٹ	گز	گٹھہ
	۲	۳	۲۳
	۱	۴ ۱/۲	۱۵
جواب	۱	۴	۷

(۴۲)

	انچ	فیٹ	گز
	۰	۰	۲۳
	۷	۲	۱۵
جواب	۵	۰	۷

(۴۳)

	بسوانسی	بسوہ	بیگہ
	۱۲	۱۴	۴۰
	۱۳	۱۸	۳۵
جواب	۱۹	۱۵	۴

(۴۴)

	بچوانسی	بسوانسی	بسوہ
	۱۳	۱۲	۳۵
	۱۴	۱۴	۲۰
جواب	۱۹	۱۷	۱۴

(۴۵)

انچ مربع	فیٹ مربع	گز مربع
۴۳	۲	۱۳
۱۳۱	۸	۶
جواب ۸۶	۲	۶

(۴۶)

فیٹ مربع	گز مربع	پول مربع
۵	۱۳	۳۲
۸	۲۰ ۱/۴	۱۳
جواب ۶	۲۲	۸

(۴۷)

گز مربع	پول	روڈ
۴۵	۲	۳
۲۸ ۱/۴	۳۵	۲
جواب ۳۷	۶	۰

(۴۸)

پول	روڈ	ایکڑ
۲۹	۲	۳۷
۳۵	۳	۳۳
جواب ۳۴	۲	۱۳

(۴۹)

پول	روڈ	ایکڑ
۳۵	۲	۴۵
۳۹	۳	۱۹
جواب ۳۶	۲	۲۵

(۵۰)

گز مربع	پول	ایکڑ
۲۰	۳۵	۲
۲۸ ۱/۴	۲۱	۱
جواب ۳۲	۱۳	۱

(۵۱)

فیٹ مربع	گز مربع	روڈ
۴	۱۳ ۱/۴	۱۰
۷	۱۰	۸
جواب ۶	۲ ۱/۴	۲

(۵۲)

انچ مربع	فیٹ مربع	گز مربع
۱۳	۳	۱۲
۱۳۰	۷	۸
جواب ۲۷	۳	۳

(۵۳)

مکعب انچ	مکعب فیٹ	مکعب گز
۷۵۰	۱۳	۲۳
۱۰۱۴	۲۵	۱۰
جواب ۱۰۷۱	۱۴	۱۳

(۵۴)

مکعب انچ	مکعب فیٹ	مکعب گز
۴۵۹	۲	۳۷
۱۵۳۲	۲۴	۷
جواب ۴۵۵	۴	۴۹

(۵۵)

مکعب انچ	مکعب فیٹ	مکعب گز
۶۵۶	۲۴	۴۵
۹۹۹	۱۹	۱۲
جواب ۱۳۸۵	۴	۳۳

(۵۶)

مکعب انچ	مکعب فیٹ	مکعب گز
۲	۱۳	۲۷
۷۳۱	۲۳	۱۳
جواب ۹۹۹	۱۶	۱۳

(۵۷)

پل	گھڑی	دن
۴۵	۲۰	۷
۳۵	۴	۵
جواب ۱۰	۱۶	۲

(۵۸)

پہر	دن
۲ ۱/۴	۳۴
۳ ۱/۴	۳۰
جواب ۳ ۱/۴	۳

(۵۹)

پل	گھڑی	دن
۱۵	۳۰	۷۵
۱۷	۳۱	۴۴
جواب ۵۸	۵۸	۱۰

(۶۰)

پل	گھڑی	گھنٹہ
۲۰	۱ ۱/۴	۱۵
۲۱	۱ ۱/۴	۱۳
جواب ۵۹	۱ ۳/۴	۱

(۶۱)

ثانیہ	دقیقہ	درجہ
۴۰	۱۸	۳۰
۱۵	۱۴	۱۵
۵	۴	۳۰

جواب

(۶۲)

ثانیہ	دقیقہ	درجہ
۳۵	۳۰	۱۸۰
۵۰	۳۴	۱۰۸
۴۵	۵۷	۷۱

جواب

(۶۳)

ثانیہ	دقیقہ	درجہ
۰	۰	۳۶۰
۳۵	۴۰	۹۰
۲۵	۱۹	۲۶۹

جواب

(۶۴)

ثانیہ	دقیقہ	درجہ
۵	۱۰	۱۸۰
۶	۱۱	۴۵
۵۹	۵۸	۱۳۴

جواب

(۶۵)

سکنڈ	منٹ	گھنٹہ
۱۹	۳۹	۲۲
۳۰	۴۱	۸
۴۹	۵۷	۱۳

جواب

(۶۶)

منٹ	گھنٹہ	دن
۲۰	۱۷	۱۴
۳۵	۲۱	۶
۴۵	۱۹	۷

جواب

(۶۷)

گھنٹہ	دن	ہفتہ
۲	۵	۳
۱۳	۶	۲
۱۳	۵	۰

جواب

(۶۸)

دن	ہفتہ	مہینہ
۵	۲	۱۲
۶	۳	۸
۶	۲	۳

جواب

(۶۹)

گھنٹہ	دن	برس
۲۲	۱۳۱	۳۲
۱۳	۳۰۰	۱۹
۹	۱۹۶	۱۲

جواب

(۷۰)

دن	ہفتہ	برس
۴	۳۵	۲۷
۶	۴۷	۱۸
۵	۳۵۲	۸

جواب

(۷۱)

دن	ہفتہ	برس
۳	۴۵	۴۵
۶	۱	۳۵
۴	۴۳	۱۰

(۷۲)

گھنٹہ	دن	برس
۱۱	۲۱۳	۲۶
۲۱	۲۳۱	۱۹
۱۴	۳۴۶	۹

فصل نمبر (۵) ضرب مرکب

نمبر	پائی	آنہ	روپیہ	جواب	پائی	آنہ	روپیہ
(۱)	۹	۸	۲۳×۲	جواب	۸	۰	۴۷
(۲)	۵ ۱/۴	۱۳	۳۷×۲	ایضاً	۱۰ ۱/۲	۱۰	۷۵
(۳)	۷	۱۳	۵۹×۳	؍؍	۹	۸	۱۷۹
(۴)	۷ ۱/۲	۱۵	۹۶×۴	؍؍	۶	۱۴	۳۸۷
(۵)	۸	۲	۷۸×۴	؍؍	۸	۱۰	۳۱۲
(۶)	۶ ۱/۴	۱۵	۹۶×۴	؍؍	۲	۱۴	۳۸۷
(۷)	۵	۱۵	۹۹×۵	؍؍	۱	۱۳	۴۹۹
(۸)	۲ ۳/۴	۱۴	۷۵×۵	؍؍	۱ ۳/۴	۷	۳۷۹
(۹)	۲	۱۳	۱۷۱×۶	؍؍	۰	۱۵	۱۰۳۰
(۱۰)	۳ ۳/۴	۱۱	۱۵۴×۶	؍؍	۱۰ ۱/۲	۳	۹۲۸

نمبر	پائی	آنہ	روپیہ	جواب	پائی	آنہ	روپیہ
(١١)	٩	٦	٧×١٣٤	جواب	٣	١٥	٩٤٠
(١٢)	٧ ١/٢	١٢	٧×١٦١	ایضاً	٢ ١/٢	٨	١١٣٢
(١٣)	٣	١٤	٨×١٦٥	//	٢	١	١٣٢٧
(١٤)	٥ ١/٤	١٥	٨×١٧٣	//	٦	١١	١٣٩١
(١٥)	٩	٧	٩×١١٥	//	٩	٥	١٠٣٩
(١٦)	٤ ٣/٤	١٥	٩×١٣٥	//	٦ ٣/٤	١٠	١٢٢٣
(١٧)	٤	٥	١٠×١٢٤	//	٤	٥	١٢٤٣
(١٨)	٩ ١/٢	١١	١٠×١٧٥	//	١١	١٥	١٧٥٧
(١٩)	١١	١٣	١١×١٧١	//	١	٩	١٨٩٠
(٢٠)	١٠ ٣/٤	١٢	١١×١٨٣	//	١٠ ١/٤	١٣	٢٠٢١
(٢١)	٢ ٣/٤	٠	١٢×٣٧	//	٩	٢	٤٤٤
(٢٢)	١/٢	١٠	١٢×٥١	//	٦	٨	٦١٩
(٢٣)	٣	١٥	١٢×١٢٨	//	٠	٧	١٥٤٧
(٢٤)	٥ ١/٤	١٣	١٢×١٧١	//	٣	١	٢٠٦٢

سوالات نمبری (٦) ضرب مرکب جسمیں اجزا اکبر کے ضرب دیے ہیں

(١) ٥ ١/٢ پائی ١٥ آنہ ٢٣ روپیہ × ١٥

٥

٣ ١/٢ ١٣ ١١٩

٣

١٠ ١/٢ ٧ ٣٥٩ = جواب

(٢) ١٠ ١/٤ پائی ١٤ آنہ ٧٩ روپیہ × ١٨

٦

١ ١/٢ ٩ ٤٧٩

٣

٤ ١/٢ ١١ ١٤٣٨ = جواب

(٣) ٣ ١/٢ پائی ٨ آنہ ٩٣ روپیہ × ٢١

٧

١/٢ ١٠ ٦٥٤

٣

١ ١/٢ ١٤ ١٩٦٣ = جواب

(٤) ٨ پائی ١٢ آنہ ٤٩ روپیہ × ٢٨

٧

٨ ٨ ٣٤٨

٤

٨ ٢ ١٣٩٤ = جواب

(٥) ٤ ٣/٤ پائی ٧ آنہ ٦٨ روپیہ × ٣٥

٧

٩ ١/٤ ٣ ٤٧٩

٥

١٠ ١/٤ ٢ ٢٣٥٦ = جواب

(٦) ٩ ١/٢ پائی ١٥ آنہ ٩٧ روپیہ × ٤٨

٨

٤ ١٤ ٧٨٣

٦

٠ ٦ ٤٧٠٣ = جواب

سوالات نمبری ۶ ضرب مرکب جسمین اجزا کرکے ضرب دیتے ہین اور تفریق اور جمع کرتے ہین

(۱) ۶¼ پائی ۸ آنہ ۴۳ روپیہ ۱۹×

روپیہ	آنہ	پائی
		۹
۳۹۱	۱۲	۸¼
		۲
۷۸۳	۹	۴½
۴۳	۸	۶¼
جواب =۸۲۷	۱	۱۰¾

جمع کیا

(۲)

روپیہ	آنہ	پائی
۴۷×۲۳۴	۱۳	۲¼
		۱۱
۵۲۶	۱	۳½
		۲
۱۰۵۲	۲	۷
۴۷	۱۳	۲¼
جواب =۱۰۹۹	۱۵	۹½

جمع کیا

(۳)

روپیہ	آنہ	پائی
۲۹×۳۳	۱۵	۸¼
		۶
جواب =۲۰۳	۱۴	۱½
		۵
۱۰۱۹	۶	۷½
۳۳	۱۵	۸¼
جواب =۹۸۵	۶	۱۱¼

تفریق کیا

(۴)

روپیہ	آنہ	پائی
۳۴×۷۹	۱۲	۳
		۱۱
جواب =۸۷۷	۶	۹
		۳
۲۶۳۲	۴	۳
۷۹	۱۲	۳
جواب =۲۷۱۲	۰	۶

جمع کیا

(۵)

روپیہ	آنہ	پائی
۴۷×۱۸	۵	۲½
		۸
جواب =۱۵۱	۹	۸
		۶
۹۰۹	۱۰	۰
۱۸	۱۵	۲½
جواب =۸۹۰	۱۰	۹½

تفریق کیا

(۶)

روپیہ	آنہ	پائی
۴۲×۲۳	۱۴	۳¼
		۹
جواب =۱۲۴	۰	۵¼
		۷
۱۵۶۸	۳	۳¾
۲۴	۱۴	۳¼
جواب =۱۵۴۳	۴	۹½

تفریق کیا

(۷)

روپیہ	آنہ	پائی
۷۹×۱۹	۱۰	۸½
		۱۰
۱۹۶	۱۱	۱
		۸
۱۵۷۳	۸	۸
۱۹	۱۰	۸½
جواب =۱۵۵۴	۳	۱۱½

تفریق کیا

(۸)

روپیہ	آنہ	پائی
۹۳×۱۵	۱۳	۴¾
		۱۰
۱۵۸	۵	۱۱½
		۹
۱۴۲۵	۵	۷½
۴۷	۸	۲¼
جواب =۱۴۷۲	۱۳	۹¾

جمع کیا

(۹)

روپیہ	آنہ	پائی
۱۰۶×۲۳	۱۴	۶ ۱/۴
۱۶۷	۵	۷ ۳/۴
۸۳۶	۱۲	۴ ۳/۴
۲۵۱۰	۴	۸ ۱/۴
۲۳	۱۴	۶ ۱/۴
جواب = ۲۵۳۴	۳	۲ ۱/۲

جمع کیا

(۱۰)

روپیہ	آنہ	پائی
۱۳۹×۱۶	۱۳	۷ ۳/۴
۱۶۸	۸	۵ ۱/۲
۱۱۷۹	۱۱	۲ ۱/۲
۲۳۵۹	۶	۵
۱۶	۱۳	۷ ۳/۴
جواب = ۲۳۴۲	۸	۹ ۱/۴

تفریق کیا

(۱۱)

روپیہ	آنہ	پائی
۱۴۵×۳۵	۷	۹
۷۲۵	۱۳	۰
۵۱۰۹	۱۳	۰
۳۵	۷	۹
جواب = ۵۱۴۵	۳	۹

جمع کیا

(۱۲)

روپیہ	آنہ	پائی
۱۹۱×۲۳	۱۱	۷
۳۷۹	۹	۴
۴۵۵۵	۰	۰
۲۳	۱۱	۷
جواب = ۴۵۳۱	۴	۵

تفریق کیا

سوالات نمبری (۸) ضرب مرکب عام

(۱)

روپیہ	آنہ	پائی
۸۹×۵۶۹۳	۱۳	۱۱
=۹×۵۶۹۳	۱۳	۱۱
=۸×۵۶۹۳۸	۵	۲

روپیہ	آنہ	پائی
۵۱۲۴۴	۱۳	۳
۴۵۵۵۰۶	۹	۴
جواب ۵۰۶۷۵۱	۶	۷

(۲)

من	سیر	دھڑی
۴۲۱×۳۷۵	۳۵	۱۵
=۱×۳۷۵	۳۵	۱۵
=۲×۳۷۵۸	۳۹	۱
=۴×۳۷۵۸۹	۳۳	۲

من	سیر	دھڑی
۳۷۵	۳۵	۱۵
۷۵۱۷	۳۸	۲
۱۵۰۳۵۹	۱۵	۰
جواب ۱۵۸۲۵۳	۹	۱۱

(۳)

گز	فیٹ	انچ
۳۱۴×۲۱۷۲۳	۲	۹
=۴×۲۱۷۲۳	۲	۹
=۱×۲۱۷۲۳۹	۰	۶
=۳×۲۱۷۲۳۹۰	۵	۰

گز	فیٹ	انچ
۸۶۸۹۵	۲	۰
۴۳۴۴۷۸	۱	۰
۶۵۱۷۱۷۵	۰	۰

(۴)

بسوانسی	بسوہ	بیگھہ	بسوانسی	بسوہ	بیگھہ
۱۱	۱۸	۶۵۴×۱۴۸۵			
۱۱	۱۸	=۴×۱۴۸۵	۴	۱۴	۶۷۴۳
۱۰					
۱۰	۵	=۵×۱۴۸۵۹	۱۰	۷	۸۴۲۹۶
۱۰					
۰	۱۵	=۶×۱۴۸۵۹۲	۰	۱۰	۱۰۱۱۵۵۶
			۱۴	۱۱	۱۱۰۲۵۹۶ جواب

(۵)

پول	روڈ	ایکڑ	پول	روڈ	ایکڑ
۳۶	۳	۸۹۰×۱۳۶۸			
۳۶	۳	=۰×۱۳۶۸	۰	۰	۰
۱۰					
۰	۳	=۹×۱۳۶۸۹	۰	۳	۱۳۳۲۰۷
۱۸					
۰	۲	=۸×۱۳۶۸۹۷	۰	۰	۱۰۹۵۱۸۰
				۳	۱۲۱۸۳۸۷ جواب

(۶)

پول	فرلنگ	میل	پول	فرلنگ	میل
۲۸	۶	۳۵۹۶×۲۴۶۷۲			
۲۸	۶	=۶×۲۴۶۷۲	۸	۶	۱۴۸۰۳۷
۱۰					
۰	۵	=۹×۲۴۶۷۲۹	۰	۵	۲۲۲۰۵۶۶
۱۰					
۰	۲	=۵×۲۴۶۷۲۹۶	۰	۲	۱۲۳۳۶۴۸۱
۱۰					
۰	۴	=۳×۲۴۶۷۲۹۶۲	۰	۴	۷۴۰۱۸۸۸۷
			۸	۱	۸۸۷۲۳۹۷۳ جواب

(۷)

فرلنگ	میل	فرسنگ	فرلنگ	میل	فرسنگ
۶	۲	۴۳۵۶×۶۴۷۲۵			
۶	۲	=۶×۶۴۷۲۵	۲	۲	۳۸۸۳۵۵
۱۰					
۶	۱	=۵×۶۴۷۲۵۹	۶	۲	۳۲۳۶۲۹۷
۱۰					
۴	۲	=۳×۶۴۷۲۵۹۵	۴	۱	۹۹۴۱۷۷۸۷
۱۰					
۰	۱	=۴×۶۴۷۲۵۹۵۸	۰	۱	۲۵۸۹۰۳۸۳۳
			۲	۱	۸۱۹۴۶۲۷۸ جواب

(۸)

انچ مربع	فیٹ مربع	گز مربع	انچ مربع	فیٹ مربع	گز مربع
۳۶	۶	۱۸۴×۴۵			
۳۶	۶	=۴×۴۵	۰	۷	۱۸۴
۱۰					
۷۲	۸	=۸×۴۵۶	۰	۱	۳۶۵۵
۱۰					
۰	۴	=۱×۲۵۶۹	۰	۴	۲۵۶۹
			۰	۳	۸۴۰۷ جواب

(۹)

انچ کی	فیٹ کی	گز کی
۱۹۰	۱۸	۲۶۵×۱۵
۱۹۰	۱۸	=۵×۱۵
۱۰		
۱۰۲	۱۹	=۶×۱۵۶
۱۰		
۱۶۲۰	۱	=۲×۱۵۶۷

انچ کی	فیٹ کی	گز کی
۹۵۰	۹	۷۸
۵۱۶	۳	۴۷۰
۱۶۱۲	۲	۳۱۳۴
۵۹۵	۱۵	۳۶۸۲ جواب

(۱۰)

دن	ہفتہ	مہینہ
۵	۳	۳۵۹×۸
۵	۳	=۹×۸
۱۰		
۱	۱	=۹×۸۹
۱۰		
۳	۳	=۳×۸۹۲

دن	ہفتہ	مہینہ
۳	۱	۸۰
۲	۳	۸۰۳
۲	۲	۲۶۹۳
	۲	۳۵۷۷ جواب

(۱۱)

گھنٹہ	دن	برس
۲۱	۳۴۴	۴۳۶×۶۰
۲۱	۳۴۴	=۶×۶۰
۱۰		
۱۸	۱۵۵	=۳×۶۰۹
۱۰		
۱۲	۹۷	=۴×۶۰۹۴

گھنٹہ	دن	برس
۶	۲۴۴	۳۶۵
۶	۱۰۲	۱۸۲۸
۰	۷۱	۲۴۳۷۹
۱۲	۵۲	۲۶۵۷۳ جواب

(۱۲)

پنس	شلنگ	پونڈ
۵	۱۵	۴۶۴×۷۵
۵	۱۵	=۴×۷۵
۱۰		
۲	۱۴	=۶×۷۵۷
۱۰		
۸	۱	=۴×۷۵۷۷

پنس	شلنگ	پونڈ
۸	۱	۳۰۳
۰	۵	۴۵۴۶
۸	۶	۳۰۳۰۸
۴	۱	۳۵۱۵۷ جواب

سوالات نمبری (۹) تقسیم مرکب بمفرد

نمبر	پائی	آنہ	روپیہ		پائی	آنہ	روپیہ
(۱)	۳ ۱/۴	۱۵	۲۶÷۲	جواب	۷ ۳/۴	۷	۱۳
(۲)	۳ ۳/۴	۱۴	۱۲÷۳	//	۹ ۳/۴	۴	۴
(۳)	۸	۱۵	۵۶÷۴	//	۱۱	۳	۱۴
(۴)	۲	۱۳	۷۶÷۵	//	۱۰	۵	۱۵
(۵)	۳	۱۰	۸۴÷۶	//	۸ ۱/۲	۱	۱۴

نمبر	پائی	آنہ	روپیہ		جواب	پائی	آنہ	روپیہ
(۶)	۹ ۳/۴	۱	۶۱	÷ ۷	ایضاً	۸ ۱/۴	۱۱	۸
(۷)	۶	۷	۷۵	÷ ۸	//	۱۱ ۱/۴	۶	۹
(۸)	۸ ۱/۴	۱۲	۸۷	÷ ۹	//	۸ ۱/۴ باقی	۱۲	۹
(۹)	۴ ۱/۲	۱۴	۹۱	÷ ۱۰	//	۴ ۱/۲ ب	۳	۹
(۱۰)	۴ ۱/۴	۱۳	۷۴	÷ ۱۱	//	۱ ۱/۴ ب ۱۰	۱۲	۶
(۱۱)	۰	۱۳	۵۷	÷ ۱۲	//	۱	۱۳	۴
(۱۲)	۶	۱۳	۸۷	÷ ۱۳	//	۶ ب ۱	۵	۷

سوالات نمبری (۱۰) تقسیم مرکب بوسیلہ اجزاء ضربی

(۱) ۱۷۶ روپیہ ۱۲ آنہ ۴ پائی ÷ ۱۰

۴ // ۱۲ // ۶ و ۱۷ (۱۰

۱۶

۱۰و۸

۱۲

۱۰و۰

۱۷ روپیہ ۱۰ آنہ ۱ پائی **جواب**

(۲) ۳۰ روپیہ ۶ آنہ ۳ پائی ÷ ۱۰

۳ پائی ۶ آنہ ۰ و ۳ روپیہ (۱۰

۱۶

۶

۱۲

۷و۵

۳ روپیہ ۷ ۱/۲ پائی **جواب**

(۳) ۳۲۹ روپیہ ایک آنہ ۳ پائی ÷ ۱۰۰

۳ // ۱ // ۲۹ و ۳ (۱۰۰

۱۶

۴و۶۵

۱۲

۷و۸۳

۳ روپیہ ۴ آنہ ۷ پائی ۸۳/۱۰۰ **جواب**

(۴) ۳۷ روپیہ ۱۳ آنہ ۳ پائی ÷ ۱۰۰

۳ // ۱۳ // ۳۷ و (۱۰۰

۱۶

۱۱و۸۱

۱۲

۹و۷۵

۱۱ آنہ ۹ ۳/۴ پائی **جواب**

(۵) ۱۱ ۱۵ روپیہ ۹ آنہ ۲ پائی ÷ ۱۰۰۰

۲ // ۹ // ۱۱ ۵ و (۱۰۰۰

۱۶

۹و۱۸۵

۱۲

۲و۲۲۲

ایک روپیہ ۸ آنہ ۲ پائی ۲۲۲ باقی **جواب**

(۶) ۷۲ روپیہ ۱۴ آنہ ۸ پائی ÷ ۱۰۰۰

۸ // ۱۴ // ۲ ۷ و (۱۰۰۰

۱۶

۱و۱۶۶

۱۲

۲و۰۰۰

ایک آنہ ۲ پائی **جواب**

(۹) ۲۰۸ روپیہ ۱۴ آنہ ۹ پائی ÷ ۳۶

۳۶ = ۶ × ۶

۶) ۲۰۸ // ۱۴ // ۹

۶) ۳۴ // ۱۳ // ۱½

جواب = ۵ // ۱۲ // ۱۰¼

(۱۰) ۳۶۲ روپیہ ۱۱ آنہ ۱۰½ پائی ÷ ۴۲

۴۲ = ۶ × ۷

۷) ۳۶۲ // ۱۱ // ۱۰½

۶) ۵۱ // ۱۳ // ۱½

جواب = ۸ // ۱۰ // ۲¼

(۱۱) ۶۹۲ روپیہ ۵ آنہ ÷ ۸۰۰

۸۰۰ = ۱۰۰ × ۸

۸) ۶۹۲ // ۵ // ۰

۱۰۰) ۸۶و // ۸ // ۷½

۱۶

۱۳و۸۴

۱۲

۱۰و۰۰۹½

جواب = ۱۳ آنہ ۱۰ پائی ۹½

(۱۲) ۱۱۳۵ روپیہ ۱۴ آنہ ÷ ۲۴۰۰

۲۴۰۰ = ۱۰۰ × ۴ × ۶

۶) ۱۱۳۵ // ۱۴ // ۰

۴) ۱۸۹ // ۵ // ۰

۱۰۰) ۴۷و // ۵ // ۳

۱۶

۷و۵۷

۱۲

۶و۸۴

جواب = ۷ آنہ ۶ پائی ۸۴/۱۰۰

(۱۳) ۳۴۷ روپیہ ایک آنہ ۹ پائی ÷ ۴۵

۴۵ = ۵ × ۹

۹) ۳۴۷ // ۱ // ۹

۵) ۳۸ // ۹ // ۱

جواب = ۷ // ۱۱ // ۵

(۱۴) ۴۵۷ روپیہ ایک آنہ ۶¾ پائی ÷ ۶۳

۶۳ = ۷ × ۹

۹) ۴۵۷ // ۱ // ۶¾

۷) ۵۰ // ۱۳ // ۷

جواب = ۷ // ۴ // ۱ ۲۹/۸۴

(۱۵) ۴۲۱ روپیہ ۱۴ آنہ ÷ ۶۰۰۰

۶۰۰۰ = ۱۰۰۰ × ۶

۶) ۴۲۱ // ۱۴ // ۰

۱۰۰۰) ۷۰و // ۵ // ۰

۱۶

۱و۱۲۵

۱۲

۱و۵۰۰

جواب = ایک آنہ ۱½ پائی

(۱۶) ۱۹۴۵ روپیہ ۵ آنہ ÷ ۳۶۰۰

۳۶۰۰ = ۱۰۰ × ۶ × ۶

۶) ۱۹۴۵ // ۵ // ۰

۶) ۳۲۴ // ۳ // ۶

۱۰۰) ۵۴و // ۰ // ۷

۱۶

۸و۶۴

۱۲

۷و۷۵

جواب = ۸ آنہ ۷¾ پائی

(۱۷) ۴۱۵ روپیہ ۸ آنہ ۹ پائی ÷ ۵۴

۵۴ = ۶ × ۹

۹) ۴۱۵ // ۸ // ۹

۶) ۴۶ // ۲ // ۹

جواب = ۷ روپیہ ۱۱ آنہ ۱½ پائی

(۱۸) ۴۷۰ روپیہ ۶ آنہ ۹ پائی ÷ ۷۷

۷۷ = ۷ × ۱۱

۱۱) ۴۷۰ // ۶ // ۹

۷) ۴۲ // ۱۳ // ۳

جواب = ۶ روپیہ ۱۱ آنہ ۹ پائی

(۳) ۲۷۵ روپیہ ایک آنہ ۸ پائی ÷ ۱۹

جواب ۸ پائی ۷ آنہ ۱۴ روپیہ

۱۹) ۲۷۵/۱/۸ (۱۴ روپیہ
۱۹
۸۵
۷۶
۹
۱۶
۱۹) ۱۴۵ (۷ آنہ
۱۳۳
۱۲
۱۲
۱۹) ۱۵۲ (۸ پائی
۱۵۲
۰۰

(۴) ۴۴۵ روپیہ ایک آنہ ۱۱ ¼ پائی ÷ ۲۳

جواب = ۷ پائی ۵ آنہ ۱۹ روپیہ

۲۳) ۴۴۵/۱/۱۱ ¼ (۱۹ روپیہ
۲۳
۲۱۵
۲۰۷
۸
۱۶
۲۳) ۱۲۹ (۵ آنہ
۱۱۵
۱۴
۱۲
۲۳) ۱۷۹ ¼ (۷ پائی
۱۶۱
باقی ۱۸ ¼

(۵) ۴۴۳ روپیہ ۱۴ آنہ ۹ ½ پائی ÷ ۲۹

جواب = ۱۱ ½ پائی ۴ آنہ ۱۵ روپیہ

۲۹) ۴۴۳/۱۴/۹ ½ (۱۵ روپیہ
۲۹
۱۵۳
۱۴۵
۲۸
۱۶
۲۹) ۴۶۲ (۱۵ آنہ
۲۹
۱۷۲
۱۴۵
۲۷
۱۲
۲۹) ۳۳۳ ½ (۱۱ ½ پائی
۲۹
۴۳
۲۹
۱۴ ½
۱۴ ½

(۶) ۶۴۱ روپیہ ۱۲ آنہ ۹ پائی ÷ ۳۱

جواب = ۳ پائی ۱۱ آنہ ۲۰ روپیہ

۳۱) ۶۴۱/۱۲/۹ (۲۰ روپیہ
۶۲
۲۱
۱۶
۳۱) ۳۴۸ (۱۱ آنہ
۳۱
۳۸
۳۱
۷
۱۲
۳۱) ۹۳ (۳ پائی
۹۳

(۱۱) ۲۷۰۳ روپیہ ۲ آنہ ۱۱ پائی ÷ ۳۶۵۰

روپیہ ۸) ۱۱//۲//۳۰۷۰ (۳۶۵

۲۹۲۰
۱۵۰
۱۶
آنہ ۶) ۲۴۰۲ (۳۶۵
۲۱۹۰
۲۱۲
۱۲
پائی ۷) ۲۵۵۵ (۳۶۵
۲۵۵۵
۰۰۰

) ۷//۶//۸ و ۱ز ۱
۱۶
۱۳و۴
۱۲
۵۵۵

جواب = ۱۳ آنہ ۵½ پائی

(۱۲) ۲۹۳۵ روپیہ ۱۱ آنہ ۴½ پائی ÷ ۳۵۴

روپیہ ۸) ۴½ //۱۱// ۲۹۳۵ (۳۵۴

۲۸۳۲
۱۰۳
۱۶
آنہ ۴) ۱۶۵۹ (۳۵۴
۱۴۱۶
۲۴۳
۱۲
۸ ½) ۲۹۲۰½ (۳۵۴
۲۸۳۲
۸۸½
۸۸½
۰۰

جواب = ۸ روپیہ ۴ آنہ ۸½ پائی

سوالات نمبری (۱۳) تقسیم مرکب کہ جسمیں مقدار مرکب مقدار مرکب پر تقسیم ہوتی ہے

(۱) ۱۴ روپیہ ۳ آنہ ۹ ۳/۴ پائی ÷ ایک روپیہ ۹ آنہ ۳ ۳/۴ پائی

۱۴ روپیہ ۳ آنہ ۹ ۳/۴ پائی = ۱۰۹۳۵ پاؤ پائیونکی

ایک روپیہ ۹ آنہ ۳ ۳/۴ پائی = ۱۲۱۵ پاؤ پائیونکی

∴ ۱۰۹۳۵ ÷ ۱۲۱۵ = ۹ = جواب

(٢) ٢٨ روپیہ ٧ آنہ ٧ ½ پائی ÷ ٤ روپیہ ١١ آنہ ١١ ¼ پائی

٢٨ روپیہ ٧ آنہ ٧ ½ پائی = ٢١٨٧٠ پاؤ پائیوں کی

٤ روپیہ ١١ آنہ ١١ ¼ پائی = ٣٦٤٥ پاؤ پائیوں کی

∴ ٢١٨٧٠ ÷ ٣٦٤٥ = ٦ = جواب

(٣) ١٢٨ روپیہ ٢ آنہ ٣ ¾ پائی ÷ ١٤ روپیہ ٣ آنہ ٩ ¾ پائی

١٢٨ روپیہ ٢ آنہ ٣ ¾ = ٩٨٤١٥ پاؤ پائیوں کی

١٤ روپیہ ٣ آنہ ٩ ¾ = ١٠٩٣٥ پاؤ پائیوں کی

∴ ٩٨٤١٥ ÷ ١٠٩٣٥ = ٩ = جواب

(٤) ٨٥ روپیہ ٦ آنہ ١٠ ½ پائی ÷ ٣ روپیہ ٢ آنہ ٧ ½ پائی

٨٥ روپیہ ٦ آنہ ١٠ ½ پائی = ٣٢٨٠٥ نصف پائیوں کی

٣ روپیہ ٢ آنہ ٧ ½ پائی = ١٢١٥ ایضاً

∴ ٣٢٨٠٥ ÷ ١٢١٥ = ٢٧ = جواب

(٥) ٨٥ روپیہ ٦ آنہ ١٠ ½ پائی ÷ ٩ روپیہ ٧ آنہ ١٠ ½ پائی

٨٥ روپیہ ٦ آنہ ١٠ ½ پائی = ٣٢٨٠٥ نصف پائیوں کی

٩ روپیہ ٧ آنہ ١٠ ½ پائی = ٣٦٤٥ ایضاً

∴ ٣٢٨٠٥ ÷ ٣٦٤٥ = ٩ = جواب

(٦) ٢٥٦ روپیہ ٤ آنہ ٧ ½ ÷ ٤٢ روپیہ ١١ آنہ ٥ ¼ پائی

٢٥٦ روپیہ ٤ آنہ ٧ ½ پائی = ١٩٦٨٣٠ پاؤ پائیاں

٤٢ روپیہ ١١ آنہ ٥ ¼ پائی = ٣٢٨٠٥ ایضاً

∴ ١٩٦٨٣٠ ÷ ٣٢٨٠٥ = ٦ = جواب

(٧) ٨٥٥ روپیہ ٧ آنہ ٦ پائی ÷ ٩٥ روپیہ ١٠ پائی

٨٥٥ روپیہ ٧ آنہ ٦ پائی = ١٦٤٢٥٠ پائی

٩٥ روپیہ ١٠ پائی = ١٨٢٥٠ ایضاً

∴ ١٦٤٢٥٠ ÷ ١٨٢٥٠ = ٩ = جواب

(٨) ٢١٣ روپیہ ١٣ آنہ ١٠ ½ پائی ÷ ٧١ روپیہ ٤ آنہ ٧ ½ پائی

٢١٣ روپیہ ١٣ آنہ ١٠ ½ پائی = ٨٢١٣٥ نصف پائیاں

٧١ روپیہ ٤ آنہ ٧ ½ پائی = ٢٧٣٧٥ ایضاً

∴ ٨٢١٣٥ ÷ ٢٧٣٧٥ = ٣ = جواب

(۹) ۱۲۱ من ۳۶ سیر ۱۴ چھٹانک ÷ ۴ من ۲۰ سیر ۱۰ چھٹانک

۱۲۱ من ۳۶ سیر ۱۴ چھٹانک = ۷۸۰۳۰ چھٹانک

۴ من ۲۰ سیر ۱۰ چھٹانک = ۲۸۹۰ ایضاً

∴ ۷۸۰۳۰ ÷ ۲۸۹۰ = ۲۷ = جواب

(۱۰) ۱۹۵ میل ۷ فرلنگ ÷ ۷ فیٹ ۶ انچ

۱۹۵ میل ۷ فرلنگ = ۱۲۴۱۰۶۴۰ انچ

۷ فیٹ ۶ انچ = ۹۰ انچ

∴ ۱۲۴۱۰۶۴۰ ÷ ۹۰ = ۱۳۷۸۹۶ = جواب

(۱۱) ۲۳ تولہ ۵ ماشہ ۷ رتی ÷ ۴ تولہ ۸ ماشہ ۳ رتی

۲۳ تولہ ۵ ماشہ ۷ رتی = ۲۲۵۵ رتیاں

۴ تولہ ۸ ماشہ ۳ رتی = ۴۵۱ ایضاً

∴ ۲۲۵۵ ÷ ۴۵۱ = ۵ = جواب

(۱۲) ایک من ۲۷ سیر ۴ چھٹانک ۸ ماشہ ÷ ۹ سیر ۹ چھٹانک ۳ تولہ ۸ ماشہ

۱ من ۲۷ سیر ۴ چھٹانک ۸ ماشہ = ۶۴۵۶۸ ماشہ

۹ سیر ۹ چھٹانک ۳ تولہ ۸ ماشہ = ۹۲۲۴ ایضاً

∴ ۶۴۵۶۸ ÷ ۹۲۲۴ = ۷ = جواب

(۱۳) ۵۱۳ میل ۴ فرلنگ ۲۳ پول ÷ ۱۷ میل ۵ فرلنگ ۲۷ پول

۵۱۳ میل ۴ فرلنگ ۲۳ پول = ۱۶۴۳۴۳ پول

۱۷ میل ۵ فرلنگ ۲۷ پول = ۵۶۶۷ پول

∴ ۱۶۴۳۴۳ ÷ ۵۶۶۷ = ۲۹ = جواب

(۱۴) ۱۰۲۷ میل ایک فرلنگ ۶ پول ÷ ۱۷ میل ۵ فرلنگ ۲۷ پول

۱۰۲۷ میل ایک فرلنگ ۶ پول = ۳۲۸۶۸۶ پول

۱۷ میل ۵ فرلنگ ۲۷ پول = ۵۶۶۷ پول

∴ ۳۲۸۶۸۶ ÷ ۵۶۶۷ = ۵۸ = جواب

(۱۵) ۲۳۳ ایکڑ ۲۷ بسوہ ÷ ۳۳ ایکڑ ۱۳ بسوہ

۲۳۳ ایکڑ ۲۷ بسوہ = ۷۴۸۳ بسوہ

۳۳ ایکڑ ۱۳ بسوہ = ۱۰۶۹ بسوہ

∴ ۷۴۸۳ ÷ ۱۰۶۹ = ۷ = جواب

(۱۶) ۲۳۶۶ ایکڑ ۳ روڈ ۳۶ پول ÷ ۹۱ ایکڑ ۶ پول

۲۳۶۶ ایکڑ ۳ روڈ ۳۶ پول = ۳۷۸۷۱۶ پول

۹۱ ایکڑ ۶ پول = ۱۴۵۶۶ ایضاً

∴ ۳۷۸۷۱۶ ÷ ۱۴۵۶۶ = ۲۶ = جواب

سوالات نمبری (۱۴) تحویل جنس جنس اعلی کو جنس ادنی کیطرف تحویل کرنے یہ جنس اعلی بنانی پڑتی ہے

(۱) ۶۱۵ روپیہ چہرہ شاہی ہین اونکے کلدار روپیہ پندرہ پندرہ آنہ کی بناؤ

(۶۱۵ × ۱۶) ÷ ۱۵ = ۹۸۴۰ ÷ ۱۵ = ۶۵۶ روپیہ جواب

(۲) ۸۷۲ اشرفیان پندرہ پندرہ روپیہ کی ہین اونکی آٹھہ آٹھہ روپیہ کی اشرفیان بناؤ

(۸۷۲ × ۱۵) ÷ ۸ = ۱۳۰۸۰ ÷ ۸ = ۱۶۳۵ اشرفیان جواب

(۳) چہرہ شاہی روپیہ کلکتہ مین ایک شلنگ پونے بارہ پینس کا ہوتا ہے تو بتاؤ کہ ۱۹۲۰ چہرہ شاہی روپیہ کے کتنے پونڈ ہونگے

(۱۹۲۰ × ۱ شلنگ ۱۱ ۳/۴ پ) ÷ ۲۰ = ۳۸۰۰ ÷ ۲۰ = ۱۹۰ پونڈ جواب

(۴) چھیانوے من اٹھارہ اٹھارہ چھٹانک کے سیر کئے ہین اونکے ۱۶ سیر کی چھٹانک سے کتنے من ہونگے

(۹۶ × ۴۰ × ۱۸) ÷ (۱۶ × ۴۰) = ۶۹۱۲۰ ÷ ۶۴۰ = ۱۰۸ من جواب

(۵) دوسو سولہ ہندوستانی گزکے فیٹ بناؤ

(۳۳ × ۲۱۶) ÷ ۱۲ = ۷۱۲۸ ÷ ۱۲ = ۵۹۴ فیٹ جواب

(۶) ۹۹ انگریزی گزون کے ہندوستانی گز بناؤ

(۳۶ × ۹۹) ÷ ۳۳ = ۳۵۶۴ ÷ ۳۳ = ۱۰۸ گز جواب

(۷) ایک سو ساٹھہ بیگھہ کے ایکڑ بناؤ

(۲۰ × ۱۶۰) ÷ ۳۲ = ۳۲۰۰ ÷ ۳۲ = ۱۰۰ ایکڑ جواب

(۸) ۶۴۰ روڈ کے بیگھہ بناؤ

(۸ × ۶۴۰) ÷ ۲۰ = ۵۱۲۰ ÷ ۲۰ = ۲۵۶ بیگھہ جواب

سوالات نمبری (۱۵) پیمایش سطح جب طول و عرض معلوم ہو

(۱) ۳۷ فیٹ ۲ انچ × ۲ فیٹ ۹ انچ

۳۷ فیٹ ۲ انچ = ۴۴۶

۲ فیٹ ۹ انچ = ۳۳

۱۳۳۸

۱۳۳۸

۱۴۷۱۸

۱۴۴ = ۱۲ × ۱۲

۱۲) ۱۴۷۱۸

۱۲) ۱۲۲۶ — ۶ باقی

۹) ۱۰۲ — ۲ باقی

۳۰ انچ

۳۰ انچ ۳۲ فیٹ ۱۱ گز مربع = جواب

(۲) ۲۳ فیٹ × ۳ فیٹ ۵ انچ

۲۳ فیٹ = ۲۷۶

۳ فیٹ ۵ انچ = ۴۱

۲۷۶

۱۱۰۴

۱۱۳۱۶

۱۴۴ = ۱۲ × ۱۲

۱۲)۱۱۳۱۶

۱۲)۹۴۳ ب ۰

۹)۷۸ ب ۷

۸ ب ۶ — ۸۴ انچ مربع

۸ گز م ۶ فیٹ م ۸۴ انچ مربع = جواب

(۳) ۳ گز ۲ انچ × ۳ فیٹ

۳ گز ۲ انچ = ۱۱۰ انچ

۳ فیٹ = ۳۶ انچ

۱۴۴ = ۱۲ × ۱۲

۱۲)۳۹۶۰

۱۲)۳۳۰ ب ۰

۹)۲۷ ب ۶

۷۲ انچ مربع

۳ گز ۷۲ انچ مربع = جواب

(۴) ایک گز ۲ فیٹ × ایک گز ایک انچ

۱ گز ۲ فیٹ = ۶۰ انچ

۱ گز ۱ انچ = ۳۷ انچ

۱۴۴ = ۱۲ × ۱۲

۱۲)۲۲۲۰

۱۲)۱۸۵ ب ۰

۹)۱۵ ب ۵

۶۰ انچ مربع

ایک گز م ۶ فیٹ م ۶۰ انچ = جواب

(۵) ۱۵ فیٹ ۷ انچ × ۱۱ فیٹ ۱۱ انچ

۱۵ فیٹ ۷ انچ = ۱۸۷

۱۱ فیٹ ۱۱ انچ = ۱۴۳

۵۶۱

۷۴۸

۱۸۷

۱۴۴ = ۱۲ × ۱۲

۱۲)۲۶۷۴۱

۱۲)۲۲۲۸ ب ۵

۹)۱۸۵ ب ۸

۲۰ ب ۵ — ۱۰۱

۲۰ گز م ۵ فیٹ م ۱۰۱ انچ مربع = جواب

(۶) ۲۲ فیٹ ۵ انچ × ۳ گز

۲۲ فیٹ ۵ انچ = ۲۶۹ انچ

۳ گز = ۱۰۸ انچ

۲۱۵۲
۲۶۹

۱۲ | ۲۹۰۵۲
۱۲ | ۲۴۲۱ باقی ۰
۹ | ۲۰۱ باقی ۹

۱۴۴ = ۱۲ × ۱۲ — ۱۰۸ انچ م

۲۲ گز مربع ۳ فیٹ مربع ۱۰۸ انچ مربع = جواب

(۷) ایک دالان ۱۰ گز ۲ فیٹ لنبا اور ۵ گز ایک فیٹ چوڑا ہے تو اوسکا رقبہ کیا ہوگا

۱۰ گز ۲ فیٹ = ۳۲ فیٹ
۵ گز ۱ فیٹ = ۱۶ فیٹ

۱۹۲
۳۲
۹ | ۵۱۲

۵۶ گز مربع ۸ فیٹ مربع = جواب

(۸) ۲۶ فیٹ چوڑی اور ۳۲ فیٹ لنبی کمری مین کے گز مربع فرش لگے گا

۲۳ فیٹ

۵۲
۷۸
۹ | ۸۳۲

۹۲ گز مربع ۴ فیٹ مربع = جواب

(۹) ایک سنگ مرمر کی سل کا طول ۵ فیٹ ۷ انچ ہے اور چوڑائی ایک فیٹ ۱۰ انچ ہی تو بتاؤ کہ اوسکی سطح کیا ہوگی

۵ فیٹ ۷ انچ = ۶۷ انچ
۱ فیٹ ۱۰ انچ = ۲۲ انچ

۱۳۴
۱۳۴

۱۲ | ۱۴۷۴
۱۲ | ۱۲۲ باقی ۱۰
۹ | ۱۰ باقی ۲

۱۴۴ = ۱۲ × ۱۲ — ۳۴ انچ م

۱ گز ۱ ایک فیٹ م ۳۴ انچ م = جواب

(۱۰) ایک مکان مربع ۴۶ فیٹ ۸ انچ لنبا ہے تو بتاؤ کہ سطح اوسکی کیا ہوگی

۴۶ فیٹ ۸ انچ = ۵۶۰ انچ
۴۶ فیٹ ۸ انچ = ۵۶۰ انچ
۳۱۳۶۰۰

۱۴۴ = ۱۲ × ۱۲

۱۲ | ۳۱۳۶۰۰ (۲۸۰
۱۲ | ۲۶۱۳۳ ب ۴
۹ | ۲۱۷۷ ب ۹
۲۴۱ ب ۸ — ۱۱۲ انچ م

۲۴۱ گز مربع ۸ فیٹ م ۱۱۲ انچ م = جواب

(۱۱) ایک کمرہ ۱۷ فیٹ طول مین ۱۲ فیٹ ۷ انچ عرض مین اور ۸ فیٹ ۵ انچ بلندی مین ہے تو بتاؤ کہ کے گز مربع کاغذ اوسکی دیوارون پر لگانے کے لیئے چاہیئے

(۱۷ فیٹ + ۱۲ فیٹ ۷ انچ) × ۲ = ۵۹ فیٹ ۲ انچ = کل طول و عرض کے

۵۹ فیٹ ۲ انچ = ۷۱۰ انچ
۸ فیٹ ۵ انچ = ۱۰۱ انچ
۷۱۰
۷۱۰
۷۱۷۱۰

۱۴۴ = ۱۲ × ۱۲

۱۲ | ۷۱۷۱۰
۱۲ | ۵۹۷۵ ب ۱۰
۹ | ۴۹۷ ب ۱۱
۱۴۲ انچ مربع

۵۵ گز م ۲ فیٹ م ۱۴۲ انچ مربع = جواب

(۱۲) ایک مربع کمرہ ہے اوسکا طول ۱۸ فیٹ ۳ انچ ہے اور ۸ فیٹ ۶ انچ بلند ہے اوسکی دیوارون پر کتنی گز کاغذ لگیگا

۱۸ فیٹ ۳ انچ × ۴ = ۷۳ فیٹ = تمام طول

۷۳ فیٹ
۸ ½ فیٹ
۳۶ ½
۵۸۴
۹ | ۶۲۰ ½

۶۸ گز م ۸ فیٹ ۷۲ انچ مربع = جواب

(۱۳) ایک کہیت چودہ جریب نو گٹھہ طول میں ہے اور بارہ جریب ۷ گٹھہ چوڑا ہے تو بتاؤ اوسکا رقبہ کیا

جریب		گٹھہ
۱۴		۹
۱۲		۷
۵	۱	۳
۱۷۳	۸	

۳ بسوانسی ۹ بسوہ ۱۷۸ بیگہ = **جواب**

(۱۴) ۴۸ جریب ۱۷ گٹھہ عرض اور ۹۴ جریب ۱۵ گٹھہ طول ایک کہیت کا ہے تو بتاؤ رقبہ کیا ہے

جریب	گٹھہ	
۴۸	۱۷	
۹۴	۱۸	
۳۶	۱۲	۱۵
۴۵۹۳	۱۸	

۱۵ بسوانسی ۱۰ بسوہ ۲۸ ۴۶ بیگہ = **جواب**

سوالات نمبری (۱۵)

رقبہ اور طول کے دریافت ہونے سے عرض کا دریافت ہونا اور رقبہ اور عرض کے معلوم ہونے سے طول کا دریافت کرنا

(۱) ۵ گز مربع ۶ فیٹ مربع ۱۵ انچ مربع ÷ ۱۸ فیٹ ۷ انچ

۵ گز مربع ۶ فیٹ مربع ۱۵ انچ مربع = ۵۹ ۳ ۷ انچ مربع مقسوم

اور ۱۸ فیٹ ۷ انچ = ۲۲۳ انچ مقسوم علیہ

پس ۵۹ ۳ ۷ انچ مربع ÷ ۲۲۳ = ۲ فیٹ ۹ انچ = **جواب**

(۲) گیارہ گز مربع ۳ فیٹ مربع ۱۲۹ انچ ÷ ۲ فیٹ ۹ انچ

۱۱ مربع ۳ فیٹ مربع ۱۲۹ انچ مربع = ۱۴۸۱۷ انچ مربع مقسوم

۲ فیٹ ۹ انچ = ۳۳ انچ مقسوم علیہ

۱۴۸۱۷ ÷ ۳۳ = ۴۴۹ انچ = ۱۲ گز ایک فیٹ ۵ انچ = **جواب**

(۳) ۸ گز مربع ۶ فیٹ مربع ۸۴ انچ مربع ÷ ۵ فیٹ ۹ انچ

۸ گز مربع ۶ فیٹ مربع ۸۴ انچ مربع = ۱۱۳۱۶ انچ مربع مقسوم

۵ فیٹ ۹ انچ = ۶۹ انچ مقسوم علیہ

۱۱۳۱۶ ÷ ۶۹ = ۱۶۴ انچ = ۴ گز ۱ فیٹ ۸ انچ = **جواب**

(۴) ۷ اگز مربع ۴ فیٹ ۱ ۴۴ انچ مربع ÷ ۲۳ فیٹ

۷ اگز مربع ۴ فیٹ ۱ ۴۴ انچ م = ۲۲۶۳۲ مقسوم

۲۳ فیٹ = ۲۷۶ مقسوم علیہ

۲۲۶۳۲ ÷ ۲۷۶ = ۸۲ انچ = ۲ گز ۱۰ انچ = جواب

(۵) ۷ اگز مربع ۴۵ انچ مربع ÷ ۱۸ گز ۱ فیٹ ۹ انچ

۷ اگز مربع ۴۵ انچ مربع = ۲۲۰۷۷ مقسوم

۱۸ گز ۱ فٹ ۹ انچ = ۶۶۹ مقسوم علیہ

۲۲۰۷۷ ÷ ۶۶۹ = ۳۳ انچ = ۲ فیٹ ۹ انچ = جواب

(۶) ۴۲ گز ۱ فیٹ ۵۰ انچ م ÷ ۲۳ فیٹ ۱۰ انچ رقم اول = ۵۴۶۲۶ مقسوم

اور رقم دوم = ۲۸۶ انچ مقسوم علیہ

پس ۵۴۶۲۶ ÷ ۲۸۶ = ۱۹۱ انچ = ۵ گز ۱۱ انچ = جواب

(۷) کیا طول اوس کمرہ کا ہے جسکا عرض گیارہ فٹ گیارہ انچ ہے اور ۷ اگز ۲ فیٹ ۱۳۱ انچ پانات اوسکے فرش مین لگتی ہے

۷ اگز مربع ۲ فیٹ مربع ۱۳۱ انچ م = ۲۲۴۵۱ انچ مربع مقسوم

۱۱ فیٹ ۱۱ انچ = ۱۴۳ انچ مقسوم علیہ

پس ۲۲۴۵۱ انچ مربع ÷ ۱۴۳ انچ = ۱۵۷ انچ = ۱۳ فیٹ ایک انچ = جواب

(۸) ایک عمارت جو کہوٹھی ہے ۲۶ گز ۵ انچ ایک ضلع طول مین ہے اور اسکا رقبہ ۶۸۳ گز مربع ۲ فیٹ ۲۵ انچ ہے تو ثابت کرو کہ وہ مربع ہے

۶۸۳ گز مربع ۲ فیٹ مربع ۲۵ انچ مربع = ۸۸۵۴۸۱ انچ مقسوم

۲۶ گز ۵ انچ = ۹۴۱ انچ مقسوم علیہ

۸۸۵۴۸۱ انچ مربع ÷ ۹۴۱ انچ = ۲۶ گز ۵ انچ معلوم ہوا کہ دوسرے ضلع کا طول بہی وہی ہے جو پہلے ضلع معلوم کا تہا تو معلوم ہوا کہ وہ مربع ہے

(۹) ایک مکان ۲۶ فیٹ لمبے ۳۵ فیٹ ہے تو بتاؤ کہ ۲ فیٹ ۴ انچ چوڑا بوریا کتنا لگیگا

۲۶ × ۳۵ × ۱۴۴ = ۱۳۱۰۴۰ مربع انچ مقسوم

اور ۲ فیٹ ۴ انچ = ۲۸ انچ مقسوم علیہ

پس ۱۳۱۰۴۰ انچ مربع ÷ ۲۸ انچ = ۴۶۸۰ انچ = ۱۳۰ اگز = جواب

(۱۰) ۲۸۸ گز کپڑا ۲ فیٹ ۸ انچ عرض کا ایک مکان کی دیواروں پر لگتا ہے تو بتاؤ کہ ۲ فیٹ ۳ انچ چوڑا کپڑا کتنا لگے گا

۲۸۸ گز × ۲ فیٹ ۸ انچ = ۳۳۱۷۷۶ انچ مربع مقسوم

۲ فیٹ ۳ انچ = ۲۷ انچ مقسوم علیہ

پس ۳۳۱۷۷۶ انچ مربع ÷ ۲۷ انچ = ۱۲۲۸۸ انچ = ۳۴۱ گز ایک فیٹ = جواب

(۱۱) ایک کمرہ مربع ہے ایک ضلع اوسکا ۱۸ فیٹ ۹ انچ ہے تو بتاؤ کہ ۲ فیٹ ۳ انچ چوڑا کپڑا اوسکے فرش میں کتنا لگے گا

۱۸ فیٹ ۹ انچ × ۱۸ فیٹ ۹ انچ = ۲۲۵ انچ × ۲۲۵ انچ = ۵۰۶۲۵ انچ مربع مقسوم اور

۲ فیٹ ۳ انچ = ۲۷ انچ مقسوم علیہ

پس ۵۰۶۲۵ انچ م ÷ ۲۷ = ۱۸۷۵ انچ = ۵۲ گز ۳ انچ = جواب

(۱۲) اگر شال کا گز کیا رہوین میں کمرہ ۱۳ فیٹ نو انچ بلند ہے تو کتنے گز ایک فٹ ۴ انچ عرض کا اوسکی دیواروں پر لگانے کو چاہیے

۱۸ فیٹ ۹ انچ × ۱۳ فیٹ ۴ انچ = ۲۲۵ × ۴۸ انچ × ۱۶۰ انچ × ۴ = ۱۴۴۰۰۰ انچ مربع مقسوم

اور ایک فیٹ ۴ انچ = ۱۶ انچ مقسوم علیہ

پس ۱۴۴۰۰۰ انچ مربع ÷ ۱۶ انچ = ۹۰۰۰ انچ = ۲۵۰ گز = جواب

(۱۳) ایک کہیت کا رقبہ ۱۷۸ بیگہ ۹ بسوہ ۳ بسوانسی ہے اور عرض ۱۲ جریب ۷ گٹھہ تو بتاؤ طول کیا ہے

۱۷۸ بیگہ ۹ بسوہ ۳ بسوانسی = ۷۱۳۸۳ بسوانسی مقسوم

۱۲ جریب ۷ گٹھہ = ۲۴۷ گٹھہ مقسوم علیہ

پس ۷۱۳۸۳ بسوانسی ÷ ۲۴۷ گٹھہ = ۲۸۹ گٹھہ = ۱۴ جریب ۹ گٹھہ = جواب

(۱۴) رقبہ ایک کہیت کا ۳۶۴ بیگہ ۱۵ بسوہ ۱۵ بسوانسی ہے اور ۹۴ جریب ۱۵ گٹھہ طول ہے تو بتاؤ عرض کیا ہوگا

۳۶۴ بیگہ ۱۵ بسوہ ۱۵ بسوانسی = ۱۴۵۹۱۵ بسوانسی مقسوم

اور ۹۴ جریب ۱۵ گٹھہ = ۱۸۹۵ گٹھہ مقسوم علیہ

۱۴۵۹۱۵ بسوانسی ÷ ۱۸۹۵ گٹھہ = ۷۷ گٹھہ = ۳ جریب ۱۷ گٹھہ = جواب

سوالات نمبری (۱۷) پیمایش مجسمات

(۱) ۱۸ فیٹ ۹ انچ × ۱۳ فیٹ ۴ انچ × ۸ فیٹ ۴ انچ

۱۸ فیٹ ۹ انچ = ۲۲۵ و ۱۳ فیٹ ۴ انچ = ۱۶۰ انچ و ۸ فیٹ ۴ انچ = ۱۰۰

پس ۲۲۵ × ۱۶۰ × ۱۰۰ = ۳۶۰۰۰۰۰ انچ مکعب

۳۶۰۰۰۰۰ مکعب انچ ÷ (۲۷ × ۱۷۲۸) = ۷۷ گز مکعب ۴ فیٹ مکعب ۵۷۶ مکعب انچ = جواب

(۲) ۳ فیٹ ۹ انچ × ۶ فیٹ ۸ انچ × ۲ فیٹ ایک انچ

۳ فیٹ ۹ انچ = ۴۵ انچ و ۶ فیٹ ۸ انچ = ۸۰ انچ اور

۲ فیٹ ۱ انچ = ۲۵ انچ

پس ۴۵ × ۸۰ × ۲۵ = ۹۰۰۰۰ انچ مکعب

۹۰۰۰۰ ÷ (۲۷ × ۱۷۲۸) = ایک گز مکعب ۲۵ فیٹ مکعب ۱۴۴ انچ مکعب = جواب

(۳) ۱۱ فیٹ ۳ انچ × ۳ فیٹ ۴ انچ × ۱۰ فیٹ ۵ انچ

۱۱ فیٹ ۳ انچ × ۳ فیٹ ۴ انچ × ۱۰ فیٹ ۵ انچ = ۱۳۵ انچ × ۴۰ انچ ×

۱۲۵ انچ = ۶۷۵۰۰۰ مکعب انچ

پس ۶۷۵۰۰۰ ÷ (۲۷ × ۱۷۲۸) = ۱۴ گز مکعب ۱۲ فیٹ مکعب ۲۸۰ انچ = جواب

(۴) ۵ گز × ۶ گز ۲ فیٹ × ۴ فیٹ ۲ انچ

۵ گز × ۶ گز ۲ فیٹ × ۴ فیٹ ۲ انچ = ۱۸۰ انچ × ۲۴۰ انچ × ۵۰ انچ = ۲۱۶۰۰۰۰ انچ

پس ۲۱۶۰۰۰۰ انچ ÷ (۲۷ × ۱۷۲۸) = ۴۶ گز مکعب ۸ فیٹ مکعب = جواب

(۵) ۷ فیٹ ۴ انچ × ۵ گز × ۸ فیٹ ۳ انچ

۷ فیٹ ۴ انچ × ۵ گز × ۸ فیٹ ۳ انچ = ۸۸ انچ × ۱۸۰ انچ × ۹۹ انچ = ۱۵۶۸۱۶۰ مکعب انچ

پس ۱۵۶۸۱۶۰ ÷ (۲۷ × ۱۷۲۸) = ۳۳ مکعب گز ۱۶ فیٹ ۸۶۴ انچ = جواب

(۶) ۹ فیٹ ۲ انچ × ۲ گز × ۶ فیٹ ۸ انچ

۹ فیٹ ۲ انچ × ۲ گز ۶ فیٹ ۸ انچ = ۱۱۰ انچ × ۷۲ انچ × ۸۰ انچ = ۶۳۳۶۰۰ مکعب انچ

پس ۶۳۳۶۰۰ ÷ (۲۷ × ۱۷۲۸) = ۱۳ مکعب گز ۱۵ فیٹ ۱۱۵۲ انچ = جواب

(۷) کتنے مکعب فیٹ پانی ایک برتن میں سماویگا جسکا قاعدہ مربع ہے اور ضلع اوسکا ۳ فیٹ ہے اور بلندی برتن کی ۲ فیٹ ۱۰ انچ ہے

۳ فیٹ × ۳ فیٹ × ۲ فیٹ ۱۰ انچ = ۳۶ انچ × ۳۶ انچ × ۳۴ انچ = ۴۴۰۶۴ مکعب انچ
پس ۴۴۰۶۴ مکعب انچ ÷ ۱۷۲۸ = ۲۵ فیٹ مکعب ۸۶۴ انچ مکعب = جواب

(۸) کس قدر لکڑی ایک شہتیر مین جسکا طول ۲۰ فیٹ اور عرض ۳ فیٹ اور موٹائی ۲ فیٹ ۶ انچ کی ہی نکلیگی

۲۰ فیٹ × ۳ فیٹ × ۲ ½ فیٹ = ۱۵۰ فیٹ مکعب
پس ۱۵۰ فیٹ ÷ ۲۷ = ۵ گز مکعب ۱۵ فیٹ = جواب

(۹) جس مکعب کا ضلع ۷ فیٹ ۵ انچ ہے تو اوسکی جسامت کیا ہوگی
اب (۷ فیٹ ۵ انچ)^۳ = ۸۹ انچ × ۸۹ انچ × ۸۹ انچ = ۷۰۴۹۶۹ مکعب انچ
۷۰۴۹۶۹ مکعب انچ ÷ (۱۷۲۸ × ۲۷) = ۱۵ گز مکعب ۲ فیٹ مکعب ۱۶۷۳ انچ مکعب = جواب

(۱۰) ایک حوض بشکل مربع ہے اور اوسکا ضلع بارہ گز ہے اور اوسکے کھودنے مین ۲۳۶ گز مکعب مٹی نکالی گئی تو بتاؤ وہ عمیق کتنا ہوگا
(۲۳۶ گز مکعب × ۲۷) ÷ (۱۲ گز × ۳)^۲ = ۶۳۷۲ فیٹ ÷ (۳۶)^۲
= ۶۳۷۲ فیٹ ÷ ۱۲۹۶ = ۵ فیٹ = جواب

(۱۱) ایک خندق ۵ فیٹ ۶ انچ گہرے اور ۱۰ فیٹ ۸ انچ چوڑے کا کیا طول رکہین جو ۷۰۴۰ فیٹ مکعب مٹی اوسمین سے نکلے

۷۰۴۰ فیٹ مکعب = ۱۲۱۶۵۱۲۰ مکعب انچ مقسوم
اور ۵ فیٹ ۶ انچ × ۱۰ فیٹ ۸ انچ = ۶۶ × ۱۲۸ انچ = ۸۴۴۸ انچ مقسوم علیہ
پس ۱۲۱۶۵۱۲۰ انچ مکعب ÷ ۸۴۴۸ انچ مربع = ۱۴۴۰ انچ = ۱۲۰ فیٹ = جواب

(۱۲) ایک نہر ۷ فیٹ ۳ انچ گہری اور ۲۰ فیٹ ۴ انچ چوڑی ہے اور طول ۱۰ میل تو بتاؤ کسقدر پانی اوسمین سماویگا

۱۰ میل × ۶۳۳۶۰ = ۶۳۳۶۰۰ انچ
۷ فیٹ ۳ انچ = ۸۷ انچ
اور ۲۰ فیٹ ۴ انچ = ۲۴۴ انچ

پس ۶۳۳۶۰۰ × ۸۷ × ۲۴۴ = ۱۳۴۵۰۰۶۰۸۰۰ انچ مکعب
اور ۱۳۴۵۰۰۶۰۸۰۰ انچ مکعب ÷ ۱۷۲۸ =
۷۷۸۳۶۰۰ مکعب فیٹ = جواب

سوالات نمبری (۱۸) متفرق اعمال گذشتہ

(۱) ایک کلدار اشرفی کا وزن ۹۲ رتی ہے تو بتاؤ ۱۰۰۰ اشرفی میں کتنا سونا ہوگا
وزن ۱۰۰۰ اشرفی کا = ۱۰۰۰×۹۲ رتی = ۹۲۰۰۰
= ۱۱۵۰۰ ماشہ = ۹۵۸ تولہ ۴ ماشہ = ۱۹۱ چھٹانک ۳ تولہ ۴ ماشہ
= ۱۱ سیر ۱۵ چھٹانک ۳ تولہ ۴ ماشہ = جواب

(۲) ماہ قمری میں ۲۵۵۱۴۴۳ سکنڈ ہوتی ہیں ٹھیک ٹھیک دن و گھنٹہ اوسکی بتاؤ
۲۵۵۱۴۴۳ سکنڈ ÷ (۶۰×۶۰×۲۴) = ۲۹ دن ۱۲ گھنٹہ ۴۴ منٹ ۳ سکنڈ = جواب

(۳) محیط زمین کا ۱۳ کروڑ ۲۰ لاکھ فیٹ ہے مقدار اوسکے میلوں میں بتاؤ کہ کیا ہے
۱۳۲۰۰۰۰۰۰ فیٹ ÷ ۳ = ۴۴۰۰۰۰۰۰ گز اور چونکہ
۱۷۶۰ گز = ایک میل تو ۴۴۰۰۰۰۰۰ ÷ ۱۷۶۰ = ۲۵۰۰۰ میل = جواب

(۴) ایک فیٹ مکعب پانیکا وزن ۵۰۰ چھٹانک کا ہوتا ہے تو بتاؤ اوس برتن میں جو ہر طرف سے ایک گز ہے کسقدر وزن میں پانی ہوگا
ایک گز مکعب = ۲۷ فیٹ مکعب کے ۵۰۰ چھٹانک × ۲۷
= ۱۳۵۰۰ چھٹانک = ۲۱ من ۳ سیر ۱۲ چھٹانک = جواب

(۵) ۱۹۲۵۰۰ میل روشنی ایک سکنڈ میں چلتی ہے تو بتاؤ آفتاب جسکی روشنی نکلکر زمین پر ۸ منٹ ۱۳ سکنڈ میں پہونچتی ہے زمین سے کسقدر دور ہوگا
۸ منٹ ۱۳ سکنڈ = ۴۹۳ سکنڈ میں فاصلہ = ۱۹۲۵۰۰ میل × ۴۹۳
= ۹۴۹۰۲۵۰۰ = جواب

(۶) ایک ڈاکخانہ میں چار ہفتہ کے اندر ۱۹۰۷۲۱۴ خط بھیجے اور سب پر دو دھیلے کے ٹکٹ چسپاں تھے تو بتاؤ کہ ڈاکخانہ میں کسقدر روپیہ اون ٹکٹوں کا آیا
قیمت ٹکٹوں کی = ۱۹۰۷۲۱۴ ادھیلیان = ۵۹۶۰۳ روپیہ ۹ آنہ = جواب

(۷) اگر دہلی میں جمنا کے پل پر تین ہزار آدمی روز آیا جایا کریں اور فی کس ۳ پائی محصول کی ادا کرے تو آخر سال تمام میں کسقدر آمدنی محصول کی ہوگی
حل ۳۰۰۰ × ۳ = ۹۰۰۰ = آمدنی ہر روزہ کی
سال بھر کی آمدنی = ۹۰۰۰ پائی × ۳۶۵ = ۳۲۸۵۰۰۰ پائی
= ۱۷۱۰۹ روپیہ ۶ آنہ = جواب

(۸) سال شمسی مین ۳۱۵۵۶۹۲۸ سکنڈ ہوتی ہین تو بتاؤ ٹہیک اوسکی مقدار کیا ہے

حل ۳۱۵۵۶۹۲۸ ÷ (۶۰ × ۶۰ × ۲۴) = ۳۶۵ دن
۵ گہنٹہ ۴۸ منٹ ۴۸ سکنڈ = جواب

(۹) ایک برتن مین ۹۰۰۰ جو ہین جب اونہین ۳ کو ایک دوسرے پر کہڑا کرین تو وہ ایک انچ کے برابر ہوتا ہے تو بتاؤ اگر اون سبکو ایک دوسرے پر کہڑا کرین تو کسقدر بلندی کو پہنچیگی

طول سب جوؤن کا جب ایک دوسرے پر کہڑے کیے جاوین = ۹۰۰۰ ÷ ۳
= ۳۰۰۰ انچ اور ۳۰۰۰ ÷ (۳ × ۱۲) = ۸۳ گز ایک فیٹ = جواب

(۱۰) توپ کا گولہ ۱۰۰۰ فیٹ ایک سکنڈ مین جاتا ہی تو چوتہائی منٹ مین کسقدر دور جاویگا

۱۵ سکنڈ = چوتہائی منٹ کے ۱۰۰۰ × ۱۵ = ۱۵۰۰۰ فیٹ یہہ برابر فاصلہ کے جو گولہ طے کریگا ہوگا اور ۱۵۰۰۰ فیٹ ÷ (۳ × ۲۲۰ × ۸) = ۲ میل ۶ فرلنگ ۱۶۰ گز = جواب

(۱۱) آہنی سڑک مین ۲۰۰ من ۸ سیر لوہا ۵ آنہ سیر کا لگا ہوا ہے تو بتاؤ کل قیمت اوس لوہے کی کیا ہوگی

حل ۲۰۰ من ۸ سیر = ۸۰۰۸ سیر اور قیمت =
۸۰۰۸ × ۵ = ۴۰۰۴۰ آنہ = ۲۵۰۲ روپیہ ۸ آنہ = جواب

(۱۲) ۱۱۳۰ فیٹ آواز ایک سکنڈ مین چلتی ہے تو بتاؤ وہ بادل کتنی دور ہوگا جسمین سے آواز گرج کی ۷ سکنڈ بعد پہونچی ہے

حل ۱۱۳۰ × ۷ = ۷۹۱۰ فیٹ فاصلہ بادل کی اور ۷۹۱۰ فیٹ ÷ (۳ × ۲۲۰ × ۸) = ۱ میل ۳ فرلنگ ۲۱۶ گز ۲ فٹ = جواب

(۱۳) طیطوس نے آلہ قلعہ شکن جو اورشلیم پر لگایا تہا اوسکا وزن ۵۰۰۰۰ سیر کا تہا تو بتاؤ طول مین وہ کے من تہا

حل ۵۰۰۰۰ ÷ ۴۰ = ۱۲۵۰ من = وزن آلہ کے = جواب

(۱۴) ۸۱ بیلون کی قیمت ۲۲۲۴ روپیہ ۵ آنہ ۶ پائی ہے تو بتاؤ کہ ایک بیل کی کیا قیمت ہوگی

حل ۲۲۲۴ روپیہ ۱۵ آنہ ۶ پائی ÷ ۸۱ = ۲۷ روپیہ ۷ آنہ ۶ پائی قیمت ایک بیل کی = جواب

(۱۵) ۶۷۲۰ ڈبل پیسون کے کتنے منصوری پیسے جبکہ روپیہ کے چونسٹہ آتے ہون آوینگے
۶۷۲۰ ڈبل پیسے ÷ ۶۴ = ۱۰۵ روپیہ
اور ۱۰۵ روپیہ × ۷۰ منصوری پیسے = ۷۳۵۰ = جواب

(۱۶) سفر مین چهہ آدمیون نے ۱۲۱ روپیہ ۱۳ / ۶ پائی خرچ کیے تو بتاؤ کہ ہر ایک کے حصہ مین کیا خرچ پڑا

حل ۶ پائی ۱۳ آنہ ۱۲۱ روپیہ ÷ ۶ = ۲۰ روپیہ

۴ آنہ ۱۱ پائی ایک آدمی کا حصہ خرچ کا ہوا = جواب

(۱۷) اگر ایک اخبار کی ۱۱۸۰۰ پرچہ ہر روز نکلا کرے ۵ آنہ فی اخبار فروخت ہوا کرین تو بتاؤ چہہ قمری مہینون مین کسقدر روپیہ اونکی فروخت سے حاصل ہوگا بشرطیکہ اتوار کے روز یہہ اخبار نہ نکلا کرے

حل چہہ قمری ماہ = ۶ × ۴ ہفتہ = ۲۴ ہفتہ اور ۲۴ × ۶ = ۱۴۴ دن

= ایام اجرای اخبار پس ۱۱۸۰۰ × ۱۴۴ × ۵ = ۸۴۹۶۰۰۰ آنہ

∴ قیمت اخبار کی جو حاصل چہہ مہینے مین ہوگی اور ۸۴۹۶۰۰۰ آنہ = ۵۳۱۰۰۰ روپیہ = جواب

(۱۸) جو شخص ہر سال ۱۰۳۲ روپیہ ۶ آنہ ۹ پائی خرچ کرتا ہو اوسکا ۱۵ سال مین کیا خرچ ہوگا اور اوسکو کیا بچیگا اگر آمدنی سالیانہ ۱۸۷۵ روپیہ ہو

خرچ سالیانہ = ۹ پائی ۶ آنہ ۱۰۳۲ روپیہ × ۱۵ ∴ = ۱۵۴۸۶ روپیہ

۵ آنہ ۳ پائی اور آمدنی سالیانہ = ۱۸۷۵ × ۱۵ = ۲۸۱۲۵

اسواسطے بچت = ۲۸۱۲۵ − (۳ پائی ۵ آنہ ۱۵۴۸۶ روپیہ)

= ۱۲۶۳۸ روپیہ ۱۰ آنہ ۹ پائی = جواب

(۱۹) ایک منٹ مین سو روپیہ گنے جاتے ہون تو دس لاکھ روپیہ کتنی دیر مین شمار ہونگے

حل ۱۰۰۰۰۰۰ ÷ ۱۰۰ = ۱۰۰۰۰ یہہ تعداد منٹون کی ہوئی جنمین شمار ہونگے

۱۰۰۰۰ منٹ = ۶ دن ۲۲ گھنٹے ۴۰ منٹ = جواب

(۲۰) ایک توپ کا گولہ ۱۰۰۰ فیٹ فی سکنڈ کی رفتار سے زمین سے چاند پر جو ۲۴۰۰۰۰ میل ہے کتنی دیر مین پہنچیگا

حل ۲۴۰۰۰۰ × ۱۷۶۰ × ۳ = ۱۲۶۷۲۰۰۰۰۰ فیٹ یہہ فاصلہ چاند کا زمین سے ہوا اور

۱۲۶۷۲۰۰۰۰۰ ÷ ۱۰۰۰ = ۱۲۶۷۲۰۰ یہہ تعداد سکنڈونکی جسمین گولہ چاند پر پہنچیگا ہوئی

اور ۱۲۶۷۲۰۰ ÷ (۶۰ × ۶۰ × ۲۴) = ۱۴ دن ۱۶ گھنٹے = جواب

(۲۱) جس ٹکسال مین ایک کل سے ۲۵۰۰ سکہ ایک گھنٹہ مین ڈہلتے ہون اوسمین چار کلون سے ایک ہفتہ مین کسقدر مالیت کے سکے ڈہلینگے جب ایک کل مین روپیہ دوسری مین اٹھنیان تیسری مین چونیان اور چوتھی مین دوانیان ڈہلتی ہون اور ہفتہ مین اتوار کو ٹکسال بند رہتی ہو

حل ایک روپیہ + ۸ آنہ + ۴ آنہ + ۲ آنہ = ایک روپیہ ۱۴ آنہ یہہ مالیت چارون سکون کی ہوئی

پس (ایک روپیہ ۱۴ آنہ) × ۲۵۰۰ × ۲۴ × ۶ = ۶۷۵۰۰۰ روپیہ = جواب

(۲۲) ۷ آنہ ۶ پائی سیر کی شکر ۵۳۰ سیر کتنے کی ہوگی

حل ۵۳۰ × ۷½ ÷ ۱۶ = ۳۹۷۵ ÷ ۱۶ = ۲۴۸ روپیہ ۷ آنہ = **جواب**

(۲۳) ۳۵۸۷ گز ۹ انچ رسی کے ۲۷ حصے برابر برابر فاصلہ پر کردو

حل ۳۵۸۷ گز ۹ انچ ÷ (۹ × ۳) = ۱۳۲ گز ۲ فٹ ۷ انچ = **جواب**

(۲۴) پینتالیس بھیڑین ۱۰۱ روپیہ ۱۴ آنہ ۴ پائی کو خریدکین اونمین سے سات بھیڑین ۲ روپیہ ۳ر۱۰ پائی فی بھیڑ کے حساب سے بیچڈالین تو بتاؤ باقی کو کس بہاو سے بیچ کرے کہ ۱۲ روپیہ ۸ر نفع ہو

حل ۲ روپیہ ۳ر۱۰ پائی × ۷ = ۱۵ روپیہ ۳ر۱۰ پائی = قیمت بھیڑونکی جو فروخت ہوئین تو ۴۵ − ۷ = ۳۸ بھیڑونکے جو فروخت کے لیے باقی ہین اور ۱۰۱ روپیہ ۱۴ر۴ پائی − ۱۵ روپیہ ۳ر۱۰ پائی + ۱۲ روپیہ ۸ر = ۹۹ روپیہ ۲ر۶ پائی یہہ وہ روپیہ جو ۳۸ بھیڑون کی قیمت سے حاصل کرنا چاہتے ہین اسلیئے (۹۹ روپیہ ۲ر۶ پائی) ÷ ۳۸ = ۲ روپیہ ۹ر۹ پائی = قیمت فی بھیڑ کی جو فروخت کرنی چاہیئے = **جواب**

(۲۵) چار روپیہ ۱۰ آنہ ۸ پائی من کے حساب سے ۴۲ من شکر کے کیا دام ہونگے

حل ۸ پائی ۱۰ آنہ ۴ روپیہ × ۶ × ۷ = ۱۹۶ روپیہ = **جواب**

(۲۶) چھہ بوتلین ایک عرق کی فی بوتل ۱۲ آنہ ۶ پائی والی اور ۴ بوتلین دوسری کی فی بوتل ایکروپیہ ۲ آنہ ۹ پائی والی اور دس بوتلین تیسرے عرق کی فی بوتل ایک روپیہ ۶ آنہ ۸ پائی والی باہم آمیز کی گیئن ہین تو بتاؤ کہ اس عرق مرکب کی قیمت کیا ہوگی

حل (۱۲ آنہ ۶ پائی × ۶) + (ایکروپیہ ۲ آنہ ۹ پائی × ۴) + (ایکروپیہ ۶ آنہ ۸ پائی × ۱۰) = ۴ روپیہ ۱۱ آنہ + ۴ روپیہ ۱۱ آنہ + ۱۴ روپیہ ۲ آنہ ۸ پائی = ۲۳ روپیہ ۸ آنہ ۸ پائی یہہ کل قیمت عرقون کی بوتلونکی ہوئی ۶ + ۴ + ۱۰ = ۲۰ یہہ تعداد بوتلونکی ہے پس قیمت بوتل عرق مرکب = ۸ پائی ۸ر ۲۳ روپیہ ÷ ۲۰ = ایکروپیہ ۲ آنہ ۱۰ پائی = **جواب**

(۲۷) کسقدر روپیہ ۲۷ آدمیون مین تقسیم کیا جاوے کہ ہر ایک کے حصہ مین ۱۷ روپیہ ۴ آنہ ۸½ پائی آوے

حل ۸½ پائی ۴ر ۱۷ روپیہ × ۲۷ = ۴۶۶ روپیہ ۱۵ آنہ ۱½ پائی = **جواب**

(۲۸) ۵ من ۲۵ سیر کی قیمت ۱۴۱ روپیہ ۱۲ آنہ ۹ پائی ہے تو ایک سیر کی کیا قیمت ہوگی

حل ۵ من ۲۵ سیر = ۲۲۵ سیر تو (۱۴۱ روپیہ ۱۲ آنہ ۹ پائی) ÷ (۹ × ۵ × ۵) = ۱۰ آنہ ایک پائی = **جواب**

(۲۹) ایک چیز ۲ سیر ۹ر۳ آنہ سیر خریدی اور ۷ ادہپی فی ادہپی ۶ آنہ تو بتاؤ دونون ملاکر فی ادہپی کیا بہاو رکہین کہ ۳ر۲ آنہ ۹ پائی فایدہ ہو

حل ۲ × ۹ر۳ = ۴ روپیہ ۱۴ آنہ اور ۷ × ۶ = ۲ روپیہ ۱۰ آنہ پس قیمت ۲ سیر اور ۷ ادہپی یا ۲۳ ادہپی کی = ۴ روپیہ ۱۴ آنہ + ۲ روپیہ ۱۰ آنہ = ۷ روپیہ ۸ آنہ اور ۷ روپیہ ۸ آنہ + ایکروپیہ ۷ آنہ ۹ پائی = ۸ روپیہ ۱۵ آنہ ۹ پائی تو ۸ روپیہ ۱۵ آنہ ۹ پائی ÷ ۲۳ = ۶ آنہ ۳ پائی = **جواب**

(۳۰) ایک سکہ ۴ آنہ ۹ پائی کا ہوتا ہے تو بتاؤ ۲۸۹ روپیہ ۱۲ آنہ مین کتنے سکہ ہونگے

حل ۲۸۹ روپیہ ۱۲ آنہ = ۵۵۶۳۲ پائی اور ۴ آنہ ۹ پائی ۵۷ پائی پس ۵۵۶۳۲ ÷ ۵۷ = ۹۷۶ سکہ = **جواب**

(۳۱) زید و عمر ایک ہی وقت بستر پر سوتے ہین اور زید سوا چہہ بجے اوٹہتا ہے اور عمر اٹہہ بجے تو بتاؤ کہ ۴۰ برس مین زید کتنا وقت بیداری عمر سے زیادہ حاصل کریگا اور حساب مین خیال اوس برس کا بہی چاہیے جسمین ماہ فروری ۲۹ دن کا ہوتا ہے

حل ۸ − ۶¼ = ۱¾ = ایک گہنٹہ ۴۵ منٹ یہہ وقت ہر روز زید کو بیداری کا حاصل ہوتا ہے اور ۴۰ × ۳۶۵¼ = ۱۴۶۱۰ روز پس ایک گہنٹہ ۴۵ منٹ × ۱۴۶۱۰ = ۱۴۶۱۰ × ۱¾ = ۲۵۵۶۷½ گہنٹہ اور ۲۵۵۶۷½ ÷ (۲۴ × ۳۶۵¼) = ۲۵۵۶۷½ ÷ ۸۷۶۶ = ۲ برس ۳۳۴ دن ۱۹½ گہنٹے = **جواب**

(۳۲) ۵ چہٹانک ریشم کا تاگا ۲½ فرلنگ لمبا ہو تو ۱۰۰ میل لمبا تاگا کس قدر ریشم مین تیار ہوگا

حل ۲½ فرلنگ = ۵ آدہی فرلنگ اور ۱۰۰ میل = ۱۰۰ × ۱۶ = ۱۶۰۰ نصف فرلنگ

پس (۱۶۰۰ × ۵ چہٹانک) ÷ ۵ = ۱۶۰۰ چہٹانک = ۱۰۰ سیر = ۲ من ۲۰ سیر = **جواب**

(۳۳) ۱۸۴۸ روپیہ ۴ آنہ ۹¾ پائی کو ۷۷ آدمیون مین برابر تقسیم کرو

حل ۱۸۴۸ روپیہ ۴ آنہ ۹¾ پائی ÷ (۷ × ۱۱) = ۲۴ روپیہ ¾ پائی = **جواب**

(۳۴) کلکتہ مین روپیہ ایک شلنگ ۱۱¾ پنس کا ہوتا ہے اور بمبئی مین ۲ شلنگ ۳ پنس کا تو بتاؤ ایک لاکہہ روپیہ کتنے کے ہر جگہہ ہونگے

اول کلکتہ مین روپیہ ایک شلنگ ۱۱¾ پنس = ۹۵ فارذنگ پس ۱۰۰۰۰۰ × ۹۵ فارذنگ = ۹۵۰۰۰۰۰ فارذنگ اور ۹۵۰۰۰۰۰ ÷ (۴ × ۱۲ × ۲۰) = ۹۸۹۵ پونڈ ۱۶ شلنگ ۸ پنس = **جواب**

دوم بمبئی مین روپیہ = ۲ شلنگ ۳ پنس = ۲۷ پنس پس ۲۷ پنس × ۱۰۰۰۰۰ = ۲۷۰۰۰۰۰ پنس اور ۲۷۰۰۰۰۰ ÷ (۱۲ × ۲۰) = ۱۱۲۵۰ پونڈ = **جواب**

(۳۵) ایک مربع مکان کا ایک ضلع ۷۷۰ فیٹ ہے اور دوسرے کا ۶۷۰ فیٹ ہے تو بتاؤ کہ ہر ایک مکان مین کتنے ایکڑ زمین ہے اول ۷۷۰ فیٹ × ۷۷۰ فیٹ = ۵۹۲۹۰۰ مربع فیٹ اور ۵۹۲۹۰۰ فیٹ مربع ÷ (۴۸۴۰ × ۹) = ۱۳ ایکڑ ۲۹۵۷ گز ۷ فیٹ رقبہ پہلے مکان کا ہوا = **جواب اول**

دوم ۶۷۰ × ۶۷۰ فیٹ = ۴۴۸۹۰۰ فیٹ مربع اور ۴۴۸۹۰۰ ÷ (۴۸۴۰ × ۹) = ۱۰ ایکڑ ۱۴۷۷ گز ۷ فیٹ = **جواب دوم**

(۳۶) ایک ساہوکار نے پنتہہ مین ۳۴۳ بہیڑ دو روپیہ ۷ آنہ ۹ پائی کے حساب سے بیچین اور سولہ بیل فی بیل اکیس روپیہ کے حساب سے خریدے تو بتاؤ خرید فروخت کے بعد وہ اپنے گہر کیا لیگیا

بکی ہوئی بہیڑونکی قیمت یہہ ہوگی

	پائی	آنہ	روپیہ	
۳۴۳ × (۲ روپیہ ۷ آنہ ۹ پائی) =	۳	۴	۳۵۵	تفریق کیا
اور قیمت خرید بیلو نکی یہہ ہے ۱۶ × ۲۱ =	۰	۰	۳۳۶	
اپنے گہر لیگیا	۳	۴	۱۹ =	**جواب**

(۳۷) ریشیم کا ڈورا فی گز ۶ آنہ ۸ پائی کے حساب سے ۲۶ روپیہ ۴ آنہ کا کتنا ہوگا
۶ آنہ ۸ پائی = ۸۰ پائی اور ۲۶ روپیہ ۴ آنہ = ۵۰۴۰ پائی پس ۵۰۴۰ ÷ ۸۰ = ۶۳ گز = جواب
(۳۸) ایک ڈبل پیسے کا وزن ساڑہے چہہ ماشہ کا ہوتا ہے تو دس لاکہہ پیسونکا کتنا وزن ہوگا اور کتنی مالیت ہوگی
۱۰۰۰۰۰۰ پیسے × $6\frac{1}{2}$ ماشہ = ۶۵۰۰۰۰۰ ماشہ اور ۶۵۰۰۰۰۰ ÷ (۱۲ × ۸۰ × ۴۰ × ۴۰) = ۸ ماشہ ایک تولہ
اچہٹانک ایک سیر ۱۶۹ من = جواب
اور مالیت ۱۰۰۰۰۰۰ ÷ (۴ × ۴۸) = ۵۲۰۸ ۱ روپیہ = جواب
(۳۹) ایک شخص تین لاکہہ روپیہ گننے بیٹہا اور کہنے لگا کہ سو روپیہ فی منٹ برابر گنتا چلا جاونگا اور کہیں ٹہہرنے کا نہیں اور جسقدر روپیہ مجہسے نہ گنے جاوینگے اون پر فی روپیہ چوتہائی پائی جرمانہ دونگا اب وہ ۳۶ گہنٹہ تک گنتا رہا اور بعد گننے سے باز رہ گیا تو بتاؤ کس قدر جرمانہ اوسنے دیا
حل ۱۰۰ روپیہ ایک منٹ میں گنتا ہے اسلیے ۱۰۰ × ۶۰ × ۳۶ = ۲۱۶۰۰۰ روپیہ جو اوسنے ۳۶ گہنٹہ میں شمار کیے اور ۳۰۰۰۰۰ روپیہ − ۲۱۶۰۰۰ روپیہ = ۸۴۰۰۰ روپیہ کی جو وہ شخص شمار نہ کریگا پس ۸۴۰۰۰ ÷ (۴ × ۱۲ × ۱۶) = ۱۰۹ روپیہ ۶ آنہ = جرمانہ کی جو وہ دیگا = جواب
(۴۰) اگر ہر ایک آدمی کو ۵ روپیہ ۱۳ آنہ ۶ پائی دیں تو ۷۵ روپیہ ۱۵ آنہ ۶ پائی کتنے آدمیونکو تقسیم کرینگے
۵ روپیہ ۱۳ آنہ ۶ پائی = ۱۱۸۷ دہیلونکی اور ۷۵ روپیہ ۱۵ آنہ ۶ پائی = ۱۲۴۳۱ دہیلونکی
پس تعداد آدمیونکی جنپر یہہ تقسیم ہوگا = ۱۲۴۳۱ ÷ ۱۱۸۷ = ۱۳ = جواب
(۴۱) ایک مکان کی تعمیر کے لیئے ۲۰ راج اور ۱۰ بڑہی بلائے راج سے ایک روپیہ ۱۱ آنہ اور بڑہی سے ایک روپیہ تین آنہ فی ہفتہ مزدوری ٹہیری تو بتاؤ چار مہینہ کے لیے اونکی مزدوری کیا ہوگی
حل ۴ مہینہ = ۱۶ ہفتہ
تو ۲۰ × ۱۶ × ۲۷ آنہ = ۸۶۴۰ آنہ = ۵۴۰ روپیہ یہہ مزدوری راجون کی
اور ۱۰ × ۱۶ × ۲۹ آنہ = ۴۶۴۰ آنہ = ۱۹۰ روپیہ یہہ مزدوری بڑہیوں کی
جمع = ۷۳۰ روپیہ = جواب
(۴۲) ۸ فیٹ گہری اور ۲۵ فیٹ چوڑی اور ۱۲ میل لمبی نہر میں پانی کسقدر وزن میں ہوگا
حل ۱۲ × ۱۷۶۰ × ۳ = ۶۳۳۶۰ فیٹ یہہ طول نہر کا ہوگا
اب حسابات نہر کی = ۶۳۳۶۰ × ۲۵ × ۸ = ۱۲۶۷۲۰۰۰ فیٹ مکعب
اور بموجب مثال چہارم ۵۰۰ چہٹانک = ایک فیٹ مکعب پانی کی
۱۲۶۷۲۰۰۰ × ۵۰۰ چہٹانک = ۶۳۳۶۰۰۰۰۰۰
اور ۶۳۳۶۰۰۰۰۰۰ ÷ ۱۶ × ۴۰ = ۹۹۰۰۰۰۰ من = جواب

(۴۳) دو کشتیاں ایک جگہ سے چلیں اور ایک ایک منٹ میں ۵۵ گز چلتی ہے اور ۵ فیٹ دوسری سے آگے نکلتی ہے تو بتاؤ نصف میل میں کسقدر بڑھ جاویگی

حل ایک میل = ۱۷۶۰ گز تو ۱۷۶۰ ÷ ۲ = ۸۸۰ = نصف میل

(۸۸۰ × ۵) ÷ ۵۵ = ۴۴۰۰ ÷ ۵۵ = ۸۰ فیٹ = ۲۶ گز ۲ فیٹ = جواب

(۴۴) ایک زنجیر کا طول ۵۰ فیٹ ۸ انچ ہے تو وہ ایک چرخی پر جسکا محیط ۲ فیٹ ۸ انچ ہے کے دفعہ لپیٹیگی

حل ۵۰ فیٹ ۸ انچ = ۶۰۸ انچ اور ۲ فیٹ ۸ انچ = ۳۲ انچ ۶۰۸ ÷ ۳۲ = ۱۹ = کے دفعہ لپیٹیگی جواب

(۴۵) پہیہ جسکا محیط ۱۶ فیٹ ۶ انچ ہے مابین دہلی اور خورجہ کے جنکی مابین ۵۲ میل کا فاصلہ ہے کتنے چکر کریگا

۵۲ میل = ۵۲ × ۱۷۶۰ گز = ۵۲ × ۱۷۶۰ × ۳ × ۲ = ۵۴۹۱۲۰ نصف فیٹ

اور ۱۶ فیٹ ۶ انچ = ۳۳ نصف فیٹ پس ۵۴۹۱۲۰ ÷ ۳۳ = ۱۶۶۴۰ = تعداد چکر = جواب

(۴۶) جب ایک انگوٹھی پانچ روپیہ سات آنہ چھہ پائی کو آتی ہو تو ۲۰۲ روپیہ ۵ آنہ ۶ پائی کی کتنی آوینگی

حل ۵ روپیہ ۷ آنہ ۶ پائی = ۱۷۵ ادہنیوں کی اور ۲۰۲ روپیہ ۵ آنہ ۶ پائی = ۶۴۷۵ ادہنیونکی

پس ۶۴۷۵ ÷ ۱۷۵ = ۳۷ تعداد انگوٹھیوں کی = جواب

(۴۷) ۱۴۴ روپیہ ۶ آنہ ۵ مرد اور ۶ عورتوں میں اسطرح تقسیم کرتے ہیں کہ ہر مرد کو ہر ایک عورت سے سہ چند ملے تو بتاؤ ہر ایک کا کیا حصہ ہوگا

جو کہ مرد کا حصہ عورت سے سہ چند ہے اسلیئے جو پانچ مردوں نے پایا وہی پندرہ عورتوں نے یعنی پانچ مرد اور چھہ عورت کو وہ ملا ہوگا جو ۲۱ عورتوں کو ملتا اسواسطے حصہ عورت کا یہہ ہوگا کہ ۶ آنہ

۱۴۴ روپیہ ÷ ۲۱ = ۶ روپیہ ۱۴ آنہ اور مرد کا یہہ ہوگا ۶ روپیہ ۱۴ آنہ × ۳ = ۲۰ روپیہ ۱۰ آنہ = جواب

(۴۸) ۲۰ فیٹ ۶ انچ لمبی ۴ فیٹ ۳ انچ چوڑی مستطیل کا کیا رقبہ ہوگا

حل ۲۰ فیٹ ۶ انچ × ۴ فیٹ ۳ انچ = ۲۴۶ انچ × ۵۱ انچ = ۱۲۵۴۶ انچ مربع

۱۲۵۴۶ ÷ (۱۴۴ × ۹) = ۹ گز مربع ۶ فیٹ مربع ۱۸ انچ مربع کی رقبہ کے = جواب

(۴۹) زید کے پاس ۱۲۵ روپیہ ۴ آنہ ۱۱½ پائی تہی اور عمر کے پاس ۱۶۰۹۸¼ پائیاں اگر زید عمر سے ۲۷۷۷¾ پائیاں لیلے اور عمر زید سے ۱۴ روپیہ ۷ آنہ ۱۱¼ پائیاں لے لے تو زید کے پاس عمر سے کتنا زیادہ ہوگا

حل زید پاس ١٢٥ روپیہ ٤ آنہ ١١½ پائی = ٥٩٠٢٤٠ ½
عمر نے جو زید کو دیا = ٧٧٢٤ ¾ — جمع کیا

جو زید کے پاس جمع ہوا = ٣٦٨٣٧ ¼
جو عمر نے زید سے لیا = ٢٧٨٣ ¼ — تفریق کیا

زید کے پاس جو بعد لین دین رہا = ٢٤٠٥٤

عمر کے پاس جو ہے = ١٦٠٩٨ ¼
زید نے جو عمر سے لیا = ٢٧٧٧ ¾ — تفریق کیا

عمر کے پاس جو دینے کے بعد بچا = ١٣٣٢٠ ½
زید نے جو عمر کو دیا = ٢٧٨٣ ¼ — جمع کیا

عمر کے پاس جو بعد لین دین رہا = ١٦١٠٣ ¾

پس جو پاس زید کے ہے = ٢٤٠٥٤
جسقدر زید عمر سے زیادہ ہوئے = ١٦١٠٣ ¾ — تفریق کیا
٧٩٥٠ ¼

اور ٧٩٥٠ ¼ ÷ (١٢×١٦) = ٤١ روپیہ ٦ آنہ ٢ ¼ پائی = جواب

(٥٠) ایک شہتیر ٢٠ فیٹ لنبا اور ٣ فیٹ چوڑا اور ٢ فیٹ موٹا ہے تو بتاؤ اوسکی قیمت فی فیٹ مکعب ٣ آنہ ٨ ¾ پائی کے حساب سے کیا ہوگی

حل ٢٠ × ٣ × ٢ = ١٢٠ فیٹ مکعب یہہ جسامت شہتیر کی ہوئی اور ٣ آنہ ٨ ¾ × ١٢٠
= ٢٧ روپیہ ١٥ آنہ ٦ پائی = جواب

(٥١) عورت و مرد و لڑکے تعداد میں مساوی تھے اونہوں نے ٦ روز میں ١٠ روپیہ ٥ آنہ مزدوری اس طرح سے کہ مرد نے ایک آنہ ٤ پائی اور عورت نے ١٠ پائی اور لڑکے نے ٤ پائی ہر روز کام کیا تو بتاؤ تعداد اونکی کیا تھی

١ آنہ ٤ پائی + ١٠ پائی + ٤ پائی = ٢ آنہ ٦ پائی یہہ سب مزدوری ایک دن کی ہوئی اسمین ٦ دنکی مزدوری ١٥ آنہ ہوئی پس ١٠ روپیہ ٥ آنہ = ١٦٥ آنہ ١٦٥ ÷ ١٥ = ١١ یہہ تعداد مطلوبہ = جواب

(٥٢) ایک کمرہ مین جسکا طول ٩٦ فیٹ اور عرض ٢٧ فیٹ ہے ٢ فیٹ ٦ انچ کے عرض کا فرش کتنا لگیگا

(٩٦ فیٹ × ٢٧ فیٹ) ÷ ٢½ = ٢٦٨٨ فیٹ اور ٣ پر اسے تقسیم کیا تو ٨٩٦ گز = جواب

(٥٣) ایک ملک مین ٨٠٠ ٦ ٧ ٣ ١ گائین ہین اور اونکے دودہ سے ١٠ ٢ ٧ ٦ ١ من گھی نکلتا ہے تو بتاؤ ایک گائے کے دودہ مین کتنا گھی ہوتا ہے

حل ۱۷۲۱۰ من = ۱۳۷۶۸۰۰ ادہ سیر ونکی

۱۳۷۶۸۰۰ ÷ ۱۳۷۸۰۰ = ایک ادہ سیرہ = جواب

(۵۴) ایک کشتی ۳۰۰۰ ہاتھ لمبی ۵۰ ہاتھ چوڑی اور ۳۰ ہاتھ گہری ہے تو بتاؤ اوسکی جسامت کیا ہوگی اور ہاتھ ۲۲ انچ کا مانا گیا ہے

۳۰۰۰ × ۲۲ × ۵۰ × ۲۲ × ۳۰ × ۲۲ ÷ (۱۷۲۸ × ۲۷) = ۶۶۰۰۰ انچ × ۱۱۰۰ انچ

× ۶۶۰ انچ ÷ ۴۶۶۵۶ = ۲۷۰۰۰ گز مکعب ۱۶ فیٹ ۱۵۲ انچ = جسامت کشتی کی = جواب

(۵۵) پندرہ روپیہ کو تین آدمیوں میں اسطرح تقسیم کرو کہ ایک آدمی کو تین روپیہ تین آنہ زیادہ ملیں

(۱۵ – ۳ روپیہ ۳ آنہ) ÷ ۳ = ۳ روپیہ ۱۵ آنہ دو آدمیوں میں سے ہر ایک کا حصہ ہوا اور

۳ روپیہ ۱۵ آنہ + ۳ روپیہ ۳ آنہ = ۷ روپیہ ۲ آنہ = تیسرے شخص کے حصہ کے = جواب

(۵۶) ایک شفاخانہ میں اوسط خرچ فی بیمار دس روپیہ تیرہ آنہ ۹ پائی ماہوار پڑتا ہے اگر اوس شفاخانہ کی آمد فی ماہوار ۳۶۰۷۰ روپیہ ۱۴ آنہ ہو تو کتنے بیمار اوسمیں رہ سکتے ہیں

اب ۳۶۰۷۰ روپیہ ۱۴ آنہ = ۱۳۵۱۰۸۰ پائی اور ۱۰ روپیہ ۱۳ آنہ ۹ پائی = ۲۰۸۵ پائی

پس ۱۳۵۱۰۸۰ ÷ ۲۰۸۵ = بیمار فنکی = جواب

(۵۷) ایک قطعہ زمین ۲۵۲ گز طول میں بشکل مربع ہے، اور اوسکے اندر چاروں طرف ۱۶ گز چوڑی کیاری کھدی ہوئی ہے اور اوسمیں پہول لگے ہوئے ہیں تو بتاؤ کسقدر زمین پر پہول ہیں اور کتنی زمین افتادہ پڑی ہے

طول چمن = ۲۵۲ گز اور طول زمین جو اندر ہے = ۲۵۲ گز – (۱۶ گز × ۲) = ۲۲۰ گز تو

(۲۵۲ گز)^۲ – (۲۲۰ گز)^۲ = ۶۳۵۰۴ گز – ۴۸۴۰۰ گز = ۱۵۱۰۴ گز مربع = ۳ ایکڑ

۵۸۴ گز اسقدر زمین پر پہول ہیں اور (۲۲۰)^۲ = ۴۸۴۰۰ گز مربع = ۱۰ ایکڑ زمین افتادہ کی = جواب

(۵۸) ڈیڑہ پائی فی چھٹانک محصول لینے سے ۲۸۷۳۳ روپیہ ۱ آنہ ۱۰½ پائی کتنے وزن پر محصول ہوگی

۲۸۷۳۳ روپیہ ۱ آنہ ۱۰½ پائی = ۱۲۹۵۱۵۹۷ آدھی پائی اور ۱½ پائی = ۳ آدھی پائی تو

۱۲۹۵۱۵۹۷ ÷ ۳ = ۴۳۱۷۱۹۹ چھٹانک ہوئیں اور ۴۳۱۷۱۹۹

÷ (۱۶ × ۴۰) = ۶۷۴۵ من ۲۴ سیر ۱۵ چھٹانک = جواب

(۵۹) ایک بنئیے نے پانچ من ۳۹ سیر ماش کی دال گیارہ پائی فی سیر والی اور گیارہ من ۳۸ سیر دال ارہر کی فی سیر پانچ پائی والی ملائی تو بتاؤ کہ اس ملی ہوئی دال کو کیا سیر بیچیں کہ نقصان نہو

۵ من ۳۹ سیر = ۲۳۹ سیر

۱۱ من ۳۸ سیر = ۴۷۸ سیر

حاصل جمع = ۷۱۷

اور ۲۳۹ × ۱۱ = ۲۶۲۹ قیمت گیارہ پائی سیر والی دال کی
۴۷۸ × ۵ = ۲۳۹۰ قیمت پانچ پائی سیر والی دال کی

حاصل جمع = ۵۰۱۹

۵۰۱۹ ÷ ۷۱۷ = ۷ پائی قیمت فی سیر = **جواب**

(۶۰) ۲۸ روپیہ کی دوانیاں اور چونیاں اور اٹھنیاں تعداد میں مساوی کتنی آوینگی
۲ آنہ + ۴ آنہ + ۸ آنہ = ۱۴ آنہ یہہ تینوں کی قیمت ہے
۲۸ روپیہ = ۴۴۸ آنہ ۴۴۸ ÷ ۱۴ = ۳۲ تعداد مطلوبہ = **جواب**

(۶۱) ایک مسافر اگست کے مہینے تمام میں ایک سرای میں رہا اور تین روپیہ بھٹیاری کو دیئے اور ڈیڑہ آنہ فی شب کرایہ کا تہا تو بتاؤ بھٹیاری اوسکو کیا پھیرے
حل ۳ روپیہ − ۳۱ × ۱ آنہ ۶ پائی = ۳ روپیہ − ۲ روپیہ ۱۴ آنہ ۶ پائی = ۱½ آنہ یہہ وہ ہے جو بھٹیاری کو پھیرنا چاہیئے = **جواب**

(۶۲) ایک بازیچہ گاہ کا طول ۵۸ فیٹ ۶ انچ اور عرض ۵۴ فیٹ ۹ انچ ہے تو رقبہ اسکا کیا ہوگا
حل ۵۸ فیٹ ۶ انچ × ۵۴ فیٹ ۹ انچ = ۴۶۱۲۱۴ انچ مربع ÷ (۱۴۴ × ۹)
(۱۴۴ × ۹) = ۳۵۵ گز مربع ۷ فیٹ مربع ۱۲۶ انچ = **جواب**

(۶۳) چھہ صندوق ہیں ہر ایک میں چھہ گٹھڑیاں اور گٹھڑی میں چھہ تھان اور ہر تھان میں چھہ گز کپڑا ہے اور ہر گز کی قیمت پونے تین آنہ ہے تو بتاؤ سبکی کیا قیمت ہوگی
حل ۶ × ۶ × ۶ × ۶ × ۲ ۳/۴ آنہ = ۳۵۶۴ آنہ = ۲۲۲ روپیہ ۱۲ آنہ =

(۶۴) ایک مزدور کے مکان کا کرایہ سالیانہ چھہ روپیہ چھہ آنہ گیارہ پائی ہے تو بتاؤ کرایہ ادا کرنیکے لیے وہ ہفتہ میں کیا جمع کیا کرے
۶ روپیہ ۶ آنہ ۱۱ پائی ÷ ۵۲ = ایک آنہ پونے بارہ پائی = **جواب**

(۶۵) ایک شخص نے ۵۰۰ بوتلیں شراب کی لین قیمت فی بوتل دو روپیہ چھہ آنہ چھہ پائی ہے تو بتاؤ اوسکے مبادلہ میں تیل کی بوتلیں فی بوتل ۲ آنہ ۶ پائی والی کتنی آوینگی
حل ۲ روپیہ ۶ آنہ ۶ پائی = ۷۷ ادہنیونکی اور ۲ آنہ ۶ پائی = ۵ ادہنیونکی ۷۷ × ۵۰۰ بوتل ÷ ۵
= ۳۸۵۰۰ ÷ ۵ = ۷۷۰۰ یہہ تعداد تیل کی بوتلوں کی ہوئی = **جواب**

(۶۶) جس مکان کا طول ۱۹ فیٹ ۷ انچ اور عرض ۱۸ فیٹ ۹ انچ ہے اوسکے فرش میں ۲۵ انچ عرض کا کپڑا کتنا لگے گا

۹ افیٹ ۷ انچ × ۱۸ فیٹ ۹ انچ ÷ (۲۵ انچ × ۱۲ × ۳) = ۵۲۸۷۵ انچ مربع ÷
(۲۵ انچ × ۱۲ × ۳) = ۵۸ گز ۲ فیٹ ۳ انچ = جواب

(۶۷) چار مردون اور چھہ عورتون اور آٹھہ لڑکون میں ۶۸۷ روپیہ ۱۱ آنہ ۱½ پائی کو اسطرح سے تقسیم کردو کہ مرد کو عورت سے دو چند اور عورت کو لڑکے سے چند ملے
حل حصہ عورت کا = ۳ لڑکون کے حصہ کے اور مرد کا حصہ = ۲ عورتونکے حصونکے = چھہ لڑکون کے حصہ کے

تو ۴ مردونکا = ۲۴ لڑکونکے حصہ کی
۶ عورتون کا = ۱۸ لڑکون کے حصہ کی
۸ لڑکونکا حصہ = ۸ لڑکون کے حصہ کی
اسواسطے مجموعہ سب حصونکا = ۵۰ حصونکی
پس ۶۸۷ روپیہ ۱۱ آنہ ۱½ پائی ÷ ۵۰ = لڑکے کے حصہ کے اور
۶ × (۶۸۷ روپیہ ۱۱ آنہ ۱½ پائی) ÷ ۵۰ = ۸۲ روپیہ ۸ آنہ ۴ ⅕ پائی = مرد کے حصہ کی
اور ۸۲ روپیہ ۸ آنہ ۴ ⅕ پائی ÷ ۲ = ۴۱ روپیہ ۴ آنہ ۲ ⅒ پائی = عورت کے حصہ
اور ۴۱ روپیہ ۴ آنہ ۲ ⅒ پائی ÷ ۳ = ۱۳ روپیہ ۱۲ آنہ ۱۱/۳۰ پائی لڑکے کے حصہ کی = جواب

(۶۸) ایک آدمی کی قوت جسمانی کا اوسط اتنا ہے کہ ہمیشہ ایک من دس سیر کا بوجھہ ایک فٹ اونچا ایک سکنڈ مین اوٹھاتا ہے تو بتاؤ اگر دس گھنٹہ ہر روز کام کیا کرے تو وہ ہر روز بوجھہ کتنا اس حساب سے اوٹھاویگا
حل ایک دن یا ۱۰ گھنٹہ = ۱۰ × ۶۰ × ۶۰ = ۳۶۰۰۰ سکنڈ اور ۳۶۰۰۰ × ۵۰ سیر
= ۱۸۰۰۰۰۰ سیر اسقدر سیر وہ دن میں اوٹھاویگا اور ۱۸۰۰۰۰۰ سیر ÷ ۴۰
= ۴۵۰۰۰ من = جواب

(۶۹) سپاہی اکثر ۷۵ قدم ایک منٹ میں چلتے ہیں اور جب بہت چلیں تو ۱۰۸ قدم ایک منٹ میں تو بتاؤ ایک پلٹن تین گھنٹہ میں جبکہ آخر نصف گھنٹہ میں تیز رفتاری سے چلے کتنا فاصلہ طے کریگی جب قدم ۲ فیٹ ۸ انچ کا ہو

۲½ گھنٹہ = ۱۵۰ منٹ پس ۱۵۰ × ۷۵ × ۲ فیٹ ۸ انچ = ۳۰۰۰۰ فیٹ
دوم ۳۰ × ۱۰۸ × ۲ فیٹ ۸ انچ = ۸۶۴۰ فیٹ
یہہ کل فاصلہ طے شدہ ہوا = ۳۸۶۴۰ فیٹ
پس ۳۸۶۴۰ ÷ (۳ × ۲۲۰ × ۸) = ۷ میل ۲ فرلنگ ۱۲۰ گز = جواب

(۷۰) ایک شخص چھاپہ خانہ مین ۸۵۰۰ حرف روز جوڑتا ہی اور ایکہزار حرف جوڑنے کی مزدوری ساڑہی پانچ آنہ پاتا ہے تو بتاؤ ایک ہفتہ مین کیا مزدوری کریگا بشرطیکہ اتوار کو کام نکرے

۸۵۰۰ × ۶ = ۵۱۰۰۰ یہہ تعداد حروف ہوئی جو وہ جوڑتا ہی اور (۵۱۰۰۰ ÷ ۱۰۰۰) × ۵½ آنہ = ۲۸۰½ آنہ = ۱۷ روپیہ ۸½ آنہ = **جواب**

(۷۱) ۹۵۰۸ آدمی ایک مکان کی سیر کرنیکو آئے جب ۲ آنہ مالک مکان کو اور ایک آنہ محافظین مکان کو دینا پڑتا تہا مگر مالک مکان نے محافظین کا ایک آنہ موقوف کر دیا اور خود بہی ایک آنہ لینے لگا تو ۱۲۴۷۷ آدمی آئے تو بتاؤ اسمین کیا فایدہ ہوا

تفریق کیا
۹۵۰۸ × (۲ آنہ + ۱ آنہ) = ۹۵۰۸ × ۳ = ۲۸۵۲۴ آنہ = ۱۷۸۲ روپیہ ۱۲ آنہ
۱۲۴۷۷ × ۳ آنہ = ۳۷۴۳۱ آنہ = ۲۳۳۹ روپیہ ۷ آنہ

فایدہ جو حاصل ہوگا = ۵۵۶ روپیہ ۱۱ آنہ **جواب**

(۷۲) ایک شخص نے اپنی آمدنی ۶۲۵ روپیہ سالیانہ کو کہانڈ شکر گڑ سے جسکا وزن مساوی ہے مبادلہ کیا اوسط قیمت کہانڈ کی ۶ آنہ ۷ پائی سیر اور شکر کی ۳ آنہ ۱۱ پائی سیر اور گڑ کی ۲ آنہ ۱۰ پائی سیر ہے تو بتاؤ کہ مبادلہ آمدنی مین ہر ایک چیز کسقدر آئیگی

۶ آنہ ۷ پائی + ۳ آنہ ۱۱ پائی + ۲ آنہ ۱۰ پائی = ۱۳ آنہ ۴ پائی = ہر ایک جنس کے ایک ایک سیر کی قیمت = ۱۶۰ پائی اور ۶۲۵ روپیہ = ۱۲۰۰۰۰ پائی پس ۱۲۰۰۰۰ ÷ ۱۶۰ = ۷۵۰ سیر = ۱۸ من ۳۰ سیر = ہر ایک جنس کے وزن کے = **جواب**

(۷۳) ۲۳۰ روپیہ ۱۱ آنہ ۲ ۴/۱۳ پائی ۳۹ آدمیون کا برابر حصہ تہا جب ۱۵ آدمین سے اپنا حصہ لیچکے تو باقی مین سے صرف ۲۱ آدمیون نے روپیہ کو باہم تقسیم کرلیا تو بتاؤ ہر ایک کے حصہ مین کیا آیا

۲۳۰ روپیہ ۱۱ آنہ ۲ ۴/۱۳ پائی ÷ ۳۹ = ۵ روپیہ ۱۴ آنہ ۷ ۳/۱۳ پائی = ہر ایک آدمی کے حصہ کے اور ۵ روپیہ ۱۴ آنہ ۷ ۳/۱۳ پائی × ۱۵ = ۸۸ روپیہ ۱۱ آنہ ۸ ۴/۱۳ پائی پس (۲۳۰ روپیہ ۱۱ آنہ ۲ ۴/۱۳ پائی − ۸۸ روپیہ ۱۱ آنہ ۸ ۴/۱۳ پائی) ÷ ۲۱ = ۶ روپیہ ۱۲ آنہ ۲ پائی = ہر ایک کے حصہ کی جو ۲۱ مین سے ہر ایک نے پایا = **جواب**

(۷۴) ایک دیوار ۱۵ گز لمبی ۷ فیٹ بلند ۱۳ انچ آثار کی جسمین دروازہ ۶ فیٹ بلند ۴ فیٹ چوڑا ہو بنانی ہے تو اسمین اینٹین ۱۰۸ انچ مکعب کی کتنی صرف ہونگی

۵ اگز = ۵۴۰ انچ اور ۷ فیٹ = ۸۴ انچ پس (۵۴۰ انچ × ۸۴ انچ × ۱۳ انچ)
÷ ۱۰۸ مکعب انچ = ۵۸۹۶۸۰ ÷ (۹ × ۱۲) = ۵۴۶۰ یہہ تعداد کل دیوار کی اینٹونکی
ہوتی اگر دروازہ بیچمین نہوتا اب ۶ فیٹ = ۷۲ انچ اور ۴ فیٹ = ۴۸ انچ
تو (۷۲ انچ × ۴۸ انچ × ۱۳ انچ) ÷ ۱۰۸ انچ مکعب = ۴۴۹۲۸ ÷ (۹ × ۱۲) = ۴۱۶ یہہ
تعداد اون اینٹون کی جو دروازہ مین لگین پس معلوم ہوا کہ ۵۴۶۰ − ۴۱۶ = ۵۰۴۴ تعداد اینٹونکی
جو دیوار مین لگین = **جواب**

(۷۵) ایک کاشتکار نے ایک زمیندار سے ایک کہیت ۵۰۰ ایکڑ کا فی ایکڑ ۸ روپیہ ۶ آنہ ۶ پائی پر ایک
سال کے لیے ٹہیکہ لیا اور گیہون بوئے اور ۱۸ من فی ایکڑ پیدا ہوئی اور ۸ آنہ من فروخت ہوئی اور دوسرے سال
فی ایکڑ ۴ روپیہ ۱۲ آنہ پر ٹہیکہ لیا اور جوار بوئی اور ۲۵ من فی ایکڑ پیدا ہوئی اور ۴ آنہ من فروخت ہوئی
اور پہر تیسرے سال فی ایکڑ ۱۵ روپیہ ۱۱ آنہ ۲ پائی پر ٹہیکہ لیا اور کسم بویا اور ۱۰۰ سیر پیدا ہوا اور ۳ آنہ
سیر بکا اور ہر سال کے ٹہیکہ مین یہہ شرط تہی کہ دسوان حصہ پیداوار کا پٹواری کو دیا جاوے تو بتاؤ
کہ سال اول مین کیا نفع او نقصان ہوا اور تین سال کے اخیر مین کیا

حل سال اول مین ۸ روپیہ ۶ آنہ ۶ پائی × ۵۰۰ = ۴۲۰۳ روپیہ ۲ آنہ = ٹہیکہ کے روپیون کے
اور ۵۰۰ × ۱۸ × ۸ = ۴۵۰۰ روپیہ اور بعد منہائی حق پٹواری کے ۴۰۵۰ روپیہ باقی بچے پس
اس سے معلوم ہوا کہ نقصان سال اول = ۱۵۳ روپیہ ۲ آنہ = **جواب اول**
اور ۴ روپیہ ۱۲ آنہ × ۵۰۰ = ۲۳۷۵ روپیہ = ٹہیکہ سال دوم
۱۵ روپیہ ۱۱ آنہ ۲ پائی × ۵۰۰ = ۷۸۴۸ روپیہ ۱۵ آنہ ۴ پائی = ٹہیکہ سال سوم
حاصل جمع = ۱۰۲۲۳ روپیہ ۱۵ آنہ ۴ پائی = سال دوم و سوم کے ٹہیکہ کے
اور ۲۵ × ۵۰۰ × ۴ آنہ = ۳۱۲۵ روپیہ = پیداوار سال دوم
۱۰۰ × ۵۰۰ × ۳ آنہ = ۹۳۷۵ روپیہ = پیداوار سال سوم کے

حاصل جمع = ۱۲۵۰۰ روپیہ = پیداوار سال دوم و سوم کے

اب بعد منہائی حق پٹواری ۱۱۲۵۰ روپیہ کاشتکار کو بچے پس حاصل سال دوم اور سوم کا

بعد منہائی حق پٹواری = ۱۱۲۵۰ روپیہ
روپیہ سال دوم و سوم ٹھیکہ کا = ۱۰۲۲۳ روپیہ ۱۵ آنہ ۴ پائی

حاصل تفریق = ۱۰۲۶ روپیہ ۸ پائی
نقصان سال اول = ۱۵۳ روپیہ ۲ آنہ

پس فائدہ تین برس کا = ۸۷۲ روپیہ ۱۴ آنہ ۸ پائی = جواب

سوالات مقسوم علیہ اعظم نمبری (۱۹)

(۱) مقسوم علیہ اعظم ۳۳۶ و ۲۲۴ کا دریافت کرو

۲۲۴) ۳۳۶ (۱
۲۲۴
۱۱۲) ۲۲۴ (۲
۲۲۴
۱۱۲ = مقسوم علیہ اعظم

(۲) ۱۰۲۴ و ۳۴۸ کا

۳۴۸) ۱۰۲۴ (۲
۶۹۶
۳۲۸) ۳۴۸ (۱
۳۲۸
۲۰) ۳۲۸ (۱۶
۳۲۰
۸) ۲۰ (۲
۱۶
۴) ۸ (۲
۸
۴ = مقسوم علیہ اعظم

(۳) ۱۷۵ و ۲۰۴۲ کا

۱۷۵) ۲۰۴۲ (۱۱
۱۹۲۵
۱۱۷) ۱۷۵ (۱
۱۱۷
۵۸) ۱۱۷ (۲
۱۱۶
۱) ۵۸ (۵۸
۵۸
۰۰
۱ = مقسوم علیہ اعظم

(۴) ۱۲۲۵ و ۶۲۵ کا

۶۲۵) ۱۲۲۵ (۱
۶۲۵
۶۰۰) ۶۲۵ (۱
۶۰۰
۲۵) ۶۰۰ (۲۴
۶۰۰
۰۰۰
۲۵ = مقسوم علیہ اعظم

(۵) ۲۱۲۱ و ۱۳۱۳ کا

۱۳۱۳) ۲۱۲۱ (۱
۱۳۱۳
۸۰۸) ۱۳۱۳ (۱
۸۰۸
۵۰۵) ۸۰۸ (۱
۵۰۵
۳۰۳) ۵۰۵ (۱
۳۰۳
۲۰۲) ۳۰۳ (۱
۲۰۲
۱۰۱) ۲۰۲ (۲
۲۰۲
۰۰۰
۱۰۱ = مقسوم علیہ اعظم

(۲۰) ۱۲۳۲۱ و ۵۴۳۴۵ کا

۴) ۵۴۳۴۵ (۱۲۳۲۱
۴۹۲۸۴
۲) ۱۲۳۲۱ (۵۰۶۱
۱۰۱۲۲
۲) ۵۰۶۱ (۲۱۹۹
۴۳۹۸
۳) ۲۱۹۹ (۶۶۳
۱۹۸۹
۳) ۶۶۳ (۲۱۰
۶۳۰
۶) ۲۱۰ (۳۳
۱۹۸
۲) ۳۳ (۱۲
۲۴
۱) ۱۲ (۹
۹
۳) ۹ (۳ = مقسوم علیہ اعظم
۹

سوالات نمبری (۲۰) ذو اضعاف اقل

(۱) ۱۵ و ۲۰ کا ذو اضعاف اقل بتاؤ

۵) ۱۵ و ۲۰
۳ و ۴
∴ ۵×۳×۴ = ۶۰ = جواب

(۲) ۱۴ و ۲۱ کا
۷) ۱۴ و ۲۱
۲ و ۳
∴ ۷×۲×۳ = ۴۲ = جواب

(۳) ۸ و ۴ و ۱۶ کا
۸ و ۴ و ۱۶
∴ ۱۶ = جواب

(۴) ۳ و ۹ و ۲۲ کا
۳ و ۹ و ۲۲
∴ ۹×۲۲ = ۱۹۸ = جواب

(۵) ۱۲ و ۱۵ و ۱۶
۳) ۱۲ و ۱۵ و ۱۶
۴ و ۵ و ۱۶
∴ ۱۶×۵×۳ = ۲۴۰ = جواب

(۶) ۸ و ۱۶ و ۲۰ کا
۴) ۸ و ۱۶ و ۲۰
۴ و ۵
∴ ۴×۴×۵ = ۸۰ = جواب

(۷) ۹ و ۱۵ و ۱۸ و ۳۰ کا
۶) ۹ و ۱۵ و ۱۸ و ۳۰
۳ و ۵ ۳ ۱۰
∴ ۶×۳×۱۰ = ۱۸۰ = جواب

(۸) ۱۶ و ۹ و ۱۲ و ۱۸ کا
۱۲) ۱۶ و ۹ و ۱۲ و ۱۸
۴ و ۳ و ۲ و ۳
∴ ۱۲×۴×۳ = ۱۴۴ = جواب

(۹) ۸ و ۱۲ و ۱۵ و ۲۰ کا
۱۲) ۸ و ۱۲ و ۱۵ و ۲۰
۲ و ۱ و ۵ و ۵
∴ ۱۲×۲×۵ = ۱۲۰ = جواب

(۱۰) ۳۴ و ۶۸ و ۴ و ۱۷ و ۲ کا
۳۴ و ۶۸ و ۴ و ۲
∴ ۶۸ = جواب

(۲) ۳۴ و ۱۳۵ کو ایسی کسروں کی طرف تحویل کرو کہ جنکے نسب نما ۱۱ و ۱۷ ہوں

حل اول ۳۴ × ۱۱ = ۳۷۴ یہہ شمار کنندہ ہوا ∴ ۳۴ = $\frac{۳۷۴}{۱۱}$ یہہ کسر مطلوبہ ہوئی

دوم ۱۳۵ × ۱۱ = ۱۴۸۵ ایضاً ∴ ۱۳۵ = $\frac{۱۴۸۵}{۱۱}$ ایضاً

سوم ۳۴ × ۱۷ = ۵۷۸ // ∴ ۳۴ = $\frac{۵۷۸}{۱۷}$ //

چہارم ۱۳۵ × ۱۷ = ۲۲۹۵ // ∴ ۱۳۵ = $\frac{۲۲۹۵}{۱۷}$ //

(۳) ۶ و ۹ و ۱۲ و ۲۰ کو ایسی کسور کیطرف تحویل کرو کہ جنکے نسب نما ۱۵ ہو

اول ۶ × ۱۵ = ۹۰ یہہ شمار کنندہ ہوا ∴ ۶ = $\frac{۹۰}{۱۵}$ = جواب

دوم ۹ × ۱۵ = ۱۳۵ ایضاً ∴ ۹ = $\frac{۱۳۵}{۱۵}$ = //

سوم ۱۲ × ۱۵ = ۱۸۰ ایضاً ∴ ۱۲ = $\frac{۱۸۰}{۱۵}$ = //

چہارم ۲۰ × ۱۵ = ۳۰۰ ایضاً ∴ ۲۰ = $\frac{۳۰۰}{۱۵}$ = //

(۴) ۲۵ و ۳۴ و ۷۰ و ۱۱۱ کو ایسی کسور کیطرف تحویل کرو کہ جنکا نسب نما ۳۴ ہو

اول ۲۵ × ۳۴ = ۸۵۰ یہہ شمار کنندہ ہوا ∴ ۲۵ = $\frac{۸۵۰}{۳۴}$ = جواب

دوم ۳۴ × ۳۴ = ۱۱۵۶ ایضاً ∴ ۳۴ = $\frac{۱۱۵۶}{۳۴}$ = //

سوم ۷۰ × ۳۴ = ۲۳۸۰ // ∴ ۷۰ = $\frac{۲۳۸۰}{۳۴}$ = //

چہارم ۱۱۱ × ۳۴ = ۳۷۷۴ // ∴ ۱۱۱ = $\frac{۳۷۷۴}{۳۴}$ = //

سوالات نمبر ۲۲ کسر مرکب کو کسور غیر واجب بناؤ

(۱) ۳ $\frac{۵}{۷}$ حل ۳ $\frac{۵}{۷}$ = $\frac{(۳×۷)+۵}{۷}$ = $\frac{۲۶}{۷}$ = جواب

(۲) ۱۰ $\frac{۲}{۹}$ حل ۱۰ $\frac{۲}{۹}$ = $\frac{(۱۰×۹)+۲}{۹}$ = $\frac{۹۲}{۹}$ = //

(۳) ۲۲۱ $\frac{۴}{۱۱}$ حل ۲۲۱ $\frac{۴}{۱۱}$ = $\frac{(۱۱×۲۲۱)+۴}{۱۱}$ = $\frac{۲۴۳۵}{۱۱}$ = //

(۴) ۱۳ $\frac{۱۵}{۱۷}$ حل ۱۳ $\frac{۱۵}{۱۷}$ = $\frac{(۱۷×۱۳)+۱۵}{۱۷}$ = $\frac{۲۳۶}{۱۷}$ = //

(۵) ۳۲ $\frac{۱۱}{۱۳}$ حل ۳۲ $\frac{۱۱}{۱۳}$ = $\frac{(۱۳×۳۲)+۱۱}{۱۳}$ = $\frac{۴۲۷}{۱۳}$ = //

(۶) ۲۰۰ $\frac{۲۷}{۵۰}$ حل ۲۰۰ $\frac{۲۷}{۵۰}$ = $\frac{(۵۰×۲۰۰)+۲۷}{۵۰}$ = $\frac{۱۰۰۲۷}{۵۰}$ = //

(۷) ۷۱ $\frac{۱۱}{۱۲}$ حل ۷۱ $\frac{۱۱}{۱۲}$ = $\frac{(۱۲×۷۱)+۱۱}{۱۲}$ = $\frac{۸۶۳}{۱۲}$ = //

(۸) ۱۱۵ $\frac{۱۳}{۱۵}$ حل ۱۱۵ $\frac{۱۳}{۱۵}$ = $\frac{(۱۵×۱۱۵)+۱۳}{۱۵}$ = $\frac{۱۷۳۸}{۱۵}$ = //

(۹) ۱۲۸ $\frac{۱۱}{۱۸}$ حل ۱۲۸ $\frac{۱۱}{۱۸}$ = $\frac{(۱۸×۱۲۸)+۱۱}{۱۸}$ = $\frac{۲۳۱۵}{۱۸}$ = //

(۱۰) ۳۷ $\frac{۱۵}{۳۷}$ حل ۳۷ $\frac{۱۵}{۳۷}$ = $\frac{(۳۷×۳۷)+۱۵}{۳۷}$ = $\frac{۱۳۸۴}{۳۷}$ = //

(۱۱) ۲۰۰ $\frac{۲۹}{۳۰}$ حل ۲۰۰ $\frac{۲۹}{۳۰}$ = $\frac{(۳۰×۲۰۰)+۲۹}{۳۰}$ = $\frac{۶۰۲۹}{۳۰}$ = //

(۱۲) ۱۲۵ ۲۴/۲۵ حل ۱۲۵ ۲۴/۲۵ = ۲۴×(۲۵×۱۲۵)/۲۵ = ۳۱۴۹/۲۵ = جواب
(۱۳) ۵۱۴ ۵/۱۶ حل ۵۱۴ ۵/۱۶ = ۵×(۱۶×۵۱۴)/۱۶ = ۸۲۲۹/۱۶ = //
(۱۴) ۱۰۱ ۱۰/۲۱ حل ۱۰۱ ۱۰/۲۱ = ۱۰×(۲۱×۱۰۱)/۲۱ = ۲۱۳۱/۲۱ = //
(۱۵) ۷۱۹ ۱۱/۱۲ حل ۷۱۹ ۱۱/۱۲ = ۱۱×(۱۲×۷۱۹)/۱۲ = ۸۶۳۹/۱۲ = //
(۱۶) ۱ ۱۱۳/۱۱۵ حل ۱ ۱۱۳/۱۱۵ = ۱۱۳×(۱۱۵×۱)/۱۱۵ = ۲۲۸/۱۱۵ = //
(۱۷) ۱۷ ۲۰۱/۲۳۹ حل ۱۷ ۲۰۱/۲۳۹ = ۲۰۱×(۲۳۹×۱۷)/۲۳۹ = ۴۲۶۴/۲۳۹ = //
(۱۸) ۱۰ ۲۱۳/۳۶۰ حل ۱۰ ۲۱۳/۳۶۰ = ۲۱۳×(۳۶۰×۱۰)/۳۶۰ = ۳۸۱۳/۳۶۰ = //
(۱۹) ۱۱۱ ۱۰۰/۱۱۱ حل ۱۱۱ ۱۰۰/۱۱۱ = ۱۰۰×(۱۱۱×۱۱۱)/۱۱۱ = ۱۲۴۲۱/۱۱۱ = //
(۲۰) ۸۵ ۸۵/۹۹ حل ۸۵ ۸۵/۹۹ = ۸۵×(۹۹×۸۵)/۹۹ = ۸۵۰۰/۹۹ = //

سوالات نمبری (۲۳) کسور غیر واجب کو کسر مرکب بناؤ

(۱) ۳۷/۹ حل ۳۷/۹ = ۴ ۱/۹ = جواب
(۲) ۸۵/۱۱ ایضاً ۸۵/۱۱ = ۷ ۸/۱۱ = //
(۳) ۳۱۳/۱۳ // ۳۱۳/۱۳ = ۲۴ ۱/۱۳ = //
(۴) ۲۹۹۰/۲۳ // ۲۹۹۰/۲۳ = ۱۳۰ = //
(۵) ۱۰۲۳/۳۵ // ۱۰۲۳/۳۵ = ۲۹ ۸/۳۵ = //
(۶) ۳۱۲۷/۴۳ // ۳۱۲۷/۴۳ = ۷۲ ۳۱/۴۳ = //
(۷) ۱۲۱۰/۵۵ // ۱۲۱۰/۵۵ = ۲۲ = //
(۸) ۲۲۲۱/۸۷ // ۲۲۲۱/۸۷ = ۲۵ ۴۶/۸۷ = //
(۹) ۱۲۴۷/۷۷ // ۱۲۴۷/۷۷ = ۱۶ ۱۵/۷۷ = //
(۱۰) ۳۱۳۶/۹۵ // ۳۱۳۶/۹۵ = ۳۳ ۱/۹۵ = //
(۱۱) ۳۰۰۰/۷۵ // ۳۰۰۰/۷۵ = ۴۰ = //
(۱۲) ۳۵۷۷/۱۰۲ // ۳۵۷۷/۱۰۲ = ۳۵ ۷/۱۰۲ = //
(۱۳) ۴۱۴۸/۱۱۷ // ۴۱۴۸/۱۱۷ = ۳۵ ۵۳/۱۱۷ = //

(۱۴) $\frac{۴۶۴۱}{۲۲۱}$ حل $\frac{۴۶۴۱}{۲۲۱} = ۲۱$ = جواب

(۱۵) $\frac{۳۱۳۵}{۱۲۲}$ 〃 $\frac{۳۱۳۵}{۱۲۲} = ۲۵\frac{۸۵}{۱۲۲}$ = 〃

(۱۶) $\frac{۶۰۰۰}{۳۷۵}$ 〃 $\frac{۶۰۰۰}{۳۷۵} = ۱۶$ = 〃

(۱۷) $\frac{۵۴۳۴}{۳۵۷}$ 〃 $\frac{۵۴۳۴}{۳۵۷} = ۱۵\frac{۷۹}{۳۵۷}$ = 〃

(۱۸) $\frac{۶۵۵۶}{۴۰۱}$ 〃 $\frac{۶۵۵۶}{۴۰۱} = ۱۶\frac{۱۴۰}{۴۰۱}$ = 〃

(۱۹) $\frac{۱۲۳۲۱}{۲۰۰}$ 〃 $\frac{۱۲۳۲۱}{۲۰۰} = ۶۱\frac{۱۲۱}{۲۰۰}$ = 〃

(۲۰) $\frac{۲۳۴۳۸}{۳۳۳}$ 〃 $\frac{۲۳۴۳۸}{۳۳۳} = ۷۰\frac{۱۲۸}{۳۳۳}$ = 〃

امثلہ نمبری (۱۲۴) ایک کسر کو صحیح عدد پر تقسیم و ضرب دینا

(۱) ضرب دو $\frac{۳۵}{۳۶}$ کو ۹ و ۱۲ و ۱۸ و ۲۵ سے اور تقسیم کرو ۵ و ۷ و ۸ و ۱۲ پر

اول $\frac{۳۵}{۳۶} \times ۹ = \frac{۳۵}{۴}$ = جواب اول دوم $\frac{۳۵}{۳۶} \times ۱۲ = \frac{۳۵}{۳}$ = جواب دوم

سوم $\frac{۳۵}{۳۶} \times ۱۸ = \frac{۳۵}{۲}$ = ایضاً سوم چہارم $\frac{۳۵}{۳۶} \times ۲۵ = \frac{۸۷۵}{۳۶}$ = ایضاً چہارم

پنجم $\frac{۳۵}{۳۶} \div ۵ = \frac{۷}{۳۶}$ = 〃 پنجم ششم $\frac{۳۵}{۳۶} \div ۷ = \frac{۵}{۳۶}$ = ایضاً ششم

ہفتم $\frac{۳۵}{۳۶} \div ۸ = \frac{۳۵}{۲۸۸}$ = 〃 ہفتم ہشتم $\frac{۳۵}{۳۶} \div ۱۲ = \frac{۳۵}{۴۳۲}$ = ایضاً ہشتم

(۲) $\frac{۱۳۵}{۱۴۴}$ کو ۷ و ۸ و ۹ و ۱۶ میں ضرب اور ۵ و ۸ و ۱۲ و ۲۵ پر تقسیم کرو

اول $\frac{۱۳۵}{۱۴۴} \times ۷ = \frac{۸۷۵}{۱۴۴}$ = جواب اول دوم $\frac{۱۳۵}{۱۴۴} \times ۸ = \frac{۱۳۵}{۱۸}$ = جواب دوم

سوم $\frac{۱۳۵}{۱۴۴} \times ۹ = \frac{۱۳۵}{۱۶}$ = ایضاً سوم چہارم $\frac{۱۳۵}{۱۴۴} \times ۱۶ = \frac{۱۳۵}{۹}$ = ایضاً چہارم

پنجم $\frac{۱۳۵}{۱۴۴} \div ۵ = \frac{۲۵}{۱۴۴}$ = 〃 پنجم ششم $\frac{۱۳۵}{۱۴۴} \div ۸ = \frac{۱۳۵}{۱۱۵۲}$ = 〃 ششم

ہفتم $\frac{۱۳۵}{۱۴۴} \div ۱۲ = \frac{۱۳۵}{۱۷۲۸}$ = 〃 ہفتم ہشتم $\frac{۱۳۵}{۱۴۴} \div ۲۵ = \frac{۵}{۱۴۴}$ = 〃 ہشتم

(۳) $\frac{۳۲۰}{۶۹۳}$ کو ۲ و ۳ و ۴ و ۵ و ۷ میں ضرب دو

اول $\frac{۳۲۰}{۶۹۳} \times ۲ = \frac{۶۴۰}{۶۹۳}$ = جواب اول دوم $\frac{۳۲۰}{۶۹۳} \times ۳ = \frac{۳۲۰}{۲۳۱}$ = جواب دوم

سوم $\frac{۳۲۰}{۶۹۳} \times ۴ = \frac{۱۲۸۰}{۶۹۳}$ = ایضاً سوم چہارم $\frac{۳۲۰}{۶۹۳} \times ۵ = \frac{۱۶۰۰}{۶۹۳}$ = ایضاً چہارم

پنجم $\frac{۳۲۰}{۶۹۳} \times ۷ = \frac{۳۲۰}{۹۹}$ = 〃 پنجم

CHECKED-2002

(۴) $\frac{۳۲۰}{۶۹۳}$ کو ۷ و ۸ و ۹ و ۱۰ و ۱۱ پر تقسیم کرو

اول $\frac{۳۲۰}{۶۹۳} \div ۷ = \frac{۳۲۰}{۴۸۵۱}$ = جواب اول　دوم $\frac{۳۲۰}{۶۹۳} \div ۸ = \frac{۴۰}{۶۹۳}$ = جواب دوم

سوم $\frac{۳۲۰}{۶۹۳} \div ۹ = \frac{۳۲۰}{۶۲۳۷}$ = ایضاً سوم　چہارم $\frac{۳۲۰}{۶۹۳} \div ۱۰ = \frac{۳۲}{۶۹۳}$ = ایضاً چہارم

پنجم $\frac{۳۲۰}{۶۹۳} \div ۱۱ = \frac{۳۲۰}{۷۶۲۳}$ = ایضاً پنجم

اسئلہ نمبری (۲۵) اختصار کسور

(۱) $\frac{۳۲۴}{۷۲۰}$ کا اختصار کرو حل ۱۲) $\frac{۳۲۴}{۷۲۰}$ = ۳) $\frac{۲۷}{۶۰} = \frac{۹}{۲۰}$ = جواب

(۲) $\frac{۷۲۰}{۸۶۴}$ ایضاً ۱۲) $\frac{۷۲۰}{۸۶۴}$ = ۱۲) $\frac{۶۰}{۷۲} = \frac{۵}{۶}$ = ایضاً

(۳) $\frac{۳۲۴}{۳۹۶}$ " " ۹) $\frac{۳۲۴}{۳۹۶}$ = ۴) $\frac{۳۶}{۴۴} = \frac{۹}{۱۱}$ = "

(۴) $\frac{۱۵۸۴}{۵۹۴۰}$ " " ۱۱) $\frac{۱۵۸۴}{۵۹۴۰}$ = ۱۲) $\frac{۱۴۴}{۵۴۰}$ = ۳) $\frac{۱۲}{۴۵} = \frac{۴}{۱۵}$ = "

(۵) $\frac{۱۲۹۶}{۱۶۲۰}$ " " ۱۲) $\frac{۱۲۹۶}{۱۶۲۰}$ = ۹) $\frac{۱۰۸}{۱۳۵}$ = ۳) $\frac{۱۲}{۱۵} = \frac{۴}{۵}$ = "

(۶) $\frac{۱۴۵۲}{۲۱۷۸}$ " " ۱۱) $\frac{۱۴۵۲}{۲۱۷۸}$ = ۱۱) $\frac{۱۳۲}{۱۹۸}$ = ۶) $\frac{۱۲}{۱۸} = \frac{۲}{۳}$ = "

(۷) $\frac{۴۹۵}{۱۲۱۰}$ " " ۱۱) $\frac{۴۹۵}{۱۲۱۰}$ = ۵) $\frac{۴۵}{۱۱۰} = \frac{۹}{۲۲}$ = "

(۸) $\frac{۱۲۹۶}{۱۷۲۸}$ " " ۱۲) $\frac{۱۲۹۶}{۱۷۲۸}$ = ۹) $\frac{۱۰۸}{۱۴۴}$ = ۴) $\frac{۱۲}{۱۶} = \frac{۳}{۴}$ = "

(۹) $\frac{۱۸۷۲}{۲۰۱۶}$ " " ۱۲) $\frac{۱۸۷۲}{۲۰۱۶}$ = ۱۲) $\frac{۱۵۶}{۱۶۸} = \frac{۱۳}{۱۴}$ = "

(۱۰) $\frac{۹۹۰}{۱۹۳۵}$ " " ۹) $\frac{۹۹۰}{۱۹۳۵}$ = ۵) $\frac{۱۱۰}{۲۱۵} = \frac{۲۲}{۴۳}$ = "

(۱۱) $\frac{۳۰۰۰}{۳۳۷۵}$ " " ۵) $\frac{۳۰۰۰}{۳۳۷۵}$ = ۵) $\frac{۶۰۰}{۶۷۵}$ = ۳) $\frac{۱۲۰}{۱۳۵}$ = ۵) $\frac{۴۰}{۴۵} = \frac{۸}{۹}$ = "

(۱۲) $\frac{۲۵۹۲}{۳۴۵۶}$ " " ۱۲) $\frac{۲۵۹۲}{۳۴۵۶}$ = ۱۲) $\frac{۲۱۶}{۲۸۸}$ = ۶) $\frac{۱۸}{۲۴} = \frac{۳}{۴}$ = "

(۱۳) $\frac{۱۴۸۵}{۲۱۶۰}$ " " ۹) $\frac{۱۴۸۵}{۲۱۶۰}$ = ۵) $\frac{۱۶۵}{۲۴۰}$ = ۳) $\frac{۳۳}{۴۸} = \frac{۱۱}{۱۶}$ = "

(۱۴) $\frac{۸۶۴}{۳۰۷۲}$ " " ۱۲) $\frac{۸۶۴}{۳۰۷۲}$ = ۸) $\frac{۷۲}{۲۵۶} = \frac{۹}{۳۲}$ = "

(۱۵) $\frac{۳۳۰۰}{۴۲۳۵}$ " " ۱۱) $\frac{۳۳۰۰}{۴۲۳۵}$ = ۵) $\frac{۳۰۰}{۳۸۵} = \frac{۶۰}{۷۷}$ = "

(۱۶) $\frac{۶۹۳۰}{۸۱۱۸}$ " " ۱۱) $\frac{۶۹۳۰}{۸۱۱۸}$ = ۹) $\frac{۶۳۰}{۷۳۸}$ = ۲) $\frac{۷۰}{۸۲} = \frac{۳۵}{۴۱}$ = "

(۱۷) $\frac{۵۵۴۴}{۶۵۵۲}$ " " ۱۲) $\frac{۵۵۴۴}{۶۵۵۲}$ = ۷) $\frac{۴۶۲}{۵۴۶}$ = ۶) $\frac{۶۶}{۷۸} = \frac{۱۱}{۱۳}$ = "

(۱۸) $\frac{۷۰۴۰}{۷۳۹۲}$ " " ۱۱) $\frac{۷۰۴۰}{۷۳۹۲}$ = ۸) $\frac{۶۴۰}{۶۷۲}$ = ۴) $\frac{۸۰}{۸۴} = \frac{۲۰}{۲۱}$ = "

(١٩) $\frac{11385}{16335}$ کا اختصار کرو حل ١١) $\frac{11385}{16335}$ = ٩) $\frac{1035}{1485}$ = ٥) $\frac{115}{165}$ = $\frac{23}{33}$ = جواب

(٢٠) $\frac{22176}{23328}$ " " ٩) $\frac{22176}{23328}$ = ٨) $\frac{2464}{2592}$ = ۴) $\frac{308}{324}$ = $\frac{77}{81}$ = ایضاً

امثلہ نمبری (٢٦) اختصار کسور بوسیلہ اجزائی ضربی

(١) $\frac{321}{749}$ کا حل $\frac{321}{749} = \frac{3\times107}{7\times107} = \frac{3}{7}$ = جواب

(٢) $\frac{510}{1122}$ " $\frac{510}{1122} = \frac{5\times6\times17}{11\times6\times17} = \frac{5}{11}$ = ایضاً

(٣) $\frac{299}{529}$ " $\frac{299}{529} = \frac{13\times23}{23\times23} = \frac{13}{23}$ = "

(۴) $\frac{1407}{4422}$ " $\frac{1407}{4422} = \frac{7\times3\times67}{22\times3\times67} = \frac{7}{22}$ = "

(٥) $\frac{1905}{3175}$ " $\frac{1905}{3175} = \frac{3\times5\times127}{5\times5\times127} = \frac{3}{5}$ = "

(٦) $\frac{1715}{2695}$ " $\frac{1715}{2695} = \frac{7\times5\times7\times7}{11\times5\times7\times7} = \frac{7}{11}$ = "

(٧) $\frac{6509}{7889}$ " $\frac{6509}{7889} = \frac{283\times23}{7\times7\times7\times23} = \frac{283}{343}$ = "

(٨) $\frac{1589}{2270}$ " $\frac{1589}{2270} = \frac{7\times227}{10\times227} = \frac{7}{10}$ = "

(٩) $\frac{8251}{14718}$ " $\frac{8251}{14718} = \frac{37\times223}{6\times11\times223} = \frac{37}{66}$ = "

(١٠) $\frac{3575}{4719}$ " $\frac{3575}{4719} = \frac{5\times5\times11\times13}{3\times11\times11\times13} = \frac{25}{33}$ = "

(١١) $\frac{1261}{44232}$ " $\frac{1261}{44232} = \frac{13\times97}{3\times8\times19\times97} = \frac{13}{456}$ = "

(١٢) $\frac{10759}{20405}$ " $\frac{10759}{20405} = \frac{19\times371}{55\times371} = \frac{29}{55}$ = "

امثلہ نمبری (٢٧) ضرب مقدار مرکب جسمیں کسر ہو

(١) پائی آنہ روپیہ
$17\frac{3}{8}$ // ١٣ // ٥×۴
$9\frac{7}{8}$ // ١٢ // ٢۴ = جواب

(٢) $4\frac{4}{5}$ // ١١ // ٧×٥
$7\frac{3}{5}$ // ١۴ // ٣٩ = جواب

(٣) پائی آنہ روپیہ
$5\frac{2}{3}$ // ٠ // ٩×۴
٣ // ۴ // ٣٦ = جواب

(۴) $11\frac{5}{6}$ // ٨ // ١١×٧
$10\frac{1}{6}$ // ٢ // ٨٣ = جواب

(۱۵) $\frac{۴}{۱۵}$ کا $\frac{۹}{۲۱}$ کا $\frac{۵}{۸}$ کا ۷ حل $\frac{۴}{۱۵}$ کا $\frac{۹}{۲۱}$ کا $\frac{۵}{۸}$ کا ۷ $= \frac{۴}{۱۵} \times \frac{۹}{۲۱} \times \frac{۵}{۸} \times \frac{۷}{۱} = \frac{۱}{۲} =$ جواب

(۱۶) $\frac{۳}{۸}$ کا ۶ $\frac{۱}{۲}$ کا $\frac{۱۳}{۱۴}$ کا $\frac{۷}{۲۶}$ حل $\frac{۳}{۸}$ کا ۶ $\frac{۱}{۲}$ کا $\frac{۱۳}{۱۴}$ کا $\frac{۷}{۲۶} = \frac{۳}{۸} \times \frac{۱۳}{۲} \times \frac{۱۳}{۱۴} \times \frac{۷}{۲۶} = \frac{۳۹}{۶۴} =$ جواب

(۱۷) $\frac{۳}{۱۱}$ کا ۱ $\frac{۴}{۹}$ کا ۵ $\frac{۱}{۳}$ کا $\frac{۱}{۴}$ حل $\frac{۳}{۱۱}$ کا ۱ $\frac{۴}{۹}$ کا ۵ $\frac{۱}{۳}$ کا $\frac{۱}{۴} = \frac{۳}{۱۱} \times \frac{۱۳}{۹} \times \frac{۱۶}{۳} \times \frac{۱}{۴} = \frac{۴}{۹} =$ جواب

(۱۸) ۱ $\frac{۱}{۲}$ کا ۲ $\frac{۲}{۳}$ کا ۳ $\frac{۳}{۴}$ کا ۴ $\frac{۴}{۵}$ حل ۱ $\frac{۱}{۲}$ کا ۲ $\frac{۲}{۳}$ کا ۳ $\frac{۳}{۴}$ کا ۴ $\frac{۴}{۵} = \frac{۳}{۲} \times$
$\frac{۸}{۳} \times \frac{۱۵}{۴} \times \frac{۲۴}{۵} = ۷۲ =$ جواب

(۱۹) ۳ $\frac{۵}{۹}$ کا ۲ $\frac{۱}{۴}$ کا $\frac{۳}{۸}$ کا $\frac{۷}{۱۵}$ حل ۳ $\frac{۵}{۹}$ کا ۲ $\frac{۱}{۴}$ کا $\frac{۳}{۸}$ کا $\frac{۷}{۱۵} = \frac{۳۲}{۹} \times \frac{۹}{۴} \times \frac{۳}{۸} \times$
$\frac{۷}{۱۵} = \frac{۷}{۵} = ۱\frac{۲}{۵} =$ جواب

(۲۰) $\frac{۷}{۱۱}$ کا ۲ $\frac{۱}{۲}$ کا $\frac{۳}{۷}$ کا ۱۰ $\frac{۱}{۲}$ حل $\frac{۷}{۱۱}$ کا ۲ $\frac{۱}{۲}$ کا $\frac{۳}{۷}$ کا ۱۰ $\frac{۱}{۲} = \frac{۷}{۱۱} \times \frac{۵}{۲} \times \frac{۳}{۷} \times$
$\frac{۲۱}{۲} = \frac{۳۱۵}{۴۴} = ۷\frac{۷}{۴۴} =$ جواب

سوالات نمبری (۲۹) مختصر نسب نما کسور کا متحد کرنا

$\frac{۱}{۲}$ و $\frac{۲}{۳}$ و $\frac{۳}{۵}$ و $\frac{۴}{۷}$ کا مختصر نسب نما دریافت کرو $۲ \times ۳ \times ۵ \times ۷ = ۲۱۰$ یہہ مختصر نسب نما ہے

$\frac{۱}{۲}$ و $\frac{۲}{۳}$ و $\frac{۳}{۵}$ و $\frac{۴}{۷} = \frac{۱ \times (۲۱۰ \div ۲)}{۲۱۰}$ و $\frac{۲ \times (۲۱۰ \div ۳)}{۲۱۰}$ و $\frac{۳ \times (۲۱۰ \div ۵)}{۲۱۰}$
$\frac{۴ \times (۲۱۰ \div ۷)}{۲۱۰} = \frac{۱۰۵}{۲۱۰}$ و $\frac{۱۴۰}{۲۱۰}$ و $\frac{۱۲۶}{۲۱۰}$ و $\frac{۱۲۰}{۲۱۰}$ یہہ کسور ہوئیں جنکا نسب نما متحد و مختصر ہے = جواب

(۲) $\frac{۵}{۶}$ و $\frac{۴}{۷}$ و $\frac{۴}{۵}$ و $\frac{۲}{۱۱}$ کا حل $۶ \times ۷ \times ۵ \times ۱۱ = ۲۳۱۰$ یہہ مختصر و متحد نسب نما ہوا

پس $\frac{۵}{۶}$ و $\frac{۴}{۷}$ و $\frac{۴}{۵}$ و $\frac{۲}{۱۱} = \frac{۵ \times (۲۳۱۰ \div ۶)}{۲۳۱۰}$ و $\frac{۴ \times (۲۳۱۰ \div ۷)}{۲۳۱۰}$ و $\frac{۴ \times (۲۳۱۰ \div ۵)}{۲۳۱۰}$
$\frac{۲ \times (۲۳۱۰ \div ۱۱)}{۲۳۱۰} = \frac{۱۹۲۵}{۲۳۱۰}$ و $\frac{۱۳۲۰}{۲۳۱۰}$ و $\frac{۱۸۴۸}{۲۳۱۰}$ و $\frac{۴۲۰}{۲۳۱۰}$ یہہ کسور ہوئیں جنکا مختصر و متحد نسب نما ہے = جواب

(۳) $\frac{۲}{۳}$ و $\frac{۳}{۴}$ و $\frac{۵}{۶}$ و $\frac{۷}{۸}$ کا حل ۳ و ۴ و ۶ و ۸ $۳ \times ۸ = ۲۴$ یہہ مختصر نسب نما ہوا

پس $\frac{۲}{۳}$ و $\frac{۳}{۴}$ و $\frac{۵}{۶}$ و $\frac{۷}{۸} = \frac{۲ \times (۲۴ \div ۳)}{۲۴}$ و $\frac{۳ \times (۲۴ \div ۴)}{۲۴}$ و $\frac{۵ \times (۲۴ \div ۶)}{۲۴}$ و
$\frac{۷ \times (۲۴ \div ۸)}{۲۴} = \frac{۱۶}{۲۴}$ و $\frac{۱۸}{۲۴}$ و $\frac{۲۰}{۲۴}$ و $\frac{۲۱}{۲۴}$ یہہ کسور جدید ہیں جنکا نسب نما مختصر و متحد ہے

(۴) $\frac{۱}{۸}$ و $\frac{۵}{۹}$ و $\frac{۳}{۱۶}$ و $\frac{۱۳}{۱۸}$ کا ۸ و ۹ و ۱۶ و ۱۸ $۱۸ \times ۸ = ۱۴۴$ یہہ مختصر نسب نما ہوا

پس $\frac{۱}{۸}$ و $\frac{۵}{۹}$ و $\frac{۳}{۱۶}$ و $\frac{۱۳}{۱۸} = \frac{۱ \times (۱۴۴ \div ۸)}{۱۴۴}$ و $\frac{۵ \times (۱۴۴ \div ۹)}{۱۴۴}$ و $\frac{۳ \times (۱۴۴ \div ۱۶)}{۱۴۴}$

$\frac{13\times(144\div 18)}{144}=\frac{18}{144}$ و $\frac{80}{144}$ و $\frac{27}{144}$ و $\frac{104}{144}$ = جواب

(۵) $\frac{3}{4}$ و $\frac{7}{8}$ و $\frac{15}{16}$ و $\frac{31}{32}$ کا حل $4, 8, 16, 32 \mid 32$ تو ۳۲ مختصر نسب نما ہوا

پس $\frac{3}{4}$ و $\frac{7}{8}$ و $\frac{15}{16}$ و $\frac{31}{32}=\frac{3\times(32\div 4)}{32}$ و $\frac{7\times(32\div 8)}{32}$ و $\frac{15\times(32\div 16)}{32}$

و $\frac{31\times(32\div 32)}{32}=\frac{24}{32}$ و $\frac{28}{32}$ و $\frac{30}{32}$ و $\frac{31}{32}$ = جواب

(۶) $\frac{5}{6}$ و $\frac{5}{8}$ و $\frac{2}{9}$ و $\frac{13}{24}$ کا حل $6, 9, 24 \mid 24$ ، $\times 3$ ∴ $3\times 24=72$ یہ مختصر و متحد نسب نما ہوا

پس $\frac{5}{6}$ و $\frac{5}{8}$ و $\frac{2}{9}$ و $\frac{13}{24}=\frac{5\times(72\div 6)}{72}$ و $\frac{5\times(72\div 8)}{72}$ و $\frac{2\times(72\div 9)}{72}$

و $\frac{13\times(72\div 24)}{72}=\frac{60}{72}$ و $\frac{45}{72}$ و $\frac{16}{72}$ و $\frac{39}{72}$ = جواب

(۷) $\frac{7}{16}$ و $\frac{11}{18}$ و $\frac{17}{24}$ و $\frac{19}{36}$ و $\frac{25}{48}$ حل $16, 18, 24, 36, 48 \mid 48$ ، 3 ∴ 48×3

= ۱۴۴ مختصر و متحد نسب نما ہوا پس $\frac{7}{16}$ و $\frac{11}{18}$ و $\frac{17}{24}$ و $\frac{19}{36}$ و $\frac{25}{48}=\frac{7\times(144\div 16)}{144}$

و $\frac{11\times(144\div 18)}{144}$ و $\frac{17\times(144\div 24)}{144}$ و $\frac{19\times(144\div 36)}{144}$ و $\frac{25\times(144\div 48)}{144}$

$=\frac{63}{144}$ و $\frac{88}{144}$ و $\frac{102}{144}$ و $\frac{76}{144}$ و $\frac{75}{144}$ = جواب

(۸) $\frac{2}{3}$ و $\frac{4}{9}$ و $\frac{16}{27}$ و $\frac{8}{81}$ و $\frac{16}{243}$ کا حل ۳ و ۹ و ۲۷ و ۸۱ و ۲۴۳ تو ۲۴۳ مختصر و متحد نسب نما ہوا

پس $\frac{2}{3}$ و $\frac{4}{9}$ و $\frac{16}{27}$ و $\frac{8}{81}$ و $\frac{16}{243}=\frac{2\times(243\div 3)}{243}$ و $\frac{4\times(243\div 9)}{243}$ و

$\frac{16\times(243\div 27)}{243}$ و $\frac{8\times(243\div 81)}{243}$ و $\frac{16\times(243\div 243)}{243}=\frac{162}{243}$ و $\frac{108}{243}$ و

$\frac{144}{243}$ و $\frac{24}{243}$ و $\frac{16}{243}$ = جواب

(۹) $\frac{4}{7}$ و $\frac{3}{10}$ و $\frac{5}{12}$ و $\frac{17}{35}$ و $\frac{4}{63}$ و $\frac{15}{28}$ کا حل $7, 10, 12, 35, 63, 28 \mid 28$ ، $\times 9, 5 \times$

∴ $28\times 9\times 5=1260$ مختصر نسب نما ہوا پس $\frac{4}{7}=\frac{180\times 4}{1260}$ و $\frac{3}{10}=\frac{120\times 3}{1260}$ و $\frac{5}{12}$

$=\frac{105\times 5}{1260}$ و $\frac{17}{35}=\frac{36\times 17}{1260}$ و $\frac{4}{63}=\frac{20\times 4}{1260}$ و $\frac{15}{28}=\frac{45\times 15}{1260}$ پس کسور مطلوبہ یہ ہوئیں

$\frac{720}{1260}$ و $\frac{525}{1260}$ و $\frac{612}{1260}$ و $\frac{80}{1260}$ و $\frac{675}{1260}$ = جواب

(۱۰) $\frac{11}{27}$ و $\frac{17}{24}$ و $\frac{5}{6}$ و $\frac{7}{15}$ و $\frac{2}{9}$ و $\frac{35}{36}$ کا حل ۲۷ و ۲۴ و ۶ و ۱۵ و ۹ و ۳۶ / ۳ و ۲ و ۲ و ۵ و ۳

$36\times5\times2\times3=1080$ مختصر و متحد نسب نما ہوا پس $\frac{11}{27}=\frac{40\times11}{1080}$ و $\frac{17}{24}=\frac{45\times17}{1080}$ و $\frac{5}{6}=\frac{180\times5}{1080}$ و $\frac{7}{15}=\frac{72\times7}{1080}$ و $\frac{2}{9}=\frac{120\times2}{1080}$ و $\frac{35}{36}=\frac{30\times35}{1080}$ پس کسور مطلوبہ یہ ہوئیں

$\frac{440}{1080}$ و $\frac{765}{1080}$ و $\frac{900}{1080}$ و $\frac{504}{1080}$ و $\frac{240}{1080}$ و $\frac{1050}{1080}$ = جواب

(۱۱) $\frac{3}{5}$ و $\frac{7}{10}$ و $\frac{6}{25}$ و $\frac{11}{30}$ و $\frac{13}{45}$ و $\frac{23}{60}$ کا حل ۵ و ۱۰ و ۲۵ و ۳۰ و ۴۵ و ۶۰ / ۲ و ۵ و ۵ و ۳ و ۳

$60\times3\times5=900$ مختصر و متحد نسب نما ہوا پس $\frac{3}{5}=\frac{180\times3}{900}$ و $\frac{7}{10}=\frac{90\times7}{900}$ و $\frac{6}{25}=\frac{36\times6}{900}$ و $\frac{11}{30}=\frac{30\times11}{900}$ و $\frac{13}{45}=\frac{20\times13}{900}$ و $\frac{23}{60}=\frac{15\times23}{900}$ پس کسور مطلوبہ یہ ہوئیں

$\frac{540}{900}$ و $\frac{630}{900}$ و $\frac{216}{900}$ و $\frac{330}{900}$ و $\frac{260}{900}$ و $\frac{345}{900}$ = جواب

(۱۲) $\frac{5}{7}$ و $\frac{11}{12}$ و $\frac{2}{15}$ و $\frac{8}{27}$ و $\frac{9}{35}$ و $\frac{17}{40}$ کا ۷ و ۱۲ و ۱۵ و ۲۷ و ۳۵ و ۴۰ / ۲ و ۳ و ۳ و ۲۷ و ۷ و ∴ $40\times7\times27=7560$

۷۵۶۰ مختصر و متحد نسب نما ہیں پس $\frac{5}{7}=\frac{1080\times5}{7560}$ و $\frac{11}{12}=\frac{630\times11}{7560}$ و $\frac{2}{15}=\frac{504\times2}{7560}$ و $\frac{8}{27}=\frac{280\times8}{7560}$ و $\frac{9}{35}=\frac{216\times9}{7560}$ و $\frac{17}{40}=\frac{189\times17}{7560}$ پس کسور مطلوبہ یہ ہوئیں

$\frac{5400}{7560}$ و $\frac{6930}{7560}$ و $\frac{1008}{7560}$ و $\frac{2240}{7560}$ و $\frac{1944}{7560}$ و $\frac{3213}{7560}$ = جواب

سوالات نمبری (۳۰) جمع کسور

(۱) $\frac{4}{7}+\frac{2}{7}+\frac{6}{7}+\frac{5}{7}+\frac{3}{7}$ کو جمع کر حل $\frac{4}{7}+\frac{2}{7}+\frac{6}{7}+\frac{5}{7}+\frac{3}{7}=$

$\frac{20}{7}=2\frac{6}{7}$ = جواب

(۲) $\frac{1}{2}+\frac{1}{3}+\frac{7}{8}+\frac{5}{12}$ حل ۲ و ۳ و ۸ و ۱۲ / ۲ و ۲ و ۳ ∴ $12\times2=24$ مختصر نسب نما کے

پس $\frac{1}{2}+\frac{1}{3}+\frac{7}{8}+\frac{5}{12}=\frac{12\times1}{24}+\frac{8\times1}{24}+\frac{3\times7}{24}+\frac{2\times5}{24}=$

$\frac{12+8+21+10}{24}=\frac{51}{24}=\frac{17}{8}=2\frac{1}{8}$ = جواب

(۳) $\frac{1}{2}+\frac{3}{4}+\frac{5}{6}+\frac{7}{9}$ حل یہاں مختصر نسب نما ۲ و ۴ و ۶ و ۹ / ۲ و ۳ ∴ $6\times2\times3=36$

پس $\frac{1}{2}+\frac{3}{4}+\frac{5}{6}+\frac{7}{9}=\frac{1\times(36\div2)}{36}+\frac{3\times(36\div4)}{36}+\frac{5\times(36\div6)}{36}+$

$\frac{(۳۶ \div ۹)\times ۷}{۳۶} = \frac{۱۸}{۳۶} + \frac{۲۷}{۳۶} + \frac{۳۰}{۳۶} + \frac{۲۸}{۳۶} = \frac{۱۰۳}{۳۶} = ۲\frac{۳۱}{۳۶}$ = جواب

مختصر نسب نما ہوا

(۴) $\frac{۱۳}{۱۸} + \frac{۸}{۱۵} + \frac{۱۱}{۲۰} + \frac{۱۳}{۳۰}$ حل [illegible] ∴ $۱۸۰ = ۲ \times ۳ \times ۳۰$

$\frac{۱۳}{۱۸} + \frac{۸}{۱۵} + \frac{۱۱}{۲۰} + \frac{۱۳}{۳۰} = \frac{۱۰\times۱۳}{۱۸۰} + \frac{۱۲\times۸}{۱۸۰} + \frac{۹\times۱۱}{۱۸۰} + \frac{۶\times۱۳}{۱۸۰} =$

$\frac{۱۳۰+۹۶+۹۹+۷۸}{۱۸۰} = \frac{۴۰۳}{۱۸۰} = ۲\frac{۴۳}{۱۸۰}$ = جواب

(۵) $\frac{۲}{۳} + \frac{۱}{۶} + \frac{۵}{۹} + \frac{۱۱}{۱۲}$ حل [illegible] ∴ $۳۶ = ۳ \times ۱۲$ پس

$\frac{۲}{۳} + \frac{۱}{۶} + \frac{۵}{۹} + \frac{۱۱}{۱۲} = \frac{۱۲\times۲}{۳۶} + \frac{۶\times۱}{۳۶} + \frac{۴\times۵}{۳۶} + \frac{۳\times۱۱}{۳۶} = \frac{۲۴+۶+۲۰+۳۳}{۳۶} = \frac{۸۳}{۳۶}$

$= ۲\frac{۱۱}{۳۶}$ = جواب

(۶) $\frac{۷}{۸} + \frac{۷}{۱۲} + \frac{۷}{۱۶} + \frac{۷}{۱۸}$ حل [illegible] $۱۸ \times ۸ = ۱۴۴$ نسب نما مختصر ہوا

پس $\frac{۷}{۸} + \frac{۷}{۱۲} + \frac{۷}{۱۶} + \frac{۷}{۱۸} = \frac{۱۸\times۷}{۱۴۴} + \frac{۱۲\times۷}{۱۴۴} + \frac{۹\times۷}{۱۴۴} + \frac{۸\times۷}{۱۴۴}$

$= \frac{۱۲۶+۸۴+۶۳+۵۶}{۱۴۴} = \frac{۳۲۹}{۱۴۴} = ۲\frac{۴۱}{۱۴۴}$ = جواب

(۷) $\frac{۳}{۱۰} + \frac{۱۳}{۱۵} + \frac{۱}{۵} + \frac{۴}{۹}$ حل [illegible] ∴ $۱۵ \times ۳ \times ۲ = ۹۰$ مختصر نسب نما ہوا

پس $\frac{۳}{۱۰} + \frac{۱۳}{۱۵} + \frac{۱}{۵} + \frac{۴}{۹} = \frac{۹\times۳}{۹۰} + \frac{۶\times۱۳}{۹۰} + \frac{۱۸\times۱}{۹۰} + \frac{۱۰\times۴}{۹۰} =$

$\frac{۲۷+۷۸+۱۸+۴۰}{۹۰} = \frac{۱۶۳}{۹۰} = ۱\frac{۷۳}{۹۰}$ = جواب

(۸) $\frac{۱۱}{۷۰} + \frac{۵}{۲۱} + \frac{۱}{۵} + \frac{۱۷}{۴۲}$ حل [illegible] ∴ $۷۰ \times ۳ = ۲۱۰$

مختصر نسب نما ہوا پس $\frac{۱۱}{۷۰} + \frac{۵}{۲۱} + \frac{۱}{۵} + \frac{۱۷}{۴۲} = \frac{۳\times۱۱}{۲۱۰} + \frac{۱۰\times۵}{۲۱۰} + \frac{۴۲\times۱}{۲۱۰} + \frac{۵\times۱۷}{۲۱۰}$

$= \frac{۳۳+۵۰+۴۲+۸۵}{۲۱۰} = \frac{۲۱۰}{۲۱۰} = ۱$ = جواب

(۹) $۲\frac{۱}{۲} + ۳\frac{۱}{۳} + ۴\frac{۱}{۴} + ۵$ حل ۲ و ۳ و ۴ ∴ $۳ \times ۴ = ۱۲$ یہ مختصر نسب نما مشترک کسور کا ہوا

پس $\frac{۱}{۲} + \frac{۱}{۳} + \frac{۱}{۴} = \frac{۶\times۱}{۱۲} + \frac{۴\times۱}{۱۲} + \frac{۳\times۱}{۱۲} = \frac{۶+۴+۳}{۱۲} = \frac{۱۳}{۱۲} = ۱\frac{۱}{۱۲}$

یہ جمع کسور ہوئی پس $۲+۳+۴+۵+۱\frac{۱}{۱۲} = ۱۵\frac{۱}{۱۲}$ = جواب

(۱۰) $۳\frac{۳}{۸} + ۲\frac{۵}{۶} + \frac{۷}{۱۲} + ۳\frac{۴}{۹}$ حل [illegible] ∴ $۱۲ \times ۳ \times ۲$

$= ۷۲$ یہ مختصر نسب نما مشترک کسور کا ہوا پس $\frac{۳}{۸} + \frac{۵}{۶} + \frac{۷}{۱۲} + \frac{۴}{۹} =$

$\frac{9\times3}{72}+\frac{12\times5}{72}+\frac{6\times7}{72}+\frac{8\times4}{72}=\frac{27+60+42+32}{72}=\frac{161}{72}$

$=2\frac{17}{72}$ یہ حاصل جمع کسور ہوا پس $3+2+3+2+2\frac{17}{72}=10\frac{17}{72}$ = جواب

(۱۱) $2\frac{2}{3}+\frac{3}{5}+4+5+\frac{5}{6}$ حل ۳ و ۵ و ۶ = ۳۰ مختصر نسب نما مشترک کسور کا ہوا

پس $\frac{2}{3}+\frac{3}{5}+\frac{5}{6}=\frac{10\times2}{30}+\frac{6\times3}{30}+\frac{5\times5}{30}=\frac{20+18+25}{30}=\frac{63}{30}$

$=\frac{21}{10}=2\frac{1}{10}$ یہ حاصل جمع کسور ہوا پس $2+4+5+2\frac{1}{10}=13\frac{1}{10}$ = جواب

(۱۲) $1\frac{3}{8}+\frac{1}{6}+\frac{5}{18}+2\frac{1}{12}$ حل ۸ و ۶ و ۱۸ و ۱۲ (۱۸ ∴ $18\times4=72$

مختصر نسب نما کسور ہوا پس $\frac{3}{8}+\frac{1}{6}+\frac{5}{18}+\frac{1}{12}=\frac{9\times3}{72}+\frac{12\times1}{72}+\frac{4\times5}{72}+\frac{6\times1}{72}=\frac{27+12+20+6}{72}=\frac{65}{72}$ یہ جمع کسور ہوئی پس $1+2+\frac{65}{72}=3\frac{65}{72}$ = جواب

(۱۳) $\frac{2}{27}+11\frac{5}{54}+2\frac{7}{45}+\frac{1}{10}$ حل ۲۷ و ۵۴ و ۴۵ و ۱۰ (۵۴ ∴ $54\times5=270$

مختصر نسب نما ہوا پس $\frac{2}{27}+\frac{5}{54}+\frac{7}{45}+\frac{1}{10}=\frac{10\times2}{270}+\frac{5\times5}{270}+\frac{6\times7}{270}+\frac{27\times1}{270}=\frac{20+25+42+27}{270}=\frac{114}{270}=\frac{19}{45}$ یہ حاصل جمع کسور ہوا پس

$11+2+\frac{19}{45}=13\frac{19}{45}$ = جواب

(۱۴) $\frac{11}{12}+\frac{14}{15}+\frac{26}{27}+\frac{39}{40}$ حل ۱۲ و ۱۵ و ۲۷ و ۴۰ (۴۰ ∴ $27\times40=$

۱۰۸۰ مختصر نسب نما مشترک ہوا پس $\frac{11}{12}+\frac{14}{15}+\frac{26}{27}+\frac{39}{40}=\frac{90\times11}{1080}+\frac{72\times14}{1080}+\frac{40\times26}{1080}+\frac{27\times39}{1080}=\frac{990+1008+1040+1053}{1080}=\frac{4091}{1080}=3\frac{851}{1080}$ = جواب

(۱۵) $3\frac{1}{42}+\frac{5}{21}+\frac{31}{63}+1\frac{11}{14}$ حل ۴۲ و ۲۱ و ۶۳ و ۱۴ (۶۳ ∴ $63\times2=$

۱۲۶ پس $\frac{1}{42}+\frac{5}{21}+\frac{31}{63}+\frac{11}{14}=\frac{3\times1}{126}+\frac{6\times5}{126}+\frac{2\times31}{126}+\frac{9\times11}{126}=\frac{3+30+62+99}{126}=\frac{194}{126}=\frac{97}{63}=1\frac{34}{63}$ حاصل جمع کسور کا ہوا پس $3+1+1\frac{34}{63}=5\frac{34}{63}$ = جواب

(۱۶) $17\frac{1}{35}+\frac{3}{7}+\frac{4}{21}+1\frac{7}{15}$ حل ۳۵ و ۷ و ۲۱ و ۱۵ (۳۵ ∴ $35\times3=$

۱۰۵ مختصر نسب نما ہوا پس $\frac{1}{35}+\frac{3}{7}+\frac{4}{21}+\frac{7}{15}=\frac{3\times1}{105}+\frac{15\times3}{105}+\frac{5\times4}{105}+\frac{7\times7}{105}=\frac{3+45+20+49}{105}=\frac{117}{105}=\frac{39}{35}=1\frac{4}{35}$ حاصل جمع کسور کا ہوا

$17+1+1\frac{4}{35}=19\frac{4}{35}$ = جواب

(۱۷) $\frac{2}{7}$ کا $18+\frac{3}{5}$ کا $1\frac{4}{21}$ حل $\frac{2}{7}\times\frac{18}{1}=\frac{36}{7}=5\frac{1}{7}$ اور $\frac{3}{5}\times1\frac{4}{21}$

$= \frac{۳}{۵} \times \frac{۴۵}{۷} = \frac{۵}{۷}$ پس $\frac{۵}{۷} + \frac{۱}{۷} = \frac{۶}{۷}$ پس $۵ + \frac{۶}{۷} = ۵\frac{۶}{۷}$ = جواب

(۱۸) $\frac{۱۱}{۱۲} + ۱\frac{۲}{۱۵} + \frac{۷}{۱۶} + ۲\frac{۱۱}{۱۸} + \frac{۱}{۳۰}$ حل ۱۲ و ۱۵ و ۱۶ و ۱۸ و ۲۰ و ۳۰ (۲ — ۲ و ۳ و ۴ و ۳ و ۹ و ۲

∴ $۲۰ \times ۴ \times ۹ = ۷۲۰$ مختصر نسب نما ہوا پس $\frac{۱۱}{۱۲} + \frac{۲}{۱۵} + \frac{۷}{۱۶} + \frac{۱۱}{۱۸} + \frac{۱}{۳۰} = \frac{۶۰\times۱۱}{۷۲۰}$

$+ \frac{۴۸\times۲}{۷۲۰} + \frac{۴۵\times۷}{۷۲۰} + \frac{۴۰\times۱۱}{۷۲۰} + \frac{۲۴\times۱}{۷۲۰} = \frac{۲۴+۴۴۰+۳۱۵+۹۶+۶۶۰}{۷۲۰} =$

$\frac{۱۵۳۵}{۷۲۰} = ۲\frac{۹۵}{۷۲۰}$ مجموعہ کسور ہوا پس $۱+۲+۲\frac{۹۵}{۷۲۰} = ۵\frac{۹۵}{۷۲۰}$ = جواب

(۱۹) $۱\frac{۱۵}{۱۶} + ۲\frac{۲۳}{۲۴} + ۳\frac{۲۴}{۲۵} + ۴\frac{۲۹}{۳۰}$ حل ۱۶ و ۲۴ و ۲۵ و ۳۰ (۳۰ — ۸ و ۴ و ۵ و ۵ ∴

$۳۰ \times ۵ \times ۸ = ۱۲۰۰$ مختصر نسب نما ہوا پس $\frac{۱۵}{۱۶} + \frac{۲۳}{۲۴} + \frac{۲۴}{۲۵} + \frac{۲۹}{۳۰} =$

$\frac{۷۵\times۱۵}{۱۲۰۰} + \frac{۵۰\times۲۳}{۱۲۰۰} + \frac{۴۸\times۲۴}{۱۲۰۰} + \frac{۴۰\times۲۹}{۱۲۰۰} = \frac{۱۱۲۵+۱۱۵۰+۱۱۵۲+۱۱۶۰}{۱۲۰۰}$

$= \frac{۴۵۸۷}{۱۲۰۰} = \frac{۱۵۲۹}{۴۰۰} = ۳\frac{۳۲۹}{۴۰۰}$ مجموعہ کسور کی پس $۱+۲+۳+۴+۳\frac{۳۲۹}{۴۰۰} =$

$۱۳\frac{۳۲۹}{۴۰۰}$ = جواب

(۲۰) $۵\frac{۳}{۴} + \frac{۳}{۵}$ کا $۷\frac{۱}{۲} + ۸\frac{۳}{۱۰}$ حل $\frac{۳}{۵}$ کا $۷\frac{۱}{۲} = \frac{۳}{۵} \times \frac{۱۵}{۲} = \frac{۹}{۲} = ۴\frac{۱}{۲}$

اور ۴ و ۲ و ۱۰ (۲ — ۲ و ۱ و ۵ ∴ $۱۰ \times ۲ = ۲۰$ مختصر نسب نما ہوا پس $\frac{۳}{۴} + \frac{۱}{۲} + \frac{۳}{۱۰} =$

$\frac{۵\times۳}{۲۰} + \frac{۱۰\times۱}{۲۰} + \frac{۲\times۳}{۲۰} = \frac{۶+۱۰+۱۵}{۲۰} = \frac{۳۱}{۲۰} = ۱\frac{۱۱}{۲۰}$ مجموعہ کسر کی پس

$۵+۴+۸+۱\frac{۱۱}{۲۰} = ۱۸\frac{۱۱}{۲۰}$ = جواب

(۲۱) $\frac{۲}{۳} + ۷\frac{۲}{۱۱} + \frac{۴}{۵}$ کا $\frac{۳}{۷}$ کا $۱۰\frac{۱}{۲}$ حل $\frac{۴}{۵} \times \frac{۳}{۷} \times ۱۰\frac{۱}{۲} = \frac{۴}{۵} \times \frac{۳}{۷} \times \frac{۲۱}{۲} = \frac{۱۸}{۵} =$

$۳\frac{۳}{۵}$ اور $۳ \times ۱۱ \times ۵ = ۱۶۵$ مختصر نسب نما مشترک ہوا پس $\frac{۲}{۳} + \frac{۲}{۱۱} + \frac{۳}{۵} = \frac{۵۵\times۲}{۱۶۵} +$

$\frac{۱۵\times۲}{۱۶۵} + \frac{۳۳\times۳}{۱۶۵} = \frac{۹۹+۳۰+۱۱۰}{۱۶۵} = \frac{۲۳۹}{۱۶۵} = ۱\frac{۷۴}{۱۶۵}$ مجموعہ کسور کی پس $۷+۳+$

$۱\frac{۷۴}{۱۶۵} = ۱۱\frac{۷۴}{۱۶۵}$ = جواب

(۲۲) $۲\frac{۳}{۴}$ کا $۳\frac{۲}{۳} + \frac{۱۱۱}{۱۶} + ۲\frac{۴}{۵}$ کا $۴\frac{۱}{۸}$ کا $۱\frac{۳}{۸} + ۴\frac{۲}{۳}$ کا $\frac{۲}{۱۵}$ کا $۲\frac{۱}{۸}$ کا $۱\frac{۳}{۷}$

حل $۲\frac{۳}{۴} \times ۳\frac{۲}{۳} = \frac{۱۱}{۴} \times \frac{۱۱}{۳} = \frac{۱۲۱}{۱۲} = ۱۰\frac{۱}{۱۲}$ اور $\frac{۱۱۱}{۱۶} = ۶\frac{۱۵}{۱۶}$ و $۲\frac{۴}{۵} \times ۴\frac{۱}{۸}$

$\times ۱\frac{۳}{۸} = \frac{۱۴}{۵} \times \frac{۳۳}{۸} \times \frac{۱۱}{۸} = \frac{۵۰۸۲}{۳۲۰} = \frac{۲۵۴۱}{۱۶۰} = ۱۵\frac{۱۴۱}{۱۶۰}$ اور $۴\frac{۲}{۳} \times \frac{۲}{۱۵} \times ۲\frac{۱}{۸} \times ۱\frac{۳}{۷}$

$= \frac{۱۴}{۳} \times \frac{۲}{۱۵} \times \frac{۱۷}{۸} \times \frac{۱۰}{۷} = \frac{۴۷۶۰}{۲۵۲۰} = \frac{۶۸}{۳۶} = \frac{۱۷}{۹} = ۱\frac{۸}{۹}$ اور ۱۲ و ۱۶ و ۱۶۰ و ۹ (۱۶۰ — ۳ و ۱ و ۹

∴ $۱۶۰ \times ۹ = ۱۴۴۰$ مختصر نسب نما ہوا پس $\frac{۱}{۱۲} + \frac{۱۵}{۱۶} + \frac{۱۴۱}{۱۶۰} + \frac{۸}{۹} = \frac{۱۲۰\times۱}{۱۴۴۰}$ +

$\frac{۹۰\times۱۵}{۱۴۴۰} + \frac{۹\times۱۴۱}{۱۴۴۰} + \frac{۱۶۰\times۸}{۱۴۴۰} = \frac{۱۲۸۰+۱۲۶۹+۱۳۵۰+۱۲۰}{۱۴۴۰} = \frac{۴۰۱۹}{۱۴۴۰} =$

۲ ۱۱۳۹/۱۴۴۰ مجموعہ کسور ہوا پس ۱۰ + ۶ + ۱۵ + ۱ + ۲ ۱۱۳۹/۱۴۴۰ = ۳۴ ۱۱۳۹/۱۴۴۰ = جواب

(۲۳)

روپیہ	آنہ	پائی
۳	۵	۷ ۳/۸
۴	۱۰	۱/۲
۵	۶	۵ ۵/۶
۶	۱۲	۹ ۳/۴
۷	۵	۲ ۷/۱۲
۲	۳	۲/۳

(۲۴)

روپیہ	آنہ	پائی
۷	۵	۸ ۵/۶
۲	۱۳	۳ ۴/۹
۵	۱۱	۴ ۳/۴
۲	۸	۵ ۱/۲
۷	۱۵	۳ ۵/۱۲
۰	۱۰	۴ ۷/۱۸

(۲۵)

روپیہ	آنہ	پائی
۳	۱۵	۷ ۱/۳
۵	۱۴	۲ ۴/۵
۷	۶	۱۰ ۵/۶
۸	۱	۱۱ ۱۱/۱۵
۲	۴	۶ ۲/۳
۱	۴	۵ ۹/۱۰

(۲۶)

روپیہ	آنہ	پائی
۷	۱۱	۸ ۳/۴
۲	۹	۷ ۵/۱۲
۶	۵	۴ ۷/۱۶
۳	۱۴	۷ ۹/۲۴
۴	۵	۶ ۷/۸
۳	۱۵	۲ ۱/۲

(۲۷)

روپیہ	آنہ	پائی
۸	۵	۷ ۱/۲
۶	۱	۲ ۳/۸
۴	۱۰	۸ ۳/۴
۶	۴	۲ ۹/۱۰
۵	۱	۷ ۴/۵
۷	۱۲	۶ ۱۹/۲۰

(۲۸)

روپیہ	آنہ	پائی
۷	۱۳	۱ ۱/۳
۲	۱۵	۴ ۳/۷
۵	۲	۸ ۴/۹
۶	۱۱	۲ ۱۱/۲۱
۴	۵	۲/۷
۶	۴	۴ ۱/۹

(۲۹)

روپیہ	آنہ	پائی
۲۳	۲	۶ ۲/۹
۱۴	۱	۵ ۱/۶
۷	۸	۱۱ ۲/۳
۴	۹	۵ ۱۱/۱۲
۱۶	۴	۲ ۷/۸
۵	۴	۳ ۳/۴

(۳۰)

روپیہ	آنہ	پائی
۱۷	۱۳	۵ ۱/۳
۳۲	۶	۱۱ ۱/۴
۱۲	۱۰	۹ ۵/۶
۷	۰	۸ ۱/۲
۱۱	۵	۴ ۱/۸
۶	۱۲	۵ ۷/۱۲

سوالات نمبر ۲۳ سے ۳۰ تک

نمبر سوال	۲۳	۲۴	۲۵	۲۶	۲۷	۲۸	۲۹	۳۰
	$\frac{9}{24}=\frac{3}{8}$	$\frac{30}{36}=\frac{5}{6}$	$\frac{15}{30}=\frac{1}{2}$	$\frac{36}{48}=\frac{3}{4}$	$\frac{20}{40}=\frac{1}{2}$	$\frac{21}{63}=\frac{1}{3}$	$\frac{16}{72}=\frac{2}{9}$	$\frac{8}{24}=\frac{1}{3}$
	$\frac{12}{24}=\frac{1}{2}$	$\frac{16}{36}=\frac{4}{9}$	$\frac{24}{30}=\frac{4}{5}$	$\frac{20}{48}=\frac{5}{12}$	$\frac{15}{40}=\frac{3}{8}$	$\frac{27}{63}=\frac{3}{7}$	$\frac{12}{72}=\frac{1}{6}$	$\frac{6}{24}=\frac{1}{4}$
	$\frac{20}{24}=\frac{5}{6}$	$\frac{27}{36}=\frac{3}{4}$	$\frac{25}{30}=\frac{5}{6}$	$\frac{21}{48}=\frac{7}{16}$	$\frac{30}{40}=\frac{3}{4}$	$\frac{28}{63}=\frac{4}{9}$	$\frac{48}{72}=\frac{2}{3}$	$\frac{20}{24}=\frac{5}{6}$
	$\frac{18}{24}=\frac{3}{4}$	$\frac{18}{36}=\frac{1}{2}$	$\frac{22}{30}=\frac{11}{15}$	$\frac{18}{48}=\frac{9}{24}$	$\frac{36}{40}=\frac{9}{10}$	$\frac{33}{63}=\frac{11}{21}$	$\frac{66}{72}=\frac{11}{12}$	$\frac{12}{24}=\frac{1}{2}$
	$\frac{14}{24}=\frac{7}{12}$	$\frac{15}{36}=\frac{5}{12}$	$\frac{20}{30}=\frac{2}{3}$	$\frac{42}{48}=\frac{7}{8}$	$\frac{32}{40}=\frac{4}{5}$	$\frac{18}{63}=\frac{2}{7}$	$\frac{63}{72}=\frac{7}{8}$	$\frac{3}{24}=\frac{1}{8}$
	$\frac{16}{24}=\frac{2}{3}$	$\frac{14}{36}=\frac{7}{18}$	$\frac{27}{30}=\frac{9}{10}$	$\frac{24}{48}=\frac{1}{2}$	$\frac{38}{40}=\frac{19}{20}$	$\frac{7}{63}=\frac{1}{9}$	$\frac{54}{72}=\frac{3}{4}$	$\frac{14}{24}=\frac{7}{12}$
جواب	$3\frac{17}{24}$ باقی	$3\frac{1}{3}$ باقی	$4\frac{13}{30}$ باقی	$3\frac{17}{48}$ باقی	$4\frac{11}{40}$ باقی	$2\frac{8}{63}$ باقی	$3\frac{43}{72}$ باقی	$2\frac{5}{8}$ باقی

کسور مفصلہ ذیل کی قیمت بتاؤ

(۱) $\frac{11}{15}-\frac{8}{15}$ و $\frac{13}{20}-\frac{7}{20}$ و $\frac{8}{15}-\frac{9}{30}$ و $\frac{1}{2}-\frac{1}{3}$

$\frac{11}{15}$ ، $\frac{8}{15}$ — جواب اول $=\frac{1}{5}$

$\frac{13}{20}$ ، $\frac{7}{20}$ — جواب دوم $=\frac{3}{10}$

$\frac{8}{15}=\frac{32}{60}$ ، $\frac{9}{30}=\frac{27}{60}$ — جواب سوم $=\frac{1}{12}$

$\frac{1}{2}=\frac{3}{6}$ ، $\frac{1}{3}=\frac{2}{6}$ — جواب چہارم $=\frac{1}{6}$

(۲) $3\frac{3}{4}-1\frac{1}{4}$ و $3\frac{3}{4}-2\frac{5}{8}$ و $5-2\frac{6}{7}$ و $10\frac{3}{5}-\frac{11}{60}$

$3\frac{3}{4}$ ، $1\frac{1}{4}$ — جواب اول $=2\frac{1}{2}$

$3\frac{3}{4}=3\frac{6}{8}$ ، $2\frac{5}{8}=2\frac{5}{8}$ — جواب دوم $=1\frac{1}{8}$

5 ، $2\frac{6}{7}$ — جواب سوم $=2\frac{1}{7}$

$10\frac{3}{5}=10\frac{36}{60}$ ، $\frac{11}{60}=\frac{11}{60}$ — جواب چہارم $=10\frac{5}{12}$

(۳) $1\frac{4}{25}-\frac{3}{4}$ و $9-3\frac{4}{25}$ و $97\frac{1}{2}-48\frac{5}{6}$ و $5\frac{3}{14}-2\frac{10}{21}$

$1\frac{4}{25}=1\frac{16}{100}$ ، $\frac{3}{4}=\frac{75}{100}$ — جواب $=\frac{41}{100}$

9 ، $3\frac{4}{25}$ — جواب ۲ $=5\frac{21}{25}$

$97\frac{1}{2}=97\frac{3}{6}$ ، $48\frac{5}{6}=48\frac{5}{6}$ — جواب ۳ $=48\frac{2}{3}$

$5\frac{3}{14}=5\frac{9}{42}$ ، $2\frac{10}{21}=2\frac{20}{42}$ — جواب ۴ $=2\frac{31}{42}$

(۴) ۱۳ $\frac{۲}{۷۵}$ − ۳ $\frac{۸}{۱۵}$ و ۴ $\frac{۱}{۲۴}$ − ۳ $\frac{۱}{۱۶}$ و ۳ $\frac{۲}{۹}$ − $\frac{۶۱}{۱۲۶}$ و ۲۴ $\frac{۱}{۲۴}$ − ۲۱ $\frac{۱}{۲۱}$

۱۳ $\frac{۲}{۷۵}$ = ۱۳ $\frac{۲}{۷۵}$ ۔ ۴ $\frac{۱}{۲۴}$ = ۴ $\frac{۲}{۴۸}$ ۔ ۳ $\frac{۲}{۹}$ = ۳ $\frac{۲۸}{۱۲۶}$ ۔ ۲۴ $\frac{۱}{۴۲}$ = ۲۴ $\frac{۱}{۴۲}$

۳ $\frac{۸}{۱۵}$ = ۳ $\frac{۴۰}{۷۵}$ ۔ ۳ $\frac{۱}{۱۶}$ = ۳ $\frac{۳}{۴۸}$ ۔ $\frac{۶۱}{۱۲۶}$ = $\frac{۶۱}{۱۲۶}$ ۔ ۲۱ $\frac{۱}{۲۱}$ = ۲۱ $\frac{۲}{۴۲}$

جواب[۱] = ۹ $\frac{۳۷}{۷۵}$ ۔ جواب[۲] = $\frac{۴۷}{۴۸}$ ۔ جواب[۳] = ۲ $\frac{۳۱}{۴۲}$ ۔ جواب[۴] = ۲ $\frac{۴۱}{۴۲}$

(۵) ۱ $\frac{۸}{۳۵}$ − $\frac{۴}{۷}$ و ۱۷ $\frac{۱}{۳۵}$ − $\frac{۴}{۲۱}$ و ۴ $\frac{۳}{۴}$ − $\frac{۱}{۴}$ کا $\frac{۲}{۳}$ و $\frac{۹}{۱۰}$ − $\frac{۱}{۵}$ کا $\frac{۶}{۱۱}$

۱ $\frac{۸}{۳۵}$ = ۱ $\frac{۵۶}{۱۷۵}$ ۔ ۱۷ $\frac{۱}{۳۵}$ = ۱۷ $\frac{۳}{۱۰۵}$ ۔ ۴ $\frac{۳}{۵}$ = ۴ $\frac{۱۸}{۳۰}$ ۔ $\frac{۹}{۱۰}$ = $\frac{۹۹}{۱۱۰}$

$\frac{۴}{۷}$ = $\frac{۱۰۰}{۱۷۵}$ ۔ $\frac{۴}{۲۱}$ = $\frac{۲۰}{۱۰۵}$ ۔ $\frac{۱}{۶}$ = $\frac{۵}{۳۰}$ ۔ $\frac{۶}{۵۵}$ = $\frac{۱۲}{۱۱۰}$

جواب[۱] = $\frac{۱۳۱}{۱۷۵}$ ۔ جواب[۲] = ۱۶ $\frac{۸۸}{۱۰۵}$ ۔ جواب[۳] = ۴ $\frac{۱۳}{۳۰}$ ۔ جواب[۴] = $\frac{۸۷}{۱۱۰}$

(۶) ۱ $\frac{۳}{۴}$ کا ۲ $\frac{۷}{۹}$ − ۳ $\frac{۱۷}{۱۸}$ و ۵ $\frac{۱}{۳}$ کا ۴ $\frac{۱}{۲}$ − ۳ $\frac{۱}{۴}$ کا ۳ $\frac{۱}{۵}$

۴ $\frac{۱۷}{۲۷}$ = ۴ $\frac{۳۴}{۵۴}$ ۔ ۲۴

۳ $\frac{۱۷}{۱۸}$ = ۳ $\frac{۵۱}{۵۴}$ ۔ ۱۰ $\frac{۲}{۵}$

جواب[۱] = $\frac{۳۷}{۵۴}$ ۔ جواب[۲] = ۱۳ $\frac{۳}{۵}$

(۷) ۳ $\frac{۱}{۴}$ + ۴ $\frac{۳}{۵}$ − ۵ $\frac{۱}{۲}$ + ۱۶ $\frac{۵}{۸}$ − ۷ $\frac{۱۱}{۲۴}$ + ۱۰ − ۱۴ $\frac{۵}{۶}$

حل ۳ $\frac{۱}{۴}$ + ۴ $\frac{۳}{۵}$ + ۱۶ $\frac{۵}{۸}$ + ۱۰ = ۳ $\frac{۳۰}{۱۲۰}$ + ۴ $\frac{۷۲}{۱۲۰}$ + ۱۶ $\frac{۷۵}{۱۲۰}$ + ۱۰ = ۳۴ $\frac{۵۷}{۱۲۰}$

اور حاصل جمع کسور منفیہ کا = ۵ $\frac{۱}{۲}$ + ۷ $\frac{۱۱}{۲۴}$ + ۱۴ $\frac{۵}{۶}$ = ۵ $\frac{۱۲}{۲۴}$ + ۷ $\frac{۱۱}{۲۴}$ + ۱۴ $\frac{۲۰}{۲۴}$ = ۲۷ $\frac{۱۹}{۲۴}$

حاصل تفریق = ۳۴ $\frac{۵۷}{۱۲۰}$ − ۲۷ $\frac{۱۹}{۲۴}$ = ۳۴ $\frac{۵۷}{۱۲۰}$ − ۲۷ $\frac{۹۵}{۱۲۰}$ = ۶ $\frac{۴۱}{۶۰}$ = جواب

(۸) ۵ $\frac{۱}{۵}$ − ۲ $\frac{۵}{۶}$ − ۳ $\frac{۳}{۱۰}$ + $\frac{۱۳}{۲}$ − ۱۶ $\frac{۱}{۴}$ + ۳ $\frac{۱}{۱۲}$ + ۸ $\frac{۱}{۹}$

حل ۵ $\frac{۱}{۵}$ + ۶ $\frac{۱}{۲}$ + ۳ $\frac{۱}{۱۲}$ + ۸ $\frac{۱}{۹}$ = ۵ $\frac{۳۶}{۱۸۰}$ + ۶ $\frac{۹۰}{۱۸۰}$ + ۳ $\frac{۱۵}{۱۸۰}$ + ۸ $\frac{۲۰}{۱۸۰}$ = ۲۲ $\frac{۱۶۱}{۱۸۰}$

حاصل تفریق کسور منفیہ کا = ۲ $\frac{۵}{۶}$ + ۳ $\frac{۳}{۱۰}$ + ۱۶ $\frac{۱}{۴}$ = ۲ $\frac{۱۵۰}{۱۸۰}$ + ۳ $\frac{۵۴}{۱۸۰}$ + ۱۶ $\frac{۴۵}{۱۸۰}$

= ۲۲ $\frac{۶۹}{۱۸۰}$ ∴ ۲۲ $\frac{۱۶۱}{۱۸۰}$

۲۲ $\frac{۶۹}{۱۸۰}$

حاصل تفریق = $\frac{۲۳}{۴۵}$ = جواب

(۹)	پائی	آنہ	روپیہ
	۵ ۱/۲	۰	۱۳
	۶ ۱/۳	۱۵	۴
جواب	۱۱ ۱/۶	۰	۸

(۱۰)	پائی	آنہ	روپیہ
	۱۱ ۳/۴	۱۴	۴
	۴ ۱/۴	۱۵	۳
جواب	۷ ۷/۱۲	۱۵	۰

(۱۱)			
	۱/۲	۰	۹
	۷ ۲/۹	۱۵	۸
جواب	۵ ۵/۱۸	۰	۰

(۱۲)			
	۳ ۵/۸	۰	۱۵
	۹ ۱۱/۱۲	۱۵	۹
جواب	۵ ۱۷/۲۴	۰	۵

(۱۳)			
	۷ ۱/۱۲	۱۴	۷
	۹ ۱۳/۱۶	۱۵	۶
جواب	۹ ۲۹/۴۸	۱۴	۰

(۱۴)			
	۶ ۳/۵	۱۳	۸
	۹ ۲/۳	۱۵	۴
جواب	۸ ۱۴/۱۵	۱۳	۳

حل سوالات نمبر ۹ سے ۱۴ تک

سوالات	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴
	۱/۲ = ۳/۶	۳/۴ = ۹/۱۲	۱/۲ = ۹/۱۸	۵/۸ = ۱۵/۲۴	۵/۱۲ = ۴۰/۴۸	۳/۵ = ۹/۱۵
	۱/۳ = ۲/۶	۱/۶ = ۲/۱۲	۲/۹ = ۴/۱۸	۱۱/۱۲ = ۲۲/۲۴	۱۳/۱۶ = ۳۹/۴۸	۲/۳ = ۱۰/۱۵
حاصل تفریق	۱/۶	۷/۱۲	۵/۱۸	۱۷/۲۴	۲۹/۴۸	۱۴/۱۵

امثلہ نمبری (۳۲) ضرب کسور

(۱) ۵/۱۲ × ۹/۱۶ × ۲ ۲/۱۱ و ۲ ۱/۱۶ × ۳/۱۱ × ۱ ۷/۹ و ۲ ۵/۱۱ × ۲ ۱/۵ × ۵/۳۶

حل ۵/۱۲ × ۹/۱۶ × ۲۴/۱۱ = ۴۵/۸۸ = جواب اول دوم ۳۳/۱۶ × ۳/۱۱ × ۱۶/۹ = ۱ = جواب دوم

سوم ۲۷/۱۱ × ۱۱/۵ × ۵/۳۶ = ۳/۴ = جواب سوم

(۲) ۱۱/۳۵ × ۲ ۱/۳ × ۱۰۰ و ۱۳ ۱/۳ × ۳ ۴/۵ × ۱ ۷/۴۸ و ۶ ۳/۴ × ۲ ۸/۹ کا ۲۱

$\frac{8\frac{3}{4}}{5\frac{5}{8}} = \frac{(4\times8)+3}{(8\times5)+5}\times\frac{8}{4} = \frac{35}{45}\times\frac{8}{4} = \frac{7}{9}\times\frac{2}{1} = \frac{14}{9} = 1\frac{5}{9} =$ جواب ۳

$\frac{15\frac{3}{5}}{7\frac{4}{5}} = \frac{\frac{78}{5}}{\frac{39}{5}} = \frac{78}{5}\times\frac{5}{39} = 2 =$ جواب ۴

(۶) $\frac{23}{2\frac{2}{3}+\frac{2}{5}}$ و $\frac{3\frac{1}{3}\text{ کا }1\frac{1}{5}}{1\frac{1}{3}\text{ کا }1\frac{1}{4}}$ و $\frac{3\frac{3}{7}\text{ کا }2\frac{11}{12}}{8\frac{9}{14}\text{ کا }\frac{1}{33}}$ و $\frac{2\frac{1}{2}+1\frac{2}{3}}{3\frac{2}{3}-2\frac{1}{2}}$ و $\frac{2\frac{5}{8}\text{ کا }4\frac{4}{15}}{5\frac{1}{5}-4\frac{1}{2}}$

حل $\frac{23}{2\frac{2}{3}+\frac{2}{5}} = \frac{23}{2\frac{10}{15}+\frac{6}{15}} = \frac{23}{3\frac{1}{15}} = \frac{15\times23}{46} = \frac{15}{2} = 7\frac{1}{2} =$ جواب اول

$\frac{3\frac{1}{3}\text{ کا }1\frac{1}{5}}{1\frac{1}{3}\text{ کا }1\frac{1}{4}} = \frac{\frac{10}{3}\times\frac{6}{5}}{\frac{5}{4}\times\frac{4}{3}} = \frac{\frac{60}{15}}{\frac{20}{12}} = \frac{60}{15}\times\frac{12}{20} = \frac{12}{5} =$ جواب ۲

$\frac{3\frac{3}{7}\times2\frac{11}{12}}{8\frac{9}{14}\times\frac{1}{33}} = \frac{\frac{24}{7}\times\frac{35}{12}}{\frac{121}{14}\times\frac{1}{33}} = \frac{24\times35}{7\times12}\times\frac{14\times33}{121\times1} = \frac{420}{11} = 38\frac{2}{11} =$ جواب ۳

$\frac{2\frac{1}{2}+1\frac{2}{3}}{3\frac{2}{3}-2\frac{1}{2}} = \frac{2\frac{3}{6}+1\frac{4}{6}}{3\frac{4}{6}-2\frac{3}{6}} = \frac{4\frac{1}{6}}{1\frac{1}{6}} = \frac{\frac{25}{6}}{\frac{7}{6}} = \frac{6\times25}{6\times7} = \frac{25}{7} = 3\frac{4}{7} =$ جواب ۴

$\frac{2\frac{5}{8}\times4\frac{4}{15}}{5\frac{1}{5}-4\frac{1}{2}} = \frac{\frac{21}{8}\times\frac{64}{15}}{5\frac{2}{10}-4\frac{5}{10}} = \frac{\frac{1344}{120}}{\frac{7}{10}} = \frac{10\times1344}{7\times120} = \frac{16\times3\times4\times7\times10}{3\times4\times7\times10}$

$= 16 =$ جواب ۵

سوالات نمبری (۳۴) تحویل کسور

اول دریافت کرو قیمت کسور ذیل کی

(۱) روپیہ کی $\frac{5}{8}$ و پانچ روپیہ کی $\frac{13}{20}$ و چھ آنہ ۸ پائی کی $\frac{2}{5}$ اور ۲ آنہ ۶ پائی کا $3\frac{3}{4}$ اور ۲۱ آنہ کا $2\frac{8}{9}$

حل $\frac{5}{8}\times\frac{16}{1} = 10$ آنہ $=$ جواب اول $\frac{13}{20}\times\frac{5}{1} = \frac{13}{4}$ روپیہ $= 3$ روپیہ ۴ آنہ $=$ جواب ۲

۶ آنہ ۸ پائی $\times\frac{2}{5} = \frac{80}{12}\times\frac{2}{5} = \frac{8}{3}$ آنہ $= 2$ آنہ ۸ پائی $=$ جواب ۳ $\frac{30}{12}\times\frac{15}{4} = \frac{75}{8}$ آنہ

جواب ۵ = ۳ روپیہ ۱۲ آنہ ۸ پائی = $\frac{۱۳۴}{۹} \times \frac{۷}{۱۶}$ = $\frac{۹۱}{۲۴}$ = جواب ۴ = ۲۹ آنہ ۴ ½ پائی =

(۲) ۳ روپیہ ۶ آنہ ۸ پائی × $\frac{۷}{۱۰}$ اور ۳ روپیہ ۷ آنہ ۵ پائی ÷ ۱ ½ اور ۵ روپیہ ۴ آنہ ۶ $\frac{۱}{۱۶}$ پائی ÷ ۱ $\frac{۲}{۳}$

	پائی	آنہ	روپیہ
اول	۸	۶	۳ × $\frac{۷}{۱۰}$
	۷		
	۸	۱۴	۲۳ (۱۰
جواب	۳ $\frac{۱}{۵}$	۶	۲

	پائی	آنہ	روپیہ
دوم	۵	۷	۳ ÷ $\frac{۳}{۲}$
	۲		
	۱۰	۱۴	۶ (۳
جواب	۱۱ $\frac{۱}{۳}$	۴	۲

	پائی	آنہ	روپیہ
سوم	۶ $\frac{۱}{۱۶}$	۴	۵ ÷ $\frac{۵}{۳}$
	۳		
	۶ $\frac{۳}{۱۶}$	۱۳	۱۵ (۵
جواب	۸ $\frac{۱۱}{۱۶}$	۲	۳

(۳) ۷ روپیہ ۶ آنہ ۸ ½ پائی × ۱ $\frac{۵}{۶}$ و ۸ روپیہ ۷ $\frac{۳}{۱۶}$ پائی × ۲ $\frac{۳}{۱۶}$ و ۱۰ روپیہ ۱۱ آنہ ۲ $\frac{۱}{۱۶}$ پائی × ۳ $\frac{۳}{۱۶}$

	پائی	آنہ	روپیہ
	۸ $\frac{۱}{۲}$	۶	۷ × $\frac{۱۱}{۶}$
	۱۱		
	۹ $\frac{۱}{۲}$	۹	۸۱ (۶
جواب	۷ $\frac{۷}{۱۲}$	۹	۱۳

	پائی	آنہ	روپیہ
	۷ $\frac{۳}{۱۶}$		۸ × $\frac{۱۱}{۱۶}$
	۱۱		
	۱ $\frac{۱}{۱۶}$	۷	۸۸ (۴
جواب	۹ $\frac{۵}{۱۶}$	۱	۲۲

	پائی	آنہ	روپیہ
	۲ $\frac{۱}{۱۶}$	۱۱	۱۰ × ۳ $\frac{۳}{۱۶}$
	۳		
	۶ $\frac{۳}{۱۶}$	۱	۳۲ (۲
جمع کیا	۴ $\frac{۱۱}{۱۶}$		۸
	۶ $\frac{۳}{۱۶}$		۳۲
جواب	۱ $\frac{۷}{۱۶}$	۵	۴۰

(۴) ۱۳ روپیہ ۱۵ آنہ ۴ پائی × ۴ $\frac{۵}{۸}$ و ۱۸ روپیہ ۱۴ آنہ × ۴ $\frac{۷}{۸}$ اور ۲ روپیہ ۱۰ آنہ ۴ $\frac{۳}{۱۶}$ پائی × ۳ $\frac{۳}{۱۶}$

	پائی	آنہ	روپیہ
	۴	۱۵	۱۳ × ۴ $\frac{۵}{۸}$
	۴		
جمع کیا	۴	۱۳	۵۵
	۷	۱۱	۸
جواب	۱۱	۸	۶۴

	پائی	آنہ	روپیہ
	۰	۱۴	۱۸ × ۴ $\frac{۷}{۸}$
	۴		
جمع کیا	۰	۸	۷۵
	۳	۸	۱۶
جواب	۳	۰	۹۲

حل تتمہ مثال چہارم

سوم

پائی	آنہ	روپیہ
۶ ۳/۴	۱۰	۲
۳		
۸ ۱/۴	۱۵	۷ (۴
۱۱ ۱/۱۶	۱۵	۱
جواب ۷ ۵/۱۶	۱۵	۹

(۵) ۳۰ روپیہ ۱۴ آنہ ۶ ۱/۲ پائی ÷ ۲۳/۴۲ و ۷ روپیہ ۱۳ آنہ ۴ پائی ÷ ۲۱/۷۷ اور ۴ روپیہ ۷ آنہ ۳ ۳/۴ پائی ÷ ۱۲/۱۳۷

اول

پائی	آنہ	روپیہ
۶ ۱/۲	۱۴	۳۰ ÷ ۲۳/۴۲
۶		
۳	۷	۱۸۵
۴		
۰	۱۳	۷۴۱
۶ ۱/۲	۱۴	۳۰
۵ ۱/۲	۱۴	۷۱۰ (۴۲
جواب ۷ ۳/۸	۱۱	۱۷۷

تفریق کیا

دوم

پائی	آنہ	روپیہ
۴	۱۳	۷ ÷ ۲۱/۷۷
۱۱		
۸	۳	۸۶
۷		
۸	۲	۶۰۳ (۱۲
۳ ۲/۳	۴	۵۰

سوم

پائی	آنہ	روپیہ
۳ ۳/۴	۷	۴ ÷ ۱۲/۱۳۷
۹		
۹ ۳/۴	۱	۴۰
۷		
۸ ۱/۴	۱۳	۲۸۰
۲		
۴ ۱/۲	۹	۵۶۱
۳ ۳/۴	۷	۴
۸ ۱/۴	۰	۵۶۶ (۱۲
جواب ۸ ۱۱/۱۶	۲	۴۷

جمع کیا

(۶) ایک من کا ۵/۶ و ایک سیر کا ۲/۳ اور ۳ چھٹانک ایک تولہ کا ۱ ۳/۱۱ و ۶ آنہ ۱۱ ۱/۴ پائی کا ۱۱/۴

اول $\frac{40 \times 5}{6}$ = ۲۰۰/۶ = ۳۳ ۱/۳ سیر اور ۱/۳ سیر = ۱۶/۳ چھٹانک = ۵ ۱/۳ چھٹانک

اور ۱/۳ چھٹانک = ۵/۳ تولہ = ۱ تولہ ۸ ماشہ جواب اول = ۳۳ سیر ۵ چھٹانک ۱ تولہ ۸ ماشہ

دوم ۵/۸ روپیہ = ۵/۸ × ۱۶/۱ = ۱۰ آنہ اور ۳/۱۶ آنہ × ۱۲/۱ = ۹/۴ = ۲ ۱/۴ پائی

پس ۳ روپیہ ۱ آنہ ۹ پائی + ۱۰ آنہ ۲ ۱/۴ پائی + ۵ ۳/۴ پائی = ۴ روپیہ ۳ آنہ ۸ پائی = جواب دوم

(۱۱) ۳/۴ روپیہ + ۵/۱۶ آنہ + ۲/۹ کا ۲۱ آنہ و ۴/۷ من + ۸ ۵/۶ سیر + ۳ ۹/۱۰ چھٹانک و

۴ دن ۵ گھنٹہ + ۱ ۷/۳۶

اول ۳/۴ روپیہ = ۳/۴ × ۱۶/۱ = ۱۲ آنہ و ۵/۱۶ = ۵/۱۶ × ۱۲/۱ = ۱۵/۴ = ۳ ۳/۴ پائی

اور ۲/۹ × ۲۱/۱ = ۱۴/۳ = ۴ آنہ ۸ پائی پس ۱۲ آنہ + ۳ ۳/۴ پائی + ۴ آنہ ۸ پائی

= ایک روپیہ ۱۱ ۳/۴ پائی = جواب اول

دوم ۴/۷ × ۴۰/۱ = ۱۶۰/۷ = ۲۲ ۶/۷ سیر و ۶/۷ × ۱۶/۱ = ۹۶/۷ = ۱۳ ۵/۷ چھٹانک، اور ۵/۶ سیر =

۵/۶ × ۱۶/۱ = ۴۰/۳ = ۱۳ ۱/۳ چھٹانک پس ۲۲ سیر ۱۳ ۵/۷ چھٹانک + ۸ سیر ۱۳ ۱/۳ چھٹانک

+ ۳ ۹/۱۰ چھٹانک = ۳۱ سیر ۱۴ ۱۹۹/۲۱۰ چھٹانک = جواب دوم

سوم ۴ دن ۵ گھنٹہ = ۱۰۱ گھنٹہ پس ۱۰۱/۲۴ دن × ۴۳/۳۶ = ۴۳۴۳/۸۶۴ دن =

۵ ۲۲۳/۸۶۴ دن اور ۲۲۳/۸۶۴ × ۲۴/۱ × ۶۰/۱ = ۱۱۵/۳ منٹ = ۳۸ ۱/۳ منٹ اور ۱/۳ منٹ × ۶۰/۱

= ۲۰ سکنڈ جواب سوم = ۵ دن ۳۸ منٹ ۲۰ سکنڈ

(۱۲) ۱۰ آنہ ۶ پائی کا ۱ ۷/۹ − ۲ر۶ پائی کا ۳/۴ + ۱/۱۲ روپیہ − ۲۱ کا ۱/۱۴

حل ۱ ۷/۹ × ۱۰ر۶ پائی = ۱۶/۹ × ۱۰ ۱/۲ آنہ = ۱۶/۹ × ۲۱/۲ آنہ = ۵۶/۳ آنہ = ۱ روپیہ ۲ر۸ پائی

۳/۴ × ۲ر۶ پائی = ۳/۴ × ۲ ۱/۲ آنہ = ۳/۴ × ۵/۲ آنہ = ۱۵/۸ آنہ = ۱ر۱۰ ۱/۲ پائی

حاصل تفریق . . . . = ۱ روپیہ ۹ ۱/۲ پائی

۱/۱۲ روپیہ = ۱/۱۲ × ۱۶/۱ = ۴/۳ . . . . = ۱ر۴ پائی

حاصل جمع . . . . = ۱ روپیہ ۲ر۱ ۱/۲ پائی

۱/۱۴ × ۲۱/۱ = ۳/۲ آنہ . . . . = ۱ر۶ پائی

حاصل تفریق . . . . = ۱ روپیہ ۷ ۱/۲ = جواب

حل ۱۵ روپیہ × ۲/۷ = ۲/۷ × ۱۵/۱ روپیہ = ۳۰/۷ روپیہ . . . . = ۴ روپیہ ۴ آنہ ۶ ۶/۷ پائی

۳ ۳/۷ × ۱ روپیہ = ۲۴/۷ . . . . = ۳ روپیہ ۶ آنہ ۱۰ ۲/۷ پائی

۱/۳ × ۵/۷ × ۳/۵ × ۱۶ = ۱۶/۷ . . . . . . = ۲ آنہ ۳ ۳/۷ پائی

۲/۳ × ۳/۷ × ۱۲/۱ پائی = ۲۴/۷ . . . . = ۳ ۳/۷ پائی

حاصل جمع . . . . = ۷ روپیہ ۱۴ آنہ = جواب

سوالات نمبری (۳۵) تحویل ایک مقدار معلوم کی دوسری مقدار معلوم کی کسر کی طرف

(۱) ۳ آنہ ۴ پائی کونسا حصہ ۱ روپیہ کا اور ۲ آنہ ۶ ۱/۲ پائی کونسا حصہ ۶ پائی کا ہے

حل ۳ آنہ ۴ پائی / ۱۲ × ۱۶ = ۴۰/۱۹۲ = ۵/۲۴ روپیہ = جواب اول

۲ آنہ ۶ ۱/۲ پائی / ۶ پائی = ۳۰ ۱/۲ پائی / ۶ پائی = ۶۱/۱۲ = ۵ ۱/۱۲ = جواب دوم

(۲) ۹ روپیہ ۵ آنہ ۶ پائی کونسا حصہ ۱۶ روپیہ ۸ آنہ ۶ کا اور ۶ آنہ ۸ ۱/۲ کونسا حصہ ۱ ۳/۴ پائی کا ہے

حل ۹ روپیہ ۵ آنہ ۶ پائی / ۱۶ روپیہ ۸ آنہ ۶ پائی = ۱۷۹۴ / ۳۱۷۴ پائی = ۱۳ × ۲۳ × ۶ / ۲۳ × ۲۳ × ۶ = ۱۳/۲۳ جواب اول

۶ آنہ ۸ ۱/۲ پائی / ۱ ۳/۴ پائی = ۸۰ ۱/۲ / ۷/۴ پائی = ۱۶۱ × ۴ / ۲ × ۷ = ۲۳ × ۷ × ۴ / ۲ × ۷ = ۴۶ جواب دوم

(۳) ۳ سیر ۱۴ چھٹانک کونسا حصہ ۴ سیر ۱ چھٹانک کا اور ۱ من ۴ سیر کونسا حصہ ۱۵ من ۱ سیر ۱۲ چھٹانک کا ہے

حل ۳ سیر ۱۴ چھٹانک / ۴ سیر ۱ چھٹانک = ۶۲/۶۵ = جواب اول

۱ من ۴ سیر / ۱۵ من ۱ سیر ۱۲ چھٹانک = ۷۰۴/۹۶۲۸ = ۳۵۲/۴۸۱۴ = جواب دوم

(۴) ۳ آنہ ۷ ۱/۲ پائی کونسی کسر ۱ روپیہ ۷ آنہ ۴ ۱/۲ پائی کی اور ۵ روپیہ ۷ آنہ ۶ ۳/۴ پائی کونسی ۲۷ آنہ کی ہے

حل ۳ آنہ ۷ ۱/۲ / ۱ روپیہ ۷ آنہ ۴ ۱/۲ = ۴۳ ۱/۲ / ۲۸۰ ۱/۲ = ۸۷/۵۶۱ = ۲۹ × ۳ / ۱۷ × ۱۱ × ۳ = ۲۹/۱۸۷ = جواب اول

۵ روپیہ ۷ آنہ ۶ ۳/۴ / ۲۷ = ۸۷ ۹/۱۶ / ۲۷ = ۱۴۰۱ / ۱۶ × ۲۷ = ۴۶۷ × ۳ / ۱۴۴ × ۹ × ۳ = ۴۶۷/۱۴۴ = ۳ ۳۵/۱۴۴ = جواب دوم

اول ۷ گھنٹے ۱۲ منٹ / ۱ دن = ۷⅕ گھنٹے / ۲۴ گھنٹہ = ۳۶/(۵×۲۴) = (۳×۱۲)/(۵×۲×۱۲) = ۳/۱۰ = جواب اول

دوم ۵ روپیہ ۱۲ آنہ ۱½ پائی / ۱ روپیہ ۱۳ آنہ ۳ ۳/۴ پائی = ۴۴۲۲/۱۴۰۷ پائیاں = (۲۲×۲۰۱)/(۷×۲۰۱) = ۳⅐ جواب دوم

(۱۱) ۷ ابسوہ کونسی کسر ۱ بیگہ ۱۴ ابسوہ کی ہے اور ایک میل ۴ فرلانگ کونسا حصہ ۳ گز ۱ فیت کا ہے

اول ۷ ابسوہ / ۱ بیگہ ۱۴ ابسوہ = ۷ ابسوہ / ۳۴ ابسوہ = ۱۷/(۲×۱۷) = ½ = جواب اول

دوم ۱ میل ۴ فرلانگ / ۳ گز ۱ فیت = ۲۶۴۰/(۳⅓ گز) = (۳×۲۶۴۰)/۱۰ = (۱۰×۱۱×۹×۸)/۱۰ = ۷۹۲ = جواب دوم

(۱۲) ۲ گز مربع ۲ فیت ۱۲۰ انچ کونسی کسر ۳ پول ۳۱ ¼ گز ۱ فیت ۲۷ انچ کی ہے اور ۳ بسوہ ۱۴ ابسوانسی کونسا حصہ ۲ بیگہ ۲ بسوہ ۲ بسوانسی کا ہے

حل اول ۲ گز مربع ۲ فیت ۱۲۰ انچ / ۳ پول ۳ ¼ گز ۱ فیت ۲۷ انچ = ۳۰۰۰ انچ مربع / ۱۳۵۰۰۰ انچ مربع = ۱/۴۵ = جواب اول

دوم ۳ بسوہ ۱۴ ابسوانسی / ۲ بیگہ ۲ بسوہ ۲ بسوانسی = ۷۴ بسوانسی / ۸۴۲ بسوانسی = ۳۷/۴۲۱ = جواب دوم

(۱۳) ۲۲ روپیہ ۱۳ آنہ ¼ پائی کونسی کسر ۳½ اشرفی کی ہے اور ۲ روپیہ ۸ آنہ ۳ ۳/۴ پائی کونسا حصہ ایک روپیہ ۸ آنہ ۲ ¼ پائی کا ہے

حل اول ۲۲ روپیہ ۱۳ آنہ ۸ ¼ پائی / ۳½ اشرفی = ۱۷۵۵۳/۴۳۰۰۸ پائی = ۵۸۵۱/۱۴۳۳۶ = جواب اول

دوم ۲ روپیہ ۸ آنہ ۳ ۳/۴ پائی / ۱ روپیہ ۸ آنہ ۲ ¼ پائی = ۱۹۳۵/۱۱۶۱ پاؤپائیاں = (۵×۳۸۷)/(۳×۳۸۷) = ۵/۳ = ۱⅔ = جواب

(۱۴) ۱½ اشرفی ۱½ روپیہ کا کونسا حصہ ہے اور ۱۴ روپیہ ۲ آنہ ۵ پائی کونسی کسر ۱۲ روپیہ ۱۳ آنہ ۴ پائی کی ہے

حل اول ۱½ اشرفی / ۱½ روپیہ = ... = ۱۶ = جواب اول

۱۴ روپیہ ۲ آنہ ۵ پائی / ۱۲ روپیہ ۱۳ آنہ ۴ پائی = ۲۷۱۷/۲۴۶۴ پائی = (۱۱×۲۴۷)/(۱۱×۲۲۴) = ۲۴۷/۲۲۴ = ۱ ۲۳/۲۲۴ = جواب دوم

(۱۵) ۳ ۳/۴ اشرفی کونسی کسر ۱ روپیہ ۱۲ آنہ ۹ ۳/۴ پائی کی ہے اور ۲ ۳/۴ اشرفی ۱۰ روپیہ ۱۱ ¼ آنہ کے

۳ ۳/۴ اشرفی / ۱ روپیہ ۱۲ آنہ ۹ ۳/۴ پائی = ۴۰۸۰/۱۳۸۳ پاؤپائیاں = ۳ ۳۴۱/۱۳۸۳ = جواب اول

دوم ۲ ۳/۴ اشرفی / ۱۰ روپیہ ۱۱ ¼ آنہ = ۸۱۹۲/۲۰۵۵ پائیاں = ۳ ۲۰۲۷/۲۰۵۵ = جواب دوم

(۷) ۲ سیر کا ۲ $\frac{۴}{۹}$ کونسا حصہ ۳ سیر ۴ چھٹانک کا اور ۴ $\frac{۳}{۸}$ گٹہ کونسا حصہ ۵ جریب کا ہے

حل اول

$\frac{\text{۲} \times \text{۴/۹} \text{ ۲}}{\text{۳ سیر ۴ چھٹانک}} = \frac{\text{۲} \times \frac{۲۲}{۹}}{\text{۳} \frac{۱}{۴} \text{ سیر}} = \frac{\text{۲} \times \frac{۲۲}{۹}}{\text{سیر}} = \frac{۲ \times ۴ \times ۲۲}{۱۳ \times ۹} = \frac{۱۷۶}{۱۱۷} = ۱\frac{۵۹}{۱۱۷}$ = جواب اول

حل دوم $\frac{\text{۴} \frac{۳}{۸} \text{ گٹہ}}{\text{۵ جریب}} = \frac{\text{۴} \frac{۳}{۸}}{۱۰۰} = \frac{\frac{۳۵}{۸}}{۱۰۰} = \frac{۳۵}{۱۰۰ \times ۸} = \frac{۷ \times ۵}{۱۶۰ \times ۵} = \frac{۷}{۱۶۰}$ = جواب دوم

(۸) $\frac{۵}{۸}$ تولہ ایک رتی کا $\frac{۵}{۹}$ گز ایک گرہ کا کونسا حصہ ہے

حل اول $\frac{\frac{۵}{۸} \text{ تولہ}}{\text{ایک رتی}} = \frac{۸ \times ۱۲ \times \frac{۵}{۸}}{\text{۱ رتی}} = ۶۰$ = جواب اول

حل دوم $\frac{\frac{۵}{۹} \text{ گز}}{\text{ایک گرہ}} = \frac{\frac{۵}{۹} \times ۱۶ \text{ گرہ}}{\text{۱ گرہ}} = \frac{۸۰}{۹} = ۸\frac{۸}{۹}$ = جواب دوم

(۹) $\frac{۳}{۸}$ فیٹ مربع کونسا حصہ ایک پول کا اور ۱ سیر ۲ چھٹانک کا ۱۲ $\frac{۵}{۶}$ کونسا حصہ ۱ من ۲ سیر کا ہے

حل $\frac{\frac{۳}{۸} \text{ فیٹ مربع}}{\text{ایک پول}} = \frac{\frac{۳}{۸} \text{ فیٹ مربع}}{\text{۱ پول} \times ۲۷۲ \frac{۱}{۴} \text{ فیٹ مربع}} = \frac{۴ \times ۳}{۸ \times ۱۰۸۹} = \frac{۴ \times ۳}{۸ \times ۲۴ \times ۴ \times ۳} = \frac{۱}{۷۲۶}$ جواب

$\frac{\text{۱۲} \frac{۵}{۶} \times \text{۱ سیر ۲ چھٹانک}}{\text{۱ من ۲ سیر}} = \frac{\text{۱۲} \frac{۵}{۶} \times ۱\frac{۱}{۸} \text{ سیر}}{\text{۴۲ سیر}} = \frac{۹ \times ۷۷}{۸ \times ۶ \times ۴۲} = \frac{۳ \times ۳ \times ۷ \times ۱۱}{۸ \times ۲ \times ۲ \times ۷}$

$\frac{۱۱}{۳۲}$ = جواب دوم

(۱۰) ۲ ایکڑ ۳ روڈ کا ۳ $\frac{۱}{۲}$ کونسا حصہ ۲ روڈ ۲ $\frac{۱}{۲}$ پول کا ہے اور ۲ روپیہ ۱۱ / ۷ $\frac{۱}{۲}$ پائی کا ۱۲ $\frac{۳}{۱۷}$ کونسی کسرہ / کی ہے

حل $\frac{\text{۳} \frac{۱}{۲} \times \text{۲ ایکڑ ۳ روڈ}}{\text{۲ روڈ ۲} \frac{۱}{۲} \text{ پول}} = \frac{\text{۳} \frac{۱}{۲} \times ۱۱ \text{ روڈ}}{\text{۲} \frac{۱}{۱۶} \text{ روڈ}} = \frac{۱۶ \times ۱۱ \times ۷}{۲ \times ۳۳} = \frac{۵۶ \times ۲ \times ۱۱}{۳ \times ۲ \times ۱۱} = \frac{۵۶}{۳}$

= ۱۸ $\frac{۲}{۳}$ جواب اول

دوم $\frac{\text{۱۲} \frac{۳}{۱۷} \times \text{۲ روپیہ ۱۱ / ۷} \frac{۱}{۲} \text{ پائی}}{\text{۵ /}} = \frac{۱۲\frac{۳}{۱۷} \times ۴۴ \frac{۵}{۸} \text{ آنہ}}{\text{۵ /}} = \frac{۳۵۷ \times ۲۰۷}{۸ \times ۱۷ \times ۵} = \frac{۲۰۷ \times ۲ \times ۱۷}{۴ \times ۱۰ \times ۱۷}$

= ۱۰ $\frac{۱}{۲}$ = جواب

(۱۱) ۳ $\frac{۳}{۷}$ ہفتہ کونسا حصہ ایک دن ۸ $\frac{۵}{۸}$ گھنٹہ کا اور ۵۴ گز کا ۲ $\frac{۴}{۹}$ کونسا حصہ ۱ میل کا ہے

حل $\frac{\text{۳} \frac{۳}{۷} \text{ ہفتہ}}{\text{۱ دن ۸} \frac{۵}{۸} \text{ گھنٹہ}} = \frac{\text{۳} \frac{۳}{۷} \times ۷ \text{ دن}}{۱\frac{۲۳}{۶۴}} = \frac{۶۴ \times ۷ \times ۲۴}{۷ \times ۸۷} = \frac{۵۱۲ \times ۳}{۲۹ \times ۳} = \frac{۵۱۲}{۲۹} = ۱۷\frac{۱۹}{۲۹}$

= جواب اول

$\frac{2}{5}$ کونسا حصہ ۱۰ر ۶ پائی کا ہے

حل اول $\frac{6\frac{32}{35}\text{ر ا روپیہ } 14 \text{ر } 5\frac{3}{4}\text{ پائی}}{\text{۳ روپیہ } 15 \text{ر } \frac{1}{4}\text{ پائی}} = \frac{1463 \times 242 \text{ پاو پائی}}{3025 \text{ پاو پائی} \times 35}$ پاو پائیان =

$\frac{354046}{105875} = \frac{418 \times 7 \times 11 \times 11}{25 \times 5 \times 7 \times 11 \times 11} = \frac{418}{125} = 3\frac{43}{125}$ = جواب

دوم $\frac{4}{9} \times \frac{20}{1} - \frac{2}{5} \times \frac{21}{1} = \frac{140}{9} - \frac{42}{5} = \frac{700}{45} - \frac{378}{45} = \frac{322}{45}$ آنہ

پس $\frac{\frac{322}{45}\text{ آنہ}}{\text{۱۰ر ۶ پائی}} = \frac{\frac{322}{45}\text{ آنہ}}{10\frac{1}{2}} = \frac{2 \times 322}{45 \times 21} = \frac{644}{945} = \frac{4 \times 23 \times 7}{5 \times 27 \times 7} = \frac{92}{135}$ = جواب دوم

سوالات نمبری (۳۷) متفرق

(۱) $\frac{2}{13}$ و $\frac{7}{45}$ و $\frac{3}{20}$ مین سے کونسی کسر نہایت چھوٹی اور کونسی نہایت بڑی ہے

حل ۴۵ و ۲۰ کا مقسوم علیہ مشترک ۵ ہے اسلئے ذو اضعاف اقل ان کا $45 \times 20 \div 5 =$

$900 \div 5 = 180$ ہوگا اور ان تینوں نسب نماؤں ۱۳ و ۴۵ و ۲۰ کا ذو اضعاف اقل 180×13 ہوگا

پس معلوم ہوا کہ $\frac{2}{13} = \frac{180 \times 2}{180 \times 13} = \frac{360}{2340}$ اور $\frac{7}{45} = \frac{13 \times 4 \times 7}{180 \times 13} = \frac{364}{2340}$ = بڑی مقدار کے = جواب ۱

اور $\frac{3}{20} = \frac{13 \times 9 \times 3}{180 \times 13} = \frac{351}{2340}$ = نہایت چھوٹی کسر کے = جواب ۲

(۲) $\frac{1}{4}$ و $\frac{1}{3}$ و $\frac{3}{20}$ کی حاصل جمع کو $\frac{1}{5}$ و $\frac{1}{4}$ کی حاصل تفریق پر تقسیم کرو

حل $\frac{1}{4} + \frac{1}{3} + \frac{3}{20} = \frac{15}{60} + \frac{20}{60} + \frac{9}{60} = \frac{44}{60} = \frac{11}{15}$ یہہ کسر مقسوم ہوگی

اور $\frac{1}{4} - \frac{1}{5} = \frac{5}{20} - \frac{4}{20} = \frac{1}{20}$ اس کسر پر تقسیم ہوگی اسیواسطے $\frac{11}{15} \div \frac{1}{20}$

$= \frac{11}{15} \times \frac{20}{1} = \frac{4 \times 11}{3} = \frac{44}{3} = 14\frac{2}{3}$ = جواب

(۳) $\frac{14}{27}$ پر کیا زیادہ کیا جاوے جو $1\frac{3}{5}$ حاصل ہو اور $1\frac{22}{27}$ مین سے کیا تفریق ہو جو $\frac{11}{15}$ باقی رہے

حل اول زیادتی اعداد کا $1\frac{3}{5} - \frac{14}{27} = \frac{8}{5} - \frac{14}{27} = \frac{27 \times 8}{27 \times 5} - \frac{14 \times 5}{27 \times 5} =$

$\frac{216 - 70}{135} = \frac{146}{135} = 1\frac{11}{135}$ = جواب اول

دوم عدد جو تفریق کیا جاویگا یہہ ہے $1\frac{22}{27} - \frac{11}{15} = \frac{49}{27} - \frac{11}{15} = \frac{5 \times 49}{135} - \frac{11 \times 9}{135} =$

$\frac{245}{135} - \frac{99}{135} = \frac{146}{135} = 1\frac{11}{135}$ = جواب دوم

اب بموجب سوال کے $\frac{14}{27} + 1\frac{11}{135} = \frac{70}{135} + \frac{146}{135} = \frac{216}{135} = 1\frac{3}{5}$ = ثبوت اول

اور $1\frac{22}{27} - 1\frac{11}{135} = \frac{245}{135} - \frac{146}{135} = \frac{99}{135} = \frac{11}{15}$ = ثبوت دوم

(٤) $\frac{2}{5}$ کا $2\frac{3}{7}$ بڑا ہے یا $\frac{7}{9}$ کا $1\frac{1}{4}$ اور کونسا بڑا ہے اور کسقدر بڑا ہے

$\frac{2}{5} \times 2\frac{3}{7} = \frac{2}{5} \times \frac{17}{7} = \frac{34}{35}$ اور $\frac{7}{9} \times 1\frac{1}{4} = \frac{7}{9} \times \frac{5}{4} = \frac{35}{36}$ پس

$\frac{34}{35} = \frac{36 \times 34}{36 \times 35} = \frac{1224}{1260}$ اور $\frac{35 \times 35}{36 \times 35} = \frac{1225}{1260}$ تو معلوم ہوا کہ کسر دوم بڑی

اور حاصل تفریق اونکا $= \frac{1}{1260}$ = جواب

(٥) ١٠ و $\frac{1}{10}$ کے حاصل جمع کو اونکے حاصل تفریق پر اور حاصل تفریق کو حاصل جمع پر تقسیم کرو اور حاصل جمع اور حاصل تفریق دونو خارج قسمتوں کا بتاؤ

حل اول $10 + \frac{1}{10} = 10\frac{1}{10} = \frac{101}{10}$ = حاصل جمع کی اور $10 - \frac{1}{10} = \frac{99}{10}$ = حاصل تفریق

پس $\frac{101}{10} \div \frac{99}{10} = \frac{101}{10} \times \frac{10}{99} = \frac{101}{99} = 1\frac{2}{99}$ یہہ خارج قسمت حاصل جمع کو حاصل تفریق پر تقسیم کرنے سے ہوا = جواب اول

حل دوم $\frac{99}{10} \div \frac{101}{10} = \frac{99}{10} \times \frac{10}{101} = \frac{99}{101}$ یہہ خارج قسمت حاصلتفریق کو حاصل جمع پر تقسیم کرنے سے ہوا = جواب دوم

سوم $1\frac{2}{99} + \frac{99}{101} = \frac{101}{99} + \frac{99}{101} = \frac{9801 + 10201}{9999} = 2\frac{4}{9999}$ یہہ حاصل دونوں خارج قسمتوں کا ہوا = جواب سوم

چہارم $1\frac{2}{99} - \frac{99}{101} = \frac{101}{99} - \frac{99}{101} = \frac{10201 - 9801}{9999} = \frac{400}{9999}$ یہہ حاصلتفریق دونو خارج قسمتوں کا ہوا

= جواب چہارم یا اسطرح $\frac{10 + \frac{1}{10}}{10 - \frac{1}{10}} \pm \frac{10 - \frac{1}{10}}{\frac{1}{10} + 10} = \left[\frac{101}{10} \times \frac{10}{99}\right] \pm \left[\frac{99}{10} \times \frac{10}{101}\right] = \frac{101}{99} \pm \frac{99}{101} = \frac{10201 \pm 9801}{9999} = \frac{20002 \text{ یا } 400}{9999}$ = جواب مطلوب

(٦) ٣ روپیہ ٦ آنہ ٣ پائی کا $\frac{2}{5}$ اور $4\frac{1}{2}$ روپیہ کا $\frac{1}{6}$ کو $10\frac{5}{8}$ پر تقسیم کرو

حل ۳ روپیہ ۶ر ۳ پائی کا ۳/۵ = ۱ روپیہ ۳ر ۶ پائی کا ۱/۲ = ۱ روپیہ ۶ پائی

۴ ۱/۲ روپیہ کا ۱/۶ . . . . . . = ۷ روپیہ ۸ر کا ۱/۶ = ۱۲ر

حاصل جمع . . . . = ۲ روپیہ ۱۲ر ۶ پائی

۲ روپیہ ۱۲ر ۶ پائی ÷ ۱۰ ۵/۷ = ۴ر ۱ ۱۳/۲۵ پائی = جواب

(۷) اگر روپیہ کا ۱/۴ ایک دفعہ اور پھر جو باقی رہی اوسکی ۱/۳ دوسری دفعہ اور پھر باقی کی ۱/۴ تیسری دفعہ خرچ ہو تو بتاؤ کہ کونسا حصہ باقی رہیگا

حل اسی ۱/۴ نکالو ۳/۴ باقی رہا تو ۳/۴ - ۱/۳ کا ۳/۴ = ۳/۴ - ۱/۴ = ۲/۴ = ۱/۲

جو پھر باقی رہی اور ۱/۲ - ۱/۴ کا ۱/۳ = ۴/۱۲ - ۱/۱۲ = ۳/۱۲ = ۱/۴ جواب

(۸) ۱/۱۱ و ۱۱/۱۴ و ۱/۳۳ و ۴۱/۴۲ میں کیا زیادہ کریں کہ کل مجموعہ ۳ ہو

حل ۱/۱۱ + ۱۱/۱۴ + ۱/۳۳ + ۴۱/۴۲ = ۴۲۰/۴۶۲ + ۳۶۳/۴۶۲ + ۲۸/۴۶۲ + ۴۵۱/۴۶۲ = ۱۲۶۲/۴۶۲ =

۶۳۱/۲۳۱ پس ۳ - ۶۳۱/۲۳۱ = ۶۹۳/۲۳۱ - ۶۳۱/۲۳۱ = ۶۲/۲۳۱ = جواب

اور بموجب شرط سوال کی ۶۳۱/۲۳۱ + ۶۲/۲۳۱ = ۶۹۳/۲۳۱ = ۳ = ثبوت

(۹) اوس قطعہ زمین کا طول کیا ہوگا جسکا عرض ۱۵ ۳/۴ فیٹ ہے اور رقبہ ۴۶ گز مربع

حل ۴۶ گز مربع = ۴۶×۹ فیٹ مربع پس ۴۶×۹ فیٹ مربع ÷ ۱۵ ۳/۴ =

۴۶×۹ فیٹ مربع ÷ ۶۳/۴ = ۹×۴۶/۱ × ۴/۶۳ = ۱۸۴/۷ = ۲۶ ۲/۷ فیٹ طول جواب

(۱۰) ۳/۴ و ۷/۱۰ کی حاصل جمع اور حاصل تفریق اور حاصل ضرب اور خارج قسمت کو جو بڑی کسر کو چھوٹی کسر پر تقسیم کرنیسی حاصل ہو جمع کرو

حل ۳/۴ + ۷/۱۰ = ۱۵/۲۰ + ۱۴/۲۰ = ۲۹/۲۰ = ۱ ۹/۲۰ = حاصل جمع

و ۳/۴ - ۷/۱۰ = ۱۵/۲۰ - ۱۴/۲۰ = ۱/۲۰ = حاصل تفریق اور ۳/۴ × ۷/۱۰ = ۲۱/۴۰ حاصلضرب

و ۳/۴ ÷ ۷/۱۰ = ۳/۴ × ۱۰/۷ = ۱۵/۱۴ = ۱ ۱/۱۴ = خارج قسمت کی پس

۱ ۹/۲۰ + ۱/۲۰ + ۲۱/۴۰ + ۱ ۱/۱۴ = ۲۹/۲۰ + ۱/۲۰ + ۲۱/۴۰ + ۱۵/۱۴ = ۴۰۶/۲۸۰ + ۱۴/۲۸۰ + ۱۴۷/۲۸۰ +

$\frac{300}{280} = \frac{867}{280} = 3\frac{27}{280}$ = جواب

(۱۱) $\frac{3}{4}$ سیر + $\frac{1}{5}$ چھٹانک کی قیمت بتلاؤ اور $\frac{3}{4}$ روپیہ − $\frac{3}{4}$ آنہ کے

حل $\frac{3}{4}$ سیر = $\frac{3}{4} \times \frac{16}{1}$ چھٹانک = ۱۲ چھٹانک اور $\frac{1}{5}$ چھٹانک = $\frac{1}{5} \times 5$ تولہ = ۱ تولہ پس $\frac{3}{4}$ سیر + $\frac{1}{5}$ چھٹانک = ۱۲ چھٹانک + ۱ تولہ = ۱۲ چھٹانک ۱ تولہ = جواب اول

دوم $\frac{3}{4}$ روپیہ = $\frac{3}{4} \times 16$ آنہ = ۱۲ آنے اور $\frac{3}{4}$ آنہ = $\frac{3}{4} \times 12$ پائی = ۹ پائی اسی واسطے $\frac{3}{4}$ روپیہ − $\frac{3}{4}$ آنہ = ۱۲ آنے − ۹ پائی = ۱۱ آنے ۳ پائی = جواب دوم

(۱۲) $2\frac{5}{9}$ گز جو ۲۰ گرہ کا ہی گز معمولی کی طرف تحویل کرو اور ۳ فیٹ $7\frac{1}{3}$ انچ کو $2\frac{1}{2}$ انچ میں ضرب دو

حل $2\frac{5}{9}$ گز $\times \frac{20}{16} = \frac{\frac{23}{9} \times 5}{4} = \frac{5 \times 23}{4 \times 9}$ گز = $\frac{115}{36}$ گز = $3\frac{7}{36}$ گز = جواب اول

اور دوم ۳ فیٹ $7\frac{1}{3}$ انچ × $2\frac{1}{2}$ انچ = $43\frac{1}{3}$ انچ × $\frac{5}{2}$ انچ = $\frac{130}{3}$ انچ × $\frac{5}{2}$ انچ

= $\frac{325}{3}$ مربع انچ = $108\frac{1}{3}$ انچ مربع = جواب دوم

(۱۳) ۳ روپیہ کی $\frac{4}{5}$ اور ۴ روپیہ کی $\frac{2}{3}$ کو جمع اور تفریق کرو

حل $\frac{4}{5} \times 3$ روپیہ + $\frac{2}{3} \times 4$ روپیہ = $\frac{12}{5} + \frac{8}{3}$ روپیہ = $\frac{36}{15} + \frac{40}{15}$ روپیہ = $\frac{76}{15} = 5\frac{1}{15}$ روپیہ

= ۵ روپیہ ۱ آنہ $\frac{4}{5}$ پائی اور $\frac{8}{3}$ روپیہ − $\frac{12}{5}$ روپیہ = $\frac{40}{15} - \frac{36}{15} = \frac{4}{15}$ = ۴ آنے $3\frac{1}{5}$ پائی

(۱۴) $\frac{7}{\frac{1}{6}} \frac{(1\frac{1}{2} \text{ کا } \frac{3}{14})}{(7 \text{ کا } \frac{3}{\frac{1}{24}})}$ کو $\frac{9}{14}$ پر تقسیم کرو اور قیمت $\frac{\frac{1}{4} + \frac{1}{3} + \frac{1}{2}}{\frac{1}{\frac{1}{24}} + \frac{1}{\frac{1}{23}} + \frac{1}{\frac{1}{22}}}$ کی دریافت کرو

حل اول $\frac{7}{\frac{1}{6}} \frac{(\frac{3}{14} \times 1\frac{1}{2})}{(7 \times \frac{3}{\frac{1}{24}})} \div \frac{9}{14} = \frac{14}{9} \times \frac{\frac{3}{14} \times \frac{3}{2} \times \frac{7}{1}}{\frac{7}{1} \times \frac{1}{6} \times \frac{1}{6}} = \frac{1 \times 7 \times 6 \times 3 \times 3 \times 6}{1 \times 1 \times 7 \times 9 \times 1}$

$\times \frac{14}{9} = \frac{7}{2} = 3\frac{1}{2}$ = جواب اول

دوم $\frac{\frac{1}{4} + \frac{1}{3} + \frac{1}{2}}{\frac{1}{\frac{1}{24}} + \frac{1}{\frac{1}{23}} + \frac{1}{\frac{1}{22}}} = \frac{\frac{3}{12} + \frac{4}{12} + \frac{6}{12}}{\frac{1}{9} + \frac{2}{7} + \frac{2}{5}} = \frac{\frac{13}{12}}{\frac{70}{315} + \frac{90}{315} + \frac{126}{315}} = \frac{\frac{13}{12}}{\frac{286}{315}} =$

$$\frac{\overset{105}{315}\times 14}{286\times 42} = \frac{105}{88} = 1\frac{17}{88} =$$ جواب دوم

(۱۵) ایک درجن کے $\frac{4}{15}$ پر تین سو کے $\frac{11}{24}$ زیادہ کرو اور حاصل جمع کو ایک سو کے $3\frac{3}{4}$ اور $43\frac{3}{5}$ کے حاصل تفریق پر تقسیم کرو

حل
$$\frac{\left(12\times\frac{4}{15}\right)+\left(\frac{11}{24}\times\frac{300}{1}\right)}{43\frac{3}{5}-\left(100\times 3\frac{3}{4}\right)} = \frac{\frac{48}{15}+\frac{3900}{24}}{\frac{218}{5}-\frac{1500}{4}} = \frac{\frac{384}{120}+\frac{19500}{120}}{\frac{872}{20}-\frac{7500}{20}} =$$

$$= \frac{\frac{19884}{120}}{\frac{6628}{20}} = \frac{20\times 19884}{120\times 6628} = \frac{1657\times 12\times 20}{2\times 1657\times 12\times 20} = \frac{1}{2}$$ جواب

(۱۶) $\frac{1}{2}$ و $\frac{2}{3}$ و $\frac{3}{4}$ کی حاصل جمع کو $\frac{4}{15}$ و $\frac{3}{20}$ کی حاصل تفریق میں ضرب دو اور حاصل ضرب کو $21\frac{4}{9}$ کے دو چند پر تقسیم کرو

حل
$$\frac{\left(\frac{3}{20}-\frac{4}{15}\right)\times\left(\frac{3}{4}+\frac{2}{3}+\frac{1}{2}+1\right)}{2\times 21\frac{4}{9}} = \frac{\left(\frac{9}{60}-\frac{16}{60}\right)\times\left(\frac{9}{12}+\frac{8}{12}+\frac{6}{12}+\frac{12}{12}\right)}{\frac{193}{9}\times 2}$$

$$= \frac{\frac{7}{60}\times\frac{35}{12}}{\frac{392}{9}} = \frac{9\times 7\times 35}{392\times 60\times 12} = \frac{5\times 9\times 49}{8\times 16\times 5\times 9\times 49} = \frac{1}{128} =$$ جواب

(۱۷) ایک میں سے اوسکا آدھا اور تہائی اور چوبیسواں حصہ تفریق کرو اور حاصل تفریق کو ان حصوں کے حاصل ضرب پر زیادہ کرو اور اس حاصل جمع کو $7\frac{11}{19}$ میں ضرب دو

حل
$$\left[\left(1-\frac{1}{2}-\frac{1}{3}-\frac{1}{24}\right)+\left(\frac{1}{24}\times\frac{1}{3}\times\frac{1}{2}+1\right)\right]\times 7\frac{11}{19} = \left[\left(\frac{24}{24}-\frac{12}{24}-\frac{8}{24}-\frac{1}{24}\right)\ldots\right]$$

$$\frac{144}{19}\times\left[\frac{1}{144}+\frac{21-24}{24}\right] = \frac{144}{19}\times\left[\frac{1}{144}+\frac{3}{24}\right] \times$$

$$= \frac{144}{19}\times\left[\frac{1}{144}+\frac{18}{144}\right] = \frac{144}{19}\times\frac{19}{144} = 1 =$$ جواب

(۱۸) $4\frac{2}{3}$ و $4\frac{3}{4}$ و $4\frac{4}{5}$ کے حاصل جمع کو $7\frac{6}{7}$ و $5\frac{5}{6}$ کی حاصل تفریق میں ضرب دو اور حاصل ضرب کو $94\frac{1}{8}$ و $93\frac{1}{9}$ کی حاصل جمع پر تقسیم کرو

حل
$$\frac{\left(5\frac{5}{6}-7\frac{6}{7}\right)\times\left(4\frac{4}{5}+4\frac{3}{4}+3\frac{2}{3}\right)}{93\frac{1}{9}+94\frac{1}{8}} = \frac{\left(\frac{35}{6}-\frac{55}{7}\right)\times\left(\frac{24}{5}+\frac{19}{4}+\frac{11}{3}\right)}{\frac{838}{9}+\frac{753}{8}}$$

$$= \frac{\frac{85}{42}\times\frac{793}{60}}{\frac{13481}{72}} = \frac{\left(\frac{245}{42}-\frac{330}{42}\right)\times\left(\frac{288}{60}+\frac{285}{60}+\frac{220}{60}\right)}{\frac{6704}{72}+\frac{6777}{72}} =$$

جواب مطلوب $= \frac{1}{7} = \frac{6\times12\times5\times17\times13\times61}{7\times6\times12\times5\times17\times13\times61} = \frac{72\times85\times793}{42\times60\times13481}$

(۱۹) ۲ کو ۲⅔ و ۴⁄۵ و ۴ کی حاصل جمع پر تقسیم کرو اور خارج قسمت پر ۱⅔ − ۷⁄۹ زیادہ کرو اور جو کچھہ حاصل ہو اسکو ۵⅕ و ۴½ کی حاصل تفریق مین ضرب دو

حل $\left[\left(\frac79-\frac53\right)+\frac{2}{4+\frac45+\frac83}\right] = \left(4\frac12-5\frac15\right)\times\left[\left(\frac79-1\frac23\right)+\frac{2}{4+\frac45+2\frac23}\right]$

$$\left[\frac89+\frac{2}{\frac{112}{15}}\right] = \left(\frac{45}{10}-\frac{52}{10}\right)\times\left[\left(\frac79-\frac{15}{9}\right)+\frac{2}{\frac{60}{15}+\frac{12}{15}+\frac{40}{15}}\right] = \left(\frac92-\frac{26}{5}\right)\times$$

$$\frac{7}{10}\times\frac{448\times135}{504} = \frac{7}{10}\times\left[\frac89+\frac{15}{56}\right] = \frac{7}{10}\times\left[\frac89+\frac{2\times15}{112}\right] = \frac{7}{10}\times$$

جواب $= \frac{583}{720} =$

(۲۰) دریافت کرو قیمت $\left(\frac12+\frac13\right)\times\left(1\frac13+2\frac34\right)\times\left(2\frac14-1\frac12\right)\times\left(3\frac{1}{10}-\frac37\right)$ کی اور $1\frac34\div2\frac12+5\frac12\div3\frac18$ کے

حل اول $= \left(\frac37-3\frac{1}{10}\right)\times\left(1\frac12-2\frac14\right)\times\left(2\frac34+1\frac13\right)\times\left(\frac13+\frac12\right) =$

$$= \frac{187}{70}\times\frac{28}{14}\times\frac{49}{12}\times\frac56 = \frac{30-217}{70}\times\frac{21-29}{14}\times\frac{33+16}{12}\times\frac{3+2}{6}$$

جواب اول $= 5\frac{7}{36} = \frac{187}{36}$

حل دوم $= \frac{44}{25}+\frac{7}{10} = \left(\frac{4}{25}\times\frac{11}{2}\right)+\left(\frac25\times\frac74\right) = \frac{5\frac12}{3\frac18}+\frac{1\frac34}{2\frac12}$

جواب دوم $= 2\frac{23}{50} = \frac{123}{50} = \frac{88+35}{50}$

(۲۱) ۵۱۸ روپیہ ۸ر کی نعام مین ایک شخص ۷⁄۵۴ حصہ کا مستحق ہے تو بتاو اوسکا کیا حصہ ہے

حل $518\frac12\times\frac{7}{54} = \frac{1037}{2}\times\frac{7}{54} = \frac{7259}{9\times12}$ روپیہ $= \frac{604 \text{ روپیہ } 14/8}{9}$ پائی

۲۴ اشرفی جیپوری میں کے دفعہ جا سکتا ہی +

حل اول $۲\frac{۱}{۲} \div \frac{۴}{۷} = \frac{۵}{۲} \times \frac{۷}{۴} = \frac{۳۵}{۸} = ۴\frac{۳}{۸}$ = جواب اول

حل دوم ۲۴ اشرفی جیپوری ÷ $\frac{۳۵}{۵}$ اشرفی مالوی $= \frac{۲۱\times۲۴}{۲۰} \div \frac{۳۵}{۵} = \frac{۱۲۶}{۵}$

$\times \frac{۵}{۳} = ۴۲$ = جواب دوم

(۲۵) اگر ایک گز اطلس کی قیمت $۱\frac{۲۹}{۹۶}$ روپیہ ہو تو $۱۶\frac{۱۱}{۲۵}$ گز کی قیمت کیا ہو گی

حل $۱\frac{۲۹}{۹۶} \times ۱۶\frac{۱۱}{۲۵} = \frac{۱۲۵}{۹۶} \times \frac{۴۱۱}{۲۵} = \frac{۶۸۵}{۳۲}$ روپیہ = ۲۱ روپیہ ۶ / ۶ پائی = جواب

(۲۶) اگر ایک جہاز کی $\frac{۳}{۸}$ حصہ کی قیمت ۳۷۴۰ روپیہ ہون تو کل کی کیا قیمت ہو گی

حل $۳۷۴۰ \times \frac{۸}{۳} = \frac{۲۹۹۲۰}{۳} = ۹۹۷۳\frac{۱}{۳}$ روپیہ = ۹۹۷۳ روپیہ ۵ / ۴ پائی = جواب

(۲۷) $\frac{۱}{۱۶}$ مالوہ کی اشرفی و $\frac{۱}{۲}$ اشرفی جیپوری و $\frac{۶}{۲۵}$ دکھنی اشرفی کا آپسمین مقابلہ کر کے نسبت بتلاؤ

حل $\frac{۱}{۱۶}$ اشرفی مالوی و $\frac{۱}{۲}$ اشرفی جیپوری و $\frac{۶}{۲۵}$ دکھنی اشرفی $= \frac{۱}{۱۶} \times ۲۰$ روپیہ و $\frac{۱}{۲} \times ۲۱$ روپیہ و $\frac{۶}{۲۵} \times ۱۵$ روپیہ $= \frac{۵}{۴}$ و $\frac{۲۱}{۲}$ و $\frac{۶}{۵} = \frac{۲۴۹۲۱۹۲۵}{۲۰}$ = جواب

(۲۸) قیمت $\frac{\frac{۲}{۳} \div \frac{۵}{۸}}{۱\frac{۱}{۵} \times \frac{۵}{۹} \div ۱۰\frac{۱}{۳}} \times \frac{۲}{۵}$ کا $\frac{۴\frac{۱}{۹} \text{ کا } ۱\frac{۱}{۳}}{۵\frac{۱}{۳} \text{ کا } ۱۳\frac{۷}{۸}}$ کی بتلاؤ

$$= \frac{\frac{۳۷}{۹} \times \frac{۴}{۳}}{\frac{۱۶}{۳} \times \frac{۱۱۱}{۸}} \times \frac{۲}{۵} \times \frac{\frac{۲}{۳} \times \frac{۸}{۵}}{\frac{۳}{۳۱} \times \frac{۵}{۹} \times \frac{۶}{۵}} = \frac{۴\frac{۱}{۹} \times ۱\frac{۱}{۳}}{۵\frac{۱}{۳} \times ۱۳\frac{۷}{۸}} \times \frac{۲}{۵} \times \frac{\frac{۲}{۳} \div \frac{۵}{۸}}{۱۰\frac{۱}{۳} \div \frac{۵}{۹} \times ۱\frac{۱}{۵}}$$

$$\frac{۳\times۸\times۳۱\times۹\times۵\times۳۷\times۳\times۲\times۳\times۴۵}{۹\times۲\times۲\times۸\times۱۶\times۱۱۱\times۵\times۳\times۵\times۶}$$

$= \frac{۱۰۰\times ۲۷۹\times ...}{۱۰۰\times ۶۴\times ...} = \frac{۲۷۹}{۶۴} = ۴\frac{۲۳}{۶۴}$ = جواب

(۲۹) ۲۲۰ روپیہ ایک جائداد کی $\frac{۲}{۳}$ کی قیمت ہی تو اوسکی $\frac{۳}{۱۱}$ حصہ کی کیا قیمت ہو گی

حل کل قیمت جائداد $= \frac{۳}{۲} \times ۲۲۰ = ۳ \times ۱۱۰ = ۳۳۰$ اور $\frac{۳}{۱۱} \times ۳۳۰ = ۳ \times ۳۰$

$= ۹۰$ روپیہ = جواب

(۳۰) ۱۲ چھٹانک کی سیر کے $\frac{۳}{۱۲}$ حصہ اور ۱۶ چھٹانک کی سیر کی $\frac{۳}{۱۲}$ حصہ مین فرق بتاؤ

حل $\frac{۳}{۱۲} × ۱۲$ = ۳ چھٹانک اور $\frac{۳}{۱۲} × \frac{۱۶}{۱}$ = ۴ چھٹانک پس ۴ − ۳ = ۱ چھٹانک فرق کی

(۳۱) قیمت $(۱۲\frac{۵}{۹} - ۸\frac{۳}{۴} - ۱\frac{۱}{۱۰} + \frac{۸}{۱۵}) × ۴\frac{۱}{۲} × (۷\frac{۵}{۱۲} - ۶\frac{۱}{۳})$ اور $\frac{۲}{۳}$ ÷

$(۱\frac{۵}{۷} - \frac{۵}{۸}) ÷ ۳\frac{۲}{۱۱}$ کی بتاؤ فقط

$(۱۲\frac{۵}{۹} - ۸\frac{۳}{۴} - ۱\frac{۱}{۱۰} + \frac{۸}{۱۵}) × ۴\frac{۱}{۲} × (۷\frac{۵}{۱۲} - ۶\frac{۱}{۳}) =$

$(۱۲\frac{۵۰}{۹۰} - ۸\frac{۶۵}{۹۰} - ۱\frac{۹}{۹۰} + \frac{۴۸}{۹۰}) × \frac{۹}{۲} × (۷\frac{۵}{۱۲} - ۶\frac{۴}{۱۲}) =$

$۳\frac{۳۱}{۹۰} × \frac{۹}{۲} × \frac{۱۱}{۱۲} = \frac{۳۱۱}{۹۰} × \frac{۹}{۲} × \frac{۱۱}{۱۲} = \frac{۳۰۷۸۹}{۲۱۶۰} = \frac{۳۱۱ × ۱۱ × ۹}{۵ × ۳۲ × ۹} =$

$\frac{۲۳۲۱}{۱۶۰} = ۱۴\frac{۸۱}{۱۶۰}$ = جواب

دوم $(\frac{۲}{۳} ÷ ۱\frac{۵}{۷}) - (\frac{۵}{۸} ÷ ۳\frac{۲}{۱۱}) = (\frac{۲}{۳} × \frac{۷}{۱۲}) - (\frac{۵}{۸} × \frac{۱۱}{۳۵}) = \frac{۷}{۱۸} - \frac{۱۱}{۵۶} =$

$\frac{۱۹۶ - ۹۹}{۵۰۴} = \frac{۹۷}{۵۰۴}$ = جواب

(۳۲) $\frac{۱}{۲۱}$ اشرفی اور ۳ روپیہ ۳ آنہ کی $\frac{۱}{۲۴}$ حصہ اور ۴ روپیہ ۲ آنہ کے $\frac{۱}{۲۸}$ حصہ مین

بتاؤ کیا نسبت ہی

$\frac{۱}{۲۱}$ اشرفی و ۳ روپیہ ۳ آنہ کے $\frac{۱}{۲۴}$ و ۴ روپیہ ۲ آنہ کا $\frac{۱}{۲۸}$ = $\frac{۱}{۲۱} × \frac{۱۶ × ۱۶}{۱}$ آنہ

$\frac{۲۵۶}{۲۱}$ و $\frac{۵۱}{۲۴} × \frac{۱}{}$ و $\frac{۶۶}{۲۸} × \frac{۱}{}$ = $\frac{۲۵۶}{۲۱}$ و $\frac{۱۷}{۸}$ و $\frac{۳۳}{۱۴}$ = $\frac{۳۹۹۶ ، ۳۵۷ ، ۲۰۴۸}{۱۶۸}$

= جواب مطلوب کے

(۳۳) $۷\frac{۴}{۵}$ روپیہ و ۷ روپیہ × $\frac{۴}{۵}$ کی حاصل تفریق کو بتاؤ کہ کونسی کسر ۵ روپیہ کی ہی

اور $۱۴\frac{۱۴}{۱۵}$ روپیہ ÷ $۱\frac{۱}{۱۱}$ کی کیا قیمت ہے؟

حل $\frac{۷\frac{۴}{۵} \text{ روپیہ} - ۷ \text{ روپیہ} × \frac{۴}{۵}}{۵ \text{ روپیہ}} = \frac{\frac{۳۹}{۵} \text{ روپیہ} - \frac{۲۸}{۵} \text{ روپیہ}}{۵ \text{ روپیہ}} = \frac{۱۱}{۵ × ۵} = \frac{۱۱}{۲۵}$ = جواب

حل دوم $۱۴\frac{۱۴}{۱۵}$ روپیہ ÷ $۱\frac{۱}{۱۱}$ = $\frac{۲۲۴}{۱۵} × \frac{۱۱}{۱۲} = \frac{۳۲}{۱۵} × \frac{۱۱}{۳} = \frac{۳۵۲}{۴۵}$ = ۷ روپیہ

۱۲ آنہ ۱ $\frac{۱۳}{۱۵}$ پائی = جواب دوم

(۳۴) ایک شخص کو چار آدمیوں کا ایک ایک روپیہ قرض دینا ہے اوس نے ایک شخص کو اوسکی قرض کا $\frac{1}{2}$ اور دوسری کو $\frac{3}{4}$ و تیسری کو $\frac{4}{5}$ اور چوتھی کو $\frac{19}{20}$ حصہ ادا کیا تو بتاؤ اب اوسکو کیا قرض دینا باقی ہے

حل $\frac{1}{2}$ روپیہ + $\frac{3}{4}$ روپیہ + $\frac{4}{5}$ روپیہ + $\frac{19}{20}$ روپیہ = $\frac{19+16+15+10}{20}$ روپیہ

= $\frac{60}{20}$ روپیہ = ۳ روپیہ پس ۴ روپیہ − ۳ روپیہ = ۱ روپیہ قرض باقی ہے

(۳۵) ۱۴ چھٹانک سیر کی $3\frac{2}{9}$ و ۱۲ چھٹانک سیر کی $16\frac{1}{3}$ کی مجموعہ کو ۱۶ چھٹانک کے سیر کی طرف تحویل کرو

حل ۱۴ چھٹانک سیر کے $3\frac{2}{9}$ + ۱۲ چھٹانک کے سیر کی $16\frac{1}{3}$ = $\frac{7}{8}$ ۳ سیر + $\frac{49}{4}$ سیر = $\frac{29}{9}$

$+\frac{49}{4} = \frac{116}{36} + \frac{441}{36} = \frac{557}{36} =$ ۱۵ سیر ۷ $\frac{5}{9}$ چھٹانک

(۳۶) $\dfrac{2\frac{1}{8} - 5\frac{4}{5}}{\frac{9}{20} + 3\frac{3}{4}}$ کا $\dfrac{5\frac{19}{25} + 4\frac{1}{2}}{4\frac{1}{20}}$ کا $\dfrac{1\frac{2}{3} + 2\frac{3}{5}}{2\frac{1}{4} - 7\frac{19}{24}}$ کی قیمت دریافت کرو

$$\frac{2\frac{1}{8} - 5\frac{4}{5}}{\frac{9}{20} + 3\frac{3}{4}} \times \frac{5\frac{19}{25} + 4\frac{1}{2}}{4\frac{1}{20}} \times \frac{1\frac{2}{3} + 2\frac{3}{5}}{2\frac{1}{4} - 7\frac{19}{24}} = \frac{\frac{17}{8} - \frac{29}{5}}{\frac{9}{20} + \frac{15}{4}} \times \frac{\frac{144}{25} + \frac{9}{2}}{\frac{81}{20}} \times \frac{\frac{5}{3} + \frac{13}{5}}{\frac{9}{4} - \frac{187}{24}}$$

$$= \frac{\frac{85 - 232}{40}}{\frac{9 + 75}{20}} \times \frac{\frac{288 + 225}{50}}{\frac{81}{20}} \times \frac{\frac{25 + 39}{15}}{\frac{54 - 187}{24}}$$

$$= \frac{\frac{64}{15} \times \frac{513}{50} \times \frac{147}{40}}{\frac{133}{24} \times \frac{81}{20} \times \frac{84}{20}} = \frac{24 \times 20 \times 20 \times 64 \times 513 \times 147}{15 \times 50 \times 40 \times 133 \times 81 \times 84}$$

$$= \frac{46332518400}{27147960000} = \frac{128 \times 19 \times 40 \times 9 \ldots \times 120}{75 \times 19 \times 40 \times 9 \ldots \times 120} = \frac{128}{75} = 1\frac{53}{75}$$ = جواب

(۳۷) ایک من کے $\frac{3}{16}$ حصہ کی قیمت ۴ روپیہ ۸ آنہ رہی تو $\frac{1}{5}$ حصہ کی کیا قیمت ہوگے

حل $\frac{16}{3}$ × ۴ روپیہ ۸ آنہ = $\frac{16}{3} \times 4\frac{1}{2} = \frac{16}{3} \times \frac{9}{2} =$ ۲۴ روپیہ = قیمت کل

اور $\frac{1}{5} \times 24 = \frac{24}{5}$ = ۴ روپیہ ۱۲ آنہ $9\frac{3}{5}$ پائی = جواب

(۳۸) ایک تہیلی مین کچہہ زر نقد پڑا ہوا تہا اوسمین سی $\frac{2}{5}$ حصہ نکال ڈالا تو اسمین اتنا مال باقی رہا کہ $\frac{2}{3}$ اوسکی ۱۳ر ۵ $\frac{1}{2}$ پائی ہی تو بتاؤ اسمین کتنا مال تہا

حل ۱ − $\frac{2}{5}$ = $\frac{3}{5}$ پس $\frac{3}{5}$ × $\frac{2}{3}$ = $\frac{2}{5}$ پس $\frac{5}{2}$ × ۱۳ر ۵ $\frac{1}{2}$ پائی =

۲ روپیہ ۱ر ۷ $\frac{3}{4}$ پائی = جواب

(۳۹) ۲۹ $\frac{1}{2}$ فیٹ طول اور ۱۱ $\frac{1}{4}$ فیٹ عرض کا کمرہ ہی اوسکی فرش مین $\frac{5}{8}$ گز چوڑا کپڑہ کتنا لگیگا اور ۳ $\frac{3}{4}$ آنہ گز اگر اسکی قیمت ہووی تو کیا لاگت ہوگی اُس فرشکی

حل ۲۹ $\frac{1}{2}$ فیٹ × $\frac{1}{3}$ = $\frac{59}{2}$ × $\frac{1}{3}$ = $\frac{59}{6}$ گز اور ۱۱ $\frac{1}{4}$ فیٹ × $\frac{1}{3}$ = $\frac{45}{4}$ × $\frac{1}{3}$ = $\frac{15}{4}$ گز

پس ($\frac{59}{6}$ گز × $\frac{15}{4}$ گز) ÷ $\frac{5}{8}$ = $\frac{59}{6}$ × $\frac{15}{4}$ × $\frac{8}{5}$ = ۵۹ گز جواب اول

دوم ۵۹ × ۳ $\frac{3}{4}$ آنہ = $\frac{59}{1}$ × $\frac{15}{4}$ آنہ = $\frac{885}{4}$ آنہ = ۲۲۱ آنہ ۳ پائی = ۱۳ روپیہ

۱۳ر ۳ پائی = جواب دوم

(۴۰) ۱۶۰۰۰ روپیہ کا ایک جہاز ہی اوسکی $\frac{5}{16}$ حصہ کا مالک ایک شخص ہے وہ اپنی حصہ کی $\frac{3}{8}$ حصہ فروخت کرتا ہی تو بتاؤ اوسکی پاس کونسا حصہ باقی رہیگا اور کیا قیمت اوسکی ہوگی

اول حل $\frac{5}{16}$ − $\frac{5}{16}$ × $\frac{3}{8}$ = $\frac{5}{16}$ − $\frac{15}{128}$ = $\frac{40}{128}$ $\frac{15}{128}$ = $\frac{25}{128}$ حصہ باقی = جواب اول

اور دوم $\frac{25}{128}$ × ۱۶۰۰۰ = $\frac{25}{8}$ × ۱۰۰۰ = $\frac{25000}{8}$ = ۳۱۲۵ روپیہ = جواب دوم

(۴۱) ۴ سیر ۱۲ چہٹانک ۱ تولہ ۲ ماشہ کونسی کسر ۹ من ۸ سیر کی ہی اور ۵ من کو ایسی سیرونکی طرف تحویل کرو جو ۱۲ چہٹانک کی ہووین

حل $\frac{\text{۴ سیر ۱۲ چہٹانک ۱ تولہ ۲ ماشہ}}{\text{۹ من ۸ سیر}}$ = $\frac{4694}{46080}$ ماشونکی = $\frac{2347}{23040}$ = جواب اول

دوم $\frac{5 \times 40 \times 16 \text{ چہٹانک}}{12 \text{ چہٹانک}}$ = $\frac{3200}{12}$ = $\frac{800}{3}$ = ۲۶۶ $\frac{2}{3}$ سیر = جواب دوم

(۴۲) ایک جہاز کی $\frac{1}{8}$ حصہ کی قیمت ۵۴ روپیہ ۱۰ر ۷ $\frac{1}{2}$ پائی ہے تو ۱۵۶ روپیہ

۹/ کونسی حصہ کی قیمت ہوگی

حل ۵۶ روپیہ ۹ آنہ / ۴۵ روپیہ ۱۰ آنہ ۷ ۱/۲ پائی × ۸ = ۵۶ روپیہ ۹ / ۳۶۵ روپیہ ۵ = ۱۵۶ / ۳۶۵ ... حصہ =

= جواب ... حصہ کے = ...

(۴۳) ۳ ۳/۴ کو ۱۵ ۵/۷ میں ضرب دو اور ۲ ۳/۴ کو ۲/۳ پر تقسیم کرو اور حاصل ضرب اور خارج قسمت کی مجموعہ اور حاصل تفریق کو جمع کرو

حل اول ۳ ۳/۴ × ۱۵ ۵/۷ = ... = ۴۹ ۱/۲ = جواب اول

دوم ... = جواب دوم

سوم ۹۹/۲ + ۳۲/۵۵ = ... = ۵۵۰۹/۱۱۰ = حاصل جمع اور

۹۹/۲ − ۳۲/۵۵ = ... = ۵۳۸۱/۱۱۰ = حاصل تفریق کے

پس ۵۵۰۹/۱۱۰ + ۵۳۸۱/۱۱۰ = ۱۰۸۹۰/۱۱۰ = ۱۰۸۹/۱۱ = ۹۹ = جواب سوم

(۴۴) ایک جماعت کو ۱۵ روپیہ ۷ / ۱/۲ پائی اپنی قرض کی دینی تھی اوسمین ایک شخص نی اپنی اور اپنی تین ساجھیونکی حصی کی ۶ روپیہ ۱۳ / ۱۰ پائی ادا کئی تو بتاؤ وہ جماعت کتنے آدمیونکی تھی

۱۵ روپیہ ۷ / ۱/۲ / ۶ روپیہ ۱۳ / ۱۰ پائی × ۴ آدمیون = ... × ۴ = ۵۹۳۱/۲۶۳۶ × ۴/۱ =

۵۹۳۱/۶۵۹ آدمیونکی = ... آدمیونکی = ۹ آدمیونکی = جواب

(۴۵) ایک سیر کے ۱/۱۱ حصہ کو جو ۱۲ چھٹانک کا ہے و ۱/۱۱ سیر جو ۱۶ چھٹانک کا ہے دونونکی مجموعہ کو ۱۲ چھٹانک و ۱۶ چھٹانک کی سیرونکی طرف تحویل کرو

حل ۱/۱۱ سیر جو ۱۲ چھٹانک کا + ۱/۱۱ سیر جو ۱۶ چھٹانک کا ہی = ۱۲/۱۱ + ۱۶/۱۱ چھٹانک

۲۸/۱۱ چھٹانک اور ۲۸/۱۱ = ۲۸/(۱۲×۱۱) سیر جو ۱۲ چھٹانک کا ہی = ۷/۳۳ سیر جواب

اور ۲۸/۱۱ چھٹانک = ۲۸/(۱۶×۱۱) سیر جو ۱۶ چھٹانک ہی = ۷/۴۴ = جواب ثانی

(۴۶) ایک چھوٹا ڈول جسمین ۳۴ ۲/۳ مکعب انچ پانی آتا ہے اور دوسرا بڑا ڈول ہے جسمین چھوٹے ڈول سے آٹھہ گنا پانی آتا ہے تو بتاؤ ایک برتن مین جو طول مین ۴ فیٹ ۴ انچ و عرض مین ۲ فیٹ ۸ انچ اور عمق ۱ فیٹ ۱ ۱/۲ انچ ہے کتنے چھوٹے ڈول اور کتنے بڑے ڈول آوینگے

حل (۴ فیٹ ۴ انچ × ۲ فیٹ ۸ انچ × ۱ فیٹ ۱ ۱/۲ انچ) / (۳۴ ۲/۳ انچ مکعب) چھوٹے ڈول

= (۵۲ × ۳۲ × ۱۳ ۱/۲) / (۳۴ ۲/۳) چھوٹے ڈول = (۲۲۴۶۴ × ۳) / ۱۰۴ چھوٹے ڈول

= (۳ × ۱۳ × ۲ × ۲ × ۲ × ۲۱۶) / (۲ × ۲ × ۲ × ۱۳) = ۶۴۸ چھوٹے ڈول = ۸۱ بڑے ڈول کے۔ جواب

(۴۷) ۱ ۳/۴ و ۲ ۲/۳ و ۳ ۱/۲ کو جمع کرو اور حاصل جمع کو ان کسرونکی حاصل ضرب مین ضرب دو اور حاصل ضرب سے ۲ ۲/۳ و ۱ ۱/۲ کا حاصل تفریق کم کرو اور حاصل تفریق کو ۵ ۱/۲ و ۱ ۱/۳ کا ۳ ۳/۴ کی حاصل جمع پر تقسیم کرو

حل [(۱ ۳/۴ + ۲ ۲/۳ + ۳ ۱/۲) × (۱ ۳/۴ × ۲ ۲/۳ × ۳ ۱/۲) − (۲ ۲/۳ − ۱ ۱/۲)] / [(۳ ۳/۴ × ۱ ۱/۳) + ۵ ۱/۲]

= [(۱ ۹/۱۲ + ۲ ۸/۱۲ + ۳ ۶/۱۲) × (۷/۴ × ۸/۳ × ۷/۲) − (۲ ۴/۶ − ۱ ۳/۶)] / [(۱۵/۴ × ۴/۳) + ۵ ۱/۲]

= [(۷ ۱۱/۱۲ × ۴۹/۳) − ۱ ۱/۶] / (۵ + ۵ ۱/۲) = [(۹۵/۱۲ × ۴۹/۳) − ۷/۶] / (۱۰ ۱/۲) = (۴۶۵۵/۳۶ − ۷/۶) / (۲۱/۲)

= (۴۶۵۵/۳۶ − ۴۲/۳۶) / (۲۱/۲) = (۴۶۱۳/۳۶) / (۲۱/۲) = (۴۶۱۳ × ۲) / (۲۱ × ۳۶) = (۶۵۹ × ۷ × ۲) / (۱۸ × ۳ × ۷ × ۲)

= ۶۵۹/۵۴ = ۱۲ ۱۱/۵۴ = جواب

(۴۸) ایک کمرہ ۲۰ ۳/۸ فیٹ طول مین اور ۱۱ ۱/۵ فیٹ عرض مین اور ۱۲ ۱/۲ فیٹ

بلند ہے تو اوسکی دیوارون مین چسپان کرنے کے لیئے $\frac{۵}{۸}$ عرض کا کاغذ کتنا لگیگا اور اگر اوسکی قیمت ۲ $\frac{۱}{۴}$ پائی فی گز ہووے تو کیا لاگت کاغذ لپٹے ہوئے کی ہوگی

حل اول $\left[(۲۰\frac{۳}{۸}$ فیٹ + ۱۱ $\frac{۱}{۵}$ فیٹ$) \times ۲ \times ۱۲ \frac{۱}{۲} \right] \div \frac{۵}{۸} =$

$\left[(\frac{۱۶۳}{۸} + \frac{۵۶}{۵}$ فیٹ$) \times ۲ \times \frac{۲۵}{۲} \right] \div \frac{۵}{۸}$ فیٹ مربع $= (\frac{۱۶۳}{۲۴} + \frac{۵۶}{۱۵})$ گز $\times ۲ \times \frac{۲۵}{۶}$ گز

$\div \frac{۵}{۸} =$ گز مربع اور $\left[(\frac{۱۶۳}{۱۲} + \frac{۱۱۲}{۱۵})\right.$ گز مربع $\left. \times \frac{۲۵}{۶}\text{گز} \right] \div \frac{۵}{۸}$ گز $= \frac{۴۴۸ + ۸۱۵}{۶۰}$

$\times \frac{۲۵}{۶} \times \frac{۸}{۵}$ گز $= \frac{۱۲۶۳}{۶۰} \times \frac{۲۰}{۳}$ گز $= \frac{۴۲۱}{۳}$ گز $= ۱۴۰ \frac{۱}{۳} =$ جواب اول

حل دوم $۱۴۰ \frac{۱}{۳} \times ۲ \frac{۱}{۴}$ پائی $= \frac{۴۲۱}{۳} \times \frac{۹}{۴}$ پائی $= \frac{۳ \times ۴۲۱}{۴} = \frac{۱۲۶۳}{۴}$ پائی

$= ۳۱۵ \frac{۳}{۴}$ پائی = اروپیہ ۱۰ ا ر ۳ $\frac{۳}{۴}$ پائی قیمت = جواب دوم

(۴۹) ایک مکعب لکڑیکا وزن ۱۱ $\frac{۱}{۱۱}$ ادہ سیرہ ہین تو اوس لکڑی کا کیا وزن ہوگا جو ۲۴ فیٹ طول مین و ۲ $\frac{۳}{۴}$ فیٹ عرض مین اور ۲ $\frac{۱}{۲}$ فیٹ موٹائی مین ہے اور اگر فی مکعب فیٹ کی قیمت ۳ $\frac{۴۴}{۴۵}$ آنہ ہو تو کل کی کیا قیمت ہوگی

حل $۲۴ \times ۲ \frac{۳}{۴} \times ۲ \frac{۱}{۲} \times ۱۱ \frac{۱}{۱۱}$ ادہ سیرکے $= \frac{۲۴}{۱} \times \frac{۱۱}{۴} \times \frac{۵}{۲} \times \frac{۱۲۱}{۱۱}$ ادہ سیرے

$= \frac{۱۲۱ \times ۱۱ \times ۱۵ \times ۵ \times ۸}{۱۱ \times ۸ \times ۵}$ ادہ سیرے $= ۱۹۶۵$ ادہ سیرکے $= ۲۴$ من ۲۲ $\frac{۱}{۲}$ سیر = جواب اول

$\frac{۲۴}{۱} \times ۲ \frac{۳}{۴} \times ۲ \frac{۱}{۲} \times ۳ \frac{۴۴}{۴۵}$ آنہ $= \frac{۲۴}{۱} \times \frac{۱۱}{۴} \times \frac{۵}{۲} \times \frac{۱۷۹}{۴۵}$ آنہ $=$

$= \frac{۱۷۹ \times ۱۱ \times ۳ \times ۵ \times ۸}{۳ \times ۴ \times ۳ \times ۵ \times ۵} = \frac{۱۹۶۹}{۳}$ آنہ $= ۶۵۶$ آنہ ۴ پائی $= ۴۱$ روپیہ ۴ پائی = جواب دوم

(۵۰) ایک شخص ۰۰۰۰ ا روپیہ کا مال چھوڑ کر مر گیا اور وصیت کر گیا کہ $\frac{۱}{۳}$ مال کا بیوی کو اور $\frac{۱}{۲}$ مال کا بیٹے کو اور باقی دختر کو دیدیا جاوے اور جب بیوی اوسکی مری تو وہ وصیت کر گئی کہ میرے ورثے کے مال کا $\frac{۳}{۵}$ حصہ بیٹے کو اور باقی دختر کو دیدیا جاوے مگر لڑکے نے کیا کام کیا کہ اپنی بہن کی دولت ملا کر $\frac{۱}{۳}$ حصہ بہن کو دیدیا تو بتاؤ بہن کو کیا ملتا ہے تھا لگا اور اسطرح کی تقسیم مندرجہ سے بہن کو کیا فایدہ ہوا اور وہ فایدہ کونسا حصہ کل مال کا ہے

حل اول $1-\frac{1}{3}-\frac{1}{2}=\frac{6}{6}-\frac{2}{6}-\frac{3}{6}=\frac{1}{6}$ = دختر کے حصہ کے جو باپ نے دیا

اور $\frac{3}{5}\times\frac{1}{3}=\frac{1}{5}$ یہہ حصہ باقی پسر کو دیا اور $\frac{2}{5}\times\frac{1}{3}=\frac{2}{15}$ یہہ حصہ باقی دختر کو دیا

پس $\frac{1}{2}+\frac{1}{5}=\frac{5}{10}+\frac{2}{10}=\frac{7}{10}$ یہہ وہ حصہ ہے جو والدین کی وصیت کے

بموجب پسر کو ہاتھہ لگا اور $\frac{3}{10}$ وہ حصہ ہے جو بموجب وصیت والدین کے دختر کو ہاتھہ لگا اور اسواسطے

بموجب سوال کے چوتہائی بہن کو دیا ۱۰۰۰۰ کی $\frac{1}{3}$ ہے

$\frac{1}{3}$ ۳۳۳۳ روپیہ ۵ آنہ ۴ پائی اور بموجب وصیت کے حصہ $\frac{3}{10}$ مال ہے

۳۰۰۰ =

حاصلتفریق ۳۳۳ روپیہ ۵ آنہ ۴ پائی = حاصلتفریق

= فائدہ کے جو بہن کو حاصل ہوا = جواب اول کے اور

حل دوم $\frac{1}{3}-\frac{3}{10}=\frac{10}{30}-\frac{9}{30}=\frac{1}{30}$ جواب دوم

سوالات نمبری (۳۸) کسور اعشاریہ

(۱) $\frac{7}{10}$ و $\frac{117}{10}$ و $\frac{343}{100}$ و $\frac{1015}{1000}$ کو اعشاریہ کے طور پر لکھو

حل $\frac{7}{10}$ = ۷، = جواب اول اور $\frac{117}{10}$ = ۱۱،۷ = جواب دوم

اور $\frac{343}{100}$ = ۳،۴۳ = جواب سوم اور $\frac{1015}{1000}$ = ۱،۰۱۵ = جواب چہارم

(۲) $\frac{1}{100}$ و $\frac{21}{10000}$ و $\frac{117}{10000}$ و $\frac{3}{100000000}$ کسور اعشاریہ کی طور پر لکھو

حل $\frac{1}{100}$ = ۰۱، = جواب اول $\frac{21}{10000}$ = ۰۰۲۱، = جواب دوم

$\frac{117}{10000}$ = ۰۱۱۷، = جواب سوم $\frac{3}{100000000}$ = ۰۰۰۰۰۰۰۳، = جواب چہارم

(۳) ۲ دسوین + ۳۴ سوین + ۳۷ دس لاکھوین کو

(۴) ۱۱ دسوین + ۱۰۰ ہزاروین + ۱۱ لاکھوین کو اعشاریہ مین لکھو

(۵) ۱۳ + ۳ ہزاروین + ۵ دس لاکھوین کو اعشاریہ مین لکھو

(۶) ۱۰۱ دسوین + ۱۰۰ ہزاروین + ۱۰۱ دس لاکھوین

حل ۲۳۰۰۳۷ء = ... جواب

(۷) ان کسور اعشاریہ کو کسور عام کی طرف تحویل کرو ۰۳۷ء و ۰۰۰۲ء و ۲۵ء و ۳۷۵ء

حل ۰۳۷ء = ۳۷/۱۰۰۰ = جواب اول و ۰۰۰۲ء = ۲/۱۰۰۰۰ = جواب دوم

۲۵ء = ۲۵/۱۰۰ = ۱/۴ = جواب سوم و ۳۷۵ء = ۳۷۵/۱۰۰۰ = ۳/۸ = جواب چہارم

(۸) ۰۰۰۶۸۷۵ء و ۰۰۰۹۳۷۵ء و ۲۳ء۰۳۸۱۲۵

حل ۶۸۷۵/۱۰۰۰۰۰۰۰ = ۱۱/۱۶۰۰۰ = جواب اول

اور ۰۰۰۹۳۷۵ء = ۹۳۷۵/۱۰۰۰۰۰۰۰ = ۳/۳۲۰۰ = جواب دوم

اور ۲۳ء۰۳۸۱۲۵ = ۲۳۰۳۸۱۲۵/۱۰۰۰۰۰۰ یا ۲۳ ۳۸۱۲۵/۱۰۰۰۰۰۰ = ۲۳ ۶۱/۱۶۰۰ = جواب سوم

(۹) ۰۰۰۷۵ء و ۱ء۲۲۵ و ۰۱۸۷۵ء و ۳ء۲۲۵

حل ۰۰۰۷۵ء = ۷۵/۱۰۰۰۰۰ = ۳/۴۰۰۰ = جواب اول و ۱ء۲۲۵ = ۱۲۲۵/۱۰۰۰ یا ۱ ۲۲۵/۱۰۰۰

= ۱ ۹/۴۰ جواب دوم و ۰۱۸۷۵ء = ۱۸۷۵/۱۰۰۰۰۰ = ۳/۱۶۰ = جواب سوم

و ۳ء۲۲۵ = ۳۲۲۵/۱۰۰۰ یا ۳ ۲۲۵/۱۰۰۰ = ۳ ۹/۴۰ = جواب چہارم

(۱۰) ۱۵ء۲۰۳۱۲۵ و ۰۰۲۳۴۳۷۵ء و ۴ء۰۰۷۸۱۲۵

حل ۱۵ء۲۰۳۱۲۵ = ۱۵۲۰۳۱۲۵/۱۰۰۰۰۰۰ یا ۱۵ ۲۰۳۱۲۵/۱۰۰۰۰۰۰ = ۱۵ ۱۳/۶۴ = جواب اول

و ۰۰۲۳۴۳۷۵ء = ۲۳۴۳۷۵/۱۰۰۰۰۰۰۰۰ = ۳/۱۲۸۰ = جواب دوم و ۴ء۰۰۷۸۱۲۵ = ۴۰۰۷۸۱۲۵/۱۰۰۰۰۰۰۰ یا ۴ ۷۸۱۲۵/۱۰۰۰۰۰۰۰ = ۴ ۱/۱۲۸

(۱۱) ۳ء۲ کو ۱۰ میں اور ۱۰۰۰ میں اور ۰۱۲۵ء کو ۱۰۰ اور ۱۰۰۰۰ میں اور

۴۳۷ء۵۸ کو دس ہزار میں ضرب و تقسیم کرو

حل ۳ء۲ × ۱۰ = ۳۲ = جواب اول و ۳ء۲ × ۱۰۰۰ = ۳۲۰۰ = جواب دوم

۳ء۲ ÷ ۱۰ = ۳۲ء = جواب سوم و ۳ء۲ ÷ ۱۰۰۰ = ۰۰۳۲ء = جواب چہارم

۰ء۰۱۲۵ × ۱۰۰ = ۱ء۲۵ = جواب پنجم و ۰ء۰۱۲۵ × ۱۰۰۰۰ = ۱۲۵ = جواب ششم

۰ء۰۱۲۵ ÷ ۱۰۰۰ = ۰ء۰۰۰۰۱۲۵ = جواب ہفتم

۰ء۰۱۲۵ ÷ ۱۰۰ = ۰ء۰۰۰۱۲۵ = جواب ہشتم

و ۳۴ء۷۵۳۸ × ۱۰۰۰۰ = ۳۴۷۵۳۸ = جواب نہم

۳۴ء۷۵۳۸ ÷ ۱۰۰۰۰ = ۰ء۰۰۳۴۷۵۳۸ = جواب دہم

(۱۲) ۱ء۱ کو ہزار میں اور دس لاکھ میں و ۱۱ء۰۲۵ کو ہزار و لاکھ میں اور ۲۱۳ء۰۱۲ کو دس لاکھ میں ضرب و تقسیم کرو

حل ۱ء۱ × ۱۰۰۰ = ۱۱۰۰ = جواب اول و ۱ء۱ × ۱۰۰۰۰۰۰ = ۱۱۰۰۰۰۰ = جواب دوم و ۱ء۱ ÷ ۱۰۰۰ = ۰ء۰۰۱۱ جواب سوم

۱ء۱ ÷ ۱۰۰۰۰۰۰ = ۰ء۰۰۰۰۰۱۱ = جواب چہارم

۱۱ء۰۲۵ × ۱۰۰۰ = ۱۱۰۲۵ = جواب پنجم

و ۱۱ء۰۲۵ × ۱۰۰۰۰۰ = ۱۱۰۲۵۰۰ = جواب ششم

۱۱ء۰۲۵ ÷ ۱۰۰۰ = ۰ء۰۱۱۰۲۵ = جواب ہفتم

و ۱۱ء۰۲۵ ÷ ۱۰۰۰۰۰ = ۰ء۰۰۰۱۱۰۲۵ = جواب ہشتم

و ۲۱۳ء۰۱۲ × ۱۰۰۰۰۰۰ = ۲۱۳۰۱۲۰۰۰ جواب نہم

و ۲۱۳ء۰۱۲ ÷ ۱۰۰۰۰۰۰ = ۰ء۰۰۰۲۱۳۰۱۲ = جواب دہم

سوالات نمبری (۳۹) کسور اعشاریہ جمع و تفریق

(۱) ۱۱ء۲۷۵ + ۳ء۴۱۳۲ + ۰ء۰۴۱۴ + ۰ء۰۰۱ + ۰ء۰۰۱ + ۲۳ء۰۰۱

(۲) ۳۲۱ء۴ + ۱۲ + ۵۴ء۶۱۳۱ + ۰ء۱ + ۲ء۲۱۴ + ۴۱۵ء۶۲

(۳) ۲۱۳ء۰۰ + ۴۵ء۶۱۳ + ۲۳۴ + ۰ء۰۱۲ + ۰ء۰۰۰۵۶ + ۱۴۱

(۴) ۱٫۰۰۰۱۲۳+۳۱٫۱+۱۱۷٫۱۵۴+۲۳۴۳٫۰۰۸+۰٫۰۰۰۲

(۵) ۳۲٫۰۰۱—۱۲٫۹۹۹ و ۳٫۴۵—۰٫۰۰۹۸

(۶) ۲۳٫۱۴۱۵—۲٫۰۰۸ و ۳٫۴۱۲—۲٫۹۹۹۸۷

(۷) ۲۲٫۰۰۰۱—۲٫۹۹۹۹ و ۲۴٫۱۵۶—۲۴٫۱۴٫۵۹۸۷

(۸) ۰٫۰۰۱—۰٫۰۰۰۹۹۸۷ اور ۲۴٫۰۰۴—۰٫۹۸۷۵۱۶

(۹) ۱٫۳۷۴۲—۰٫۳۷۴۲ و ۳٫۰۵۴—۰٫۳۰۵۴

(۱۰) ۰٫۰۱۲۳—۰٫۰۰۹۰۸۷ و ۳٫۳۳—۲٫۹۸۷۶۵

(۱)
۱۱٫۲۷۵
٫۳۴۱۳۲
٫۰۰۴۱۴
٫۰۰۰۱
۲۳٫۰۰۱
۳۴٫۶۲۱۵۶ = جواب ۱

(۲)
۳۲۱٫۴
۱۲٫
۳۱٫۶۱۵۴
٫۰۱
۲٫۲۱۴
۴۱۵٫۶۲
۷۸۲٫۸۵۹۴ = جواب ۲

(۳)
٫۰۰۱۲۱۳
۴۵٫۶۱۳
۲۳۴٫
٫۰۰۱۲
۱۴۱٫۰۰۰۵۶
۴۲۰٫۶۱۵۹۷۳ = جواب ۳

(۴)
۱٫۰۰۰۱۲۳
۳۱٫۱
۱۱۷٫۱۵۴
۲۳۴۳٫۰۰۸
٫۰۰۰۲
۲۴۹۲٫۲۶۲۲۱۲۳ = جواب ۴

(۵)
۳۲٫۰۰۱
۱۲٫۹۹۹
۱۹٫۰۰۲ = جواب ۱

۳٫۴۵
٫۰۰۹۸
۳٫۴۴۰۲ = جواب ۲

(۶)
۲۳٫۱۴۱۵
۲٫۰۰۸
۲۱٫۱۳۳۵ = جواب ۱

۳٫۴۱۲
۲٫۹۹۹۸۷
٫۴۱۲۱۳ = جواب ۲

(۷)
۲۲٫۰۰۰۱
۲٫۹۹۹۹
۱۹٫۰۰۰۲ = جواب ۱

۲۴٫۱۵۶
۲۴٫۱۴٫۵۹۸۷
۱٫۰۰۱۳ = جواب ۲

(۸)
٫۰۰۱
٫۰۰۰۹۹۸۷
٫۰۰۰۰۰۱۳ = جواب اول

۲۴٫۰۰۴
٫۹۸۷۵۱۶
۲۳٫۰۱۶۴۸۴ = جواب دوم

(۹)
۱٫۳۷۴۲
٫۰۳۷۴۲
۱٫۳۳۶۷۸ = جواب اول

۳٫۰۵۴
٫۳۰۵۴
۲٫۷۴۸۶ = جواب دوم

(١٠)

٫٠١٢٣
٫٠٠٩٠٨٧
٫٠٠٣٢١٣ = جواب اول

٣٫٣٣
٢٫٩٨٧٦٥
٫٣٤٢٣٥ = جواب دوم

سوالات نمبری (٤٠) ضرب کسور اعشاریہ

(١) ٢٢٫٥ × ٣٢٫١٦ و ٤٫٤١ × ٣٣٫٣١

(٢) ٫٠٠١ × ٫٠١ و ٣٢٫١ × ٢٫٣١

(٣) ٫٠٠٣٢ × ٢٣٫٤٥ و ٫٠٠٠٢ × ٣٫٠١

(٤) ٢٢٫٧ × ٫٠٢٤١ × ٫٠٠٢٤ و ٫٠٠٠٣ × ٫٠١ × ٥٠٠٠٠٠

(٥) ٢٫٧ × ٢٫٢٧ × ٫٠٢٧ و ٢٫٩٢٧٠ × ٫٠٤ × ٫٠٠٨ × ٦٤٠٠٠

(٦) ١٫١ × ٫٠١١ × ٫٠١٠١ و ٫٠١٣ × ١٫٦ × ٫٠٠٧ × ٣٫٠٥

حل

(١)

٣٢٫١٦
٢٢٫٥
١٦٠٨٠
٦٤٣٢
٦٤٣٢
٧٢٣٫٦٠٠ = جواب اول

٣٣٫٢١
٤٫٤١
٣٣٢١
١٣٢٨٤
١٣٢٨٤
١٤٦٫٤٥٦١ = جواب دوم

(٢)

٫٠٠١
٫٠١
٫٠٠٠٠١

٣٢٫١
٢٫٣١
٣٢١
٩٦٣
٦٤٢
٧٤٫١٥١

(٣)

٢٣٫٤٥
٫٠٠٣٢
٤٦٩٠
٧٠٣٥
٫٠٧٥٠٤٠

٣٫٠١
٫٠٠٠٢
٫٠٠٠٦٠٢

(٤)

٢٢٫٧
٫٠٢٤١
٢٢٧
٩٠٨
٤٥٤
٫٥٤٧٠٧
٫٠٠٢٤
٢١٨٨٢٨
١٠٩٤١٤
٫٠٠١٣١٢٩٦٨ جواب

٫٠٠٠٣
٫٠١
٫٠٠٠٠٠٣
٥٠٠٠٠٠
١٫٥٠٠٠٠٠ = جواب دوم

(۵)

۲٫۷
٫۲۷
۱۸۹
۵۴
٫۷۲۹
٫۰۲۷
۵۱۰۳
۱۴۵۸
٫۰۱۹۶۸۳
۲۷۰
۱۳۷۷۸۱۰
۳۹۳۶۶
جواب اول = ۵٫۳۱۴۴۱۰

٫۰۴
٫۲
٫۰۰۸
٫۰۰۸
٫۰۰۰۰۶۴
۶۴۰۰۰
۲۵۶۰۰۰
۳۸۴
جواب دوم = ۴٫۰۹۶۰۰۰

(۶)

٫۰۱۱
۱٫۱
٫۰۱۲۱
۱٫۰۱
۱۲۱
۱۲۱
٫۰۱۲۲۲۱
٫۰۱۰۱
۱۲۲۲۱
۱۲۲۲۱
جواب اول = ٫۰۰۰۱۲۳۴۳۲۱

٫۰۱۳
۱٫۶
۷۸
۱۳
٫۰۲۰۸
٫۰۰۷
٫۰۰۰۱۴۵۶
۳٫۰۵
۷۲۸۰
۴۳۶۸
جواب دوم = ٫۰۰۰۴۴۴۰۸

سوالات نمبری (۴۱) تقسیم کسور اعشاریہ

(۱) ۱۵٫۶۲۵ ÷ ۲٫۵ و ٫۰۱۵۶۲۵ ÷ ۲۵

(۲) ۱۵۶۲٫۵ ÷ ٫۰۰۰۲۵ و ۱٫۵۶۲۵ ÷ ۲۵۰۰۰

(۳) ۱۸۱٫۲ ÷ ٫۰۰۰۳۷ و ۱۷۱٫۹۹ ÷ ۲۷٫۳

(۴) ۹٫۰۶۵ ÷ ٫۰۴۹ و ٫۰۳ ÷ ٫۰۰۱

(۵) ۸ ÷ ٫۰۰۲ و ۳۷٫۵ ÷ ۷٫۶۸

(۶) ۱۵ ÷ ۶٫۲۵ و ۱۷٫۲۸ ÷ ٫۰۱۴۴

(۷) ۰۰۱۲۸٫ ÷ ۸٫۱۹۲ و ۱۷۰۸٫۴۵۹۲ ÷ ۰۰۰۲۴٫

(۸) ۰۰۲٫ ÷ ۰۱۶۳٫ و ۴ ÷ ۰۰۲۵۵٫

(۹) ۱٫۱۱ ÷ ۳۲٫۷۶ و ۰۱۲۳٫ ÷ ۳٫۲۱

(۱۰) ۲٫۱۱۴ ÷ ۰۰۷۳٫ و ۰۳۲٫ ÷ ۲٫۱۳۶

(۱)

جواب اول ۶٫۲۵ (۱۵٫۶۲۵ (۲٫۵
۱۵۰
۶۲
۵۰
۱۲۵
۱۲۵
×××

جواب دوم ۰۰۰۶۲۵٫ (۰۱۵۶۲۵٫ (۲۵
۱۵۰
۶۲
۱۲۵
۱۲۵
×××

(۲)

جواب اول ۶۲۵۰۰۰۰ (۱۵۶۲۵ (۰۰۲۵٫
۱۵۰
۶۲
۵۰
۱۲۵
۱۲۵
×

جواب دوم ۰۰۰۰۶۲۵٫ (۱٫۵۶۲۵ (۲۵۰۰۰
۱۵۰
۶۲
۵۰
۱۲۵
۱۲۵
×

(۳)

جواب اول ۴۹۰۰۰ (۱۸۱٫۳ (۰۰۳۷٫ و
۱۴۸
۳۳۳
۳۳۳
×

جواب دوم ۶٫۳ (۱۷۱٫۹۹ (۲۷٫۳
۱۶۳۸
۸۱۹
۸۱۹
×

(۴)

جواب اول ۱۸۵ (۹٫۰۶۵ (۰۴۹٫ و
۴۹
۴۱۶
۳۹۲
۲۴۵
۲۴۵
×

۴۰۰۰ (۸ (۰۰۲٫
۸
×

جواب دوم ۳۰ (۰۳٫ (۰۰۱٫
۳
×

(۵)

و ۴٫۸۸۲۸۱۲۵ (۳۷٫۵۰ (۷٫۶۸
۳۰۷۲
۶۷۸۰
۶۱۴۴
۶۳۶۰
۶۱۴۴
۲۱۶۰
۱۵۳۶
۶۲۴۰
۶۱۴۴
۹۶۰
۷۶۸
۱۹۲۰

(۱۰)
(۲۹۰ء) ۱۱ء۱۷ (۲ء۳۲ء۰۰۷۳ء وغیرہ ۷۸۹۳ء۰۱) ء ۳۰۰ ۳ ء ۲ء۱۳۷ ء

سوالات نمبری (۴۲) تحویل کسور عام طرف کسور اعشاریہ

(۱) $\frac{2}{5}$ و $\frac{13}{250}$ و $\frac{42}{8}$ و $\frac{1000}{625}$ حل $\frac{2}{5}$ = ۰ء۴ = جواب اول

$\frac{13}{250}$ = $\frac{1.3}{25}$ = $\frac{13}{5 \times 5}$ = ۰۵۲ء = جواب دوم $\frac{42}{8}$ = ۵ء۲۵ = جواب سوم

$\frac{1000}{625}$ = $\frac{8}{5}$ = ۱ء۶ = جواب چہارم

(۲) $\frac{106}{125}$ و ۱۱$\frac{17}{125}$ و $\frac{4000}{256}$ و ۵ $\frac{3}{16}$ حل $\frac{106}{125}$ = $\frac{106}{5 \times 5 \times 5}$ = ۸۴۸ء = جواب اول

۱۱$\frac{17}{125}$ = ۱۱$\frac{1.7}{125}$ = ۱۱$\frac{17}{5 \times 5 \times 5}$ = ۱۱ء۱۳۶ = جواب دوم

$\frac{4000}{256}$ = $\frac{125}{8}$ = ۱۵ء۶۲۵ = جواب سوم اور ۵ $\frac{3}{16}$ = ۵ $\frac{3}{8 \times 2}$ = ۵ء۱۸۷۵ = جواب چہارم

(۳) ۷$\frac{13}{64}$ و $\frac{17}{128}$ و $\frac{1}{6400}$ و ۱۱$\frac{530}{3125}$ حل ۷$\frac{13}{64}$ = ۷$\frac{13}{8 \times 8}$ = ۷ء۲۰۳۱۲۵ = جواب اول

اور $\frac{17}{128}$ = $\frac{17}{2 \times 8 \times 8}$ = ۱۳۲۸۱۲۵ء = جواب دوم

اور سوم $\frac{1}{6400}$ = $\frac{.01}{8 \times 8}$ = ۰۰۰۱۵۶۲۵ء = جواب سوم

اور چہارم ۱۱$\frac{530}{3125}$ = ۱۱$\frac{53}{5 \times 5 \times 5 \times 5 \times 5}$ = ۱۱ء۱۶۹۶ = جواب چہارم

(۴) $\frac{1}{512}$ و $\frac{1025}{1024}$ و $\frac{13}{1600}$ و $\frac{7}{5120}$ حل اول $\frac{1}{512}$ = $\frac{1}{8 \times 8 \times 8}$ =

= ۰۰۱۹۵۳۱۲۵ء = جواب اول دوم $\frac{1025}{1024}$ = $\frac{1.025}{2 \times 8 \times 8 \times 8}$ =

۱ء۰۰۰۹۷۶۵۶۲۵ = جواب دوم سوم $\frac{13}{1600}$ = $\frac{.13}{8 \times 8}$ = ۰۸۱۲۵ء

= جواب سوم چہارم $\frac{7}{5120}$ = $\frac{.7}{8 \times 8 \times 8}$ = ۰۰۱۳۶۷۱۸۷۵ء = جواب چہارم

سوم ١٠٫٤٢٨٥٧ = ١ ٤٢٨٥٧١/٩٩٩٩٩٠ = ١ (٣×٩×١٣×٣٣×٣٧)/(٧٠×٩×١٣×٣٣×٣٧) = ١ ٣/٧٠ = جواب سوم

(٦) اول ٢٫٦٤٢٨٥٧ ، دوم ٥٫١٩٣١٨ ، سوم ١١٫٢٨٧

اول ٢٫٦٤٢٨٥٧ = ٢ (٦٤٢٨٥٧١−٦)/٩٩٩٩٩٩٠ = ٢ ٦٤٢٨٥٦٥/٩٩٩٩٩٩ =
٢ (٩×١٣×٣٣×٣٧×٤٥)/(١٤×١٣×٣٣×٣٧×٤٥) = ٢ ٩/١٤ = جواب اول

دوم ٥٫١٩٣١٨ = ٥ (١٩٣١٨−١٩٣)/٩٩٠٠٠ = ٥ ١٩١٢٥/٩٩٠٠٠ = ٥ (١٧×٥×٩×٢٥)/(٨٨×٥×٩×٢٥) = ٥ ١٧/٨٨ = جواب

سوم ١١٫٢٨٧ = ١١ (٢٨٧−٢)/٩٩٠ = ١١ ٢٨٥/٩٩٠ = ١١ (١٩×٣×٥)/(٦٦×٣×٥) = ١١ ١٩/٦٦ = جواب سوم

جمع و تفریق و ضرب و تقسیم کسور مدور

سوالات نمبری (۴۵)

کسور اعشاریہ مدور کی حاصل جمع اور حاصل تفریق میں اسبات کی دریافت کرنی کی لئی کہ دور متواتر کہانسی شروع ہوا ہی چند باتین مفید ذیل مین درج ہوتی ہین اول دور مکرر غیر متماثلہ وہ ہی جسمین دور علامت اعشاریہ سے مختلف مراتب سی شروع ہوتا ہی جیسی ٣٫٤٧ و ١٫٤٥٦ و ٢٫٩٨٧ و ٥٫٤٧ دوم متماثلہ دور مکرر وہ ہی کہ علامت اعشاریہ کسی ایک مرتبہ سے شروع ہو جیسا ٥٫٣٤٥ و ١٦٫٤٥ و ٢٫٩٨ و ٢٫٢٥٧ و ٥٫٤٧ سوم متماثلہ و متشابہ دور مکرر وہ ہی کہ علامت اعشاریہ سی ایک ہی مرتبہ سے شروع ہوتا ہی اور ایک مرتبہ پر اختتام پاتا ہو جیسا ٥٫٤٥ و ٣٫٤٥ و ٢٫٤٧ و ١٦٫٥١٦ و ٢٫٥٩ و ٢٫٢٥٧ و ٥٫٥٥٥ و ٥٫٤٧ جمع و تفریق میں کسور مدور غیر متماثلہ اول متماثلہ اور پہر متماثلہ و متشابہ بنا لیا جای پہر بطور جمع کسور اعشاریہ کے کرنا چاہیے

= ۷ پونڈ ۵ شلنگ + ۱۷ شلنگ ۳/۴ پنس = ۸ پونڈ ۲ شلنگ ۳ پنس = جواب اول

دوم ۳۲۵ء۲ × ۱½ من = ۳۲۵ء۵ × ۳ ÷ ۲ = ۹۷۵ء ÷ ۲ = ۴۸۷ء۵ من

اور ۴۸۷ء۵ من = ۴۸۷ء۵ × ۴۰ × ۱۶ = ۱۹ سیر ۸ چھٹانک = جواب دوم

(۵) ایک دن کا ۲۴ء۲۳ و ۴۶۸۷ء۱۱ ایک ایکڑ کا

حل اول ۲۴ء۲۳ × ۱ دن = ۲۳ دن و ۰۸ء۱۰ گھنٹہ = ۲۳ دن ۱۰ گھنٹہ ۴۸ منٹ

= جواب اول دوم ۴۶۸۷ء۵ ایکڑ = ۱ ایکڑ ۹۵ء۱ روڈ = ۱ ایکڑ ۱ روڈ

۳۵ پول جواب دوم

(۶) ۱۲ ر ۶ پائی کا ۲۶ء۷۴ و ۳ روپیہ ۱۰ ر ۶ پائی کا ۲۲ء۲۵

حل اول ۲۶ء۷۴ × ۱۲ ر ۶ پائی = ۲۶ء۷۴ × ۱۵۰ پائی = ۱۱۴ پائی = ۲ روپیہ ۲ ر ۳ پائی

دوم ۲۲ء۲۵ × ۳ روپیہ ۱۰ ر ۶ پائی = ۲۲ء۲۵ × ۶۱۵ پائی = ۱۱۳۴۷ء۵ پائی

= ۵۹ روپیہ ۱ ر ۷½ پائی جواب دوم

(۷) ۳ء۲۲۵ کا ۲½ گنی اور ۲۲ء۷۵ کا ۶ روپیہ ۱۴ ر ۶ پائی

حل اول ۳ء۲۲۵ × ۲½ گنی = ۳ء۲۲۵ × ۵ گنی ÷ ۲ = ۸ء۰۶۲۵ گنی =

۸ء۰۶۲۵ پونڈ + ۰۶۲۵ء۸ شلنگ = ۸ پونڈ ۱ء۲۵ شلنگ + ۸ شلنگ ۷۵ء پنس

= ۸ پونڈ ۱ شلنگ ۳ پنس + ۸ شلنگ ۳/۴ پنس = ۸ پونڈ ۹ شلنگ

۳ ۳/۴ پنس = جواب اول

دوم ۲۲ء۷۵ × ۶ روپیہ ۱۴ ر ۶ پائی = ۲۲ء۷۵ × ۱۳۲۶ پائی = ۳۰۱۶۶ء۵

= ۱۵۷ روپیہ ۱ ر ۱۰½ پائی = جواب دوم

(۸) ۱۰ ر ۵ پائی کا ۳۰ء۳۰۳ و ۱۳ روپیہ ۵ ر ۴ پائی کا ۳۵۷ء۶۰۹ ۴۷۰۲ء

حل اول ۳۰ء۳۰۳ × ۱۰ ر ۵ پائی = ۳۰ء۳۰۳ × ۱۲۵ پائی = ۳۷۸۷ء۵ پائی = ۱ روپیہ

۱۵ر۶ ۳۵/۴۳ پائی = جواب اول

دوم ۵۷۳۹۳۰۶۴۷۴۰۰ × ۱۳ روپیہ ۵ر۴ پائی = ۵۷۳۹۳۰۶۴۷۴۰۰ ×

۲۵۶۰ پائی = ۱۵ر۱۲۱ پائی = ۱۰ر۱ ۱/۲ پائی = جواب دوم

(۹) افرلنگ ۶ پول ۲ گز ۵ انچ کا ۱۷۶ اور ۳ من ۱۵ سیر کا ۲۲ر

حل اول ۱۷۶ × ۱ افرلنگ ۳۶ پول ۲ گز ۵ انچ = ۱۷۶ × ۱۲۵۱۵ انچ =

۲۲۶۴ انچ = ۱۳ پول ۲ گز ۱ فیٹ ۴ انچ = جواب اول

دوم ۲۲ر × ۳ من ۱۵ سیر = ۲۲ر × ۱۳۵ سیر = ۲۹ر۷۰ = ۲۹ سیر ۱ چھٹانک

اوّلہ = جواب دوم

(۱۰) ایک گز مربع ۳ فیٹ ۲۷ انچ کا ۵۷۷ر۲ اور ۳ میل ۳۳۰ گز کا ۳۲ر۱۵۶

حل اول ۵۷۷ر۲ × ۱ گز مربع ۳ فیٹ ۲۷ انچ = ۵۷۷ر۲ × ۱۸۰۰ انچ مربع

= ۵۷ر۲۷ × ۱۸ انچ مربع = ۹۹۱۵۴ انچ مربع = ۳ فیٹ مربع ۷۶ ۱/۲ انچ مربع = جواب اول

دوم ۳۲ر۱۵۶ × ۳ میل ۳۳۰ گز = ۳۲ر۱۵۶ × ۵۶۱۰ گز = ۱۸۰۳۹۵ر۱۶

پس ۱۸۰۳۹۵ر۱۶ ÷ ۱۷۶۰ = ۱۰۲ میل ۵۷۸ گز ۶ ۷ر۵ انچ = جواب دوم

(۱۱) ۴۰ روپیہ ۴ ۱/۴ پائی کا ۱۴۴ر۲ و ۴ روپیہ ۸ر۴ ۱/۴ پائی کا ۲۵ر۳۳

حل اول ۱۴۴ر۲ × ۴۰ روپیہ ۴ ۱/۲ پائی = ۱۴۴ر۲ × ۳۸ ۷۰۳۰ پاؤ پائیاں =

۱۰۱۳۴۵۸ر۵۰۷ پاؤ پائیاں = ۵۹ روپیہ ۱۱ر۵ ۴ ۸۲ر۱ پائی = جواب اول

دوم ۲۵ر۳۳ × ۴ روپیہ ۸ر۴ ۱/۴ پائی = ۲۵ر۳۳ × ۴ روپیہ ۸ر۴ ۱/۴ پائی

= ۲۵ر۳۳ × ۳۷۴۳ پاؤ پائیاں = ۲۵ر۷۷۴۵۱۱ پاؤ پائیاں = ۱۵۰ روپیہ

۵ر۱۲۵ر۳۱ر۹ پائی = جواب دوم

(۱۲) ۱۱ ۱/۴ پائی کا ۴۰ر۴۴ ۹۵ آنہ + ۵ر کا ۱۷ر + ۱۲۵ر روپیہ

حل اول ۱۲|۹ر / ۱۶|۹ر۵ — ۱۲|۳ر۰۵ / ۱۶|۳ر۹۷۵ / ۵|۱۱۳۷۸۱۸۷۵ر

۵۹۳۷۵ر روپیہ = جواب اول

۰۲۷۳۴۳۷۵ر روپیہ = جواب دوم

(۲) ۵ر کو ۱۳ر۴ پائی کی اعشاریہ اور ۱۷ر۳ پائی کو ۱۰ر کے اعشاریہ میں بناؤ

حل اول ۵ر / ۱۳ر۴ پائی = ۶۰ پائی / ۱۶۰ پائی = ۳/۸ پائی = ۳۷۵ر = جواب اول

دوم ۱۷ر۳ پائی / ۱۰ر = ۲۰۷ پائی / ۱۲۰ = ۶۹/۴۰ = ۶ر۹/۴ = ۱ر۷۲۵ = جواب ۲

(۳) ۱ روپیہ ۶ر۶ پائی سوا روپیہ کیطرف اور ۲ر۷ ½ پائی کو ۱۰ر کیطرف اعشاریہ میں تحویل کرو

حل ۱ روپیہ ۶ر۶ پائی / سوا روپیہ = ۲۷۰ پائی / ۲۴۰ = ۹/۸ = ۱ر۱۲۵ = جواب اول

دوم ۲ر۷ ½ پائی / ۱۰ر = ۳۱ ½ پائی / ۱۲۰ پائی = ۶۳/۲۴۰ پائی = ۲۱/۸۰ = ۲ر۱/۸ = ۲۶۲۵ر = جواب ۲

(۴) ۳ر۳ ۳/۴ پائی کو ایک روپیہ ۱ر۶ پائی کے اعشاریہ اور ۴ روپیہ ۲ پائی کو ۲ر۴ پائی کیطرف اعشاریہ میں تحویل کرو

حل ۳ر۳ ۳/۴ پائی / ۱ روپیہ ۱ر۶ پائی = ۱۵۹/۱۲۷۲ پاو پائیان = ۱/۸ = ۱۲۵ر = جواب اول

دوم ۴ روپیہ ۲ پائی / ۲ر۴ پائی = ۷۷۰/۲۸ پائی = ۵۵/۲ = ۲۷ر۵ = جواب دوم

(۵) ۶ر۶ ۳/۴ پائی کو ۲۱ر کے اعشاریہ اور ۷ر۱۰ ½ پائی کو ۲ ½ روپیہ کی اعشاریہ بتاؤ

حل اول ۶ر۶ ۳/۴ / ۲۱ر = ۳۱۵/۱۰۰۸ پاو پائیان = ۵/(۸×۲) = ۳۱۲۵ر = جواب اول

دوم ۷ر۱۰ ½ پائی / ۲ ½ روپیہ = ۹۴ ½ پائی / ۴۸۰ پائی = ۱۸۹ پائی / ۹۶۰ = ۶۳/۳۲۰ = ۶ر۳/(۴×۸) =

۱۹۶۸۷۵ر = جواب

(۶) ۹ سیر ۲ چھٹانک ۱۶ سیر کی کونسی اعشاریہ ہے اور ۳ فرلنگ ۳۳ گز کونسی میل کے اعشاریہ ہیں حل ۹ سیر ۲ چھٹانک / ۱۶ سیر = ۱۴۶ چھٹانک / ۲۵۶ چھٹانک = ۷۳/۱۲۸ = ۷۳/(۲×۸×۸) =

۰۳۱۲۵ء۷ء۵ء = اول جواب

دوم $\frac{\text{۳ فرلنگ ۳۳ گز}}{\text{۱ میل}} = \frac{\text{۶۹۳ گز}}{\text{۱۷۶۰ گز}} = \frac{۶۳}{۱۶۰} = \frac{۷۸ء۳}{۲ \times ۸} = ۳۹۳۷۵ء$ = جواب دوم

(۷) ۲ میل ۱۱۰۰ گز ۳ میل کی کونسی اعشاریہ اور ۲ گھنٹہ ۵۵ منٹ ۲۱ سکنڈ ایک دن کی کونسی اعشاریہ ہی بتاؤ۔

حل اول $\frac{\text{۲ میل ۱۱۰۰ گز}}{\text{۳ میل}} = \frac{۴۶۲۰}{۵۲۸۰}$ گز $= \frac{۷}{۸} = ۸۷۵ء$ = جواب اول

$\frac{\text{۲ گھنٹہ ۵۵ منٹ ۲۱ سکنڈ}}{\text{۲۴ گھنٹہ}} = \frac{۱۰۵۲۱}{۸۶۴۰۰}$ سکنڈ $= \frac{۱۷۲۳}{۳۲۰۰} = \frac{۱۷۲۳ء}{۸ \times ۴} = ۵۳۸۴۳۷ء۵$

(۸) ۷ چھٹانک ۱ سیر کو من کی اعشاریہ میں اور ۱۸ ۱/۴ دن کو برس کی اعشاریہ بتاؤ

اول
۱۰ × ۴ = ۴۰
۱۶ | ۷ء
۱۰ | ۴۳۷۵ء۱
۴ | ۱۴۳۷۵ء
۰۳۵۹۳۷۵ء = جواب اول

دوم
۵ × ۷۳ = ۳۶۵
۴ | ۱ء
۷۳ | ۱۸ء۲۵
۵ | ۲۵ء
۰۵ء = جواب دوم

(۹) ۱۵ ر ۶ ۳/۴ پائی کو اعشاریہ ۴ روپیہ کے اور ۴ چھٹانک ۳ سیر کو ۲ ۱/۲ من کے اعشاریہ میں بتاؤ

۴ | ۳ء
۱۲ | ۶ء۷۵
۱۶ | ۱۵ء۵۶۲۵
۴ | ۹۷۲۶۵۶۲۵ء
۲۴۳۱۶۴۰۶۲۵ء = جواب اول

۱۰ × ۴ = ۴۰
۱۶ | ۴ء
۴ | ۳ء۲۵
۱۰ | ۸ء۱۲۵
۰۸۱۲۵ء
۵ | ۱۶۲۵۰ء۲
۰۳۲۵ء جواب دوم

(۱۰) ۳ ۳/۴ اشرفی کو جو ۲۱ روپیہ کی ہی اوسکو ۱۰۰ اشرفی کی جو ۲۰ روپیہ کی ہی اعشاریہ بتاؤ اور ۴ ۱/۲ ادہی کو ۱۲ سیر کی اعشاریہ میں بتاؤ

حل اول $\frac{\text{۳ ۳/۴ اشرفی}}{\text{۱۰۰ اشرفی}} = \frac{\text{۱۵ اشرفی × ۲۱ روپیہ}}{\text{۴۰۰ اشرفی × ۲۰ روپیہ}} = \frac{۳۱۵}{۸۰۰۰} = \frac{۳۱۵ء}{۸} = ۰۳۹۳۷۵ء$ جواب اول

دوم $\frac{\text{۴ ۱/۲ ادہی}}{\text{۹۶ ادہی}} = \frac{۹}{۱۹۲} = \frac{۳}{۸ \times ۸} = ۰۴۶۸۷۵ء$ = جواب دوم

(۱۱) ۱۳ ر ۴ پائی کو ۵ ر کے اعشاریہ اور ۲ من ۴ ۱/۲ سیر کو ۱ من ۱۱ ۱/۴ سیر کی اعشاریہ بتاؤ

حل اول $\frac{\text{۱۳ ر ۴ پائی}}{\text{۵ ر}} = \frac{۱۶۰}{۶۰}$ پائی $= ۶ء۲$ = جواب اول

$\frac{\text{۲ من ۴ ۱/۴ سیر}}{\text{ا من ۱۱ ۱/۴ سیر}}$ = $\frac{\text{۱۳۵۲ چھٹانک}}{\text{۸۲۰ چھٹانک}}$ = $\frac{\text{۱۳۵٫۲}}{\text{۸۲}}$ = $\frac{\text{۱۳۵٫۲}}{\text{۲×۴۱}}$ = ۱٫۶۴۸۷۸۰۴۸ جواب دوم

(۱۲) ۳ ۱/۲ انچ کو ۱/۴ میل کی اعشاریہ ۲۲۰۹۵ ۰۰۰۰۔ اور ۱۲۲ اشرفی کو جو ۱۲ روپیہ کے ہین ۱۲۵ اشرفیونکی طرف جو ۲۰ روپیہ کے ہین اعشاریہ مین بتاؤ

حل $\frac{\text{۳ ۱/۲ انچ}}{\text{۱/۴ میل}}$ = $\frac{\text{۳ ۱/۲ انچ}}{\text{۱۵۸۴۰}}$ = $\frac{\text{۷}}{\text{۳۱۶۸۰}}$ = $\frac{\text{۷}}{\text{۴×۸×۹×۱۱}}$ = ۰۰۰۲۲۰۹۵ ۰۰۰۰۔ = جواب اول

دوم $\frac{\text{۱۲۲ اشرفی فی ۱۲ روپیہ}}{\text{۱۲۵ اشرفی فی ۲۰}}$ = $\frac{\text{۴۶۲}}{\text{۵۰۰}}$ = $\frac{\text{۴٫۶۲}}{\text{۵}}$ = ۰٫۹۲۴ = جواب دوم

(۱۳) ۲ روڈ ۴ پول کو ۱ روڈ ۵ پول کی اعشاریہ مین اور ۳ روپیہ ۳ ر ۶ ۳/۴ پائی کو ۳ روپیہ ۱۲ ر کے اعشاریہ مین بتاؤ

حل اول $\frac{\text{۲ روڈ ۴ پول}}{\text{۱ روڈ ۵ پول}}$ = $\frac{\text{۸۴ پول}}{\text{۴۵ پول}}$ = $\frac{\text{۸۴}}{\text{۹×۵}}$ = ۱٫۸۶ = جواب اول

دوم $\frac{\text{۳ روپیہ ۳ ر ۶ ۳/۴ پائی}}{\text{۳ روپیہ ۱۲ ر}}$ = $\frac{\text{۲۴۷۵}}{\text{۲۸۸۰}}$ پاؤ پائیان = $\frac{\text{۵۵}}{\text{۸×۸}}$ = ۰٫۸۵۹۳۷۵ = جواب دوم

(۱۴) ۸ فیٹ مربع ۲۰ انچ کو ۱۲ انچ مربع کے اعشاریہ اور ۷ ر ۶ ۱/۲ پائی کو ۲۰ ر کے اعشاریہ مین بتاؤ

حل $\frac{\text{۸ فیٹ ۲۰ انچ}}{\text{۱۲ انچ}}$ = $\frac{\text{۱۱۷۲ انچ مربع}}{\text{۱۲۰ انچ مربع}}$ = $\frac{\text{۲۹۳}}{\text{۳}}$ = ۹۷٫۶ = جواب اول

$\frac{\text{۷ ر ۶ ۱/۲ پائی}}{\text{۲۰ ر}}$ = $\frac{\text{۳۶۲}}{\text{۹۶۰}}$ پاؤ پائیان = $\frac{\text{۱۸۱}}{\text{۱۲×۴}}$ = ۰٫۳۷۷۰۸۳ = جواب دوم

(۱۵) ۲ ہفتہ ۶ ۱/۴ دن کو ۴ دن ۳ گھنٹہ کے اعشاریہ اور ۸ روپیہ ۴ ر ۶ ۳/۴ پائی کو ۱ روپیہ ۱۵ ۱/۲ آنہ کے اعشاریہ بتاؤ

حل $\frac{\text{۲ ہفتہ ۶ ۱/۴ دن}}{\text{۴ دن ۳ گھنٹہ}}$ = $\frac{\text{۴۸۶ گھنٹہ}}{\text{۹۹ گھنٹہ}}$ = $\frac{\text{۵۴}}{\text{۱۱}}$ = ۴٫۹۰ جواب اول

دوم $\frac{\text{۸ روپیہ ۴ ر ۶ ۳/۴ پائی}}{\text{۱ روپیہ ۱۵ ۱/۲ ر}}$ = $\frac{\text{۶۳۶۳}}{\text{۱۵۱۲}}$ پاؤ پائیان = $\frac{\text{۱۰۱}}{\text{۲۴}}$ = ۴٫۲۰۸۳ جواب دوم

(۱۶) ۳ گھنٹہ ۳ منٹ ۲ ۱/۴ سکنڈ کو ایک دن کے اعشاریہ اور ۳۰ روپیہ ۱۲ ر ۶ ۱/۴ پائی کو ۵ روپیہ کے اعشاریہ بتاؤ

حل اول

۶۰)۳۵٫۰۳۷۵(۲ر۲۵
۶)۳٫۵۰۵۰۶۲۵
۴)۵۰۸۴۳۷۵ر
۲۴ = ۴ × ۶
۱۲۷۱۰۹۳۷۵ر = جواب اول

دوم

۱۲)۶ر۲۵(۱ر۱۴
۱۶)۱۲ر۵۲۰۸۳
۵)۳۰ر۷۸۲۵۵۲۰۸۳
۰۶ر۱۵۶۵۱۰۴۱۶ = جواب دوم

کسور اعشاریہ کے متفرق سوالات نمبری (۴۸)

(۱) وہ کونسی کسر عام ہے جو ۱۴ر۱۴۴ اور ۱۴ر۱ کی حاصل جمع اور حاصل تفریق کی خارج قسمت کے برابر ہے

حل $\frac{۱۴۴ر۱۴+۱ر۱۴}{۱۴۴ر۱۴-۱ر۱۴} = \frac{۱۵٫۸۴}{۱۲٫۹۶} = \frac{۱۵۸۴}{۱۲۹۶} = \frac{۱۱\times۹\times۱۶}{۹\times۹\times۱۶} = \frac{۱۱}{۹} = ۱\frac{۲}{۹}$ = جواب

(۲) $۴\frac{۱}{۲}$ ر کے وغیرہ ۳۳۳ ۰ر کو اگر ۵ر میں ضرب دیں تو کیا حاصل ہوگا

۰٫۰۴ × ۵ر × ۳ پائی = $\frac{۴}{۹} \times \frac{۱}{۲} \times \frac{۳}{۱} = \frac{۲}{۳}$ پائی = جواب

(۳) محیط دائرہ = ۱۴۱۶ر۳ دفعہ قطر کے تو نصف قطر زمین کا جسکا محیط ۲۴۸۵۷ میل ہے کیا ہوگا حل ۲۴۸۵۷ ÷ ۱۴۱۶ر۳ = ۷۹۱۲ میل یہہ تقریباً قطر زمین ہوگا اور اسکو ۲ پر تقسیم کریں تو نصف قطر = ۳۹۵۶ میل = جواب

(۴) صحیح مقدار سال کی ۳۶۵٫۲۴۲۲۶۴ دن ہے اگر بجاے اس مقدار کے سال $۳۶۵\frac{۱}{۴}$ کا مانا جاوے تو چار صدی میں کسقدر وقت کی غلطی پڑیگی

حل ۳۶۵٫۲۵ − ۳۶۵٫۲۴۲۲۶۴ = ۰٫۰۰۷۷۳۶ دن یہہ فرق سالانہ ہوا

پس ۰۰۷۷۳۶ر × ۴۰۰ = ۳٫۰۹۴۴ دن = جواب

(۵) $\frac{۷}{۲۵۶}$ و $\frac{۲۵۶}{۷}$ کے تحویل کسور اعشاریہ کی طرف کرو و ۰۵ر۳ و ۰۷ر۳ کے کسور عام کی طرف اور ۲۱۳۵ر کو ۰۲۱ر اور ۲ر۱ میں ضرب دو

اول $\frac{۷}{۲۵۶} = \frac{۷}{۴\times۴\times۴\times۴}$ = ۰۲۷۳۴۳۷۵ر = جواب اول

دوم ۲۵۶ ÷ ۷ = ۳۶٫۵۷۱۴۲۸ = جواب دوم سوم ۰۵ر۳ = $۳\frac{۵}{۱۰۰} = ۳\frac{۱}{۲۰}$ = جواب سوم

چہارم ۰۷ر۳ = $۳\frac{۷-۰}{۹۰} = \frac{۳۴}{۴۵}$ = جواب چہارم پنجم ۲۱۳۵ر × ۰۲۱ر = ۰۰۴۴۸۳۵ر = جواب پنجم

ششم ۲۳۵ء۲x۱ء۱ = ۲۸۲ء جواب ششم

(۶) ۷ر۶ پائی کو ایک روپیہ کی کسور اعشاریہ و ۳۲۸۱۲۵ء۳ روپیہ کے قیمت اور ۳۹۰۶۲۵ء۰ روپیہ ایک چھٹانک کی قیمت ہی تو ۰۶۲۵ء سیر کی کیا قیمت ہوگی

حل ۷ر۶ پائی = $\frac{۷۵}{۱۶}$ روپیہ = ۴۶۸۷۵ء = جواب اول

۳۲۸۱۲۵ء۳ روپیہ = ۳ روپیہ و ۲۵ء۵ ر = ۳ روپیہ ۵ر ۳ پائی = جواب دوم

سوم ایک چھٹانک = ۰۶۲۵ء سیر و ۳۹۰۶۲۵ء۰ روپیہ = ۶۲۵ء آنہ = ۵ء۷ پائی = ۷$\frac{۱}{۲}$ پائی = جواب سوم

(۷) ۷۵ء روپیہ + ۳۱۲۵ء آنہ + ۲۱ر کا ۶ء کی قیمت بتلاؤ کیا ہے

حل ۷۵ء روپیہ + ۳۱۲۵ء آنہ + ۲۱ر کا ۶ء = ۱۲ر + ۳$\frac{۳}{۴}$ پائی + ۶ء۴ آنہ = ۱۲ر + ۳$\frac{۳}{۴}$ پائی + ۴ر ۸ پائی = ایک روپیہ ۱۱ $\frac{۳}{۴}$ پائی = جواب

(۸) تحویل کرو $\frac{۳}{۲۲}$ و ۴$\frac{۳}{۱۴}$ کی کسور اعشاریہ کی طرف اور ۰۰۱۲۲ء کے کسور عام کیطرف اور ۱۸۰۷۳ء کو تقسیم کرو ۳۴۱ء روپیہ اور ۵۳۰۰ء پر

حل اول $\frac{۳}{۲۲}$ = $\frac{۱۵}{۱۱}$ = ۱۳۶۳ء۰ = جواب

دوم ۴$\frac{۳}{۱۴}$ = ۴ $\frac{۱۵}{۷}$ = ۲۱۴۲۸۵۷ء۴ = جواب دوم

سوم ۰۰۱۲۲ء = $\frac{۶۱}{۴۹۵۰}$ = $\frac{۱۲۲}{۹۹۰۰}$ = $\frac{۱۲۳-۱}{۹۹۰۰}$ = جواب سوم

چہارم ۱۸۰۷۳ء ÷ ۳۴۱ء = ۵۳ء = جواب چہارم

پنجم ۱۸۰۷۳ء ÷ ۵۳۰۰ء = ۰۰۳۴۱ء = جواب پنجم

(۹) دریافت کرو قیمت ۴۵۳۱۲۵ء روپیہ + ۳۷۵ء۱۴۸۴ آنہ + ۱۸۷۵ء پائی کے

حل ۴۵۲۱۲۵ء روپیہ + ۱۴۸۴۳۷۵ء آنہ + ۱۸۷۵ء پائی = ۷ر ۳ پائی + ۱ر ۱$\frac{۳}{۴}$ پائی ۰۳۱۲۵ء + $\frac{۱}{۴}$ پائی ۸۷۵ء۴ پائی = ۸ر ۵$\frac{۱}{۲}$ پائی = جواب

(۱۰) ۲۰ ر کے ۳٫۷۵ کو ۲۱ ر کی اعشاریہ بتاؤ اور ۱٫۱۲۵ کا ۳٫۹۶۷۵ روپیہ کو ۱۰٫۰۵ آنہ
کے اعشاریہ بتاؤ

حل اول ۳٫۷۵ × ۲۰/۲۱ = (۳٫۷۵ × ۲۰)/(۷ × ۳) = ۳٫۵۷۱۴۲۸ = جواب اول

دوم (۱٫۱۲۵ × ۳٫۹۶۷۵ روپیہ)/(۱۰٫۰۵ آنہ) = (۷۳٫۵ آنہ)/(۱۰٫۰۵ ر) = (۴٫۹ × ۱۵)/(٫۶۷ × ۱۵) = ۷ ر = جواب ۲

(۱۱) بتاؤ قیمت ٫۳۰۰۶۹۴ دن کی اور ۲ ایکڑ کے ٫۹۱۷۸۹۶۶ کی

حل اول ٫۳۰۰۶۹۴ دن × ۲۴ × ۶۰ = ۷ گھنٹہ ۱۳ منٹ = جواب اول

دوم ۲ × ٫۹۱۷۸۹۶۶ ایکڑ = ۱٫۸۳۵۷۹۳۲ ایکڑ = ۱ ایکڑ اور ۶/۱۱ ٫۸۳۵۷۹۵ ایکڑ

× ۴ × ۴۰ × ۳۰ ۱/۴ = ۱ ایکڑ ۳ روڈ اور ۱۳ پول ۲۲ گز ؛ جواب دوم = ایک ایکڑ ۳ روڈ ۱۳ پول ۲۲ گز

(۱۲) ۳ ۲/۵ + ۴ ۱/۸ + ۱ ۱۱/۴۰ + ۳ ۱۳/۶۲۵ کی قیمت کسور عام و اعشاریہ مین دریافت کرو
اور ثابت کرو کہ نتیجہ دونون صورتون مین ایک ہی ہوگا

حل اول ۳ ۲/۵ + ۴ ۱/۸ + ۱ ۱۱/۴۰ + ۳ ۱۳/۶۲۵ = ۳ ۱۶/۴۰ + ۴ ۵/۴۰ + ۱ ۱۱/۴۰ + ۳ ۱۳/۶۲۵ =

۸ ۳۲/۴۰ + ۱۳/۶۲۵ = ۸ ۴/۵ + ۳ ۱۳/۶۲۵ = ۸ ۵۰۰/۶۲۵ + ۳ ۱۳/۶۲۵ = ۱۱ ۵۱۳/۶۲۵ = جواب اول

دوم ۳ ۲/۵ + ۴ ۱/۸ + ۱ ۱۱/۴۰ + ۳ ۱۳/۶۲۵ = ۳٫۴ + ۴٫۱۲۵ + ۱٫۲۷۵ + ۳ ۲٫۶/۱۲۵ =

۸٫۸ + ۳ ٫۵۲/۲۵ = ۸٫۸ + ۳ ٫۱۰۴/۵ = ۸٫۸ + ۳٫۰۲۰۸ = ۱۱٫۸۲۰۸ = جواب دوم

(۱۳) دریافت کرو قیمت ۲۱ ر کی ۱٫۸۷۵ + ۵ ر کے ۱٫۸۷۵ + ۲۰ ر کی ۱٫۸۷۵ کا

۳٫۶۲۵

حل ۲۱ ر کا ۱٫۸۷۵ + ۵ کا ۱٫۸۷۵ + ۲۰ ر کا ۱٫۸۷۵ کا ۳٫۶۲۵ = (۲۱ × ۱٫۸۷۵) آنہ

+ (۵ × ۱٫۸۷۵) آنہ + (۱٫۸۷۵ × ۳٫۶۲۵ × ۲۰) آنہ = ۳۹٫۳۷۵ آنہ + ۹٫۳۷۵

+ ۱۳۵٫۹۳۷۵ آنہ = ۱۸۴٫۶۸۷۵ آنہ = ۱۱ روپیہ ۸ ر ۸ ۱/۴ پائی جواب

(۱۴) حاصل تفریق ۱۰ ۱/۲ آنہ کا ۵ ۱/۲ اور ۲ آنہ کا ۳٫۱۲۵ بتلاؤ اور حاصل تفریق کو

۰۲ر سے کے اعشاریہ بتاؤ

حل اول ۱۲۵ر۳ × ۲۰ء — ۵ ½ کا ۱۰ ½ آنہ = ۳روپیہ ۱۴ر۶ پائی — ۳روپیہ ۹ر۹ پائی = ۴ر۹ پائی = جواب اول اور ۴ر۹ پائی / ۴ر۶ پائی = ۵۷/۳۸ = ۱ء۵ = جواب دوم

(۱۵) ار ۷ ¼ پائی کو ۵ء۸۲۵۷ مین ضرب دو اور ۲۱۰ روپیہ ۵ر۴ ۲/۲۵ پائی کو ۱ء۲۳۲ پر تقسیم کرو

حل اول ار ۷ ¼ پائی × ۵ء۸۲۵۷ = ۷۷ پاؤ پائیاں × ۵ء۸۲۵۷ / ۱۲ × ۴ × ۱۶ = ۹ ۷ ۵ روپیہ ۱۲ر ۱ ۱/۴ پائی = جواب اول

دویم

۲۱۰ روپیہ ۵ر۴ ۲/۲۵ پائی ÷ ۱ء۲۳۲ = ۳۸۴۰۸ء۴۰ پائی ÷ (۱۲ × ۱۱) =

۴۰۸۰۳۸۴۰ پائی ÷ (۱۲ × ۱۱) = ۴ ۹ ۵ ۰ ۳ پائی پس ۳۰۵۹۴ ÷ (۱۲ × ۱۶)

= ۱۵۹ روپیہ ۵ر۶ پائی = جواب ۲

(۱۶) ایک چھٹانک شکر کی قیمت ۰ء۴۵۸۳ آنہ ہی تو ۰ء۸۷۵ من کی کیا قیمت ہوگی

حل اول ۰ء۸۷۵ من = ۳۵ سیر = ۵۶ چھٹانک پس ۰ء۴۵۸۳ × ۵۶ × ۸ =

۲۵ء۶۶ آنہ = ار روپیہ ۹ر۸ پائی جواب

(۱۷) دریافت کرو حاصل تفریق ۱ء۴ کا ۳ء۴ کا ۱۲۵ء۱ روپیہ اور ۱/۵ کا ۳ء۶ کا ۱۱۲۵ء۹ روپیہ

حل (۱ء۴ × ۳ء۴ × ۱ء۱۲۵) روپیہ (۳ء۶/۵ × ۱۱۲۵ء۹ روپیہ) = ۱۲ء۶ روپیہ — ۶۸۲۵ء۶ روپیہ = ۵۶۲۵ء روپیہ = ۹ر جواب

(۱۸) تحویل کرو ۱۷/۲۵۶ اور ۱/۱۰۱ کو کسور عشاریہ کی طرف اور ۰ء۶۷۵ کو اور ۰ء۶۷۵ کو کسور عام کی طرف اور ۵ روپیہ سے ۳۱۲۵ء۷ کی قیمت بتلاؤ حل اول

۱۷/۲۵۶ = ۱۷/۴ × ۸ × ۸ = ۰ء۰۶۶۴۰۶۲۵ = جواب اول دوم ۱/۱۰۱ = ۰ء۰۰۹۹ =

جواب ۲ سوم ۰ء۶۷۵ = ۶۷۵/۱۰۰۰ = ۱۳۵/۲۰۰ = ۲۷/۴۰ = جواب ۳ چہارم

(۳۵) اگر ایک ماشہ کی قیمت ۰۹۹ . ۰ روپیہ ہو تو ۴۰۶۸۳ تولہ کی کیا قیمت ہوگی

حل ۰۹۹ . ۰ × ۴ = ۱۲ × ۱ × ۶۸۳ × ۴ = $\frac{99}{9999}$ روپیہ × $\frac{61}{9}$ × ۱ × $\frac{12}{1}$ = ۴ $\frac{1}{101}$

$\frac{41}{90}$ × $\frac{12}{1}$ روپیہ = $\frac{405}{101}$ × $\frac{101}{90}$ × $\frac{12}{1}$ = $\frac{405}{5}$ = ۸۱ روپیہ

(۳۶) تحویل کرو ایک روپیہ کا ۷۵ ، + ۵ ، ۳ پائی کا ۶ ، + ۵ ، کا ۷۵ ، ۳ کو ایک روپیہ کی طرف

حل $\frac{(۵ ، ۷۵ \times ۱) روپیہ + (۶ ، \times ۳۵ \text{ پائی}) + (۷۵ ، ۳ \times ۵)}{}$ =

$\frac{(۷۵ ، \times ۱۶ \text{ ر}) + (۶ ، \times ۵ \frac{1}{12} \text{ ر}) + (۷۵ ، ۳ \times ۵ \text{ آنہ})}{16}$ = $\frac{۱۲ + ۳۵ ، ۱ \text{ آنہ} + ۷۵ ، ۱۸ \text{ آنہ}}{16}$

= $\frac{۲۵ ، ۳۴}{۴ \times ۴}$ = ۶۲۵ . ۲ ، ۱ = جواب

(۳۷) بتاؤ کس کسر اعشاریہ میں ۷۵ ، کو ضرب دیں کہ حاصل جمع $\frac{1}{4}$ و $\frac{16}{25}$ و $\frac{43}{50}$ و $\frac{3}{2}$ کا حاصل ہو

حل $\frac{1}{4}$ + $\frac{16}{25}$ + $\frac{43}{50}$ + $\frac{7}{2}$ = $\frac{25}{100}$ + $\frac{64}{100}$ + $\frac{86}{100}$ + $\frac{350}{100}$ = $\frac{525}{100}$ =

۲۵ ، ۵ پس ۲۵ ، ۵ ÷ ۷۵ ، ۱ = ۳ ، = جواب

(۳۸) ضرب دو ۲۸۵ ، کو ۰۴ ، ۰ میں اور ۹۶۱ ، ۲ کو تقسیم کرو ۰۰۷ ، سے اور دریافت کرو قیمت ۵ ، ۲ پائی کا ۸۱۲۵ ، ۲ کی

حل اول ۲۸۵ ، × ۰۴ ، ۰ = ۴۵۷ ، ۱ = جواب اول

دوم ۹۶۱ ، ۲ ÷ ۰۰۷ ، = ۴۲۳ = جواب دوم

سوم ۸۱۲۵ ، ۲ × $\frac{1}{12}$ روپیہ = ۹۲۴۰۴۱۶ ، روپیہ = ۴ ، ۱ ر ۹ پائی = جواب سوم

(۳۹) تحویل کرو $\frac{۷۵ ، ۲۳}{۱۶ ، ۲۳}$ کا $\frac{۸ ، ۴}{۶۲۵ ، ۰}$ ÷ $\frac{۶ ، ۸}{۷}$ کا $\frac{۴}{۶۲۵ ، ۵}$ ایک مقدار مفرد کی طرف

حل $(\frac{۴ ، ۴}{۶۲۵ ، ۰} \times \frac{۷۵ ، ۲۳}{۱۶ ، ۲۳}) \div (\frac{۶ ، ۸}{۷} \times \frac{۴}{۶۲۵ ، ۵}) = (\frac{۲۵ ، ۱۴}{۱۹} \times \frac{۴۰}{۶۲۵ ، ۵}) \div$

$(\frac{32}{45} \times \frac{80}{63}) = \frac{1425}{1900} \times \frac{320}{450} \times \frac{63}{80} \times \frac{45}{32} = \frac{۲۷ \times ۳۵ \times ۱۳۶۸۰۰۰}{۱۶ \times ۱۳۶۸۰۰۰}$

$\frac{945}{16}$ = ۶۲۵ . ۵۹ = جواب

(۴۰) ضرب دو ۲ روپیہ ۱۳ ر ۲ ، ۶ پائی کو ۳۳۴۴ ، ۳ میں اور تقسیم کرو ۵۳ ، ۹۷ روپیہ ۱۱ ر ۹ پائی کو ۲۳۴۵ ، ۲ پر

= ۴۰ روپیہ ۹ ر ۷ $\frac{۵}{۹}$ پائی − ۵ روپیہ ۱۱ ر = ۳۴ روپیہ ۱۱ ر ۷ $\frac{۵}{۹}$ پائی = جواب

(۴۸) پانچ مرتبہ کی کسور اعشاریہ کیطرف تحویل کرو ۱۶ [$\frac{۱}{۵} - \frac{۱}{۳(۵)^۳} + \frac{۱}{۵(۵)^۵} + \frac{۱}{۷(۵)^۷} +$ وغیرہ] $- \frac{۴}{۲۳۹}$

حل ۱۶ [$\frac{۱}{۵} - \frac{۱}{۳(۵)^۳} + \frac{۱}{۵(۵)^۵} + \frac{۱}{۷(۵)^۷} +$ وغیرہ] $- \frac{۴}{۲۳۹}$ = رقومات مفصلۂ ذیل کے

اول $\frac{۱}{۵} = \frac{۲}{۱۰} =$ ۲ء

سویم $\frac{۱}{۵(۵)^۵} = \frac{۱}{۵(۵)^۵} = \frac{(۲)^۵}{۵(۱۰)^۵} = \frac{۳۲}{۵(۱۰)^۵} = \frac{۶۴}{(۱۰)^۶}$ = حاصل جمع مقادیر مثبتہ کا $\frac{۰۰۰۰۶۴ء}{۲۰۰۰۶۴ء}$

دویم $\frac{۱}{۳(۵)^۳} = \frac{(۲)^۳}{۳(۱۰)^۳} = \frac{۸}{۳(۱۰)^۳} = \frac{۰۰۸ء}{۳} =$ ۰۰۲۶۶۷ء

چہارم $\frac{۱}{۷(۵)^۷} = \frac{(۲)^۷}{۷(۱۰)^۷} = \frac{۱۲۸}{۷(۱۰)^۷} = \frac{۰۰۰۰۱۲۸ء}{۷} =$ حاصل جمع مقادیر منفیہ $\frac{۰۰۰۰۰۲ء}{۰۰۲۶۶۹ء}$

پس ۱۶ [۲۰۰۰۶۴ء − ۰۰۲۶۶۹ء] $- \frac{۴}{۲۳۹}$ = (۱۹۷۳۹۵ء × ۱۶) − ۰۱۶۷۳ء =

۳۲ ۱۵۸ء ۳ − ۰۱۶۷۳ء = ۳ء ۱۴۱۵۹ = جواب

(۴۹) دریافت کرو حاصل جمع ۲۰ ر کا ۱۵ء ۱ + ۲۱ ر کا ۰۶۲۵ء ۲ + ۳۲ ر کا ۰۰۷۸۱۲۵ء

اور حاصل جمع کو اٹھنی اعشاریہ کیطرف تحویل کرو

حل اول ۲۰ کا ۱۵ء ۱ + ۲۱ کا ۰۶۲۵ء ۲ + ۳۲ ر کا ۰۰۷۸۱۲۵ء = ایک روپیہ ۳ ر + ۲ روپیہ ۱ ر ۳ $\frac{۳}{۴}$ پائی

+ ۳ پائی = ۳ روپیہ ۴ ر ۶ $\frac{۳}{۴}$ پائی = جواب اول

دوم ۳ روپیہ ۴ ر ۶ $\frac{۳}{۴}$ پائی = ۳ء ۳۲۸۱۲۵ = ۶۵۶۲۵ء ۶ اٹھنی = جواب دوم

(۵۰) کسور اعشاریہ کی تحویل کرو ۵ مرتبہ تک ۱ + $\frac{۱}{۱}$ + $\frac{۱}{۲×۱}$ + $\frac{۱}{۳×۲×۱}$ + $\frac{۱}{۴×۳×۲×۱}$ وغیرہ

حل ۱ + $\frac{۱}{۱}$ + $\frac{۱}{۲×۱}$ + $\frac{۱}{۳×۲×۱}$ + $\frac{۱}{۴×۳×۲×۱}$ + وغیرہ = رقوم ذیل کی

اول = ١ .... =١٫٠٠٠٠٠٠٠٠

دوم ١/١ .... =١٫٠٠٠٠٠٠٠٠

سوم ١/(٢×١) = ١/٢ .... رقم بالا کی = ٫٥٠٠٠٠٠٠٠

چہارم ١/(٣×٢×١) = ١/٣ .... رقم بالا کی = ٫١٦٦٦٦٦٦٦٦

پنجم ١/(٤×٣×٢×١) = ١/٤ .... رقم بالا کی = ٫٠٤١٦٦٦٦٦٦

ششم ١/(٥×٤×٣×٢×١) = ١/٥ .... رقم بالا کی = ٫٠٠٨٣٣٣٣٣٣

ہفتم ١/(٦×٥×٤×٣×٢×١) = ١/٦ .... رقم بالا کی = ٫٠٠١٣٨٨٨٨

ہشتم ١/(٧×٦×٥×٤×٣×٢×١) = ١/٧ .... رقم بالا کی = ٫٠٠٠١٩٨٤١

نہم ١/(٨×٧×٦×٥×٤×٣×٢×١) = ١/٨ .... رقم بالا کی = ٫٠٠٠٠٢٤٨٠

دہم ١/(٩×٨×٧×٦×٥×٤×٣×٢×١) = ١/٩ .... رقم بالا کی = ٫٠٠٠٠٠٢٧

یازدہم ١/(١٠×٩×٨×٧×٦×٥×٤×٣×٢×١) = ١/١٠ .... رقم بالا کی = ٫٠٠٠٠٠٠٢٧

دوازدہم ١/(١١×١٠×٩×٨×٧×٦×٥×٤×٣×٢×١) = ١/١١ .... رقم بالا کی = ٫٠٠٠٠٠٠٠٣

حاصل جمع = = ٢٫٧١٨٢٨١٩١ = جواب

سوالات نمبری ۹۴ در وغیرہ کے

جو حساب و کتاب تجارت مین روزمرہ کی کام آتی ہین لکھی جاتی ہین

(۱) جنس ۲۹ در ۶ روپیہ ۸ ر

۸ ر | ½ | ۲۹ × ۶ = ۱۷۴ روپیہ

۱۴ روپیہ ۸ ر

حاصل جمع = ۱۸۸ روپیہ ۸ ر = جواب

(۲) جنس ۴۳ در ۴ روپیہ ۵ آنہ ۴ پائی

۵ ر ۴ پائی | ⅓ | ۴۳ × ۴ = ۱۷۲ روپیہ

۱۴ روپیہ ۵ ر ۴ پائی

حاصل جمع = ۱۸۶ روپیہ ۵ ر ۴ پائے

(۳) جنس ۵۷ در ۹ روپیہ ۴ ر

۴ ر | ¼ | ۵۷ × ۹ = ۵۱۳ روپیہ

۱۴ روپیہ ۴ ر

حاصل جمع = ۵۲۷ روپیہ ۴ ر = جواب

(۴) جنس ۶۲ در ۷ روپیہ ۴ ر

۴ ر | ¼ | ۶۲ × ۷ = ۴۳۴ روپیہ

۱۵ روپیہ ۸ ر

حاصل جمع = ۴۴۹ روپیہ ۸ ر = جواب

(۵) جنس ۷۱ در ۸ روپیہ ۲ ر ۸ پائی

۲ ر ۸ پائی | ⅙ | ۷۱ × ۸ = ۵۶۸ روپیہ

۱۱ روپیہ ۱۳ ر ۴ پائی

حاصل جمع = ۵۷۹ روپیہ ۱۳ ر ۴ پائی = جواب

(۶) جنس ۸۷ در ۱ روپیہ ۲ ر

۲ ر | ⅛ | ۸۷ × ۱ = ۸۷ روپیہ

۱۰ روپیہ ۱۴ ر

حاصل جمع = ۹۷ روپیہ ۱۴ ر = جواب

(۷) جنس ۸۹ در ۱۱ روپیہ ۱ ر ۴ پائی

۱ ر ۴ پائی | ۱/۱۲ | ۸۹ × ۱۱ = ۹۷۹ روپیہ

۷ روپیہ ۶ ر ۸ پائی

حاصل جمع = ۹۸۶ روپیہ ۶ ر ۸ پائی = جواب

(۸) جنس ۹۵ در ۱۲ روپیہ ۹ ر

۸ ر | ½ | ۹۵ × ۱۲ = ۱۱۴۰ روپیہ

۱ ر | ⅛ | ۴۷ روپیہ ۸ ر

۵ روپیہ ۱۵ ر

حاصل جمع = ۱۱۹۳ روپیہ ۷ ر = جواب

(۹) جنس ۴۷ در ۱ روپیہ ۱۰ ر ۸ پائی

۸ ر | ½ | ۴۷ × ۱ = ۴۷ روپیہ

۲ ر ۸ پائی | ⅓ | ۲۳ روپیہ ۸ ر

۷ روپیہ ۱۳ ر ۴ پائی

حاصل جمع = ۷۸ روپیہ ۵ ر ۴ پائی = جواب

(۱۰) جنس ۵۵ در ۴ روپیہ ۱۰ ر ۸ پائی

۸ ر | ½ | ۵۵ × ۴ = ۲۲۰ روپیہ

۲ ر ۸ پائی | ⅓ | ۲۷ روپیہ ۸ ر

۹ روپیہ ۲ ر ۸ پائی

حاصل جمع = ۲۵۶ روپیہ ۱۰ ر ۸ پائی = جواب

(۱۱) جنس ۶۱ در ۹ روپیہ ۹/ ۴ پائی

۸/	$\frac{1}{2}$	۶۱
۱/ ۴ پائی	$\frac{1}{4}$	۹
		۵۴۹ روپیہ
		۳۰ روپیہ ۸/
		۵ روپیہ ۱/ ۴ پائی

حاصل جمع = ۵۸۴ روپیہ ۹/ ۴ پائی = جواب

(۱۲) جنس ۷۷ در ۲ روپیہ ۱۰/

۸/	$\frac{1}{2}$	۷۷
۲/	$\frac{1}{4}$	۲
		۱۵۴
		۳۸ ۸/
		۹ ۱۰/

حاصل جمع = ۲۰۲ روپیہ ۲/ = جواب

سوالات نمبری ۵۰ مضمون سابق

(۱) جنس ۲۷ در ۳ روپیہ ۱۲/

۸/	$\frac{1}{2}$	۲۷
۴/	$\frac{1}{2}$	۳
		۸۱ روپیہ
		۱۳ روپیہ ۸/
		۶ روپیہ ۱۲/

حاصل جمع = ۱۰۱ روپیہ ۴/ = جواب

(۲) جنس ۵۵ در ۵ روپیہ ۶/

۴/	$\frac{1}{4}$	۵۵
۲/	$\frac{1}{2}$	۵
		۲۷۵ روپیہ
		۱۳ روپیہ ۱۲/
		۶ روپیہ ۱۴/

حاصل جمع = ۲۹۵ روپیہ ۱۰/ = جواب

(۳) جنس ۳۹ در ۴ روپیہ ۱۲/

۸/	$\frac{1}{2}$	۳۹
۴/	$\frac{1}{2}$	۴
		۱۵۶ روپیہ
		۱۹ روپیہ ۸/
		۹ روپیہ ۱۲/

حاصل جمع = ۱۸۵ روپیہ ۴/ = جواب

(۴) جنس ۴۱ در ۶ روپیہ ۱۴/

۸/	$\frac{1}{2}$	۴۱
۴/	$\frac{1}{2}$	۶
۲/	$\frac{1}{2}$	۲۴۶ روپیہ
		۲۰ روپیہ ۸/
		۱۰ روپیہ ۴/
		۵ روپیہ ۲/

حاصل جمع = ۲۸۱ روپیہ ۱۴/ = جواب

(۵) جنس ۵۳ در ۷ روپیہ ۱۲/ ۸ پائی

۸/	$\frac{1}{2}$	۵۳
۴/	$\frac{1}{2}$	۷
۸ پائی	$\frac{1}{6}$	۳۷۱ روپیہ
		۲۶ روپیہ ۸/
		۱۳ روپیہ ۴/
		۲ روپیہ ۳/ ۴ پائی

حاصل جمع = ۴۱۲ روپیہ ۱۵/ ۴ پائی = جواب

(۶) جنس ۵۷ در ۱ روپیہ ۱۴/ ۴ پائی

۸/	$\frac{1}{2}$	۵۷
۴/	$\frac{1}{2}$	۱
۲/	$\frac{1}{2}$	۵۷ روپیہ
۴ پائی	$\frac{1}{6}$	۲۸ روپیہ ۸/
		۱۴ روپیہ ۴/
		۷ روپیہ ۲/
		۱ روپیہ ۳/

حاصل جمع ۱۰۸ روپیہ ۱/ = جواب

(۷) جنس ۵۳ در ۷ روپیہ ۹/ ۶ پائی

۸/	$\frac{1}{2}$	۷ ۵۳
۱/ ۴ پائی	$\frac{1}{4}$	۳۷۱ روپیہ
۲ پائی	$\frac{1}{8}$	۲۶ روپیہ ۸/
		۴ روپیہ ۶/ ۸ پائی
		۸/ ۱۰ پائی

حاصل جمع = ۴۰۲ روپیہ ۷/ ۶ پائی = جواب

(۸) جنس ۷۳ در ۷ روپیہ ۱۲/ ۶ پائی

۸/	$\frac{1}{2}$	۷۳
۴/	$\frac{1}{2}$	۷
۶ پائی	$\frac{1}{8}$	۵۱۱ روپیہ
		۳۶ روپیہ ۸/
		۱۸ روپیہ ۴/
		۲ روپیہ ۴/ ۶ پائی

حاصل جمع ۵۶۸ روپیہ ۶ پائی = جواب

(۱۵) ۱۳ر ۶ پائی ایک ہفتہ کا کرایہ ہی تو ۲۷۳ دن کا کرایہ کیا ہوگا ۲۷۳ ÷ ۷ = ۳۹ ہفتہ

۳۹ ہفتہ در ۱۳ر ۶ پائی

۸ر	½	۱۹ روپیہ ۸ر
۴ر	½	۹ روپیہ ۱۲ر
۱ر	¼	۲ روپیہ ۷ر ۶ پائی
۶ پائی	⅙	۱ روپیہ ۳ر ۶ پائی

حاصل جمع = ۳۲ روپیہ ۱۴ر ۶ پائی = جواب

(۱۶) ایک شخص نے ۱۶۰ من چاول ۲ روپیہ ۹ر ۳ پائی فی من کے حساب سے خریدی اور ۳ روپیہ ۱ر ۴ پائی من فروخت کیے بتاؤ کیا فایدہ ہوا اور اگر وہ ۱۲۵ روپیہ فایدہ کی اوٹھانا چاہتا تو بتاؤ کتنی من فروخت کرتا

اول

۱۶۰ در ۲ روپیہ ۹ر ۳ پائی

		۲
		۳۲۰ روپیہ
۸ر	½	۸۰ روپیہ
۱ر	⅛	۱۰ روپیہ
۳ پائی	¼	۲ روپیہ ۸ر

حاصل جمع = ۴۱۲ روپیہ ۸ر = قیمت خرید

سوئم

۱۶۰ در ۳ روپیہ ۱ر ۴ پائی

		۳
		۴۸۰ روپیہ
۸ر	½	۸۰ روپیہ
۲ر	¼	۲۰ روپیہ
۴ پائی	⅙	۳ روپیہ ۵ر ۴ پائی

حاصل جمع = ۵۸۳ روپیہ ۵ر ۴ پائی

۴۱۲ روپیہ ۸ر

حاصل تفریق = ۱۷۰ روپیہ ۱۳ر ۴ پائی = جواب سوئم

دوم

۴۱۲ روپیہ ۸ر

۱۲۵ روپیہ

۵۳۷ روپیہ ۸ر ۱/۴

۱۳۴ روپیہ ۶ر ۱/۱

۱۳ روپیہ ۷ر ۱/۴

۱۶۰ = ۱۰ × ۴ × ۴

۱۷۴ روپیہ ۵ر ۹ پائی = قیمت فروختگی

او سصورت مین کہ ۱۲۵ روپیہ نفع کی چاہتا = جواب

(۱۷) ایک آنہ ۴ پائی ایک دن کی ایک مزدور کی مزدوری ہی تو ۲۷۳ مزدوروں کی مزدوری ایک ہفتہ مین کیا ہوگی بشرطیکہ اتوار کی دن کام نہو

حل ایک آنہ ۴ پائی ایک دن کی مزدوری ہی تو ۸ر ہفتہ کی مزدوری ہوگی

۸ر | ½ | ۲۷۳ ÷ ۲ = ۱۳۶ روپیہ ۸ر = جواب

(۱۸) ایک شخص کی ۱۳۷۴ روپیہ ۱۲ر سالیانہ آمدنی ہی اگر اوس مین ۲ر ۹ ½ پائی فی روپیہ سرکار کو دیتا ہو تو بتاؤ کہ بعد خرچ کی اوسکی کیا آمدنی ہوگی

		۱۳۷۴	روپیہ	۱۲ر
۲ر	⅛	۱۷۱	روپیہ	۱۳ر ۶ پائی
۶ پائی	¼	۴۲	//	۱۵ر ۴ ½ //
۳ پائی	½	۲۱	//	۷ر ۸ ¼ //
½ پائی	⅙	۳	//	۹ر ۳ ⅝ //

حاصل جمع = ۲۳۹ روپیہ ۱۲ر ۱۰ ½ پائی = جواب

(۱۹) ایک لوہی کی پل مین تین محرابین تہین بیچ کی محراب کا وزن ۲۵۲۸۸ من تہا اور باقی مین سی ہر ایک کا وزن ۲۸۰۰۰۷ من اور لوہا ۳ روپیہ ۴ ر من کا لگا ہوا ہی تو بتاؤ کہ کل پل کی کیا قیمت ہوگی ۲۵۲۸۸ + ۲۸۰۰۰۷ + ۲۸۰۰۰۷ = ۱۷۰۸۸۸ من

۱۷۰۸۸۸
۳
۵۱۲۶۶۴ روپیہ
۴۲۷۲۲ روپیہ
۵۵۵۳۸۶ روپیہ = جواب

(۲۰) ایک کمرہ ۱۰ فٹ ۳ انچہ بلند ۱۶ فٹ ۶ انچہ عرض اور ۱۸ فٹ ۱۰ انچہ طول تو بتاؤ اوسکی دیوالوں پر فرش نہین فی گز ۱ ر ۷ ½ پائی کی حساب سی کیا لاگت ہوگی حل

۲ (۱۶ فٹ ۶ انچہ + ۱۸ فٹ ۱۰ انچہ) × ۱۰ فٹ ۳ انچہ = ۷۰ فٹ ۸ انچہ × ۱۰ فٹ ۳ انچہ = ۷۲۴ ½ فٹ مربع = $\frac{۷۲۴ ½}{۹}$ گز = ۸۰ $\frac{۱۷}{۲۷}$ گز مربع

۲۱۷۳ در ۱ ر ۷ ½ پائی
۱۰۸۶ ر ۶ پائی
۱۸۱ ر ۱ پائی
۹۰ ر ۶ ½ پائی
حاصل جمع = ۱۲۳۶۳ ر ½ پائی ۱۶ ر

۹ × ۳ = ۲۷
۲۴۰ روپیہ ۱۱ ر $\frac{۳}{۴}$ پائی ۹ ر
۴۳ روپیہ ۸ ر ½ پائی ۳ ر
۸ روپیہ ۲ ر ۹ پائی $\frac{۱}{۱۸}$ = جواب

(۲۱) ایک شخص نے زمین ۱۳۴ بیگہہ ۱۵ بسوہ فی بیگہہ ۳ روپیہ ۷ ر ۶ پائی پر ٹہیکہ لی اور اوسمین سے ۱۵ بیگہہ ۱۰ بسوہ ایک اور آدمی کو فی بیگہہ ۴ روپیہ ۶ ر محصول پہ دیدی تو بتاؤ اوسکو کل روپیہ کے ادا کرنے مین کیا اپنی پاس سی دینا پڑیگا

۱۳۹ ایکڑ ۱۲ پول در ۲۰ روپیہ ۸ / ۶ پائی

۲۰ روپیہ ۸ / ۶ پائی

۶

۱۲۳ روپیہ ۳ /

۶۰

۷۳۹ روپیہ ۲ / — ۸ پول $\frac{1}{5}$

۶۱ روپیہ ۹ / ۶ پائی — ۴ پول $\frac{1}{2}$

۱ روپیہ ۰ ۵ $\frac{1}{10}$ پائی

۸ / ۲ $\frac{1}{10}$ پائی

جمع ۸۰۲ روپیہ ۴ / ۱ $\frac{3}{10}$ پائی = قیمت قطعہ سیوم

۹۲۱ روپیہ ۱۰ / ۱ پائی = قیمت قطعہ اول

۱۳۱۴ روپیہ ۱ / ۱۱ $\frac{1}{4}$ پائی = قیمت قطعہ دوم

حاصل جمع = ۳۰۳۸ روپیہ ۰ ۱ $\frac{9}{10}$ پائی = جواب

(۲۶) ایک پرانا برتن ۱۰ سیر ۱۲ چھٹانک کا ہی اوسکو ایک نئی برتن سی جو ۸ سیر ۱ چھٹانک کا ہے بدلنا چاہتی ہین پرانی کا بہاؤ ۱ روپیہ ۹ / سیر ہی اور نئی کا بہاؤ ۲ روپیہ ۸ / ۶ پائی تو بتاؤ کتنا روپیہ اس مبادلہ مین نقد دینا پڑیگا

حل

۸ سیر ۱ چھٹانک در ۲ روپیہ ۸ / ۶ پائی

۸ چھٹانک $\frac{1}{2}$ ۲ روپیہ ۸ / ۶ پائے

۸

۴ چھٹانک $\frac{1}{4}$ ۲۰ روپیہ ۴ / ۳ پائے

۱ روپیہ ۴ / ۵ $\frac{1}{4}$ پائے

۱۰ سیر ۱۲ چھٹانک در ۱ روپیہ ۹ /

۱ روپیہ ۹ / — ۸ چھٹانک $\frac{1}{2}$

۱۰

۱۵ روپیہ ۱۰ / ۶ پائے — ۴ چھٹانک $\frac{1}{2}$

۱۲ / ۶ پائے

۳ / ۳

حاصل جمع = ۲۱ روپیہ ۱۳ / ۳ $\frac{3}{4}$ پائی = قیمت نئی کی

حاصل جمع = ۱۶ روپیہ ۱۲ / ۹ پائی = قیمت پرانی

۱۶ روپیہ ۱۲ / ۹ پائی قیمت پرانے برتن کی

حاصل تفریق = ۵ روپیہ ۰ / ۶ $\frac{3}{4}$ پائی = جواب

سوالات نمبری ۴۵ متناسب

ایسی عدد دریافت کرو کہ تناسب ذیل مین رقم اول اور دوم و سیوم و چہارم ہون

(۱) ۲ و ۳ و ۴ (۲) ۳ و ۴ و ۵ (۳) ۴ و ۵ و ۶ (۴) ۵ و ۶ و ۷

(۵) ۲ و ۵ و ۷ (۶) ۴ و ۵ و ۸ (۷) ۲ و ۷ و ۹ (۸) ۵ و ۷ و ۷

حل سوال اول

اول ۴ : ۲ :: ۳ : $\frac{3\times2}{4} = \frac{6}{4} = 1\frac{1}{2}$ = جواب اول

دوم ۳ : ۲ :: ۴ : $\frac{4\times2}{3} = \frac{8}{3} = 2\frac{2}{3}$ = جواب دوم

سوم ۳ : ۴ :: ۲ : $\frac{2\times4}{3} = \frac{8}{3} = 2\frac{2}{3}$ = جواب سوم

چہارم ۲ : ۳ :: ۴ : $\frac{3\times4}{2} = \frac{12}{2} = 6$ = جواب چہارم

سوال دوم

اول ۵ : ۳ :: ۴ : $\frac{4\times3}{5} = \frac{12}{5} = 2\frac{2}{5}$ = جواب اول

دوم ۴ : ۳ :: ۵ : $\frac{3\times5}{4} = \frac{15}{4} = 3\frac{3}{4}$ = جواب دوم

سوم ۴ : ۵ :: ۳ : $\frac{5\times3}{4} = \frac{15}{4} = 3\frac{3}{4}$ = جواب سوم

چہارم ۳ : ۴ :: ۵ : $\frac{4\times5}{3} = \frac{20}{3} = 6\frac{2}{3}$ = جواب چہارم

سوال سوم

اول ۶ : ۴ :: ۵ : $\frac{5\times4}{6} = \frac{20}{6} = 3\frac{1}{3}$ = جواب اول

دوم ۵ : ۴ :: ۶ : $\frac{4\times6}{5} = \frac{24}{5} = 4\frac{4}{5}$ = جواب دوم

سوم ۵ : ۶ :: ۴ : $\frac{4\times6}{5} = \frac{24}{5} = 4\frac{4}{5}$ = جواب سوم

چہارم ۴ : ۵ :: ۶ : $\frac{6\times5}{4} = \frac{30}{4} = 7\frac{1}{2}$ = جواب چہارم

سوال چہارم

اول ۷ : ۵ :: ۶ : $\frac{5\times6}{7}=\frac{30}{7}=4\frac{2}{7}$ = جواب اول

دوم ۶ : ۵ :: ۷ : $\frac{5\times7}{6}=\frac{35}{6}=5\frac{5}{6}$ = جواب دوم

سوم ۶ : ۷ :: ۵ : $\frac{7\times5}{6}=\frac{35}{6}=5\frac{5}{6}$ = جواب سوم

چہارم ۵ : ۶ :: ۷ : $\frac{6\times7}{5}=\frac{42}{5}=8\frac{2}{5}$ = جواب چہارم

سوال پنجم

اول ۷ : ۲ :: ۵ : $\frac{2\times5}{7}=\frac{10}{7}=1\frac{3}{7}$ = جواب اول

دوم ۵ : ۲ :: ۷ : $\frac{2\times7}{5}=\frac{14}{5}=2\frac{4}{5}$ = جواب دوم

سوم ۵ : ۷ :: ۲ : $\frac{7\times2}{5}=\frac{14}{5}=2\frac{4}{5}$ = جواب سوم

چہارم ۲ : ۵ :: ۷ : $\frac{7\times5}{2}=\frac{35}{2}=17\frac{1}{2}$ = جواب چہارم

سوال ششم

اول ۸ : ۴ :: ۵ : $\frac{4\times5}{8}=\frac{20}{8}=2\frac{1}{2}$ = جواب اول

دوم ۵ : ۴ :: ۸ : $\frac{8\times4}{5}=\frac{32}{5}=6\frac{2}{5}$ = جواب دوم

سوم ۵ : ۸ :: ۴ : $\frac{8\times4}{5}=\frac{32}{5}=6\frac{2}{5}$ = جواب سوم

چہارم ۴ : ۵ :: ۸ : $\frac{5\times8}{4}=\frac{40}{4}=10$ = جواب چہارم

سوال ہفتم

اول ۹ : ۲ :: ۷ : $\frac{2\times7}{9}=\frac{14}{9}=1\frac{5}{9}$ = جواب اول

دوم ۷ : ۲ :: ۹ : $\frac{2\times9}{7}=\frac{18}{7}=2\frac{4}{7}$ = جواب دوم

سوم ۷ : ۹ :: ۲ : $\frac{2\times9}{7}=\frac{18}{7}=2\frac{4}{7}$ = جواب سوم

چہارم ۲ : ۷ :: ۹ : $\frac{7\times9}{2}=\frac{63}{2}=31\frac{1}{2}$ = جواب چہارم

سوال نہم

اول ۷ : ۵ : : ۷ : $\frac{۵ \times ۷}{۷} = \frac{۳۵}{۷}$ = ۵ = جواب اول

دوم ۷ : ۵ : : ۷ : $\frac{۵ \times ۷}{۷} = \frac{۳۵}{۷}$ = ۵ = جواب دوم

سوم ۷ : ۷ : : ۵ : $\frac{۷ \times ۵}{۷} = \frac{۳۵}{۷}$ = ۵ = جواب سوم

چہارم ۵ : ۷ : : ۷ : $\frac{۷ \times ۷}{۵} = \frac{۴۹}{۵}$ = ۹ $\frac{۴}{۵}$ = جواب چہارم

سوالات نمبری ۵۶ اربعہ متناسبہ

(۱) اگر ۱۲ گز کپڑا ۱۵ روپیہ کا ہو تو ۸ گز کپڑا کتنے کا ہوگا

حل ۱۲ گز : ۸ گز : : ۱۵ روپیہ : $\frac{۸ \times ۱۵}{۱۲} = \frac{۳۰}{۳}$ = ۱۰ روپیہ = جواب

(۲) اگر ۱۲ من چانول ۱۶ روپیہ کے ہوں تو ۷۲ روپیہ کے کتنے چانول ہونگے

حل ۱۶ روپیہ : ۷۲ روپیہ : : ۱۲ من : $\frac{۷۲ \times ۱۲}{۱۶}$ من = ۵۴ من = جواب

(۳) ۴۹۵ بوتل کی قیمت ۳۹۶ روپیہ ہو تو ۹۰ بوتل شراب کی کیا قیمت ہوگے

حل ۴۹۵ : ۹۰ : : ۳۹۶ : $\frac{۹۰ \times ۳۹۶}{۴۹۵}$ = ۷۲ روپیہ = جواب

(۴) اگر ۱۸۲ بیگہ زمین کا محصول ۲۷۳ روپیہ ہو تو ۶۳ روپیہ کتنی زمین کا محصول ہوگا

حل ۲۷۳ روپیہ : ۶۳ روپیہ : : ۱۸۲ بیگہ : $\frac{۶۳ \times ۱۸۲}{۲۷۳}$ = ۴۲ بیگہ = جواب

(۵) اگر ۱۸۰ روپیہ کے ۶۳ گھاس کے گٹھے آتی ہیں تو ۱۰۰ روپیہ کے کتنے آوینگے

حل ۱۸۰ : ۱۰۰ : : ۶۳ : $\frac{۱۰۰ \times ۶۳}{۱۸۰}$ = ۳۵ گٹھے = جواب

(۶) ۲۵ درجن بوتل شراب کی قیمت کیا ہوگی اگر ۱۷۶ روپیہ ۸۰ درجن کی ہو

حل ۸۰ درجن : ۲۵ درجن : : ۱۷۶ روپیہ : $\frac{۲۵ \times ۱۷۶}{۸۰}$ روپیہ = ۵۵ روپیہ = جواب

(۷) اگر ۳۸۵ گز گزی کی قیمت ۶۳ روپیہ ہوں تو ۱۸ روپیہ کتنی گزی کی قیمت ہوگی

حل ۶۳ روپیہ : ۱۸ روپیہ : : ۳۸۵ گز : $\frac{۱۸ \times ۳۸۵}{۶۳}$ گز = ۱۱۰ گز = جواب

(۸) اگر ۵۱ گز کمرک کی قیمت ۸۵ روپیہ ہوں تو ۲۰۵ روپیہ کتنی گز کمرک کی قیمت ہوگے

حل ۸۵ : ۲۰۵ :: ۵۱ گز : $\frac{۵۱ \times ۲۰۵}{۸۵}$ گز = ۱۲۳ گز = جواب

(۹) اگر ۳۶ ایکڑ ۳ روڈ زمین کا کرایہ ۴۲ روپیہ ہو تو ۲۱ ایکڑ ۳ روڈ ۲۰ پول کا کیا محصول ہوگا

حل ۳۶ ایکڑ ۳ روڈ : ۲۱ ایکڑ ۳ روڈ ۲۰ پول :: ۴۲ روپیہ : لایعنی ۵۸۸۰ پول : ۳۵۰۰ پول

:: ۴۲ روپیہ : $\frac{۴۲ \times ۳۵۰۰}{۵۸۸۰}$ روپیہ = ۲۵ روپیہ = جواب

(۱۰) اگر ۲۹ من ۳۰ سیر کی ۱۵ روپیہ قیمت ہو تو ۲ من ۱۰ سیر کی کیا قیمت ہوگی

حل ۲۹ من ۳۰ سیر : ۲ من ۱۰ سیر :: ۱۵ : لایعنی ۱۱۹۰ سیر : ۹۰ سیر :: ۱۵ :

$\frac{۹۰ \times ۱۵}{۱۱۹۰}$ = $\frac{۱۳۵}{۱۱۹}$ = $۱\frac{۱۶}{۱۱۹}$ روپیہ = جواب

(۱۱) ۱۵ من چنے ۲۶ روپیہ ۴ / ۹ پائی کو آتی ہوں تو ۸۰ روپیہ ۷ / کے کتنے چنے آدینگے

حل ۲۶ روپیہ ۴ / ۹ پائی : ۸۰ روپیہ ۷ / :: ۱۵ من : لایعنی ۵۰۴۹ پائی

: ۱۵۴۴۴ پائی :: ۱۵ : $\frac{۱۵۴۴۴ \times ۱۵}{۵۰۴۹}$ من = ۱۵۶ من = جواب

(۱۲) ۸۳ ۴۸ من ۱۸ سیر کی قیمت ۹۰۱ روپیہ ۲ / ۳ پائی ہی تو ۲ من ۳۹ سیر کی کیا قیمت ہوگی

حل ۸۳ ۴۸ من ۱۸ سیر : ۲ من ۳۹ سیر :: ۹۰۱ روپیہ ۲ / ۳ پائی : لایعنی

۱۹۳۱ سیر : ۸۷۹ سیر :: ۲۰۹۵۵ پائی : $\frac{۸۷۹ \times ۲۰۹۵۵}{۱۹۳۳۸}$ = $\frac{۱۹۰۵}{۲}$ =

۹ ½ پائی = ۴ روپیہ ۱۵ / ۴ ½ پائی = جواب

سوالات نمبری ۷۵ اربعہ متناسبہ

(۱) ۱۸ بیگہ کے کہیت کا ۳۱ روپیہ ۲ / ۶ پائی محصول ہے تو ۴۲ بیگہ کا کیا محصول ہوگا

حل ۱۸ بیگہ : ۴۲ بیگہ :: ۳۱ روپیہ ۲ / ۶ پائی : لایعنی ۳ بیگہ : ۷ بیگہ :: ۵۹۸۲ پائے

: $\frac{۵۹۸۲ \times ۷}{۳}$ = ۱۳۹۵۸ پائی = ۷۲ روپیہ ۱۱ / ۲ پائی = جواب

(۲) اگر ایک ملازم کی تنخواہ سالیانہ ۲۵ روپیہ ہو تو ۷۸ دن کی کیا تنخواہ ہوگی

حل ۳۶۵ دن : ۸۷ دن :: ۲۵ روپیہ : (۲۵×۸۷)/۳۶۵ = ۴۳۵/۷۳ روپیہ = ۵؍۱۵؍۴ ۸/۷۳ پائے

(۳) ایک گاڑی کا کرایہ ۶۵ میل کے لئے ۱ روپیہ ۵؍۸ پائی ہی تو ۳ روپیہ ۱۰؍۸ پائی کے میل کا کرایہ ہوگا

حل ۱ روپیہ ۵؍۸ پائی : ۳ روپیہ ۱۰؍۸ پائی :: ۶۵ میل : لا یعنی ۲۶۰ پائی : ۷۰۴ پائی :: ۶۵ میل

(۶۵×۷۰۴)/۲۶۰ میل = ۱۷۶ میل = جواب

(۴) اگر ایک کل ۲ گھنٹہ ۴۶ منٹ ۳۰ سکنڈ میں ۲۷ سیر اون صاف کری تو وہ ۱۲ سیر اون کتنی دیر میں صاف کریگی

حل ۲۷ سیر : ۱۲ سیر :: ۲ گھنٹہ ۴۶ منٹ ۳۰ سکنڈ : (۹۹۹۰×۱۲)/۲۷ سکنڈ

= ۴۴۴۰ سکنڈ = ۱ گھنٹہ ۱۴ منٹ = جواب

(۵) ۵ بیگہہ زمین کی جمع ۵۰ روپیہ ۱۳؍۴ پائی ہو تو ۸۰ روپیہ ۲؍۶ پائی کتنی بیگہ کی جمع ہوگی

حل ۵۰ روپیہ ۱۱؍۴ پائی : ۸۰ روپیہ ۲؍۶ پائی :: ۵ : (۵×۱۶۹۲۶)/۱۱۴۰ بیگہہ = ۱۲۰۹/۱۶ بیگہ = ۷۵ بیگہ ۱۱ ۱/۴ بسوہ = جواب

(۶) ۳۰ بیگہ پر کیا محصول لگیگا جبکہ ۵۴۴ بیگہ پر ۱۸ روپیہ ۶؍۹ ۳/۴ پائی ہو

حل ۵۴۴ بیگہ : ۳۰ بیگہ :: ۱۸ روپیہ ۶؍۹ ۳/۴ پائی : (۳۰×۱۴۱۵۱)/(۵۴۴×۴) پائی = ۱۴۱۵۱/۸۹ = ۱؍۳ ۳/... پائی = جواب

(۷) اگر ۲۵ روپیہ پر ۳ روپیہ ۲؍ محصول لیا جاوے تو ۱۳ روپیہ ۱؍۸ پائی پر کیا محصول لیا جاویگا

حل ۲۵ روپیہ : ۱۳ روپیہ ۱؍۸ پائی :: ۳ روپیہ ۲؍ : (۵۰×۶۲۹)/(۲۵×۴۰۰) آنہ =

۶۲۹/۲۴ آنہ = ۱ روپیہ ۱۰؍۲ ۱/۲ پائی = جواب

(۸) اگر ۹۸۹ روپیہ ۹؍۴ پائی کی جمع پر ۴۹ روپیہ ۷؍۸ پائی لی جاوین تو ۱۱۹ روپیہ ۶؍۹ ۱/۲ پائی پر کیا لیا جاویگا

حل ۹۸۹ روپیہ ۹؍۴ پائی : ۱۱۹ روپیہ ۶؍۹ ۱/۲ پائی :: ۴۹ روپیہ ۷؍۸ پائی

: (۹۵۰×۹۱۷۱۸)/۷۶۰۰۰ = ۴۵۸۵۹/۴ پائے = ۱۱۴۶۴ ۱۹/۴۰ پائی = ۵؍۱۵؍۶ ۱۹/۴۰ پائی = جواب

(۹) جمع گانو کی ۲۵۰۰۰ روپیہ ہی اور گانو خرچ ۱۳۷ روپیہ ۱۵ ۶ پائی تو بتاؤ کہ جمع کے فی روپیہ پر کیا خرچ پڑتا ہے

حل ۲۵۰۰۰ : ۱ :: ۱۳۷ روپیہ ۱۵ ۶ پائی : $\frac{26490}{25000}$ = ۱۰ $\frac{149}{250}$ پائی = جواب

(۱۰) ۳۴۲ روپیہ ۱۲ کے کرایہ پر ۵ روپیہ ۱۱ ۱۰ $\frac{1}{2}$ پائی محصول لی جاتی ہین تو ۸۱ روپیہ ۱۴ ۶ پائی کے کرایہ پر کیا محصول لینا چاہئی

حل ۳۴۲ روپیہ ۱۲ : ۸۱ روپیہ ۱۴ ۶ پائی :: ۵ روپیہ ۱۱ ۱۰ $\frac{1}{2}$ پائی : $\frac{441.5 \times 15726}{43.00 \times 2}$ پاؤ پائیان = $\frac{1450}{5}$ پاؤ پائیان = ۱۰۰۸ $\frac{1}{2}$ پاؤ پائیان = ۴ روپیہ ۵ ۴ $\frac{1}{2}$ پائی = جواب

سوالات نمبری ۸۵ اربعہ متناسبہ معکوس

(۱) اگر ۱۰۰ کاریگر ایک کام کو ۱۲ روز مین بناتی ہون تو اوسی کام کو ۸ دن مین کے آدمی بناوینگی

حل ۸ دن : ۱۲ دن :: ۱۰۰ : $\frac{100 \times 12}{8}$ = ۱۵۰ کاریگر = جواب

(۲) ایک قلعہ محصور مین غلہ اسقدر تہا کہ ہر ایک آدمی ۱۸ چہٹانک کہاتا تو ۴ مہینہ کو مکتفی ہوتا اب بتاؤ اگر ہر ایک آدمی ۱۲ چہٹانک کہائی تو کتنی دنون تک وہ غلہ محصورین کو کافی ہوگا

حل ۱۲ چہٹانک : ۱۸ چہٹانک :: ۴ مہینہ : $\frac{4 \times 18}{12}$ مہینہ = ۶ مہینہ = جواب

(۳) ایک دوست سی مینی ۳۰۰ روپیہ ۸ مہینہ کے لئے قرض لئے تو بتاؤ کہ اوسکی مبادلہ مین تم ۲۰۰ روپیہ کتنی دنون تک اوسکو قرض دون کہ احسان طرفین کا طرفین پر نہ رہے

حل ۲۰۰ روپیہ : ۳۰۰ روپیہ :: ۸ مہینہ : $\frac{300 \times 8}{200}$ مہینہ = ۱۲ مہینی = جواب

(۴) جس کام کو ۱۰۸ آدمی ۲۶۶ دن مین بناتی ہین اوسکو ۱۶۸ دن مین کتنی آدمی بناوینگے

حل ۱۶۸ دن : ۲۶۶ دن :: ۱۰۸ آدمی : $\frac{266 \times 108}{168}$ آدمی = ۱۷۱ آدمی = جواب

(۵) ایک مسافر ۱۲ گہنٹہ روز چلنی سی ۳ ہفتہ مین اپنا سفر پورا کرتا ہی تو بتاؤ ۹ گہنٹہ روز چلنے سے اوسکا سفر کتنے دنون مین پورا ہوگا

حل ۹ گہنٹہ : ۱۲ گہنٹہ :: ۳ ہفتہ : $\frac{12 \times 3}{9}$ ہفتہ = ۴ ہفتہ = جواب

(۶) ۳ سیر سوجی کی ڈبل روٹیاں ایک آنہ والی ۷ ۴/۱ ۴ بنتی ہیں اگر اوسی سوجی کی ۷۰ روٹیاں بناویں تو کتنے کتنے کی روٹی ہوگی

حل ۷۰ روٹی : ۷ ۴/۱ ۴ روٹی :: ۱ : ۲۷/۴ ۴ × ۱ آنہ = ۱۸۹/۲۸۰ آنہ = ۲۷/۴۰ آنہ اور ۲۷/۴۰ × ۱۲/۱ = ۸۱/۱۰ پائی = ۸ ۱/۱۰ پائی = جواب

(۷) ۲۷ روپیہ بیگہ کی زمین ۴۸۰ بیگہ زمین کے مبادلہ میں جو ۳۵ روپیہ بیگہ کی ہی کتنی آویگی

حل ۲۷ روپیہ : ۳۵ روپیہ :: ۴۸۰ : ۳۵×۴۸۰/۲۷ = ۵۶۰۰/۹ = ۶۲۲ ۲/۹ بیگہ = جواب

(۸) ایک قلعہ محصور میں ۳ ہفتہ کے لئے کہانے کو تہا بشرطیکہ ۱۴ چہٹانک غلہ ہر ایک آدمی کو دیا جاوی اب بتاؤ کہ کسقدر غلہ ہر ایک آدمی کو دیں کہ وہ غلہ ۵ ہفتہ کو چلے

حل ۵ ہفتہ : ۳ ہفتہ :: ۱۴ چہٹانک : ۱۴×۳/۵ چہٹانک = ۴۲/۵ = ۸ ۲/۵ چہٹانک = جواب

سوالات نمبری ۵۹ اربعہ متناسبہ

(۱) ۱۷ سیر کی قیمت ۲ روپیہ ۲ /۱۱ ۴/۳ پائی ہی تو ۱۵ سیر کی کیا قیمت ہوگی

حل ۱۷ سیر : ۱۵ سیر :: ۲ روپیہ ۴ /۱۱ ۴/۳ پائی : ۱۷۷۵×۱۵/۱۷ پاؤ پائیاں = ۳۷۵ پاؤ پائیاں = ۷ /۹ ۴/۳ پائی = جواب

(۲) اگر ۳۱۱ بہیڑیں ۱۳۱۷ روپیہ ۵ /۴ ۴/۱ پائی کو فروخت ہوں تو فی کوڑی بہیڑ کی کیا قیمت ہوگی

حل ۳۱۱ بہیڑیں : ۲۰ بہیڑ :: ۱۳۱۷ روپیہ ۵ /۴ ۴/۱ پائی : ۲۰×۱۰۱۱۶۶۶/۳۱۱ پاؤ پائیاں = ۲۰۶۱۳ پاؤ پائیاں = ۲۷ روپیہ ۶ پائی = جواب

(۳) ایک دوالیہ کو ۷۵۶۲۶ روپیہ ۱۰ /۱ قرض کی دینی ہیں اور ۱۸۱۱ روپیہ ۱۰ /۶ پائی کا کل اوس پاس اسباب ہے تو بتاؤ کہ فی روپیہ وہ کیا ادا کر سکتا ہے

حل ۷۵۶۲۶ روپیہ ۱۰ /۱ : ۱ روپیہ :: ۱۸۱۱ روپیہ ۱۰ /۶ پائی : ۱۸۹۰۶×۱۶/۷۵۶۲۶ ۱/۲ آنہ = ۳۰۲۵۰۴/۷۵۶۲۶ = ۴ / = جواب

(۱۰) جب ۲ روپیہ کی ۶ دھڑی آٹا ہو تو دو آنی والی روٹی کا وزن ۳ سیر ہوتا ہی تو بتاؤ اگر ۶ روپیہ ۹ پائی دھڑی آٹے کا بھاو ہو تو اوس روٹی کا کیا وزن ہوگا

حل ۶ روپیہ ۹ پائی : ۶ روپیہ :: ۳ سیر : $\frac{6 \times 3}{6\frac{9}{16}}$ سیر $= \frac{18 \times 16}{105}$ سیر $= \frac{96}{35} =$

۲ سیر ۱۰ $\frac{34}{35}$ چھٹانک = جواب

(۱۱) ایک ملک میں ۱۲۰۰۰۰ بھیڑیں ہیں اور ۱۱ بھیڑوں میں سے ۲۵ سیر اون اوترتی ہی اور ۱۰ روپیہ ۲ روپیہ ۱۱ من بکتی ہے تو بتاؤ کل بھیڑونکی اون کتنی کی ہوگی

حل ۱۱ بھیڑوں : ۱۲۰۰۰۰ بھیڑیں :: ۲۵ سیر : $\frac{25 \times 120000}{11} =$

۲۷۲۷۲۷ $\frac{3}{11}$ سیر = ۶۸۱۸ $\frac{2}{11}$ من پس ۶۸۱۸ $\frac{2}{11}$ × ۱۰ $\frac{1}{8}$ روپیہ =

۶۹۰۷۲ $\frac{8}{11}$ روپیہ = جواب

(۱۲) ۷۷ من ۹ سیر ۴ چھٹانک میں سے ۱ من ۱۹ سیر نکال ڈالیں اور باقی کو اسیطرح سے بیچیں کہ ایک من ۱۵ سیر ۱ روپیہ ۶ روپیہ کو بکی تو کل کی کیا قیمت ہوگی

حل ۷۷ من ۹ سیر ۴ چھٹانک - ۱ من ۱۹ سیر = ۷۶ من ۲۳ $\frac{1}{4}$ سیر

اور ۱ من ۱۵ سیر : ۷۶ من ۲۳ $\frac{1}{4}$ سیر :: ۱ روپیہ ۶ روپیہ : $\frac{3063\frac{1}{4} \times 1\frac{3}{8}}{55}$ روپیہ =

$\frac{12253 \times 11}{8 \times 4 \times 55}$ روپیہ $= \frac{12253}{8 \times 20} = 76\frac{93}{160}$ روپیہ = ۷۶ روپیہ ۹ روپیہ ۳ $\frac{3}{5}$ پائی = جواب

(۱۳) ایک شخص کے ہاں سالیانہ زمین کی پیداوار ۸۰۵۰ روپیہ کی ہی اور ۱۱ روپیہ ۴ روپیہ سرکاری محصول ۱۰۰ روپیہ پر دینی پڑتی ہیں تو بتاؤ کہ اوسکی بخرچی آمدنی کیا ہی

حل ۱۰۰ روپیہ : ۸۰۵۰ روپیہ :: ۱۱ روپیہ ۴ روپیہ : $\frac{11.25 \times 8050}{100}$

= ۹۰۵.۶۲۵ روپیہ = ۹۰۵ روپیہ ۱۰ روپیہ = محصول سرکار پس ۸۰۵۰ روپیہ -

۹۰۵ روپیہ ۱۰ روپیہ = ۷۱۴۴ روپیہ ۶ روپیہ = جواب

(۱۴) $\frac{1}{4}$ ۴ گز گزی کی قیمت ۷ روپیہ ۲ روپیہ ۴ $\frac{1}{2}$ پائی ہی تو ۳۰ گز گزی کی کیا قیمت ہوگی

حل ۴ ۱/۴ گز : ۲۰ گز :: ۷ روپیہ ۲ ۴ ۱/۲ پائی : ۲۰ گز × ۱۱۴ ۱/۲ آنہ / ۴ ۱/۴

۲۰ × ۹۱۵ × ۴ / ۸ × ۱۷ = ۹۱۵۰ / ۱۷ = ۵۳۸ ۴/۱۷ آنہ = ۳۳ روپیہ ۱۰ ۲ ۱۴/۱۷ پائی = جواب

(۱۵) اگر ۱ ۲/۳ گز گزی کی قیمت فی گز ۲ ۶ پائی ہو تو ۲۴ ۱/۲ گز گزی کی کیا دام

حل ۱ ۲/۳ گز : ۲۴ ۱/۲ گز :: ۳۰ پائی : ۲۴ ۱/۲ گز × ۳۰ پائی / ۱ ۲/۳ گز = ۳ × ۳۰ × ۴۹ / ۲ × ۵ = ۹ × ۴۹ =

۴۴۱ = ۲ روپیہ ۴ ۹ پائی = جواب

(۱۶) ۹ روپیہ ۳ آنہ ۳ ۱/۲ من کی قیمت ہی تو ۱۷ ۱/۲ سیر کی کیا قیمت ہو گی

حل ۳ ۱/۲ من : ۱۷ ۱/۲ سیر :: ۹ روپیہ ۳ : ۱۷ ۱/۲ × ۱۴۷ آنہ / ۱۵۴ سیر

= ۲۱ × ۱۷ / ۲۲ × ۴ آنہ = ۱۴۹۱ / ۸۸ آنہ = ۱ روپیہ ۱۱ ۱/۲۲ پائی = جواب

(۱۷) جریب ۶۶ فٹ کی ہوتی ہی اور اوسمیں ۱۰۰ کڑیاں ہوتی ہیں تو بتاؤ طول اوس دیوار کا جو ۲۴۵۶ کڑی ہی کیا ہو گا

حل ۱۰۰ کڑی : ۲۴۵۶ کڑی :: ۶۶ فٹ یعنے (۲۲ گز) : ۲۴۵۶ گز × ۲۲ گز / ۱۰۰ کڑی

= ۵۴۰ ۸/۲۵ گز = جواب

(۱۸) ایک محال کی مالگزاری ۱۲۵۰ روپیہ ہی اور گانوخرچ ۴۳ روپیہ ۶ ۶ پائی ہے تو بتاؤ جو ممبردار ۲۵ روپیہ کا مالگزار ہی اوسکی ذمہ کیا گانوخرچ پڑیگا

حل ۱۲۵۰ روپیہ : ۲۵ روپیہ :: ۴۳ روپیہ ۶ ۶ پائی

: ۲۵ روپیہ × ۵۵۰ ۱/۲ آنہ / ۱۲۵۰ روپیہ = ۱ روپیہ × ۱۱۰۱ آنہ / ۲ × ۵۰ = ۱۲۱ ۲۲۱ آنہ / ۱۰۰ = ۲۱ ۱۳۱ ۲ =

۱۱ روپیہ ۷ ۲ ۱۲/۲۵ پائی = جواب

(۱۹) ایک انگوٹھی ۵ تولہ ۶ ماشہ کی ۷۸ روپیہ ۱۴ ۷ ۱/۲ پائی کی ہی تو بتاؤ کہ اوسکا سونا کیا بہاؤ کا ہے

حل ۵ تولہ ۶ ماشہ : ۱ تولہ :: ۷۸ روپیہ ۱۴ ۷ ۱/۲ پائی : ۱۲ ماشہ × ۹ × ۱۶۸ ۱/۲ پائی / ۶۶ ماشہ =

$\frac{۳۳۷۵۹}{۱۱}$ = ۳۰۶۹ پائی = ۱۵ روپیہ ۱۵ ر ۹ پائی = جواب

(۲۰) ۳ ر ۴ ½ پائی قیمت ۴ ۳/۵ سیر کی ہے تو ۱۴ ۳/۸ سیر کی کیا قیمت ہوگی

حل ۴ ۳/۵ سیر : ۱۴ ۳/۸ سیر :: ۳ ر ۴ ½ پائی : $\frac{۱۴ \frac{۳}{۸} \text{ سیر} \times ۳ \frac{۳}{۸} \text{ آنہ}}{۴ \frac{۳}{۵} \text{ سیر}}$

= $\frac{۱۱۵ \times ۲۷ \times ۵ \text{ آنہ}}{۸ \times ۸ \times ۲۳}$ = $\frac{۶۷۵}{۶۴}$ آنہ = ۱۰ ر ۶ $\frac{۹}{۱۶}$ پائی = جواب

(۲۱) اگر ۲ ¼ گز کی قیمت ۳ ر ۹ پائی ہو تو ۱۳ ۵/۸ گز کی کیا قیمت ہوگی

حل ۲ ¼ گز : ۱۳ ۵/۸ گز :: ۳ ر ۹ پائی : $\frac{۱۳ \frac{۵}{۸} \text{ گز} \times ۳ \frac{۳}{۴} \text{ آنہ}}{۲ \frac{۱}{۴} \text{ گز}}$

= $\frac{۱۰۹ \times ۱۵ \times ۴ \text{ آنہ}}{۸ \times ۹ \times ۴}$ = $\frac{۵۴۵}{۳ \times ۸}$ آنہ = ۱ روپیہ ۶ ر ۸ ½ پائی = جواب

(۲۲) ایک دوالیہ کے پاس اسباب ۱۰۲۰ روپیہ کا ہے اور قرض ۳۲۲۵ روپیہ ہے تو بتاؤ اوسکے قرضخواہ کیا فی روپیہ پاوینگے

حل ۳۲۲۵ روپیہ : ۱۰۲۰ روپیہ :: ۱ روپیہ : $\frac{۱ \times ۱۰۲۰ \text{ روپیہ}}{۳۲۲۵ \text{ روپیہ}}$ = $\frac{۶۸}{۲۱۵}$ روپیہ = ۵ ر ۱۵۶/۲۱۵ پائی = جواب

(۲۳) ۶ ⅔ گز گزی کی قیمت ۱ روپیہ ۱۱ ر ۹ ½ پائی ہو تو ۴ ۳/۸ گز کی کیا قیمت ہوگی

حل ۶ ⅔ گز : ۴ ۳/۸ گز :: ۱ روپیہ ۱۱ ر ۹ ½ پائی : $\frac{۴ \frac{۳}{۸} \text{ گز} \times ۲۷ \frac{۱۹}{۲۴} \text{ آنہ}}{۶ \frac{۲}{۳} \text{ گز}}$ =

$\frac{۳ \times ۶۶۷ \times ۳۵ \text{ آنہ}}{۲۴ \times ۸ \times ۲۰}$ = $\frac{۶۶۷ \times ۷}{۸ \times ۸ \times ۴}$ = ۱ روپیہ ۲ ر ۲ $\frac{۵۵}{۶۴}$ = جواب

(۲۴) ایک جہاز کی ۳/۷ کا ۳/۴ حصہ کی کیا قیمت ہوگی جب اوسکی ۵/۸ حصہ کی قیمت ۵۲۵ روپیہ ہے

حل ۵/۸ حصہ : ۳/۷ × ۳/۴ :: ۵۲۵ روپیہ : $\frac{\frac{۳}{۷} \times \frac{۳}{۴} \times ۵۲۵ \text{ روپیہ}}{\frac{۵}{۸}}$ =

$\frac{۳ \times ۳ \times ۵۲۵ \times ۸ \text{ روپیہ}}{۷ \times ۴ \times ۵}$ = ۳ × ۳ × ۱۵ × ۲ روپیہ = ۲۷۰ روپیہ = جواب

(۲۵) ایک دوالیہ کا اسباب ۹۸۰ روپیہ کو فروخت ہوکر قرضداروں کو روپیہ میں ۱۳ ر ۶ پائی دیئے گئے تو بتاؤ وہ کتنے کا قرضدار تھا

حل ۱۳ ر ۶ پائی : ۱ روپیہ :: ۹۸۰ روپیہ : $\frac{۹۸۰ \times ۱ \text{ روپیہ}}{\frac{۲۷}{۳۲} \text{ روپیہ}}$ = $\frac{۳۲ \times ۹۸۰}{۲۷}$ = $\frac{۳۱۳۶۰}{۲۷}$ روپیہ =

۱۱۶۱ روپیہ ۷ ر ۸ ۸/۹ پائی = جواب

(۲۶) ۷ پائی فی روپیہ اگر انکم ٹکس لیا جاوے تو ۱۳ روپیہ ۲ ر کتنے روپیہ کا انکم ٹکس ہوگا

حل ۷ پائی : ۱۳ روپیہ ۲ ر :: ۱ روپیہ : $\frac{۱۳ \frac{۱}{۸} \times ۱ \text{ روپیہ}}{\frac{۷}{۱۹۲} \text{ روپیہ}}$ = $\frac{۱۰۵ \times ۱ \text{ روپیہ} \times ۱۹۲ \text{ روپیہ}}{۸ \times ۷}$ =

۱۵ × ۲۴ روپیہ = ۳۶۰ روپیہ = جواب

(۲۷) زید نے عمر سے ۷۵ اروپیہ ۴ر ۱۰۲ روز کے واسطے قرض لیے بتاؤ کہ زید نے عمر کو ۲۱۰ روپیہ ۶ر کتنی مدت کے لیے قرض دیے کہ احسان عمر کا اوسکے ذمہ باقی نرہا

حل ۲۱۰ روپیہ ۶ر : ۷۵ اروپیہ ۴ر :: ۱۰۲ دن : (۷۵ اور ۱/۴ روپیہ × ۱۰۲ دن) / (۲۱۰ اور ۳/۸ روپیہ) =

(۳۰۱ × ۱۰۲ × ۸) / (۴ × ۱۶۸۳) = (۳۰۱ × ۵۱ × ۲ × ۴) / (۴ × ۵۱ × ۳۳) = ۲۸۰۴ / ۳۳ = ۸۴ اور ۳۲/۳۳ دن = جواب

(۲۸) ۶۳۳۶ پتہر ۳ اور ۱/۴ فٹ لمبی ایک دیوار کے بنانے میں صرف ہوتے ہیں تو بتاؤ ۲ اور ۲/۳ فٹ لمبے پتہر اوسی دیوار میں کتنے لگینگے

حل ۲ اور ۲/۳ فٹ : ۳ اور ۱/۴ فٹ :: ۶۳۳۶ پتہر : (۳ اور ۱/۴ فٹ × ۶۳۳۶ پتہر) / (۲ اور ۲/۳ فٹ)

= (۱۳ × ۶۳۳۶ × ۳ پتہر) / (۴ × ۸) = ۱۳ × ۱۹۸ × ۳ پتہر = ۷۷۲۲ پتہر = جواب

(۲۹) بتاؤ ایک دیوار کی بلندی جسکا سایہ ۱۴۸ فٹ ۴ انچ اوس وقت ہو کہ جس وقت ایک ۶ فٹ ۴ انچہ لمبے بانس کا سایہ ۵ فٹ ۳ انچہ ہے

حل ۵ فٹ ۳ انچہ : ۱۴۸ فٹ ۴ انچہ :: ۶ فٹ ۴ انچہ : (۱۴۸ اور ۱/۳ فٹ × ۶ اور ۱/۳ فٹ) / (۵ اور ۱/۴ فٹ)

= (۴ × ۱۹ × ۴۴۵ فٹ) / (۳ × ۲۱ × ۳) = ۸۰۲۰ / (۳ × ۷ × ۹) فٹ = ۱۷۸ فٹ ۱۱ اور ۱۹/۶۳ انچہ = جواب

(۳۰) اگر گیند حالت سکون سے ۱۱۵ اور ۱/۵ فٹ کی رفتار ۳ اور ۳/۵ سکنڈ میں حاصل کرے تو بتاؤ اول سکنڈ کی آخر میں اور ۴ اور ۳/۴ سکنڈ کی آخر میں اوسکی کیا رفتار ہوگی

حل قاعدہ ہی کہ یکساں حرکتوں میں رفتار متناسب اوقات کی ہوتی ہی

۳ اور ۳/۵ سکنڈ : اسکنڈ :: ۱۱۵ اور ۱/۵ فٹ : (اسکنڈ × ۱۱۵ اور ۱/۵ فٹ) / (۳ اور ۳/۵ سکنڈ) = ۵۷۶/۱۸ فٹ = ۳۲ فٹ = جواب

دوم پہلے سوال کے حل سے معلوم ہوا کہ ۳ اور ۳/۵ سکنڈ : ۴ اور ۳/۴ سکنڈ :: ۱۱۵ اور ۱/۵ فٹ :

(۴ اور ۳/۴ سکنڈ × ۱۱۵ اور ۱/۵ فٹ) / (۳ اور ۳/۵ سکنڈ) = (۵۷۶ × ۱۹) / (۴ × ۱۸) فٹ = ۱۹ × ۸ فٹ = ۱۵۲ فٹ = جواب دوم

(۳۱) جس مسافت کو گھوڑے کی گاڑی فی گھنٹہ ۹ میل کی رفتار سے ۲۴ گھنٹہ میں طے کرتی ہے تو بتاؤ اوس مسافت کو دخانی گاڑی فی گھنٹہ ۳۲ میل کی رفتار سے کتنی دیر میں طے کریگی

حل ۳۲ میل : ۹ میل :: ۲۴ گھنٹہ : (۹ میل × ۲۴ گھنٹے) / (۳۲ میل) = ۲۷/۴ گھنٹہ = ۶ اور ۳/۴ گھنٹہ = جواب

(۳۲) ایک محصور مقام میں ۲۲۴۰۰ باشندہ تہے اور غلہ اونکے کہانیکے لیے اتنا تہا کہ ۳ ہفتہ تک چلتا

کتنے آدمی باہر شہر سے نکال دیں کہ غلہ ۷ ہفتہ کو کافی ہو

حل ۷ ہفتہ : ۳ ہفتہ :: ۲۲۴۰۰ آدمی : $\frac{۳ \times ۲۲۴۰۰}{۷ \text{ ہفتہ}}$ آدمی = ۳ × ۳۲۰۰ = ۹۶۰۰ اسقدر باشندہ ۷ ہفتہ مین اوس غلہ کو کہائینگے اسلیے ۲۲۴۰۰ − ۹۶۰۰ = ۱۲۸۰۰ باشندگان خارج شدہ = جواب

(۳۳) اگر ایک ملازم کی تنخواہ ۴ $\frac{۳}{۵}$ روپیہ ۲۰ ہفتہ کی ہو تو بتاؤ ۱۵ روپیہ ۱۲ آنہ تنخواہ حاصل کرنیکے لیے اسکو کتنے دنوں تک نوکری کرنی چاہیے

حل ۴ $\frac{۳}{۵}$ روپیہ : ۱۵ روپیہ ۱۲ آنہ :: ۲۰ ہفتہ : $\frac{۲۵۲ \times ۲۰ \text{ ہفتہ}}{۷۰}$ = ۱۲ × ۳ × ۲ ہفتہ = ۷۲ ہفتہ = جواب

(۳۴) ۱۵ $\frac{۱}{۲}$ سیر بوجہہ کا کرایہ کرانچی مین ۶۰ میل کے لیے ۷ ر ۹ پائی ہو تو بتاؤ اسیقدر داموں مین ۳ $\frac{۳}{۴}$ سیر کا بوجہہ کے میل تک جاویگا

حل ۳ $\frac{۳}{۴}$ سیر : ۱۵ $\frac{۱}{۲}$ سیر :: ۶۰ میل : $\frac{۱۵\frac{۱}{۲} \text{ سیر} \times ۶۰ \text{ میل}}{۳\frac{۳}{۴} \text{ سیر}}$ = $\frac{۳۱ \times ۶۰ \times ۴}{۳ \times ۱۳}$ میل = $\frac{۳۷۲۰}{۱۳}$ = ۲۸۶ $\frac{۲}{۱۳}$ میل جواب

(۳۵) جو شخص یہ چاہے کہ اپنی ۵۰۴ روپیہ سالیانہ آمدنی مین سے ۵۰ روپیہ سال جمع کیا کرون تو بتاؤ ۳۰۷ دن مین کیا جمع کرے

حل ۵۰۴ − ۵۰ = ۴۰۰ = باقی ۳۶۵ دن : ۳۰۷ دن :: ۴۰۰ روپیہ : $\frac{۴۰۰ \times ۷۳}{۳۶۵}$ = $\frac{۴۰۰}{۵}$ = ۸۰ روپیہ = جواب

(۳۶) ۸ من ۷ اسیر ۱ $\frac{۱}{۲}$ چہٹانک کی قیمت ۵۲۵ روپیہ ہے تو بتاؤ ۵۰ من ۱۶ سیر کی کیا قیمت ہوگی

حل ۸ من ۷ اسیر ۱ $\frac{۱}{۲}$ چہٹانک : ۵۰ من ۱۶ سیر :: ۵۲۵ روپیہ : $\frac{۵۲۵ \times ۲۰۱۶ \text{ سیر}}{۳۳۷\frac{۳}{۳۲} \text{ سیر}}$ =

$\frac{۵۲۵ \times ۳۲ \times ۲۰۱۶}{۱۰۷۸۷}$ = $\frac{۱۰۷۵۲۰۰}{۳۳}$ = ۳۲۵۸۱ ۴ روپیہ ۱۳ ر ۲ $\frac{۳۱}{۳۳}$ پائی = جواب

(۳۷) ۴ $\frac{۵}{۹}$ چہٹانک کی قیمت ۸ $\frac{۱۵}{۳۲}$ آنہ ہے تو بتاؤ ۸ $\frac{۳}{۵}$ سیر کی کیا قیمت ہوگی

حل ۴ $\frac{۵}{۹}$ چہٹانک : ۸ $\frac{۳}{۵}$ سیر :: ۸ $\frac{۱۵}{۳۲}$ آنہ : $\frac{۱۲۸\frac{۴۸}{۵} \text{ چہٹانک} \times ۸\frac{۱۵}{۳۲} \text{ چہٹانک}}{۴\frac{۵}{۹} \text{ چہٹانک}}$ =

$\frac{۹ \times ۶۸۸ \times ۲۷۱}{۴۱ \times ۵ \times ۳۲}$ = $\frac{۳۲۵۳۸۹}{۱۰۰}$ آنہ = ۳۲۵۳ $\frac{۸۹}{۱۰۰}$ = ۱۵ روپیہ ۱۳ ر ۱۰ $\frac{۱۷}{۲۵}$ پائی = جواب

(۳۸) اگر ڈاک بہنگی مین ۳۰ تولہ کی پارسل کا محصول ایک روپیہ ہو تو بتاؤ ڈیڑہ ڈیڑہ سیر کے چار پارسلوں کا کیا محصول ہوگا

حل ڈیڑہ سیر = ۱۲۰ تولہ : ۴ پارسل = ۱۲۰ × ۴ = ۴۸۰ تولہ کے پس ۳۲۰ تولہ : ۴۸۰ تولہ :: ۱ روپیہ :

$\frac{۴۸۰ \times ۱}{۳۲۰}$ روپیہ = $\frac{۱۶ \times ۳}{۱۶ \times ۲}$ = $\frac{۳}{۲}$ روپیہ = ایک روپیہ ۸ ر = جواب

(۳۹) اگر $\frac{۱}{۱۹۲}$ کا $\frac{۴}{۵}$ کا ۴۰ سیر کی قیمت ۱ $\frac{۳}{۵}$ پائی ہو تو ۶ ر ۷ $\frac{۱}{۲}$ پائی کتنے سیر کی قیمت ہوگی

حل ۱ $\frac{۳}{۵}$ پائی : ۶ ر ۷ $\frac{۱}{۲}$ پائی :: $\frac{۱}{۱۹۲}$ × $\frac{۴}{۵}$ × ۴۰ $\frac{۱}{۲}$ × $\frac{۴}{۱}$ سیر

: ۷ر ۹ ½ پائی × ۲۵/۷۲ سیر = (۱۵۹ × ۲۵ × ۵۰ سیر)/(۵۳ × ۲ × ۷۲) = (۲۵ × ۲۵ سیر)/۲۴ = ۶۲۵/۲۴ = ۲۶ ۱/۲۴ = جواب

۱ ۳/۵ پائی

(۴۰) ایک شخص نے ۹۰۰۰ روپیہ کا دوالا نکالا اور اس پاس حساب ۴۳۹۴ روپیہ ۸ ر ۶ پائی کا ہے تو بتاؤ فی روپیہ کیا پڑتا پڑیگا اور جس شخص کے ۵۰۷ روپیہ لینے ہیں اوسکو کیا نقصان ہوگا

حل ۹۰۰۰ روپیہ : ۱ روپیہ :: ۴۳۹۴ روپیہ ۸ ر ۶ پائی : (۱ روپیہ × ۷۰۳۱۲ ½ آنہ)/(۹۰۰۰ روپیہ) =

(۱۴۰۶۲۵/۱۸۰۰۰) آنہ = ۱۴۰۶۲۵/(۹×۲) = ۷ ر ۹ ۳/۴ پائی جواب اول

دوم (۱ روپیہ − ۷ ر ۹ ۳/۴ پائی) × ۵۰۷ روپیہ = ۸ ر ۲ ۱/۴ پائی × ۵۰۷ روپیہ = ۳۸۳ روپیہ ۱۲ ر ۱ ½ پائی جواب

سوالات نمبری (۶۰) نسبت متناسبہ

(۱) اگر ۵ اڈہیری گیہون ۹ آدمی کے گٹنے میں ۲۲ دن چلین تو ۲۰ ڈہیری گیہون ۶ آدمیون کے گٹنے میں کتنے دن چلینگی

حل ۵ اڈہیری : ۲۰ ڈہیری
۶ آدمی : ۹ آدمی } :: ۲۲ دن پس (۲۲×۹×۲۰)/(۶×۱۵) دن = (۱۱×۴×۲×۵×۹)/(۲×۵×۹) =
۴×۱۱ = ۴۴ دن = جواب

(۲) اگر ۱۶ مزدورن کی مزدوری ۱۸ دن مین ۱۹ روپیہ ۸ ر ہے تو بتاؤ ۲۴ دن مین ۴۳ روپیہ ۱۴ ر کتنے مزدورن کی مزدوری ہوگی

حل ۱۹ روپیہ ۸ ر = ۳۱۲ آنہ : ۴۳ روپیہ ۱۴ ر = ۷۰۲ آنہ
۲۴ دن : ۱۸ دن } :: ۱۶ آدمی

(۷۰۲×۱۸×۱۶ آدمی)/(۳۱۲×۲۴ آدمی) = (۴×۹×۱۳×۱۶×۲۷ آدمی)/(۱۶×۱۳×۹×۴) = ۲۷ آدمی = جواب

(۳) اگر ۲۰ آدمی ایک کام کو ۱۲ دن مین کرتی ہون تو بتاؤ ایک اور کام جو پہلے کام سے تہائی ہے وقت کے پانچوین حصہ مین کتنے آدمی بنا دینگے

حل ۱ کام : ۳ کام
۱۲/۵ دن : ۱۲ دن } :: ۲۰ آدمی پس (۲۰×۱۲×۳)/(۱۲/۵ × ۱) =

(۳×۱۲×۲۰×۵ آدمی)/۱۲ = ۳×۲۰×۵ آدمی = ۳۰۰ آدمی = جواب

(۴) ۷ گہوڑون مین ۳۰ دن کے اندر ۱۴ روپیہ خرچ ہوتے ہین تو ۷ دن مین ۲۸ روپیہ کتنے گہوڑون مین خرچ ہونگے

حل ۷ دن : ۳۰ دن
۱۴ روپیہ : ۲۸ روپیہ } :: ۴ گہوڑے پس ۳۰×۲۸×۷ گہوڑے / ۱۴×۷ =

۲۰×۱۴×۲×۷ / ۱۴×۷ = ۲۰×۲ = ۴۰ گہوڑے = جواب

(۵) اگر ۱۲ آدمی ۲۰۰ روپیہ ۴ مہینہ مین خرچ کرین تو ۸ مہینہ مین ۶۶ روپیہ ۱۰ / ۸ پائی کی آدمی خرچ کرینگے

حل ۲۰۰ روپیہ = ۴۰۰۳۸ پائی : ۱۰۶۶ روپیہ ۱۰ / ۸ پائی = ۲۰۴۸۰۰ پائی } :: ۱۲ آدمی
۸ مہینہ : ۴ مہینہ

پس ۲۰۴۸۰۰×۴×۱۲ آدمی / ۸ مہینہ×۱۳۸۴۰۰ = ۱۲۸×۱۰۰×۸×۳×۳۲ / ۱۲۸×۱۰۰×۸×۳ آدمی = ۳۲ آدمی = جواب

(۶) اگر ۱۴ گہوڑے ۵۶ من چنے ۱۶ دن مین کہاتے ہون تو ۱۲۰ من چنے ۲۴ دن مین کتنے گہوڑے کہاوینگے

حل ۵۶ من : ۱۲۰ من
۲۴ دن : ۱۶ دن] :: ۱۴ گہوڑے پس ۱۲۰×۱۶ دن×۱۴ گہوڑے / ۲۴×۵۶ =

۲۰×۱۴×۱۶×۶ / ۱۴×۱۶×۶ گہوڑے = ۲۰ گہوڑے = جواب

(۷) اگر ۱۱ جز کی کتاب کی ۳۰۰۰ نسخہ مین ۶۶ رم لگین تو ۱۲ ½ جز کتاب کی ۵۰۰۰ نسخہ مین کتنے رم لگینگے

حل [۳۰۰۰ نسخہ : ۵۰۰۰
۱۱ جز : ۱۲ ½ جز] :: ۶۶ رم پس ۶۶×۱۲ ½×۵۰۰۰ / ۱۱×۳۰۰۰ =

۳×۲×۱۱×۲×۵×۲۵ / ۳×۱۱×۲ رم = ۲۵×۵ = ۱۲۵ رم = جواب

(۸) ۵ دن کے کام مین اگر ۸ آدمی ۹ روپیہ کی مزدوری کرین تو اسی حساب سے ۲۴ دن کے کام مین ۳۲ آدمی کتنے کی مزدوری کرینگے

حل ۸ آدمی : ۳۲ آدمی
۵ دن : ۲۴ دن | :: ۹ روپیہ پس ۳۲×۲۴×۹ روپیہ / ۵×۸ =

۴×۲۴×۹ / ۵ روپیہ = ۸۶۴ / ۵ = ۱۷۲ روپیہ ۱۲ / ۹ ⅗ پائی = جواب

(۹) ۲۲ ہفتہ ۶ دن مین ۵ آدمیون کا خرچ ۱۰۰ روپیہ ہو تو اسی حساب سے ۱۲ آدمیون کا خرچ ۱۵۰ روپیہ کتنے دنون مین ہوگا

حل ۱۰۰ روپیہ : ۱۵۰ روپیہ
۱۲ آدمی : ۵ آدمی] :: ۲۲ ہفتہ ۶ دن پس ۲۲ ۶/۷×۵×۱۵۰ / ۱۲×۱۰۰ =

۱۶۰×۵×۱۵ / ۷×۱۲×۱۰ ہفتہ = ۴×۵×۵ / ۷ ہفتہ = ۱۰۰/۷ ہفتہ = ۱۴ ہفتہ ۲ دن = جواب

(۱۰) ۷ آدمی ۹ روپیہ ۱۰ / ۶ پائی کی مزدوری ۱۰ ½ دن مین کر سکتے ہین تو ۳۱ ½ دن مین ۲۸ آدمی کتنے کی مزدوری کرسکینگے

حل ۷ آدمی : ۲۸ آدمی
۱۰ ½ دن : ۳۱ ½ دن] :: ۹ روپیہ ۱۰ / ۶ پائی پس ۲۸×۳۱ ½×۹ ۲۱/۳۲ روپیہ / ۷×۱۰ ½ دن =

۲۸ × ۶۳ × ۹ × ۲۰۹ × ۲ روپیہ / ۷ × ۲۱ × ۳۲ × ۳ = ۲۰۹ × ۳ / ۱۰۸ روپیہ = ۹۲۷ / ۸ = ۱۱۵ روپیہ ۱۴ آنہ = جواب

(۱۱) اگر مزدوری ۲۵ آدمیون کی ۷۶ روپیہ ۱۰ آنہ ۸ پائی ۱۶ دن مین ہو تو ۲۴ دن مین ۱۰۳ روپیہ ۸ آنہ کتنے آدمیون کی مزدوری ہوگی جبکہ ان مزدورون کی پہلے مزدورون کی نسبت آدہی ہو

حل
۷۶ روپیہ ۱۰ آنہ ۸ پائی	:	۱۰۳ روپیہ ۸ آنہ	
۱ مزدوری	:	۲ مزدورین	:: ۲۵ آدمی پس
۲۴ دن	:	۱۶ دن	

۱۰۳ ½ × ۲ × ۱۶ دن × ۲۵ آدمی / ۷۶ ⅔ روپیہ × ۱ × ۲۴ = ۹ × ۲۳ × ۲ × ۸ × ۲ × ۵ × ۵ × ۳ / ۲ × ۳ × ۸ × ۱ × ۲۳ × ۲ × ۵ = ۹ × ۵ = ۴۵ آدمی = جواب

(۱۲) ۷۲ بیگہہ گہاس ۲۱ آدمی ۵ دن مین کہودتے ہین تو ۶ دن مین ۴۶۰ بیگہہ ۱۶ بسوہ کتنے آدمی کہودینگے

حل
۷۲ بیگہہ	:	۴۶۰ بیگہہ ۱۶ بسوہ	:: ۲۱ آدمی پس
۶ دن	:	۵ دن	

۴۶۰ ⅘ بیگہہ × ۵ × ۲۱ آدمی / ۶ × ۷۲ =

۲۳۰۴ × ۲۱ × ۵ آدمی / ۲ × ۳ × ۷۲ × ۵ = ۱۶ × ۷ آدمی = ۱۱۲ آدمی = جواب

(۱۳) ۹ آدمیون کے کنبے مین ۱۲۰ روپیہ ۸ مہینہ مین صرف ہوتی ہین تو ۲۴ آدمیونکی کنبہ مین ۱۶ مہینہ مین کیا خرچ ہوگا

حل
۹ آدمی	:	۲۴ آدمی	:: ۱۲۰ روپیہ پس
۸ مہینہ	:	۱۶ مہینہ	

۱۲۰ × ۱۶ × ۲۴ / ۹ × ۸ روپیہ = ۴۰ × ۱۶ روپیہ = ۶۴۰ = جواب

(۱۴) اگر ۱۱ ایکڑ زمین مین ۱۲ بیل ۵ دن مین ہل چلاوین تو کتنے بیل ۱۸ دن مین ۳۳ ایکڑ زمین مین ہل چلاوینگے

حل
۱۱ ایکڑ	:	۳۳	:: ۱۲ بیل پس
۱۸ دن	:	۵ دن	

۱۲ × ۵ × ۳۳ / ۱۱ × ۱۸ بیل = ۵ × ۲ = ۱۰ بیل = جواب

(۱۵) جب میدہ کا بہاؤ تین روپیہ ۶ آنہ من کا ہو تو ۸ آنہ کی ڈہائی سیر شیرمالین آتی ہین تو بتاؤ جب ۶ آنہ کی ۳ سیر شیرمال آوینگی تو میدہ کا کیا بہاؤ ہوگا

حل
۲ ½ سیر ۸ چہٹانک	:	۳ سیر	:: ۵۴ آنہ پس

۵۴ × ۳ × ۶ / ½ ۲ × ۸ آنہ =

۶ × ۳ × ۵۴ × ۲ / ۸ × ۵ آنہ = ۲۷ × ۳ × ۳ / ۵ آنہ = ۲۴۳ / ۵ آنہ = ۴۸ ⅗ آنہ = ۳ روپیہ ۷ ⅕ پائی = جواب

(۱۶) اگر ۹۰ میل ۳ دن مین ایک مسافر ۸ گہنٹہ روز چلنے سے طے کرے تو ۵۴۰ میل ۶ گہنٹہ روز چلنے سے کتنی دیر مین طے کریگا

حل
۹۰ میل	:	۵۴۰	:: ۳ دن پس
۶ گہنٹہ	:	۸ گہنٹہ	

۳ × ۸ × ۵۴۰ / ۹۰ میل × ۶ دن = ۸ × ۳ دن = ۲۴ دن = جواب

(۱۷) اگر ۵ آدمی مزدوری کی ۱۸ روپیہ ۱۲ انہ بارہ مہینہ میں پاتے ہوں تو ۱۶ آدمی ۲۰ مہینہ میں کیا مزدوری پاوینگے

حل: ۵ آدمی : ۱۶ آدمی | ۱۲ مہینہ : ۲۰ مہینہ :: ۱۸ روپیہ ۱۲ انہ پس (۱۶ × ۲۰ × ۱۸ ۳/۴)/(۱۲ × ۵) روپیہ = (۱۶ × ۲۰ × ۷۵)/(۴ × ۱۲ × ۵) روپیہ = ۴ × ۲۵ روپیہ = ۱۰۰ روپیہ = جواب

(۱۸) اگر ۳ آدمیوں کی خوراک ۴ ہفتہ میں ۷ روپیہ ہوں تو ۱۴ آدمیوں کی خوراک ۱۱۲ روپیہ کتنے دنوں میں ہوگی

حل: ۱۴ آدمی : ۳ آدمی | ۷ روپیہ : ۱۱۲ روپیہ :: ۴ ہفتہ پس (۳ × ۱۱۲ × ۴)/(۱۴ × ۷ روپیہ) = (۴ × ۸ × ۳)/۷ ہفتہ = ۹۶/۷ ہفتہ = ۱۳ ہفتہ ۵ دن = جواب

(۱۹) اگر ۱۵ میل ۸۰ من بوجھ لیجانیمیں ۵ روپیہ ۷ آنہ خرچ ہوں تو ۲۹ روپیہ ۳۰ من بوجھ کے کتنی دور لیجانیمیں خرچ ہونگے

حل: ۸۰ من : ۳۰ من | ۵ روپیہ ۷ آنہ : ۲۹ روپیہ :: ۱۵ میل پس (۳۰ × ۲۹ × ۱۵)/(۵ ۷/۱۶ × ۸۰) میل = (۱۶ × ۱۵ × ۲۹ × ۳۰)/(۸۷ × ۸۰) میل = ۱۵ × ۲ = ۳۰ میل = جواب

(۲۰) اگر ۶ آدمی ۳۴ بیگھہ زمین کا اناج ۵ دن میں کاٹتے ہوں تو ۹۵ بیگھہ ۴ بسوہ زمین کے اناج کو ۶ دن میں کتنے آدمی کاٹینگے

حل: ۳۴ بیگھہ : ۹۵ بیگھہ ۴ بسوہ | ۶ دن : ۵ دن :: ۶ آدمی پس (۶ × ۵ × ۹۵ ۱/۵)/(۳۴ بیگھہ × ۶ دن) = (۶ × ۵ × ۴۷۶)/(۵ × ۶ × ۳۴) آدمی = ۴۷۶/۳۴ آدمی = ۱۴ آدمی = جواب

(۲۱) ۴۰ من دانہ ۱۲ گھوڑے ۳۷ دن میں کہاتے ہیں تو ۱۹۵ من دانہ ۹ گھوڑے کتنے دنوں میں کہاینگے

حل: ۴۰ من : ۱۹۵ من | ۹ گھوڑے : ۱۲ گھوڑے :: ۳۷ دن پس (۳۷ × ۱۲ × ۱۹۵)/(۹ × ۴۰) = (۱۳ × ۳۷ دن)/۲ = ۴۸۱/۲ = ۲۴۰ ۱/۲ دن = جواب

(۲۲) ۱۶۰ میل کا سفر ۳ دن میں ایک شخص ۱۱ گھنٹہ روز چلنے سے طے کرتا ہے تو ۱۰۰۰ میل کا سفر ۱۵ گھنٹہ روز چلنے سے کتنے دنوں میں اوسی رفتار سے طے کریگا

حل: ۱۶۰ میل : ۱۰۰۰ میل | ۱۵ گھنٹہ : ۱۱ گھنٹہ :: ۳ دن پس (۱۰۰۰ × ۱۱ × ۳ دن)/(۱۵ × ۱۶۰) = (۵ × ۱۱ دن)/۴ = ۵۵/۴ دن = ۱۳ ۳/۴ دن = جواب

(۲۳) اگر ۳ آدمی ۸ بیگھہ زمین کی گیہوں ۲ دن میں کاٹیں تو ۲۰ بیگھہ کو ۵ آدمی کتنے دنوں میں کاٹ سکینگے

حل: ۵ آدمی : ۳ آدمی | ۸ بیگھہ : ۲۰ بیگھہ :: ۲ دن پس (۳ × ۲۰ × ۲ دن)/(۸ × ۵) = ۳ دن = جواب

(۲۴) ۲۸ من شلجم ۲۵ بھیڑین دو ہفتہ مین کہاتی تو ۴۰ بہیڑین ۶۰ دن مین کتنے من شلجم کہائینگے

حل ۲۵ بھیڑ : ۴۰ بھیڑ
۱۴ دن : ۶۰ دن } :: ۲۸ من شلجم پس $\frac{۲۸ \times ۶۰ \times ۴۰}{۱۴ \times ۲۵}$ = ۸ × ۱۲ × ۲ من = ۱۹۲ من = جواب

(۲۵) ایک خندق ۳۰ گز طول مین ۲۴ دن مین اٹھارہ آدمی بنا سکتے ہین جب ۸ گھنٹہ روز کام کرین تو ۶۰ گز لمبی ۶۴ دن مین ۶ گھنٹہ روز کام کرتے سے کتنے آدمی بنا سکینگے

حل ۳۰ گز : ۶۰ گز
۶۴ دن : ۲۴ دن
۶ گھنٹہ : ۸ گھنٹہ } :: ۱۸ آدمی پس $\frac{۱۸ \times ۸ \times ۲۴ \times ۶۰}{۶ \times ۶۴ \times ۳۰}$ ۱۸ آدمی = ۲ × ۳ × ۳ = ۱۸ آدمی = جواب

(۲۶) اگر ۱۲ آدمی ۲۴ گز دیوار ۳۰ دن مین ۸ گھنٹہ روز کام کرنے سے بناتے ہون تو ۱۸ آدمی ۲۷ گز دیوار ۴۰ دن مین کتنے گھنٹہ روز کام کرنے سے بناوینگے

حل ۱۸ آدمی : ۱۲ آدمی
۲۴ گز : ۲۷ گز
۴۰ دن : ۳۰ دن } :: ۸ گھنٹہ پس $\frac{۱۲ \times ۲۷ \times ۳۰ \times ۸}{۴۰ \times ۲۴ \times ۱۸}$ گھنٹہ = ۲ × ۳ × ۲ = ۱۲ گھنٹہ = جواب

(۲۷) اگر ۷ آدمی ۸۴ بیگھہ اناج ۱۲ دن مین جب دن ۸ $\frac{۱}{۴}$ گھنٹہ کا ہو کاٹتے ہون تو ۲۰ آدمی ۱۱ دن مین جب ۷ $\frac{۴}{۵}$ گھنٹہ کا ہو کے بیگھہ کاٹینگے

حل ۷ آدمی : ۲۰ آدمی
۱۲ دن : ۱۱ دن
۸ $\frac{۱}{۴}$ گھنٹہ : ۷ $\frac{۴}{۵}$ گھنٹہ } :: ۸۴ بیگھہ تو $\frac{۲۰ \times ۱۱ \times ۷\frac{۴}{۵} \times ۸۴ \text{ بیگھہ}}{۷ \times ۱۲ \times ۸\frac{۱}{۴} \text{ گھنٹہ}}$ =

$\frac{۲۰ \times ۱۱ \times ۳۹ \times ۸۴ \times ۴ \text{ بیگھہ}}{۵ \times ۳۳ \times ۱۲ \times ۷}$ = ۱۳ × ۴ × ۴ بیگھہ = ۲۰۸ بیگھہ = جواب

(۲۸) اگر ۸ آدمی ایک خندق ۱۰۰ فٹ طول مین ۳ فٹ عرض مین ۴ فٹ ۶ انچہ عمق مین ۹ دن مین بناوین تو بتاؤ کے آدمی ایک اور خندق ۸۰ فٹ طول مین ۵ فٹ عرض مین ۲ فٹ عمق مین ۵ $\frac{۱}{۳}$ دن مین بناوینگے

حل ۱۰۰ فٹ طول : ۸۰ فٹ طول
۳ فٹ عرض : ۵ فٹ عرض
۴ $\frac{۱}{۲}$ فٹ عمق : ۲ فٹ عمق
۵ $\frac{۱}{۳}$ دن : ۹ دن } :: ۸ آدمی پس $\frac{۸۰ \times ۵ \times ۲ \times ۹ \times ۸ \text{ آدمی}}{۱۰۰ \times ۳ \times ۴\frac{۱}{۲} \times ۵\frac{۱}{۳}}$ =

$\frac{۸۰ \times ۵ \times ۲ \times ۹ \times ۸ \times ۲ \times ۳ \text{ آدمی}}{۱۰۰ \times ۳ \times ۹ \times ۱۶}$ = ۴ × ۲ آدمی = ۸ آدمی = جواب

(۲۹) اگر ۷ راج ۲۰ $\frac{۵}{۸}$ دن مین جب دن ۹ $\frac{۳}{۵}$ گھنٹہ کا ہو ایک دیوار کو بنا لیں تو ۳ راج اوسی دیوار کی ۲ $\frac{۳}{۴}$ کو جب دن ۱۲ گھنٹہ ہو کتنے دنون مین بنا لینگے

حل ۳ آدمی : ۷ آدمی
۱۲ گہنٹہ : ۹ ۳/۵ گہنٹہ
۱ کام : ۲ ۳/۴ کام } :: ۲۰ ۵/۸ پس (۷ × ۹ ۳/۵ × ۲ ۳/۴ × ۲۰ ۵/۸) / (۳ × ۱۲ × ۱)

= (۷ × ۴۸ × ۱۱ × ۱۶۵) / (۳ × ۱۲ × ۱ × ۵ × ۴ × ۸) دن = (۷ × ۱۱ × ۱۱) / ۸ دن = ۸۴۷/۸ = ۱۰۵ ۷/۸ دن = جواب

(۳۰) اگر ۶ لوہی کی سلاخین ۴ فٹ طول مین ۳ انچہ چوڑائی مین اور ۲ انچہ موٹائی مین ۲۸۸ سیر وزن مین ہون تو ۱۵ سلاخون کا کیا وزن ہوگا جب اونمین سے ہر ایک ۶ ۱/۲ فٹ طول مین ۴ انچہ عرض مین ۳ انچہ موٹائی مین ہو

۶ سلاخ : ۱۵ سلاخ
۴ فٹ طول : ۶ ۱/۲ فٹ طول
۳ انچہ عرض : ۴ انچہ عرض
۲ انچہ موٹائی : ۳ انچہ موٹائی } :: ۲۸۸ سیر

پس (۱۵ × ۶ ۱/۲ × ۴ × ۳ × ۲۸۸ سیر) / (۶ × ۴ × ۳ × ۲) = (۱۵ × ۱۳ × ۴ × ۳ × ۲ × ۲ × ۸ × ۹ سیر) / (۶ × ۴ × ۳ × ۲ × ۲)

= ۵ × ۱۳ × ۴ × ۹ سیر = ۲۳۴۰ سیر = ۵۸ من ۲۰ سیر = جواب

سوالات قواعد متفرقہ نمبری (۶۱)

سود معلومہ کی موافق وقت معلومہ مین سود کسی رقم کا دریافت کرو ۔

(۱) ۵۰۰ روپیہ کا سود ۵ برس مین ۵ روپیہ سیکڑہ سالیانہ سی کیا ہوگا

حل (۵۰۰ روپیہ × ۵ برس × ۵ روپیہ سیکڑہ سود) ÷ ۱۰۰ = ۱۲۵ روپیہ = جواب

(۲) ۳۷۵ روپیہ کا سود ۳ برس مین ۴ روپیہ سیکڑہ کے حساب سی کیا ہوگا

حل (۳۷۵ روپیہ × ۳ برس × ۴ روپیہ سیکڑہ سود) ÷ ۱۰۰ = ۴۵ روپیہ = جواب

(۳) ۱۱۲۵ روپیہ کا سود معہ اصل ۴ برس مین ۳ روپیہ سیکڑہ کے حساب سی کیا ہوگا

حل (۱۱۲۵ روپیہ × ۴ برس × ۳ روپیہ سیکڑہ) ÷ ۱۰۰ + ۱۱۲۵ = ۱۳۵ روپیہ +
۱۱۲۵ روپیہ = ۱۲۶۰ روپیہ = جواب

(۴) ۲۲۷۵ روپیہ کا سود معہ اصل ۳ ۱/۴ سال مین ۵ روپیہ سیکڑہ کی حساب سی کیا ہوگا

حل (۲۲۷۵ × ۳ ۱/۴ برس × ۵ روپیہ سیکڑہ) ÷ ۱۰۰ + ۲۲۷۵ روپیہ =
۳۶۹ ۲۳/۸۰ روپیہ + ۲۲۷۵ روپیہ = ۲۶۴۴ روپیہ ۲ = جواب

(۵) ۱۲۴۵ روپیہ کا سود ۱۵ سال ۴ ۳/۴ روپیہ سیکڑہ کی حساب سے کیا ہوگا

حل (۱۲۴۵ × ۱۵ × ۴ ۳/۴ روپیہ سود فیصدی) ÷ ۱۰۰ = ۸۸۷ ۱/۱۶ روپیہ = ۸۸۷ روپیہ ۱ ر = جواب

(۶) ۲۰۰۰ روپیہ کا سود معہ اصل ۱۲ ۱/۴ برس میں ۳ ۱/۲ روپیہ سود فیصدی سالیانہ کے حساب سے کیا ہوگا

حل (۲۰۰۰ × ۱۲ ۱/۴ برس × ۳ ۱/۲ سود فیصدی) ÷ ۱۰۰ + ۲۰۰۰ = ۸۵۷ ۱/۲ روپیہ + ۲۰۰۰ روپیہ =

۲۸۵۷ روپیہ ۸ ر = جواب

(۷) ۵۷۵ روپیہ کا سود ۸ ۳/۴ سال میں ۳ ۳/۸ روپیہ سیکڑہ سالیانہ سود کے حساب سے معہ اصل کیا ہوگا

حل (۵۷۵ روپیہ × ۸ ۳/۴ برس × ۳ ۳/۸ سود فیصدی) ÷ ۱۰۰ + ۵۷۵ روپیہ

= ۱۶۹ ۱۰۳/۱۲۸ روپیہ + ۵۷۵ روپیہ = ۷۴۴ روپیہ ۱۲ ر ۱۰ ۱/۲ پائی = جواب

(۸) سود ۳۲۵ روپیہ ۸ ر کا ۴ برس میں ۵ ۱/۲ روپیہ سیکڑہ سالیانہ کے حساب سے کیا ہوگا

حل (۳۲۵ ۱/۲ روپیہ × ۴ × ۵ ۱/۲ سود فیصدی) ÷ ۱۰۰ = ۷۱ ۶۱/۱۰۰ روپیہ = ۷۱ روپیہ ۹ ر ۹ ۳/۲۵ پائی = جواب

(۹) ۵۰۰ روپیہ ۱۳ ر ۴ پائی کا ۲ ۳/۴ سال میں ۲ ۳/۴ روپیہ سود فیصدی کی حساب سے کیا ہوگا

حل (۵۰۰ روپیہ ۱۳ ر ۴ پائی × ۲ ۳/۴ سال × ۲ ۳/۴ سود فیصدی) ÷ ۱۰۰ = ۳۷ روپیہ ۱۴ ر ۱ ۱/۲ پائی = جواب

(۱۰) سود ۱۵۰ روپیہ کا ۳ ۵/۱۲ برس میں ۴ روپیہ سیکڑہ کی حساب سے کیا ہوگا

حل (۱۵۰ روپیہ × ۳ ۵/۱۲ سال × ۴ روپیہ سود فیصدی) ÷ ۱۰۰ = ۲۰ ۱/۲ روپیہ = ۲۰ روپیہ ۸ ر = جواب

سوالات نمبری (۶۲) مضمون بالا

(۱) ۵۰۰ روپیہ کا سود معہ اصل یکم مارچ سے ۹ جنوری تک ۴ ۵/۸ روپیہ سود فیصدی کے حساب سے کیا ہوگا

حل مارچ ۳۱ + اپریل ۳۰ + مئی ۳۱ + جون ۳۰ + جولائی ۳۱ + اگست ۳۱ + ستمبر ۳۰ + اکتوبر ۳۱ +

نومبر ۳۰ + دسمبر ۳۱ + جنوری ۹ = ۳۱۵ دن یعنی پہلی مارچ سے ۹ جنوری تک ۳۱۵ دن ہوئے

پس (۵۰۰ روپیہ × ۴ ۵/۸ روپیہ سود) ÷ ۱۰۰ = ۲۳ روپیہ ۲ ر سود ایک برس کا ۳۶۵ دن :

۳۱۵ دن :: ۲۳ روپیہ ۲ ر : $\frac{23\frac{1}{8}\times 315}{365} = \frac{185\times 315}{8\times 365}$ روپیہ $= \frac{11655}{584}$ = ۱۹ روپیہ ۱۵ ر

۳ ۵۶/۷۳ پائی پس ۵۰۰ روپیہ + ۱۹ روپیہ ۱۵ ر ۳ ۵۶/۷۳ پائی = ۵۱۹ روپیہ ۱۵ ر ۳ ۵۶/۷۳ پائی جواب

(۲) سود معہ اصل ۵۰۰ روپیہ ۷ ر کا ۵ مئی سے ۲۶ اکتوبر تک ۳ ۱/۸ روپیہ سود فیصدی کے حساب سے

کیا ہوگا ۵ - مئی سے ۲۶ - اکتوبر تک ۱۷۵ دن ہوتے ہیں

پس (۷۵۰۰ × ۳ ۱/۸ سود فیصدی) ÷ ۱۰۰ = ۲۳۴ ۳/۸ روپیہ = ۲۳۴ روپیہ ۶ آنہ = ایک سال کے سود کے

۳۶۵ : ۱۷۵ دن :: ۲۳۴ ۳/۸ : ۲۳۴ ۳/۸ × ۱۷۵ / ۳۶۵ = ۱۸۷۵ × ۱۷۵ / ۸ × ۳۶۵ روپیہ =

۱۸۷۵ × ۳۵ / ۸ × ۷۳ روپیہ = ۱۱۲ روپیہ ۵ آنہ ۱۱ ۲۵/۷۳ پائی پس ۷۵۰۰ + ۱۱۲ روپیہ ۵ آنہ ۱۱ ۲۵/۷۳ پائی =

۷۶۱۲ روپیہ ۵ آنہ ۱۱ ۲۵/۷۳ پائی = جواب

(۳) سود معہ اصل ۵۸ ۱۱ روپیہ ۱۴ آنہ کا ایک سال ۱۵ یوم میں ۲ روپیہ ۸ آنہ سیکڑہ سود فیصدی کے حساب سے کیا ہوگا (۱۵۸ ۱۱ روپیہ ۱۴ آنہ × ۲ ۱/۲ روپیہ سود فیصدی) ÷ ۱۰۰ =

(۱۱۵۸ ۷/۸ روپیہ × ۲ ۱/۲ روپیہ سود فیصدی) ÷ ۱۰۰ = ۲۸ روپیہ ۱۵ آنہ ۶ ۳/۵ پائی سود ایک سال کے اور

۳۶۵ یوم : ۱۵ یوم :: ۲۸ روپیہ ۱۵ آنہ ۶ ۳/۵ پائی : ۹ روپیہ ۲ آنہ ۲/۵ پائی

پس ۱۵۸ ۱۱ روپیہ ۱۴ آنہ + ۲۸ روپیہ ۱۵ آنہ ۶ ۳/۵ پائی + ۹ روپیہ ۲ آنہ = ۱۱۹۶ روپیہ ۱۵ آنہ ۶ ۳/۵ پائی = جواب

(۴) ۲۵۰ روپیہ ۱۰ آنہ کا سود ۲۶ - مارچ ۱۸۴۰ء سے ۲۳ - اکتوبر ۱۸۴۲ء تک بحساب سود فیصدی ۳ روپیہ کے دریافت کرو

حل ۲۶ - مارچ ۱۸۴۰ء سے ۲۳ - اکتوبر تک ۲۱۹ دن ہوئے پس تعداد ایام ۲۶ مارچ ۱۸۴۰ء سے ۲۳ اکتوبر ۱۸۴۲ء تک ۲ برس ۲۱۹ یوم ہوئی پس (۲۵۰ روپیہ ۱۰ آنہ × ۲ برس × ۳ روپیہ سود فیصدی) ÷ ۱۰۰ =

(۲۵۰ ۵/۸ روپیہ × ۲ × ۳) ÷ ۱۰۰ = ۱۵ ۳/۸۰ روپیہ = ۱۵ روپیہ ۷ ۱/۵ پائی = سود دو سال کے سود ایک سال کا

= ۷ ۸۳/۱۶۰ = ۷ روپیہ ۸ آنہ ۳ ۳/۵ پائی اور ۳۶۵ : ۲۱۹ یوم :: ۷ ۸۳/۱۶۰ روپیہ : ۱۲۰۳ × ۲۱۹ / ۱۶۰ × ۳۶۵ روپیہ

= ۱۲۰۳ × ۳ / ۱۶۰ × ۵ روپیہ = ۳۶۰۹ / ۸۰۰ روپیہ = ۴ روپیہ ۸ آنہ ۲ ۴/۲۵ پائی = ۲۱۹ یوم کی پس سود

دو سال = ۱۵ روپیہ ۷ ۱/۵ پائی اور سود ۲۱۹ یوم

= ۴ روپیہ ۸ آنہ ۲ ۴/۲۵ پائی

حاصل جمع = ۱۹ روپیہ ۸ آنہ ۹ ۹/۲۵ پائی = جواب

(۵) سود ۳۹۹۶ روپیہ ۱۲ آنہ کا ۴ سال ۲۲۵ یوم میں سود فیصدی ۲ روپیہ ۱۰ آنہ ۸ پائی کے حساب سے کیا ہوگا

حل ۳۹۹۶ ۳/۴ روپیہ × ۴ ۴۵/۷۳ × ۲ ۲/۳ / ۱۰۰ = ۱۵۹۸۷ × ۳۳۷ × ۸ × ۸ / ۳ × ۷۳ × ۴ × ۱۰۰ روپیہ

= $\frac{۳۲۳۷ \times ۷۶}{۵۰}$ روپیہ = $\frac{۲۴۶۰۱}{۵۰}$ روپیہ = ۴۹۲ روپیہ ۳ $\frac{۲۱}{۲۵}$ پائی = جواب

(۶) سود ۱۷۵۵ روپیہ ۱۲ آنہ کا ۳ برس ۱۱۰ یوم میں ۳ روپیہ ۲ آنہ سود فیصدی کے حساب سے کیا ہوگا

$\frac{۱۷۵۵\frac{۳}{۴} \times ۳\frac{۲۲}{۷۳} \times ۳\frac{۱}{۸}}{۱۰۰}$ (سال × روپیہ) = $\frac{۲۵ \times ۲۴۱ \times ۱۱۰۲۳}{۸ \times ۷۳ \times ۴ \times ۱۰۰}$ = $\frac{۲۴۱ \times ۱۵۱}{۴ \times ۴ \times ۸}$ روپیہ

= $\frac{۳۶۳۹۱}{۸ \times ۴ \times ۴}$ = ۲۸۴ روپیہ ۴ آنہ ۱۰ $\frac{۱}{۲}$ پائی = جواب

سوالات نمبری (۶۳) سود در سود دریافت کرنا سود معلومہ کے موافق وقت معلومہ میں کسی رقم کا

(۱) ۹۵ روپیہ ۱۳ آنہ ۴ پائی کا ۲ $\frac{۱}{۲}$ روپیہ سود فیصدی کے حساب سے ۲ سال میں اصل معہ سود کیا ہوگا جب سود در سود ملے

حل اول ۹۵ $\frac{۵}{۶}$ روپیہ + $\frac{۹۵\frac{۵}{۶} \times ۲\frac{۱}{۲}}{۱۰۰}$ روپیہ = ۹۵ $\frac{۵}{۶}$ روپیہ + ۲ $\frac{۱۹}{۴۸}$ روپیہ

= ۹۸ $\frac{۱۱}{۴۸}$ روپیہ = ۹۸ روپیہ ۳ آنہ ۸ پائی = سود معہ اصل سال اول کے

دوم ۹۸ $\frac{۱۱}{۴۸}$ روپیہ + $\frac{۹۸\frac{۱۱}{۴۸} \times ۲\frac{۱}{۲}}{۱۰۰}$ = ۹۸ $\frac{۱۱}{۴۸}$ روپیہ + ۲ $\frac{۱۶۵}{۳۸۴}$ روپیہ =

۱۰۰ روپیہ ۱۰ آنہ ۱۱ $\frac{۱}{۲}$ پائی = سود معہ اصل سال دوم کے = جواب

(۲) ۵۰ روپیہ کا سود معہ اصل ۳ برس میں ۵ روپیہ سود فیصدی کے حساب سے جب سود پر سود لگتا ہو کیا ہوگا

۵۰ روپیہ + $\frac{۵۰ \times ۵}{۱۰۰}$ = ۵۰ روپیہ + $\frac{۵}{۲}$ روپیہ = $\frac{۱۰۵}{۲}$ روپیہ = ۵۲ روپیہ ۸ آنہ = اول سال کے معہ سود و اصل کے

دوم $\frac{۱۰۵}{۲}$ + $\frac{\frac{۱۰۵}{۲} \times ۵}{۱۰۰}$ = $\frac{۱۰۵}{۲}$ روپیہ + $\frac{۲۱}{۸}$ روپیہ = $\frac{۴۴۱}{۸}$ روپیہ = ۵۵ روپیہ ۲ آنہ سال دوم کے سود معہ اصل کے سوم $\frac{۴۴۱}{۸}$ + $\frac{\frac{۴۴۱}{۸} \times ۵}{۱۰۰}$ = $\frac{۴۴۱}{۸}$ روپیہ + $\frac{۴۴۱}{۱۶۰}$ روپیہ = $\frac{۹۲۶۱}{۱۶۰}$ روپیہ

= ۵۷ روپیہ ۱۴ آنہ ۱ $\frac{۱}{۵}$ پائی = جواب سود معہ اصل سال سوم کے = جواب

(۳) دریافت کرو کہ ۵ روپیہ سیکڑہ سود فیصدی کے حساب سے ۲ سال میں ۴۱ روپیہ ۱۰ آنہ ۸ پائی کی سود اور سود در سود میں کیا فرق ہوگا

حل ۴۱ $\frac{۲}{۳}$ + $\frac{۴۱\frac{۲}{۳} \times ۵}{۱۰۰}$ = ۴۱ $\frac{۲}{۳}$ روپیہ + $\frac{۲۵}{۱۲}$ روپیہ = $\frac{۵۲۵}{۱۲}$ روپیہ = ۴۳ روپیہ ۱۲ آنہ =

سود معہ اصل سال اول کے اور $\frac{۵۲۵}{۱۲}$ + $\frac{\frac{۵۲۵}{۱۲} \times ۵}{۱۰۰}$ = $\frac{۵۲۵}{۱۲}$ + $\frac{۳۵}{۱۶}$ = $\frac{۷۳۵}{۱۶}$ روپیہ

سوم

سال دوم اصل معہ سود کے = ۴۵ روپیہ ۱۵ آنہ =

= ۴۱ روپیہ ۱۰ آنہ ۸ پائی

حاصل تفریق = ۴ روپیہ ۴ آنہ ۴ پائی = سود در سود دو سال اور سود (۴۳ روپیہ ۱۲ آنہ − ۴۱ روپیہ ۱۰ آنہ ۸ پائی) ×۲

= ۴ روپیہ ۲ آنہ ۸ پائی کے حاصل تفریق سود و سود در سود = ۱ آنہ ۸ پائی = جواب

(۴) دریافت کرو کیا فرق ہوگا درمیان سود اور سود در سود ۳۶۵ روپیہ ۳ آنہ ۹ پائی کی ۳ سال میں ۴ روپیہ سیکڑہ کے حساب سے اول ۳۶۵٫۲۳۴۳۷۵

+ (۴×۳۶۵٫۲۳۴۳۷۵)/۱۰۰ = ۳۷۹٫۸۴۳۷۵ روپیہ = ۳۷۹ روپیہ ۱۳ آنہ ۶ پائی

= سال اول کی سود معہ اصل دوم ۳۷۹٫۸۴۳۷۵ روپیہ + (۴×۳۷۹٫۸۴۳۷۵)/۱۰۰

= ۳۹۵٫۰۳۷۵ روپیہ = ۳۹۵ روپیہ ½ آنہ = سال دوم کے سود معہ اصل کے

سوم ۳۹۵٫۰۳۷۵ + (۴×۳۹۵٫۰۳۷۵)/۱۰۰ = ۴۱۰٫۸۳۹ روپیہ =

۴۱۰ روپیہ ۱۳ آنہ ۵٫۰۸۸ پائی = سود معہ اصل سال سوم کے اور اصل

= ۳۶۵ روپیہ ۳ آنہ ۹ پائی

حاصل تفریق = ۴۵ روپیہ ۹ آنہ ۸٫۰۸۸ پائی = سود در سود ۳ سال کے

چہارم سود = (۳۷۹ روپیہ ۱۳ آنہ ۶ پائی − ۳۶۵ روپیہ ۳ آنہ ۹ پائی) × ۳ = ۴۳ روپیہ ۱۳ آنہ ۳ پائی

پس تفریق سود در سود و سود = ۱ روپیہ ۱۲ آنہ ۵٫۰۸۸ پائی = جواب

(۵) سود در سود ۲۲۵ روپیہ کا ۳¾ روپیہ سود فیصدی کے حساب سے ۳ سال میں کیا ہوگا

حل اول ۲۲۵ روپیہ + (۳٫۲۵×۲۲۵)/۱۰۰ = ۲۲۵ روپیہ + ۸٫۴۳۷۵ =

۲۳۳٫۴۳۷۵ = ۲۳۳ روپیہ ۷ آنہ = سود معہ اصل سال اول کے

دوم ۲۳۳٫۴۳۷۵ + (۳٫۷۵×۲۳۳٫۴۳۷۵)/۱۰۰ = ۲۳۳٫۴۳۷۵ +

۸٫۷۵۳۹۰۶۲۵ روپیہ = ۲۴۲٫۱۹۱۴۰۶۲۵ = ۲۴۲ روپیہ ۳ آنہ ¾ پائی = سود معہ اصل سال دوم کے

سوم ۲۴۲٫۱۹۱۴۰۶۲۵ + (۳٫۷۵×۲۴۲٫۱۹۱۴۰۶۲۵)/۱۰۰ =

۲۵۱٫۲۷۳۵۸۳۹۸۴۳۷۵ روپیہ = ۲۵۱ روپیہ ۴ آنہ

۵٫۲۸۱۲۵ پائی = سال سوم کے سود معہ اصل کی پس معلوم ہوا کہ ۲۵۱ روپیہ ۴ آنہ

۵۲۸۱۲۵ ۵ ۴ پائی ÷ ۳۲۵ روپیہ = ۲۶ روپیہ ۴ / ۵۲۸۱۲۵ ۵ ۴ پائی = جواب

(۶) بتاؤ سود در سود ۳۰۰ روپیہ کا ۳ سال میں ۲⅔ روپیہ سیکڑہ کے حساب سے کیا ہوگا

اول ۳۰۰ + $\frac{300 \times 2\frac{2}{3}}{100}$ = ۳۰۰ + ۸ = ۳۰۸ روپیہ = سود معہ اصل سال اول

دوم ۳۰۸ + $\frac{308 \times 2\frac{2}{3}}{100}$ = ۳۰۸ + $\frac{616}{75}$ روپیہ = $\frac{23716}{75}$ = ۳۱۶ ۱ / ۳ روپیہ

۴ $\frac{24}{25}$ پائی = سود معہ اصل سال دوم سوم ۳۱۶ $\frac{16}{75}$ روپیہ $\frac{2 \times 2\frac{2}{3} \times \frac{16}{75} 316}{100}$

= ۳۱۶ $\frac{16}{75}$ + ۸ $\frac{4432}{5625}$ روپیہ = ۳۲۴ $\frac{3632}{5625}$ روپیہ = ۳۲۴ روپیہ ۱۰ / ۴ $\frac{844}{5625}$ پائی

پس معلوم ہوا کہ (۳۲۴ روپیہ ۱۰ / ۴ $\frac{844}{5625}$ پائی ـــ ۳۰۰ روپیہ) = ۲۴ روپیہ ۱۰ / ۴ $\frac{844}{5625}$ پائی = سود جواب

سوالات نمبری (۶۴) اصل و سود و مدت یا (اصل معہ سود) اور سود فیصدی میں سے جب تین معلوم ہوں تو باقی دریافت کرو

(۱) ۱۲۸ روپیہ ۲ / پر کیا سود فیصدی لیا جاوے کہ ۱۵ روپیہ ۱۳ / ۸ $\frac{1}{4}$ پائی سوا دو برس میں سود کے حاصل ہوں

حل $\frac{128 \text{ روپیہ } 2/ \times 2\frac{1}{4} \text{ برس}}{100}$: ۱۵ روپیہ ۱۳ / ۸ $\frac{1}{4}$ پائی : : ۱ روپیہ سود فیصدی

: لا یعنی ۵۵۳ $\frac{1}{4}$ پائی : ۴۴۳۰ $\frac{1}{4}$ پائی : : ۱ روپیہ : $\frac{3044\frac{1}{4}}{553\frac{1}{4}}$ روپیہ

= $\frac{2 \times 12177}{4 \times 1107}$ روپیہ = $\frac{451}{82}$ روپیہ = ۵ $\frac{1}{2}$ روپیہ = جواب

(۲) کس قدر روپیہ کا اصل معہ سود ۴۵ روپیہ ۷ $\frac{4}{5}$ پائی ۶ $\frac{1}{2}$ روپیہ سیکڑہ سود کی حساب سے ایک سال میں ہوگا

حل ۱۰۶ $\frac{1}{2}$: ۴۵ روپیہ ۷ $\frac{4}{5}$ پائی : : ۱۰۰ روپیہ : $\frac{100 \times \text{روپیہ } 45\frac{13}{320}}{106\frac{1}{2}}$ =

$\frac{2 \times 100 \times 14413}{320 \times 213}$ روپیہ = $\frac{1015}{24}$ روپیہ = ۴۲ روپیہ ۴ / ۸ پائی = جواب

(۳) ۶۲۳ روپیہ ۸ / ۸ پائی کا سود ۱۳ روپیہ ۱ / ۳ $\frac{1}{4}$ پائی کتنی دنوں میں ۶ $\frac{1}{8}$ روپیہ سیکڑہ سود کے حساب سے ہوگا

حل ۶۲۳ روپیہ ۸ / ۸ پائی = ۱۱۹۷۲۰ پائی اور ۱۳ روپیہ ۱ / ۳ $\frac{1}{4}$ پائی = ۲۵۱۱ $\frac{1}{4}$ پائی پس

$\frac{6\frac{1}{8} \times 119720}{100}$: ۲۵۱۱ $\frac{1}{4}$ پائی : : ۳۶۵ : $\frac{100 \times 365 \times 2511\frac{1}{4}}{6\frac{1}{8} \times 119720}$ دن

= $\frac{8 \times 100 \times 365 \times 10045}{4 \times 49 \times 119720}$ دن = ۲۵ × ۵ دن = ۱۲۵ دن = جواب

(۴) ۲۰۰ روپیہ پر کیا سود فیصدی لیا جاوے کہ ۲ روپیہ ۱۴۶ دن مین سود کے حاصل ہون

حل ۲۰۰ روپیہ کا سود ۳۶۵ دن مین ایک روپیہ سیکڑہ کے حساب سے ۲ روپیہ ہوئے اور ۱۴۶/۳۶۵ = ۲/۵ پس ۴/۵ روپیہ سود دوسو روپیہ کا بحساب سود فیصدی ایک روپیہ ۱۴۶ دن مین ہوگا اسلیئے ۴/۵ روپیہ : ۲ :: ۱ روپیہ فیصدی : ۲ × ۵/۴ روپیہ = ۱۰/۴ = ۲ روپیہ ۸ آنے جواب

(۵) ۹۱۵ روپیہ ۱۱ آنے ۱۰ پائی کی ۲۱۳۶ روپیہ ۱۱ آنے ۷ ۱/۳ پائی کسقدر مدت مین ۵ ۱/۳ روپیہ سود فیصدی کے حساب ہو جاوینگے

حل ۹۱۵ روپیہ ۱۱ آنے ۱۰ پائی × ۵ ۱/۳ : ۲۱۳۶ روپیہ ۱۱ آنے ۷ ۱/۳ − ۹۱۵ روپیہ ۱۱ آنے ۱۰ پائی
:: ۱ : سال = (۴۴۲۹ ... × ۱۰۰) / (۱۶/۳ × ۱۷۵۸۲۲) = (۳۰۰ × ۷۰۳۲۸۸ برس) / (۱۶ × ۵۲۷۴۶۶) = ... = ۲۵ برس = جواب

(۶) کسقدر روپیہ سودی دین کہ ۶۱ روپیہ ۴ آنے ۵ ۱/۴ پائی ۵ ۱/۴ برس مین ۴ ۲/۳ روپیہ سود فیصدی کے حساب سے حاصل ہون

حل ۱۰۰ روپیہ کا سود ۴ ۲/۳ روپیہ × ۵ ۱/۴ = ۱۴/۳ × ۲۱/۴ = ۴۹/۲ روپیہ = ۲۴ ۱/۲ روپیہ
پس ۲۴ ۱/۲ : ۶۱ روپیہ ۴ آنے ۵ ۱/۴ پائی :: ۱۰۰ : (۱۱۷۶۵ ۱/۴ پائی × ۱۰۰) / (۲۴ ۱/۲) =
... پائی = ۱۸۹ × ۵۰ پائی = ۹۴۵۰ پائی = ۴۹ روپیہ ۳ آنے ۶ پائی = جواب

(۷) کیا سود فیصدی ۴۱۲۷ روپیہ ۸ آنے پر لیا جاوے کہ ۹۲ روپیہ ۱۳ آنے ۱۰ ۸/۱۱ پائی سود کی ایک سال مین حاصل ہون

حل ۴۱۲۷ روپیہ ۸ آنے یعنی ۴۱۲۷.۵ روپیہ کا سود فیصدی ایک روپیہ کے حساب سے ۴۱.۲۷۵ روپیہ ہوگا پس ۴۱.۲۷۵ : ۹۲ روپیہ ۱۳ آنے ۱۰ ۸/۱۱ پائی :: ۱ روپیہ :
۹۲.۸۶۸۷۵ / ۴۱.۲۷۵ روپیہ = (۲۹.۷۲۵ × ۳.۱۲۵) / (۱۳ × ۳.۱۷۵) = ۲.۲۵ روپیہ = ۲ ۱/۴ روپیہ سود فیصدی جواب

(۸) کسقدر روپیہ سودی دین کہ ۵ ۵/۶ روپیہ سیکڑہ سود فیصدی کے حساب سے سود کی ۱۲۱ روپیہ ۱۳ آنے ۴ پائی دو سال ایک مہینہ کی عرصہ مین حاصل ہون

حل ۱۰۰ روپیہ کا سود ۲ برس ایک مہینہ مین بحساب سود فیصدی ۵ ۵/۶ روپیہ کے ۲۵/۱۲ ×
۳۵/۶ روپیہ = ۳۵/۳ روپیہ ہوگا پس ۳۵/۳ روپیہ : ۱۲۱ روپیہ ۱۳ آنے ۴ پائی :: ۱۰۰ روپیہ

$\because$ ۱۲۱ $\frac{۳۷}{۴۸}$ روپیہ $\times$ ۱۰۰ $\times$ ۳ روپیہ $= \frac{۳ \times ۱۰۰ \times ۵۸۴۵}{۴۸ \times ۳۸ \times ۳۵}$ روپیہ $= \frac{۵ \times ۸۳۵}{۴}$ روپیہ $=$

$\frac{۴۱۷۵}{۴}$ روپیہ $=$ ۱۰۴۳ روپیہ ۱۲ آنہ $=$ جواب

(۹) ۴۱۹ روپیہ کی ۴۸۶ روپیہ ۳ آنہ ۵ $\frac{۱}{۵}$ پائی کسقدر عرصہ مین ۴ $\frac{۳}{۸}$ روپیہ سود فیصدی کے حساب سے ہوجاوینگے

حل $\frac{۴۱۹ \times ۴\frac{۳}{۸}}{۱۰۰}$ روپیہ : ۴۸۶ روپیہ ۳ آنہ ۵ $\frac{۱}{۵}$ پائی ـ ۴۱۹ روپیہ :: ۱ برس

$\because \frac{۱۰\frac{۳۷}{۴۸۰}۶۷}{\frac{۵۳}{۱۶۰}۱۸}$ برس $= \frac{۱۶۰ \times ۳۲۲۶۳}{۴۸۰ \times ۲۹۳۳}$ برس یعنی $\frac{۱۱}{۳}$ برس $=$ ۳ $\frac{۲}{۳}$ برس $=$ جواب

(۱۰) کیا سود فیصدی لین کہ ۲۲۰ روپیہ ۱۰ آنہ کی ۲۴۰ روپیہ ۳ آنہ ۹ $\frac{۱}{۳}$ پائی ۳ $\frac{۱}{۳}$ سال مین ہوجاوین

حل $\frac{۲۲۰ \text{ روپیہ } ۱۰ \text{ آنہ} \times ۳\frac{۱}{۳}}{۱۰۰}$: ۲۴۰ روپیہ ۳ آنہ ۹ $\frac{۱}{۳}$ پائی ـ ۲۲۰ روپیہ ۱۰ آنہ :: ایک روپیہ

سود فیصدی یعنی $\frac{۳۵۳}{۴۸}$ روپیہ : ۱۹ $\frac{۱۱}{۱۸}$ :: ۱ روپیہ : $\frac{۱۹\frac{۱۱}{۱۸}}{\frac{۳۵۳}{۴۸}} = \frac{۴۸ \times ۳۵۳}{۱۸ \times ۳۵۳}$ روپیہ

$= \frac{۸}{۳}$ روپیہ $=$ ۲ $\frac{۲}{۳}$ روپیہ سود فیصدی $=$ جواب

(۱۱) کتنا روپیہ اصل کا سود پر چلاوین کہ سوا چھ روپیہ سیکڑہ سود کی حساب سے ۱۰ روپیہ ۱۰ آنہ ۱ $\frac{۱}{۲}$ پائی ۳ برس ۷۳ دن کی عرصہ مین حاصل ہون

حل ۳ برس ۷۳ دن $=$ ۳ $\frac{۱}{۵}$ برس اور ۳ $\frac{۱}{۵}$ $\times$ ۶ $\frac{۱}{۴}$ روپیہ $= \frac{۱۶}{۵} \times \frac{۲۵}{۴} =$ ۴ $\times$ ۵ روپیہ

$=$ ۲۰ روپیہ سود فیصدی پس ۲۰ روپیہ : ۱۰ روپیہ ۱ آنہ ۱۰ $\frac{۱}{۲}$ :: ۱۰۰ روپیہ : (۱۰ روپیہ ۱ آنہ ۱۰ $\frac{۱}{۲}$ $\times$ ۵) $=$ جواب ۵۰ روپیہ ۱۳ آنہ ۹ پائی

(۱۲) ۸۱۲ روپیہ ۸ آنہ ۸ پائی کا سود پونی پانچ روپیہ سیکڑہ کے حساب سے ۷۷۱ روپیہ ۱۴ آنہ ۷ $\frac{۳}{۵}$ پائی کتنے عرصہ مین ہوگا

حل $\frac{۸۱۲ \text{ روپیہ } ۸ \text{ آنہ } ۸ \text{ پائی} \times ۴\frac{۳}{۴}}{۱۰۰}$: ۷۷۱ روپیہ ۱۴ آنہ ۷ $\frac{۳}{۵}$ پائی :: ۱ برس : لا یعنی

$\frac{۸۱۲\frac{۱۳}{۲۴} \times ۴\frac{۳}{۴}}{۱۰۰}$: ۷۷۱ $\frac{۴۳۹}{۴۸۰}$ روپیہ :: ۱ برس : لا یعنی $\frac{۳۷۰۵۱۹}{۹۶۰۰}$:

$\frac{۳۷۰۵۱۹}{۴۸۰}$ :: ۱ برس : $\frac{۳۷۰۵۱۹}{۴۸۰} \times \frac{۹۶۰۰}{۳۷۰۵۱۹}$ برس $=$ ۲۰ برس $=$ جواب

سوالات نمبری (۶۵) ہنتی کاٹا ہنڈویون کا

(۱) ۲۰۰ روپیہ کی ہنڈوی ہے جسکی ۷ دن باقی ہین تو بتاؤ کہ دو روپیہ سیکڑہ سود ماہوار کے حساب سے

ساہوکار سود کاٹکر کتنا روپیہ اوس ہنڈوی کا دی

حل ۳۰ دن ۰۶ دن :: ۲ روپیہ : $\frac{۲ \times ۶}{۳۰}$ = $\frac{۲}{۵}$ روپیہ پس ۱۰ $\frac{۲}{۵}$: $\frac{۲}{۵}$ :: ۲۰۰ :

$\frac{۲۰۰ \times \frac{۲}{۵}}{۱۰۰ \frac{۲}{۵}}$ = $\frac{۵ \times ۴۰۰}{۵ \times ۵۰۲}$ روپیہ = $\frac{۴۰۰}{۵۰۲}$ روپیہ = ۴ روپیہ ا ۲ پائی پس ساہوکار ۱۹۵ روپیہ

ا ر ۲ پائی ہنڈوی کا دے

(۲) ہنڈوی ۵۰۰ روپیہ کی لکھی ہوئی ۶ - مارچ سنہ ۶۵ ع کی ہی جسکا روپیہ واجب الاداء ۱۵ اپریل سنہ ۶۵ ع کو ہی تو بتاؤ ۲۴ - مارچ سنہ ۶۵ ع کو اگر روپیہ اوسکا لیا جاوی تو ڈیڑہ روپیہ سیکڑہ ماہوار ہنڈاون کا کتنا کاٹ دینا پڑیگا

حل ۲۴ - مارچ سی ۱۵ - اپریل تک ۲۲ دن ہوتے ہین پس ۳۰ دن : ۲۲ دن :: $۱\frac{۱}{۲}$ روپیہ : $\frac{۱\frac{۱}{۲} \times ۲۲}{۳۰}$ = $\frac{۳ \times ۲۲}{۲ \times ۳۰}$ = $\frac{۱۱}{۱۰}$ روپیہ پس ۱۰۰ $\frac{۱۱}{۱۰}$: $\frac{۱۱}{۱۰}$ :: ۵۰۰ :

$\frac{۵۰۰ \times \frac{۱۱}{۱۰}}{۱۰۰ \frac{۱۱}{۱۰}}$ = $\frac{۱۰ \times ۵۵۰۰}{۱۰ \times ۱۰۱۱}$ = $\frac{۵۵۰}{۱۰۱ ۱}$ = ۵ روپیہ ۷ ا ۳ پائی = جواب

سوالات نمبری ۶۶ بیمہ و دلالی و کمیشن مین

(۱) اگر ۲۵۱۶ روپیہ ۸ ر کی اسباب کا بیمہ $۳\frac{۱}{۸}$ روپیہ سیکڑہ کی حساب سی کرادین تو کیا خرچ پڑیگا

حل (۲۵۱۶ $\frac{۱}{۲}$ روپیہ × $۳\frac{۱}{۸}$) ÷ ۱۰۰ = $\frac{۲۵ \times ۵۰۳۳}{۱۰۰ \times ۱۶}$ = $\frac{۵۰۳۳}{۶۴}$ روپیہ

= ۷۸ روپیہ ۱۰ ر ۳ پائی = جواب

(۲) ۴۲۷ روپیہ ۵ ا ر ۳ پائی کا اسباب ہے اوسکا کتنی روپیہ کا بیمہ $۴\frac{۵}{۸}$ روپیہ فیصدی لکھوادین کہ درصورت تلفی مال قیمت اسباب ور روپیہ جو بیمہ لکھواتی ہین صرف ہوا وصول ہو جاوی

حل ۱۰۰ - $۴\frac{۵}{۸}$: ۴۲۷ روپیہ ۵ ا ر ۳ پائی :: ۱۰۰ روپیہ : یعنی $۹۵\frac{۳}{۸}$: ۴۲۷ $\frac{۹۱}{۶۴}$ :: ۱۰۰ : $\frac{۴۲۷ \frac{۹۱}{۶۴} \times ۱۰۰}{\frac{۷۶۳}{۸}}$ روپیہ = $\frac{۸ \times ۱۰۰ \times ۲۷۳۱۹}{۶۴ \times ۷۶۳}$ =

$\frac{۱۳۶۵۹۵}{۳۰۵۲}$ روپیہ = ۴۴۷ روپیہ ۸ ر ۶ پائی = جواب

(۳) ایک شخص نے ۵۰۷۴ روپیہ کا اسباب بازار مین ایک دلال کی معرفت خریدا اگر اوسکو سو روپیہ سیکڑہ دلالی کا دہی تو کتنا دینا پڑیگا

حل (۵۰۷۴ روپیہ × $۱\frac{۱}{۴}$) ÷ ۱۰۰ = $\frac{۵ \times ۵۰۷۴}{۴ \times ۱۰۰}$ روپیہ = $\frac{۹۵}{۱۶}$ روپیہ = ۵ روپیہ ۵ ا ر = جواب

(۴) بیس روپیہ سیکڑہ کتابون پر کمیشن ملتا ہی تو ۶۸۵ روپیہ ۱۵ / کی کتابونکی کیا قیمت دینی پڑیگی بعد مجہائی کمیشن کے

حل (۶۸۵ روپیہ ۱۵ /) — ۶۸۵ روپیہ ۱۵ / × ۱/۵ = ۶۸۵ روپیہ ۱۵ / — ۱۳۷ روپیہ ۳ / =

۵۴۸ روپیہ ۱۲ / = جواب

سوالات نمبری ۷۶ سرکاری نوٹ وبنک نوٹ وحصہ بنک

انتباہ (اکثر سرکاری نوٹ اور بنک نوٹ وحصہ ہای بنک بدلتی رہتی ہی کبہی سو روپیہ کا نوٹ ۹۶ روپیہ کو ہو جاتا ہی کبہی ۱۰۱ کو بکنی لگتا ہی غرض قیمت مین تغیر و تبدل ہمیشہ ہر روز ہوتا رہتا ہی اسلئی جہان کہین ہم تحریر کرین کہ نوٹ کا بہاؤ یا قیمت ۹۲ روپیہ تہا تو اوس سی یہہ سمجہنا چاہیی کہ سو روپیہ کا نوٹ ۹۲ روپیہ کو آتا ہے

(۱) ۸۲ روپیہ ۲ / کی بہاؤ کا نوٹ ۴ روپیہ سیکڑہ کا ۱۰۰۰ روپیہ کا کتنی کو آویگا اگر اس کاغذ کو ۸۶ روپیہ ۴ / کی بہاؤ سی بیچ ڈالین تو کیا نفع ملیگا

حل اول ۱۰۰ روپیہ : ۸۲ ۱/۸ :: ۱۰۰۰ روپیہ : $\frac{۸۲ \frac{۱}{۸} \times ۱۰۰۰}{۱۰۰}$ روپیہ

= ۸۲۱ روپیہ ۴ / کی دوم چونکہ بہاؤ ۴ ۱/۸ روپیہ زیادہ ہو گیا ہی اسلئی

۴ ۱/۸ روپیہ × ۱۰ = ۴۱ ۱/۴ روپیہ = ۴۱ روپیہ ۴ / = جواب دوم

(۲) اگر پانچہزار روپیہ کی نوٹ کو جو تین روپیہ سیکڑہ کا ہی ۷۲ روپیہ کی بہاؤ سی بیچکر ۹۰ روپیہ کے بہاؤ کا نوٹ ۴ روپیہ سیکڑہ پر خریدین تو بتاؤ نفع کیا ہوگا

حل ۵۰۰۰ روپیہ کی نوٹ کا سود تین روپیہ سیکڑہ کی حساب سی ۱۵۰ روپیہ ہی اور قیمت ۵۰۰۰ روپیہ کی نوٹ کی ۷۲ کی بہاؤ سی = ۵۰ × ۷۲ = ۳۶۰۰ روپیہ اور اس روپیہ سے نوٹ $\frac{۳۶۰۰ \times ۱۰۰}{۹۰}$ = ۴۰۰۰ روپیہ کی نوٹونکی جسکا سود ۴ روپیہ سیکڑہ کی حساب سی ۱۶۰ روپیہ ہوگا پس ۱۶۰ روپیہ — ۱۵۰ روپیہ = ۱۰ روپیہ کی بہہ زیادتی آمدنی کی ہوگی

(۳) ۸۴ روپیہ ۶ / کی بہاؤ سی ۳ روپیہ سیکڑہ پر ۲۰۰۰ روپیہ کا نوٹ خریدا جاوی تو کیا آمدنی ہوگی

حل ۸۴ ۳/۸ روپیہ : ۳۰۰۰ روپیہ :: ۳ روپیہ : $\frac{۹۰۰۰}{۸۴\frac{۳}{۸}}$ روپیہ = $\frac{۸ \times ۹۰۰۰}{۶۷۵}$ روپیہ

= $\frac{۳۲۰}{۳}$ روپیہ = ۱۰۶ روپیہ ۱۰ / ۸ پائی = جواب

(۴) ۱۱۱۰ روپیہ کے نوٹ ۴ روپیہ سیکڑہ پیر ۹۲ ۱/۲ کی بہاؤ سے خریدوں تو انکو کس بہاؤ سے بیچوں کہ ۱۰۰ روپیہ نفع ہو

حل ۱۱۱۰ روپیہ : ۱۱۱۰ + ۱۰۰ :: ۹۲ ۱/۲ روپیہ : $\frac{۹۲\frac{۱}{۲} \times ۱۲۱۰}{۱۱۱۰}$ روپیہ = $\frac{۱۸۵ \times ۱۲۱}{۲ \times ۱۱۱}$ روپیہ

= $\frac{۵ \times ۱۲۱}{۲ \times ۳}$ روپیہ = $\frac{۶۰۵}{۶}$ روپیہ = ۱۰۰ ۵/۶ روپیہ = جواب

(۵) اگر ۲۷۶۶ روپیہ ۱۰ / ۸ پائی کا نوٹ ۲۴۹۰ روپیہ کو خریدا جاوے تو بتاؤ نوٹ کا بہاؤ فیصدی کیا ہوگا

حل ۲۷۶۶ ۲/۳ روپیہ : ۲۴۹۰ روپیہ :: ۱۰۰ روپیہ : $\frac{۱۰۰ \times ۲۴۹۰}{۲۷۶۶\frac{۲}{۳}}$ = $\frac{۳ \times ۲۴۹۰۰۰}{۸۳۰۰}$ روپیہ

= ۳۰ روپیہ × ۳ = ۹۰ روپیہ = جواب

(۶) ۹۲ ۱/۴ روپیہ کی بہاؤ کا نوٹ ۴۹۴ روپیہ کو کتنی کا آویگا بشرطیکہ ۱/۸ فیصدی خریدی ہو کی نوٹ پر کمیشن کا دینا پڑے

حل ۹۲ ۱/۴ روپیہ + ۱/۸ روپیہ : ۱۰۰ روپیہ :: ۴۹۴ ر : $\frac{۱۰۰ \times ۴۹۴}{۹۲\frac{۳}{۸}}$ ر = $\frac{۸ \times ۴۹۴۰۰}{۷۳۹}$ ر =

$\frac{۸ \times ۴۰۰}{۳}$ ر = $\frac{۱۶۰۰}{۳}$ ر = ۵۳۳ روپیہ ۵ / ۴ پائی = جواب

(۷) ایک بنک کی حصہ کا بہاؤ ۹۰ ۵/۸ روپیہ ہو تو ۸۵۰ روپیہ کے حصہ کی قیمت کیا ہوگے جبکہ ۱/۴ فیصدی دلالی کی خرچ کرنی پڑتی ہوں اور اگر اس حصہ کو ۸۹ ۱/۴ روپیہ کو بیچڈالیں تو کیا نقصان ہوگا

حل ۱۰۰ روپیہ : ۹۰ ۵/۸ + ۱/۸ روپیہ :: ۸۵۰ : $\frac{۸۵۰ \times ۹۰\frac{۳}{۴}}{۱۰۰}$ روپیہ = $\frac{۱۷ \times ۳۶۳}{۴ \times ۱۰}$ روپیہ

= $\frac{۱۷ \times ۳۶۳}{۴ \times ۲}$ روپیہ = $\frac{۶۱۷۱}{۸}$ روپیہ = ۷۷۱ روپیہ ۶ / = جواب اول

دوم ۱۰۰ روپیہ : ۹۰ ۳/۴ − ۸۹ ۱/۴ :: ۸۵۰ روپیہ : $\frac{۸۵۰ \times ۱\frac{۱}{۴}}{۱۰۰}$ روپیہ = $\frac{۱۷ \times ۵}{۴ \times ۲}$ =

= $\frac{۸۵}{۸}$ روپیہ = ۱۰ روپیہ ۱۰ / = جواب دوم

(۸) بتاؤ فایدہ آمیز ہے کہ ۸۹ ۱/۴ روپیہ کے بہاؤ کا نوٹ تین روپیہ سیکڑہ پر خریدا جاوے یا ۹۱ ۱/۴ کے بہاؤ کا ۳ ۱/۴ روپیہ سیکڑہ پر

حل (۸۹ ۱/۴ × ۳ ۱/۴) ÷ ۳ = ۹۶ ۸ ۱/۴ روپیہ سے یہی اسی معلوم ہوا کہ ۳ ۱/۴ روپیہ سیکڑہ

پر خریداری سی منفعت کثیر حاصل ہوگی

(۹) اگر ۱۱۸۸ روپیہ کی نوٹ ۳ روپیہ سیکڑہ پڑ ۸۱ کی بہاؤ کی خریدوں تو کیا آمدنی میری ہوگی

حل $\frac{1188 \times 3}{81}$ روپیہ = $\frac{132}{3}$ روپیہ = ۴۴ روپیہ = جواب

(۱۰) ایک شخص چار روپیہ سیکڑہ سود اور ۹۲ روپیہ کے بہاؤ کے گیارہ ہزار روپیہ کے نوٹ انکو ۵ روپیہ سیکڑہ اور ۱۱۰ روپیہ کے بہاؤ کے نوٹون سی بدل ڈالی تو بتاؤ کیا فرق اوسکی آمدنی مین ہوگا

حل ۱۱۰ × ۹۲ روپیہ = چار روپیہ سیکڑہ کے نوٹون کی قیمت کے اور $\frac{100 \times 92 \times 110}{110}$ روپیہ

= ۹۲۰۰ روپیہ یہہ پانچ روپیہ سیکڑہ کے نوٹون کی قیمت ہی اور

۹۲ × ۵ = ۴۶۰ روپیہ پر تو آمدنی پانچ روپیہ سیکڑہ سے = ۴۶۰ روپیہ

اور ۱۱ × ۴ = ۴۴۰ روپیہ تو آمدنی چار روپیہ سیکڑہ سے = ۴۴۰ روپیہ
حاصل فرق = ۲۰ روپیہ = جواب

(۱۱) ۳$\frac{1}{2}$ روپیہ سیکڑہ سود کی اور ۹۶ روپیہ کے بہاؤ کے نوٹ ہزار روپیہ کے مول لون اور ۹۵ روپیہ سیکڑہ کے بہاو سے بیچ ڈالون تو کیا نقصان ہوگا

حل $\frac{1000}{96}$ روپیہ = تعداد سو سو روپیہ کے نوٹون کے جو ۹۶ روپیہ کے بہاؤ سی خریدی جاوین اور جو ۹۵ روپیہ کے بہاؤ کے فروخت سے ۱۰۰۰ کا $\frac{95}{96}$ حاصل ہوگا معلوم ہوا کہ نقصان یہہ ہوگا ۱۰۰۰ × $\frac{1}{96}$ = ۱۰ روپیہ ۶ ۸ پائی = جواب

(۱۲) اگر ایک شخص ۴۶۵۰ روپیہ کے نوٹ ۳$\frac{1}{2}$ روپیہ سیکڑہ اور ۹۳ روپیہ کے بہاؤ کے خریدے تو بتاؤ کہ اوسکا کیا نقصان ہوگا اگر $\frac{1}{2}$ روپیہ بہاؤ مین کمی واقع ہو

حل $\frac{4650}{93}$ = تعداد سو سو روپیہ کے نوٹونکی جو ۹۳ روپیہ کے بہاؤ سے خریدی جاوین اور جنکی قیمت $\frac{1}{2}$ روپیہ کم ہو جانی سی $\frac{92\frac{1}{2}}{93}$ × ۴۶۵۰ روپیہ ہوگی یعنی نقصان یہہ ہوگا کہ $\frac{1}{2}$ کا $\frac{1}{93}$ کا ۴۶۵۰ روپیہ = ۲۵ روپیہ = جواب

(۱۳) ۴ روپیہ سیکڑہ سود اور ۹۴$\frac{1}{4}$ روپیہ کے بہاؤ کے نوٹ کسقدر روپیہ کے خریدی جاویں کہ ۵۰۰ روپیہ سالیانہ آمدنی سود کی ہو

حل $\frac{500}{4}$ روپیہ = تعداد سو سو روپیہ کے نوٹون جو خریدی جاوین اور $\frac{500}{4}$ × ۹۴$\frac{1}{4}$ روپیہ =

$\frac{۵۰}{۳} \times \frac{۳۷۷}{۴}$ روپیہ = $\frac{۴۷۱۲.۵}{۳}$ روپیہ = ۱۵۷۰ روپیہ ۱۳ر ۴ پائی = جواب

(۱۴) ایک شخص ایک بنک کے حصے ۳۰۰۰۳ روپیہ کو ۲½ روپیہ سیکڑہ سود اور ۴۹½ روپیہ کے بھاؤ کے خریدے تو بتاؤ اوسکی سالیانہ آمدنی کیا ہوگی۔

حل $\frac{۳۰۰۰۳ \times ۲\frac{۱}{۲}}{۴۹\frac{۱}{۲}} = \frac{۳۰۰۰۳ \times ۵}{۹۹} = \frac{۵۰۰۰۵}{۳۳}$ روپیہ = ۱۵۱۵ روپیہ ۴ر ۱۰ پائی = جواب

(۱۵) ۳۴۵۰ روپیہ کے نوٹ ۴ روپیہ سیکڑہ سود اور ۹۲ روپیہ کے بھاؤ کے خریدی جاویں اور اسیقدر روپیہ کے نوٹ ۳⅓ روپیہ سیکڑہ اور ۶۹ روپیہ کے بھاؤ کے مول لئی جاویں تو بتاؤ دونوں صورتوں میں آمدنی میں کیا فرق ہوگا

حل $\frac{۳۴۵۰ \times ۴}{۹۲}$ روپیہ = ۱۵۰ روپیہ یہہ آمدنی چار روپیہ سیکڑہ کی نوٹوں کی اور $\frac{۳۴۵۰ \times ۳\frac{۱}{۳}}{۶۹} = \frac{۱۰ \times ۳۴۵۰}{۳ \times ۶۹}$ روپیہ = $\frac{۱۰ \times ۵۰}{۳}$ روپیہ = $\frac{۵۰۰}{۳}$ روپیہ = ۱۶۶ روپیہ ۱۰ر ۸ پائی یہہ آمدنی ۳⅓ روپیہ سیکڑہ سی ہوگی ۱۶۶ روپیہ ۱۰ر ۸ پائی − ۱۵۰ روپیہ = ۱۶ روپیہ ۱۰ر ۸ پائی = جواب

(۱۶) ایک شخص پاس ہزار روپیہ کے نوٹ ۳½ روپیہ سیکڑہ سود کے ہیں تو بتاؤ تین روپیہ سیکڑہ کے اور کتنی روپیہ کے نوٹ خریدی کہ بعد سود کی آمدنی ملکر ۲۰۰ روپیہ سال کی ہوجاوی اور اگر پہلی نوٹوں کو ۹۴⅝ روپیہ سیکڑہ کے بھاو سے بیچ ڈالی اور دوسرے نوٹوں کو ۷۷⅛ روپیہ کو تو بتاؤ کتنا کتنا روپیہ ہر ایک سی حاصل ہوگا

حل اول ۱۰۰۰ روپیہ کا سود ۳½ روپیہ سیکڑہ سی = $\frac{۱۰۰۰ \times ۳\frac{۱}{۲}}{۱۰۰}$ روپیہ = ۱۰ × ۳½ روپیہ = ۳۵ روپیہ کی آمدنی کے اور ۲۰۰ر − ۳۵ر = ۱۶۵ روپیہ اور ۱۶۵ر ÷ ۳ر = ۵۵ اسسے معلوم ہوا کہ تین روپیہ سیکڑہ کے نوٹ ۵۵ سو سو روپیہ یعنی ۵۵۰۰ روپیہ کے خریدنے چاہیئی دوم $\frac{۱۰۰۰ \times ۹۴\frac{۵}{۸}}{۱۰۰}$ = ۱۰ × ۹۴⅝ ر = ۹۴۶ روپیہ ۴ر = جواب دوم

سوم $\frac{۵۵۰۰ \times ۷۷\frac{۱}{۸}}{۱۰۰}$ ر = ۵۵ × ۷۷⅛ روپیہ = ۴۲۴۱ روپیہ ۱۴ر = جواب سوم

(۱۷) کچھ روپیہ کے نوٹ ۸۹⅜ کے بھاؤ کی اور تین روپیہ سیکڑہ سود کی ہیں ایک ششماہی کا سود بھی وصول ہوگیا ہی اونکو ۹۴⅝ ر کے بھاؤ سی بیچ دیا ہی سب اصل روپیہ پر اضافہ ۴۵ روپیہ

کا ہوا تو بتاؤ کس قدر روپیہ کے نوٹ تھے

حل فرض کرو کہ ۸۹ ۳/۸ روپیہ کا نوٹ بنا تو ۱ ۱/۲ روپیہ سود ششماہی کا ہوگا اور
۸۹ ۳/۸ روپیہ = ۱۰۰ روپیہ کے نوٹ کے جو ۹۴ ۵/۸ روپیہ کو فروخت ہونیسے اضافہ
۹۴ ۵/۸ ر − ۸۹ ۳/۸ روپیہ = ۵ ۱/۴ روپیہ کا کریگا اب اس پر ۱ ۱/۲ روپیہ اور زیادہ کرو تو
۶ ۳/۴ روپیہ ہوگا یہہ کل فایدہ ۸۹ ۳/۸ روپیہ پر ہوگا پس ۶ ۳/۴ ر : ۵۴ ر :: ۸۹ ۳/۸ ر :
۸۹ ۳/۸ × ۸ = ۷۱۵ روپیہ = جواب

(۱۸) ۷۵۰۰۳ روپیہ کی جمع کو ۳ روپیہ سیکڑہ سود پر اور ۹۵ روپیہ کے بہاو سے بیچکر روپیہ دوسرے کے لئے ۴ روپیہ سیکڑہ سود در سود پر دیدیا گیا پہر جو اصل معہ سود کی حاصل ہوا اوسکی نوٹ ۳ ۱/۲ سیکڑہ سود اور ۱۰۴ روپیہ کے بہاو کے خریدی تو بتاؤ آمدنی مین کیا فرق پڑا

حل ۷۵۰۰۳ روپیہ کا ۹۵/۱۰۰ روپیہ = ۱۹/۲۰ کا ۷۵۰۰۳ :: ۷۵۰۰۳ روپیہ × ۱۹/۲۰
= ۳۵۶۲۵ ر۵ روپیہ
یہہ اصل ہی جو سود پر دی گی اور (۳۵۶۲۵ ر۵ × ۴)/۱۰۰ روپیہ = ۱۴۲۵ ر۵ یہہ پہلے سال کا

حاصل جمع = ۳۷۰۵۰ ر۵ روپیہ یہہ اصل دوسرے برس کے ہو گے

(۳۷۰۵۰ ر۵ × ۴)/۱۰۰ ر = ۱۴۸۲ ر۲
حاصل جمع = ۳۸۵۳۲ ر۲ یہہ دوسرے سال مین اصل معہ سود ہوا
پس (۳۸۵۳۲ ر۲ × ۳ ۱/۲)/۱۰۴ = ۵۱۸ ر۷/۴ روپیہ = ۱۲۹ روپیہ ۹ ر ۹ ۳/۵ پائی = پچھلی آمد نے
اور (۷۵۰۰۳ × ۳)/۱۰۰ روپیہ = ۲۲۵/۲ روپیہ = ۱۱۲ روپیہ ۸/ = پہلے آمد نے

حاصل تفریق = ۱۷ روپیہ ۱ ر ۹ ۳/۵ پائی = جواب

(۱۹) ۱۰۰۱ روپیہ کا نوٹ ۳ روپیہ سیکڑہ سود اور ۸۹ ۳/۸ روپیہ کے بہاو سے خریدا گیا اور ایک سال کی آمدنی بہی اوسکی وصول ہوئی تو بتاؤ اوسکو کس بہاؤ سے بیچا کہ ۷۵ ۳/۵ روپیہ کل نفع کی اصل پر حاصل ہو

حل (۱۰۰۱ × ۳)/(۸۹ ۳/۸) روپیہ = (۸ × ۳۰۰۳)/۷۱۵ روپیہ = ۱۶۸/۵ روپیہ = ۳۳ ۳/۵ روپیہ
اور (۷۵ ۳/۵ روپیہ − ۳۳ ۳/۵ روپیہ) + ۱۰۰۱ روپیہ = ۱۰۴۳ روپیہ یہہ قیمت کل
نوٹ فروخت شدہ کی ہی پس ۱۰۰۱ ر : ۱۰۴۳ روپیہ :: ۸۹ ۳/۸ : (۸۹ ۳/۸ × ۱۰۴۳)/۱۰۰۱ =

۱۴۹/۸ × ۵ = روپیہ = ۷۴۵/۸ روپیہ = ۹۳⅛ روپیہ = جواب

(۲۰) ۱۸۱۵۰ روپیہ کا نوٹ ۳ روپیہ سیکڑہ پر اور ۹۰¾ روپیہ کے بہاؤ سے ایک شخص نے خریدا اوسکا بہاؤ جب ۹۱ روپیہ ہو گیا تو اوسکو ۳½ روپیہ سیکڑہ سود اور ۹۷½ روپیہ سیکڑے کے بہاؤ کے نوٹ سے بدل ڈالا تو بتاؤ اس تبادلہ سے اوسکی سالیانہ آمدنی مین کیا فرق پڑا

حل ۹۰¾ روپیہ : ۱۰۰ :: ۱۸۱۵۰ ر : ۹۱ : ۱۸۱۵۰ × ۹۱ / ۹۰¾ = ۴ × ۹۱ × ۱۸۱۵۰ / ۳۶۳ ر

= ۵۰ × ۹۱ × ۴ ر = ۱۸۲۰۰ روپیہ = قیمت نوٹ جو ۹۱ روپیہ کے بہاؤ سے حاصل ہوئی

پس ۱۸۲۰۰ × ۳½ / ۹۷½ ر = ۱۹۶۰/۳ روپیہ = ۶۵۳ روپیہ ۵ ر ۴ پائی = آمدنی

جو ۳½ روپیہ سیکڑہ سود اور ۹۷½ روپیہ کے بہاؤ سے حاصل ہوئی اور ۱۸۱۵۰ × ۳ / ۹۰¾ روپیہ

= ۴ × ۵ × ۴۴۵۰ / ۳۶۳ روپیہ = ۴ × ۱۵۰ × ۳۶۳ / ۳۶۳ = ۴ × ۱۵ = ۶۰۰ روپیہ = آمدنی

کی جو ۳ روپیہ سیکڑہ سود اور ۹۰¾ کے بہاؤ سے حاصل ہوئی ہی پس ۶۵۳ روپیہ ۵ ر ۴ پائی

― ۶۰۰ روپیہ = ۵۳ روپیہ ۵ ر ۴ پائی = جواب

سوالات نمبری ۶۷ نفع و نقصان

(۱) ایک روپیہ ۲ ر ۹ پائی سیر آٹا خریدی تو بتاؤ اونکو کیا سیر فروخت کرین کہ ۱۶ روپیہ سیکڑہ نفع ہو

۱۰۰ ر : ۱۸ ر ۹ پائی :: ۱۱۶ : ۱۸¾ آنہ × ۱۱۶ / ۱۰۰ = ۷۵ × ۱۱۶ / ۴ × ۱۰۰ آنہ = ۲۹ × ۳ / ۴ آنہ

۸۷/۴ آنہ = ۱ روپیہ ۵ ر ۹ پائی = جواب

(۲) ۵ ر ۷ پائی سیر شکر خریدی اور ۶ ر ۳ پائی سیر بیچی تو بتاؤ کیا سیکڑہ نفع ہوا

حل ظاہر ہی کہ ۸ پائی نفع ۵ ر ۷ پائی پر لیا گیا ہی اسلئے ۵ ر ۷ پائی : ۱۰۰ روپیہ :: ۸ پائی :

۱۰۰ ر × ۸ / ۶۷ = ۸۰۰/۶۷ روپیہ = ۱۱ ۶۳/۶۷ روپیہ فایدہ فیصدی کے = جواب

(۳) ۴۶ گز بانات ۱۱۵ روپیہ کو مول لی تو بتاؤ کس بہاؤ سے فی گز فروخت کرین کہ ۱۸ روپیہ سیکڑہ نفع ہو

حل ۱۰۰ ر : ۱۱۵ ر :: ۱۱۸ ر : ۱۱۵ × ۱۱۸ / ۱۰۰ ر = ۲۳ × ۵۹ / ۱۰ ر = ۱۳۵٫۷ روپیہ

یہہ کل قیمت فروخت ہوئے پس ۱۳۵٫۷ ÷ ۴۶ = ۲ روپیہ ۱۱ ر ۱½ پائی = جواب

(۴) ۴ روپیہ ۱۴ ر ۶ پائی فی من کپاس بیچنے سے ۱۸ روپیہ سیکڑہ کا نقصان ہوتا ہے تو بتاؤ اصل قیمت کپاس کے کیا ہے

۸ پائی = اصل قیمت فی دستہ اور ۱ روپیہ ۸ پائی × ۵۰ = ۲۵ روپیہ ۱ر ۴ پائی = اصل قیمت تمام دستوں کی
اور ۱ روپیہ ۲ر × (۵۰ - ۵) = ۵۰ روپیہ ۱۰ر = کل قیمت فروخت کی اور ۲۵ روپیہ ۱ر ۴ پائی - ۵۰ روپیہ ۱۰ر = ۱ روپیہ
۷ر ۴ پائی یہہ نقصان ۲۵ روپیہ ۱ر ۴ پائی پر ہوا پس ۲۵ روپیہ ۱ر ۴ پائی : ۱۰۰ :: ۱ روپیہ ۷ر ۴ پائی :
$\frac{100 \times 1\frac{11}{24}}{25\frac{1}{12}}$ = $\frac{100 \times 35 \times 12}{24 \times 625}$ روپیہ = $\frac{14}{5}$ روپیہ = ۲$\frac{4}{5}$ روپیہ = نقصان فیصدی = جواب

(۱۴) ۲۱۸ گز کپڑا اگر ۱۵ روپیہ ۱ر کو فروخت کریں تو ۳۵ روپیہ سیکڑا فایدہ ہوتا ہے تو بتاؤ اوسکو کیا فی گز فروخت
کریں کہ ۱۷ روپیہ سیکڑہ نفع کاملے حل ۱۳۵ روپیہ (= ۲۱۶۰) : ۱۵ روپیہ ۱۳ر (= ۱۸۵۳)
:: ۱۱۷ روپیہ : $\frac{1853 \times 117}{2160}$ روپیہ = $\frac{216801}{2160}$ روپیہ = $\frac{24089}{48 \times 6}$ = ۱۰۰ روپیہ ۵ر ۱۱$\frac{1}{5}$ پائی یہہ
قیمت ۲۱۸ گز کی ہوئی ۱۰۰ روپیہ ۵ر ۱۱$\frac{1}{5}$ پائی ÷ ۲۱۸ = ۷ر ۴ پائی (+) جواب

(۱۵) ایک شخص نے ۴ من جنس ۱۸ روپیہ ۱۲ر کو خریدی اور یہہ نیت کی کہ اوسکو اوس بہاؤ سے
بیچیں کہ ۱۲ روپیہ سیکڑہ نفع حاصل ہو لیکن اوسمیں سے ۲۱ر کی جنس کا نقصان ہو گیا
تو بتاؤ اب کس بہاؤ سے فی من فروخت کریں کہ وہی منفعت ازادی حاصل ہو
حل ۱۱۲ روپیہ : ۱۰۰ روپیہ :: ۲۱ر : $\frac{21 \times 100}{112}$ آنہ = $\frac{75}{4}$ آنہ = ۱۸ر ۹ پائی اصل قیمت
جنس زیان شدہ کی ہوئی اور ۱۸ روپیہ ۱۲ر (= ۳۰۰ آنہ) : ۱۸ر ۹ پائی
:: ۴ من : $\frac{18\frac{3}{4} \times 4}{300}$ من = $\frac{75 \times 4}{300 \times 4}$ من = $\frac{1}{4}$ من = مقدار جنس زیان شدہ کی اب
۱۰۰ روپیہ : ۱۸ روپیہ ۱۲ر :: ۱۱۲ روپیہ : $\frac{18\frac{3}{4} \times 112}{100}$ = $\frac{112 \times 75}{4 \times 100}$ =
۲۱ روپیہ یہہ قیمت فروخت ۴ من - $\frac{1}{4}$ من = ۳$\frac{3}{4}$ من کی ہوئی پس
۲۱ روپیہ ÷ ۳$\frac{3}{4}$ = ۲۱ × $\frac{4}{15}$ = $\frac{28}{5}$ = ۵ روپیہ ۹ر ۷$\frac{1}{5}$ پائی = جواب

(۱۶) ۲۳۶ گز گمرک ۷ر ۱$\frac{1}{2}$ پائی گز خریدی اور ایک چوتھائی اوسمیں سے ۱۰ر ۳ پائی فی گز
اور ایک تہائی ۸ر ۶ پائی فی گز اور باقی ۷ر گز فروخت کی تو بتاؤ کل پر کیا نفع نقصان فیصدی ہوا
حل ۲۳۶ گز بحساب ۷ر ۱$\frac{1}{2}$ پائی = ۱۱۰ روپیہ ۲ر ۶ پائی اور ۲۳۶ گز ÷ ۴ = ۵۹ اور ۵۹ گز
بحساب ۱۰ر ۳ پائی = ۳۷ روپیہ ۱۲ر ۹ پائی اور ۲۳۶ گز ÷ ۳ = ۷۸$\frac{2}{3}$ گز اور ۷۸$\frac{2}{3}$ گز بحساب
۸ر ۶ پائی = ۴۱ روپیہ ۱۲ر ۸ پائی اور باقی ۱ - $\frac{1}{4}$ + $\frac{1}{3}$ = $\frac{5}{12}$ اور ۲۳۶ گز × $\frac{5}{12}$ × ۷ر =

۱۶سم گز × ۵ × ۷ پائی = ۳۴ روپیہ ۴ پائی اور ۷ × ۳۴ روپیہ ۱۲ ر ۹ پائی + ۱۴ روپیہ ۱۲ ر ۸ پائی + ۴۳ روپیہ ۴ پائی = ۱۲۲ روپیہ ۹ ر ۹ پائی پس ۱۲۲ روپیہ ۹ ر ۹ پائی − ۱۱۶ روپیہ ۲ ر ۶ پائی = ۶ روپیہ ۷ ر ۳ پائی یہہ نفع ۱۱۶ روپیہ ۲ ر ۶ پائی پر ہوا ∴ ۱۱۶ روپیہ ۲ ر ۶ پائی : ۱۰۰ :: ۶ روپیہ ۷ ر ۳ پائی : $\frac{۳۲ \times ۴۱۳ \times ۱۰۰}{۴۴ \times ۳۴ \times ۱۷}$ روپیہ = $\frac{۵۰}{۹}$ روپیہ = ۵ $\frac{۵}{۹}$ روپیہ = جواب

(۱۷) اگر ۱ ر کے پانچ انڈے خریدیں تو بتاؤ ۱ ر کے کتنے بیچیں کہ ۴۰ روپیہ سیکڑا نفع ہو

حل ۱۰۰ ر : ۱۴۰ ر :: ۱ ر : $\frac{۱۴۰}{۱۰۰}$ آنہ = $\frac{۷}{۵}$ آنہ اور $\frac{۷}{۵}$: ۱ ر :: ۵ انڈوں : ۲۵ انڈوں = جواب

(۱۸) اٹھارہ اٹھارہ سوئیوں کے پڑیاں جس بہاؤ سے ایک ساطی نی خریدیں اوسی بہاؤ سے پڑیاں گیارہ گیارہ سوئیوں کی بنا کر فروخت کیں تو بتاؤ اوسکو کیا فیصدے فایدہ ہوا

حل ۱۱ سوئی : ۱۸ سوئی − ۱۱ سوئی = (۷ سوئی) :: ۱۰۰ روپیہ : $\frac{۱۰۰ \times ۷}{۱۱}$ = $\frac{۷۰۰}{۱۱}$ روپیہ = ۶۳ $\frac{۷}{۱۱}$ روپیہ نفع فیصدی = جواب

(۱۹) اگر ۴۸۰ گز دہوتر فی گز ۳ ر ۲ $\frac{۱}{۲}$ پائی گز خریدیں اور اسکو ۹۴ روپیہ ۲ ر ۸ پائی کو فروخت کریں تو بتاؤ کل کیا فایدہ ہوگا اور کیا نفع فیصدی پڑیگا

حل ۴۸۰ گز بحساب ۳ ر ۲ $\frac{۱}{۲}$ پائی فی گز = ۱۰۰ روپیہ ۱ ر ۸ پائی = اصل قیمت ۹۴ روپیہ ۲ ر ۸ پائی − ۱۰۰ روپیہ ۱ ر ۸ پائی = ۳۸ روپیہ ۸ ر = کل نفع کے اور ۱۰۰ روپیہ ۱ ر ۸ پائی : ۱۰۰ روپیہ :: ۳۸ روپیہ ۸ ر : $\frac{۳۸ \times ۱۰۰}{۱۰۰}$ = $\frac{۳ \times ۷۷ \times ۱۰۰}{۲ \times ۱۲۳۲}$ روپیہ = $\frac{۳ \times ۲۵}{۸}$ = ۹ $\frac{۳}{۸}$ روپیہ = جواب

(۲۰) اگر سوت ۶۰ روپیہ ۷ ر ۶ پائی من خریدا جاوے اور ۵۳ روپیہ ۱۲ ر من فروخت کیا جاوے تو فیصدی کیا نقصان ہوگا اور ۳۹ من ۶ سیر کے فروخت کرنے میں کیا گہاٹا ہوگا

حل ۶۰ روپیہ ۷ ر ۶ پائی − ۵۳ روپیہ ۱۲ ر = ۶ روپیہ ۱۱ ر ۶ پائی = ۶ $\frac{۲۳}{۳۲}$ روپیہ اور ۶۰ روپیہ ۷ ر ۶ پائی : ۱۰۰ :: ۶ روپیہ ۱۱ ر ۶ پائی : $\frac{۶ \frac{۲۳}{۳۲} \times ۱۰۰}{۶۰ \frac{۱۵}{۳۲}}$ = $\frac{۲۱۵ \times ۱۰۰}{۱۹۳۵}$ = $\frac{۱۰۰}{۹}$ = ۱۱ $\frac{۱}{۹}$ روپیہ = نقصان فیصدی = جواب اول اور ۱ من : ۳۹ من ۶ سیر :: ۶ روپیہ ۱۱ ر ۶ پائی : $\frac{۳۹ \frac{۳}{۲۰} \times ۶ \frac{۲۳}{۳۲}}{۱ \text{ من}}$ = $\frac{۲۱۵ \times ۷۸۳}{۳۲ \times ۲۰}$ = $\frac{۳۳۶۶۹}{۱۲۸}$ = ۲۶۳ روپیہ

۷ ۱/۲ پائی = جواب دوم

سوالات نمبری ۶۹ حصص متناسب و مشارکت

(۱) ۱۰۶۵ کو ایسے حصون مین تقسیم کرو کہ اونمین نسبت ۳ و ۵ و ۷ کی ہو اور ایسے حصونمین بھی تقسیم کرو کہ اونمین نسبت ۱/۳ و ۱/۵ و ۱/۷ کی ہو

حل اول ۳ + ۵ + ۷ = ۱۵ پس ۳/۱۵ × ۱۰۶۵ = ۲۱۳ = جواب اول اور ۵/۱۵ × ۱۰۶۵ = ۳۵۵ = جواب دوم اور ۷/۱۵ × ۱۰۶۵ = ۴۹۷ = جواب سیوم اور دوم ۱/۳ و ۱/۵ و ۱/۷ مین باہم ایسی نسبت ہی جیسی ۳۵ و ۲۱ و ۱۵ مین ہے اور انکا مجموعہ ۷۱ ہی اور ۱۰۶۵ ÷ ۷۱ = ۱۵ پس ۳۵ × ۱۵ = ۵۲۵ = جواب چہارم اور ۱۵ × ۲۱ = ۳۱۵ = جواب پنجم ۱۵ × ۱۵ = ۲۲۵ = جواب ششم

(۲) زید نے ۱۲۸ روپیہ اور بکر نے ۱۷۶ روپیہ اور عمر نے ۱۹۲ روپیہ ملاکر تجارت شراکت مین شروع کی اور اونکو ۲۷۹ روپیہ فایدہ ہوا تو بتاؤ وہ کس طرح تقسیم ہو

حل اگر ۱۲۸ و ۱۷۶ و ۱۹۲ کو ۱/۱۶ مین ضرب دین یا ۱۶ پر تقسیم کرین تو ۸ روپیہ و ۱۱ روپیہ و ۱۲ روپیہ حاصل ہونگی اور اونمین وہی نسبت ہوگی جو اونکی اصل روپیون مین ہے اور اونکا مجموعہ ۳۱ ہے پس ۲۷۹ روپیہ ÷ ۳۱ = ۹ روپیہ ∴ ۹ × ۸ = ۷۲ روپیہ = جواب اول اور ۹ × ۱۱ روپیہ = ۹۹ روپیہ = جواب دوم اور ۹ × ۱۲ روپیہ = ۱۰۸ روپیہ = جواب سیوم

(۳) ۱۵۳ روپیہ کو پانچ آدمیون مین اسطرح تقسیم کردو کہ اونکی حصون مین ایسی نسبت ہو جیسی ان کسرون مین ۱/۳ و ۱/۴ و ۱/۵ و ۱/۶ و ۱/۷ مین ہے

حل ۱/۳ و ۱/۴ و ۱/۵ و ۱/۶ و ۱/۷ کو ۴۲۰ مین جو اونکی نسب نما اونکا ذو اضعاف اقل ہی ضرب دو تو ۱۴۰ و ۱۰۵ و ۸۴ و ۷۰ و ۶۰ حاصل ہونگے اور اون مین وہی نسبت ہوگی جو اون کسرون مین اور ان اعداد کا مجموعہ = ۴۵۹ پس ۱۵۳/۴۵۹ روپیہ = ۱/۳ روپیہ ∴ ۱۴۰/۳ روپیہ = ۴۶ روپیہ ۱۰/ ۸ پائی = جواب اول اور ۱۰۵/۳ روپیہ = ۳۵ روپیہ = جواب دوم اور ۸۴/۳ روپیہ = ۲۸ روپیہ = جواب سیوم اور ۷۰/۳ روپیہ = ۲۳ روپیہ ۵/ ۴ پائی = جواب چہارم

اور ۴۰/۲ روپیہ = ۲۰ روپیہ = جواب پنجم

(۴) توپ مین جو دہات لگتا ہی اوسمین ۱۰۰ حصہ تانبا اور ۱۱ حصہ ٹین ہوتا ہی تو بتاؤ جس توپ کا وزن ۵ من ۳ سیر ۲ چہٹانک ہی اوسمین ہر قسم کا دہات کتنا کتنا ہو گا

حل ۱۰۰ حصہ تانبا ۱۱ حصہ ٹین = ۱۱۱ حصہ مرکب دہات پس ۱۱۱ مرکب دہات : ۱۰۰ حصہ تانبا :: ۵ من ۳ سیر ۲ چہٹانک : ۴ من ۲۲ سیر ۸ ۸۸/۱۱۱ چہٹانک = جواب اول اور دوم ۱۱۱ حصہ مرکب دہات : ۱۱ حصہ ٹین :: ۵ من ۳ سیر ۲ چہٹانک : ۲۰ سیر ۳ ۸/۱۱۱ چہٹانک ٹین = جواب دوم

(۵) انگریزی مین ۱۱ حصہ خالص چاندی اور ایک حصہ تانبا ہوتا ہی تو بتاؤ ۲ روپیہ اور ایک اٹھنی مین کسقدر خالص چاندی او رکسقدر تانبا ہوگا

حل ۱۱ حصہ چاندی + ۱ حصہ تانبا = ۱۲ حصہ پس ۱۲ حصہ : ۱۱ حصہ :: ۲ ۱/۲ روپیہ : ۲ ۷/۲۴ تولہ = ۲۷ ۱/۲ ماشہ = جواب اول دوم ۱۲ حصہ : ۱ حصہ :: ۲ ۱/۲ روپیہ : ۵/۲۴ تولہ = ۲ ۱/۲ ماشہ = جواب دوم

(۶) موہن و سوہن نے روپیہ اپنا اپنا ۴ : ۵ کی نسبت سی ملاکر تجارت شروع کی اور بعد تین مہینہ کی موہن نے ۱/۳ اپنی روپیہ کی اور سوہن نے ۱/۴ اپنی روپیہ کی علیحدہ کرلی تو وہ سال کے ۳۳۵ روپیہ کے فایدہ کو کسطرح تقسیم کرینگے

حل اگر موہن کے روپیہ ۴۸ فرض کئے جاوین و سوہن کے ۶۰ روپیہ ہونگی پس موہن کا
= ۴۸ × ۳ مہینہ + [۴۸ − (۴۸ × ۱/۳)] × ۹ مہینہ = ۱۴۴ + (۴۸ − ۳۲)
× ۹ = ۱۴۴ + (۱۶ × ۹) = ۱۴۴ + ۱۴۴ = ۲۸۸ اور سوہن کا = ۶۰ × ۳ مہینہ +
[۶۰ − (۶۰ × ۱/۴)] × ۹ مہینہ = ۱۸۰ + (۶۰ − ۴۵) × ۹ = ۱۸۰ + (۱۵ × ۹)
= ۱۸۰ + ۱۳۵ = ۳۱۵ اور ۲۸۸ + ۳۱۵ = ۶۰۳ اور نسبت ۲۸۸ و ۳۱۵ مین وہ ہے
جو ۳۲ و ۳۵ مین اور ۳۲ + ۳۵ = ۶۷ پس ۶۷ : ۳۲ :: ۳۳۵ روپیہ : (۳۳۵ × ۳۲)/۶۷ = روپیہ
۳۲ × ۵ روپیہ = ۱۶۰ روپیہ = جواب اول اور دوم ۳۳۵ روپیہ − ۱۶۰ روپیہ = ۱۷۵ روپیہ = جواب دوم

(۷) ۱۴۰۰ کو ایسی چار حصون مین تقسیم کرو کہ اونمین وہی نسبت ہو جو چار اعداد والے کے مکعبون مین نسبت ہی

حل مکعب ۱و ۲و ۳و ۴ کے ۱و ۸و ۲۷و ۶۴ مین اور اونکا مجموعہ = ۱۰۰ پس ۱۴۰۰ ÷ ۱۰۰ = ۱۴ اور ۱۴ × ۱ = ۱۴ = جواب اول ۱۴ × ۸ = ۱۱۲ = جواب دوم ۱۴ × ۲۷ = ۳۷۸ = جواب سوم اور ۱۴ × ۶۴ = ۸۹۶ = جواب چہارم

(۸) موہن و سوہن و رادہا نی روپیہ اوس نسبت سی لگائی جو ½ و ⅓ و ¼ مین نسبت ہی اور سوہن نی اپنا ½ روپیہ بعد ۴ مہینہ کی نکال لیا اور بعد ازان ۹ مہینہ بعد ۲۸۴ روپیہ فایدہ باہم اونہون نی تقسیم کیا تو بتاؤ ہریک کو کیا ملا

حل فرض کرو کہ موہن کا حصہ ۶ روپیہ تہا تو ضرور ہی کہ سوہن کا روپیہ ۴ اور رادہا کا ۳ ہو پس

(۶ × ۴ مہینہ) + (⁶⁄₂ × ۹ مہینہ) = ۲۴ + ۲۷ = ۵۱ = موہن کا
۴ × ۱۳ مہینہ = ۵۲ = سوہن کا
۳ × ۱۳ مہینہ = ۳۹ = رادہا کا
مجموعہ = ۱۴۲

پس ۲۸۴ ÷ ۱۴۲ = ۲ روپیہ پس ۵۱ × ۲ روپیہ = ۱۰۲ = جواب اول
اور ۵۲ × ۲ = ۱۰۴ روپیہ = جواب دوم اور ۳۹ × ۲ = ۷۸ روپیہ = جواب سوم

(۹) انگلستان کی بارود مین ۷۵ حصہ شورہ اور ۱۰ حصہ گندک اور ۱۵ حصہ کولہ پڑتا ہے اور فرانس کی بارود مین ۷۷ حصہ شورہ اور ۹ حصہ گندک اور ۱۴ حصہ کولہ پڑتا ہی اگر دونو باروودون مین آدہ آدہ من لیکر ملادین تواس مرکب بارود مین کسقدر شورہ اور کتنی گندک اور کتنا کولہ ہوگا

حل انگلستان کی نصف من بارود = ۷۵ حصہ شورہ + ۱۰ گندک + ۱۵ حصہ کولہ
فرانس کی نصف من بارود = ۷۷ حصہ شورہ + ۹ گندک + ۱۴ حصہ کولہ
مجموعہ = ایک من مرکب بارود = ۱۵۲ حصہ شورہ + ۱۹ حصہ گندک + ۲۹ حصہ کولہ = ۲۰۰ حصہ
۲۰۰ حصہ = ۴۰ سیر = ⅕ سیر پس ۱۵۲ حصہ شورہ = ¹⁵²⁄₅ سیر = ۳۰⅖ سیر = جواب اول
اور ۱۹ حصہ گندک = ¹⁹⁄₅ سیر = ۳⅘ سیر = جواب دوم اور ۲۹ حصہ کولہ = ²⁹⁄₅ = ۵⅘ سیر کولہ جواب سوم

(۱۰) موہن ہمیشہ ۹ گہنٹہ روز کام کرتا ہی اور سوہن دو دن تو کچہہ کام نہین کرتا اور باقی چار دن مین ہفتہ کے اندر ۶¼ گہنٹہ و ۸½ گہنٹہ و ۱۰¾ گہنٹہ و ۱۲ گہنٹہ کام کرتا ہی اگر اونکا بعد اختتام ایک مہینہ کے

۱۴ روپیہ ۸ آنہ ۳۴/۴۱ پائی اجرت کی ملین تو وہ کسطرح آپسمین تقسیم کرین

حل موہن جب ۴ گہنٹہ کام کرتاہی تو سوہن ۶ ۱/۴ + ۸ ۱/۲ + ۱۰ ۳/۴ + ۱۲ = ۳۷ ۱/۲ گہنٹہ کام کرتاہی یعنی موہن ۸۰ گہنٹہ کام کرتا تو سوہن ۷۵ گہنٹہ کام کرتاہی یا جب موہن ۳۶ گہنٹہ کام کرتاہے تو سوہن ۲۵ گہنٹہ کام کرتاہی اور مجموعہ ۳۶ و ۲۵ = ۶۱ پس (۱۴ روپیہ ۸ آنہ ۶ ۳۴/۴۱ پائی × ۳۶)/۶۱ = (۳۲۳ روپیہ ۴ آنہ ۳ پائی)/۶۱ = ۸ روپیہ ۹ آنہ ۳ پائی = جواب اول اور دوم (۱۴ روپیہ ۸ آنہ ۶ ۳۴/۴۱ پائی × ۲۵)/۶۱ = (۳۶۳ روپیہ ۱۴ آنہ ۳۴/۴۱ پائی)/۶۱ = ۵ روپیہ ۱۵ آنہ ۳ ۳۴/۴۱ پائی = جواب دوم

(۱۱) موہن و سوہن نے ایک چراگاہ ۲۷۵ روپیہ کو مول لیا اور موہن فی ۸۰ بہیڑین اور سوہن نے ۱۰۰ بہیڑین چرانی کو بہیجین لیکن چہہ مہینہ کے آخر مین وہنون نے چراگاہ سی اپنی اپنی آدہی بہیڑین الگ کر لین اور رادہا کو اجازت دی کہ وہ اپنی ۵۰ بہیڑین چرنے کو بہیجدے تو بتاؤ سال کے آخر مین اوس چراگاہ کے دام ہریک کسطرح ادا کرے

حل ۸۰ × ۱/۲ برس + ۴۰ × ۱/۲ برس = ۴۰ + ۲۰ = ۶۰ = موہن کے حصہ کے

۱۰۰ × ۱/۲ برس + ۵۰ × ۱/۲ برس = ۵۰ + ۲۵ = ۷۵ = سوہن کے حصہ کے

۵۰ × ۱/۲ برس = ۲۵ = رادہا کے حصہ کے

مجموعہ = ۱۶۰

پس ۲۷۵/۱۶۰ روپیہ = ۵۵/۳۲ روپیہ اور ۶۰ × ۵۵/۳۲ روپیہ = ۱۵ × ۵۵/۸ روپیہ = ۸۲۵/۸ = ۱۰۳ روپیہ ۲ آنہ = جواب اول اور دوم (۵۵ × ۷۵)/۳۲ روپیہ = ۴۱۲۵/۳۲ روپیہ = ۱۲۸ روپیہ ۱۴ آنہ ۶ پائی جواب دوم اور سیوم (۵۵ × ۲۵)/۳۲ روپیہ = ۱۳۷۵/۳۲ روپیہ = ۴۲ روپیہ ۱۵ آنہ ۶ پائی = جواب سیوم

(۱۲) ۳۰۰ روپیہ کو تین آدمیون مین اسطرح تقسیم کرو کہ اول کو بہ نسبت دوسرے کے دوچند ملے اور تیسرے کو بہ نسبت دونو اول اور دوم کے دوچند

حل تناسب یہہ ہی کہ ۱ و ۲ و (۱ + ۲) × ۲ یعنی ۱ و ۲ و ۶ جنکا مجموعہ ۹ ہی پس ۳۰۰/۹ روپیہ = ۳۳ ۱/۳ روپیہ پس ۲ × ۳۳ ۱/۳ = ۶۶ روپیہ ۱۰ آنہ ۸ پائی = جواب اول اور ۱ × ۳۳ ۱/۳ = ۳۳ روپیہ ۵ آنہ ۴ پائی = جواب دوم اور ۶ × ۳۳ ۱/۳ = ۲۰۰ روپیہ = جواب سوم

(۱۳) موہن اور سوہن اور رادہا دو ڈول برابر کے لیکر ایک حوض کا پانی خالی کرنے گئی اول

سوہن نے ۳۷ ڈول اور سوہن نے ۴۰ ڈول ایک منٹ مین کہنچی مگر پانچ منٹ بعد پانچ پانچ ڈول فی منٹ کم کہنچنے لگی اور بعد ۱۰ منٹ کی سوہن رادہا کو کام دیکر چلا گیا اور رادہا ۳۰ ڈول ایک منٹ مین کہنچتا ہی اسیطرح ۲۲ منٹ مین حوض خالی ہوا اور ۱۲ر ۷ پائی اجرت کے ملی تو بتاؤ ہر یک کیا لے

حل سوہن کے ڈول (۳۷ ڈ × ۵ منٹ) + (۳۷ ڈ − ۵ ڈ) × ۱۰ منٹ = ۱۸۵ ڈ + ۳۲۰ ڈ = ۵۰۵ ڈول کے ۱۵ منٹ مین اور سوہن کے ڈول (۴۰ ڈ × ۵ م) + (۴۰ ڈ − ۵ ڈ) × (۲۲ − ۵ م) = ۲۰۰ ڈ + (۳۵ ڈ × ۱۷ م) = ۲۰۰ ڈ + ۵۹۵ ڈول = ۷۹۵ ڈول اور رادہا کے ڈول ۳۰ ڈول × (۲۲ م − ۱۵ م) = ۳۰ ڈ × ۷ م = ۲۱۰ ڈول اور تینون کے ڈول ملکر = ۱۵۱۰ ڈول پس $\frac{۱۲ر۷ پائی}{۱۵۱۰}$ = $\frac{۱۵}{۱۵۱۰}$ پائی = $\frac{۱}{۱۰}$ پائی پس سوہن کی اجرت = $\frac{۵۰۵}{۱۰}$ پائی = ۵۰ $\frac{۱}{۲}$ پائی = ۴ر۲ $\frac{۱}{۲}$ پائی = جواب اول

دوم سوہن کی اجرت $\frac{۷۹۵}{۱۰}$ پائی = ۷۹ $\frac{۱}{۲}$ پائی = ۶ر۷ $\frac{۱}{۲}$ پائی = جواب دوم

سوم رادہا کی اجرت $\frac{۲۱۰}{۱۰}$ پائی = ۲۱ پائی = ۱ر۹ پائی = جواب سوم

(۱۴) موہن و سوہن نے پانچ سو روپیہ شراکت مین لاکر تجارت شروع کی تین مہینہ مین اونکو ۳۰۰ روپیہ فایدہ کے حاصل ہوئی موہن نے ۲۰۰ روپیہ اپنی حصہ مین سے علیحدہ کر لئے اور سوہن نے ۲۰۰ روپیہ اور ملادی پہر دوسری سہ ماہی مین اونکو ۷۸۰ روپیہ فایدہ کی حاصل ہوئی پہر موہن نے اپنی حصہ مین سے ۲۰۰ روپیہ الگ کر لئے اور سوہن نے دوسو روپیہ اور ملادی بعد ازان چہہ مہینے کے اندر اونکو نقصان ایسا ہوا کہ ۴۰۰ روپیہ کل باقی رہ گئی تو بتاؤ سال کی آخر مین وہ اس روپیہ کو کسطرح تقسیم کرین

حل ظاہر ہے کہ سہ ماہی اول مین اون پاس سرمایہ ۵۰۰ روپیہ + ۵۰۰ + ۳۰۰ روپیہ = ۱۳۰۰ روپیہ تہا اور ہر یک کا حصہ ۶۵۰ روپیہ تہا اور سہ ماہی دوم مین موہن کا روپیہ ۶۵۰ روپیہ − ۲۰۰ روپیہ = ۴۵۰ روپیہ اور سوہن کا روپیہ ۶۵۰ روپیہ + ۲۰۰ روپیہ = ۸۵۰ روپیہ اور اونکا روپیہ اس چہہ مہینے مین ۱۳۰۰ روپیہ + ۷۸۰ روپیہ = ۲۰۸۰ روپیہ کے تہا اور ۱۳۰۰ روپیہ : ۴۵۰ روپیہ :: ۲۰۸۰ روپیہ :

۲۰۷ روپیہ یہہ سوہن کے حصہ کا روپیہ تہا بعد چہہ مہینے کے اور ۱۳۰ روپیہ :

۸۵۰ روپیہ : : ۲۰۸۰ روپیہ : ۱۳۶۰ روپیہ یہہ سوہن کے حصہ کا روپیہ تہا بعد چہہ

مہینے کے شروع اور سوہن نے ۲۰۷ روپیہ - ۲۰۰ روپیہ = ۲۰۵ روپیہ دوسری ششماہی کے تجارت میں شامل

لگایا اور سوہن نے ۱۳۶۰ روپیہ + ۲۰۰ روپیہ = $\frac{۱۵۶۰}{۵۲}$ روپیہ دوسری ششماہی مین تجارت مین لگایا

مجموعہ = ۲۰۸۰

پس سوہن کا روپیہ ۲۰۸۰ مین ۵۲۰ ہی یعنی ۱ روپیہ ۴ روپیہ مین ہے اور سوہن کا روپیہ

۵۶۰ ۱ روپیہ مین ۲۰۸۰ روپیہ ہی یعنی ۴ روپیہ مین ۳ روپیہ پس ۴۰۰ روپیہ ÷ ۴ =

۱۰۰ روپیہ یہہ سوہن کے حصہ مین روپیہ آئی = جواب اول و دوم ۱۰۰ روپیہ × ۳ =

۳۰۰ روپیہ یہہ سوہن کے حصہ مین آئی = جواب دوم

سوالات متفرقہ نمبری (۷)

(۱) دادری اور علی گڈہ کے درمیان فاصلہ ۵۹ میل کا ہی تو بتاؤ ایک سیج گاڑی کا

پہیہ جسکا محیط $۱۶\frac{۱}{۲}$ فٹ ہی کے چکر کریگا حل $\frac{۵۹ \times ۵۲۸۰ \text{ فٹ}}{۱۶\frac{۱}{۲} \text{ فٹ}}$ =

$\frac{۲ \times ۵۲۸۰ \times ۵۹}{۳۳}$ = ۵۹ × ۱۶۰ × ۲ = ۱۸۸۸۰ = جواب

(۲) ایک شخص کی آمدنی ۳۲۰ روپیہ ہی اور ۲ ر ۹ پائی فی روپیہ محصول کا دینا پڑتا ہے

تو بتاؤ اوسکی خالص آمدنی کیا ہی حل $\frac{۳۲۰ \text{ روپیہ} \times ۲\frac{۳}{۴}}{۱۶}$ = $\frac{۳۲۰}{۱۶} \times \frac{۱۱}{۴}$ روپیہ

= ۵ × ۱۱ روپیہ = ۵۵ روپیہ اور ۳۲۰ روپیہ - ۵۵ روپیہ = ۲۶۵ روپیہ = جواب

(۳) $\frac{۴۱۵۸}{۱۰۳۹۵}$ کا اختصار کرو اور $\frac{۲}{۵}$ و $\frac{۱}{۴}$ کا $\frac{۱۰}{۲۱}$ و $۱\frac{۲}{۷}$ اور $۲\frac{۲}{۵} \div ۳$ کو جمع کرو

اول $\frac{۴۱۵۸}{۱۰۳۹۵}$ = $\frac{۲ \times ۷ \times ۱۱ \times ۲۷}{۵ \times ۷ \times ۱۱ \times ۲۷}$ = $\frac{۲}{۵}$ = جواب اول

دوم $\frac{۱}{۳۱}$ + $(\frac{۲}{۵} \times \frac{۱۰}{۲۱})$ + $۱\frac{۲}{۷}$ + $(۳ \div ۲\frac{۲}{۵})$ = $\frac{۲۸}{۸۴}$ + $\frac{۱۶}{۸۴}$ + $\frac{۱۰۸}{۸۴}$ + $\frac{۱۰۵}{۸۴}$ =

$\frac{۲۵۷}{۸۴}$ = $۳\frac{۵}{۸۴}$ = جواب دوم

(۴) ایک کہیت مین ۱۵۰ من گیہون ایک سال پیدا ہوئی اور ۲ روپیہ ۵ من فروخت ہوئی مگر دوسرے

سال مین اسقدر ارزانی اور کثرت پیداوار کی ہوئی کہ ایک روپیہ ۷ من گیہون فروخت کرنی سے وہی روپیہ

حاصل ہوا جو سال اولین مین حاصل ہوا تہا تو بتاؤ کہ کسقدر گیہون اوس کہیت مین پیدا ہوا تہا ۲۳ روپیہ : ۳۷ روپیہ : : ۱۵۰ من :

$\frac{۱۵۰ \times ۳۷}{۲۳}$ من = $\frac{۵۵۵۰}{۲۳}$ من = ۲۴۱ $\frac{۷}{۲۳}$ من = جواب

(۵) ایک تختہ ۳ $\frac{۱}{۲}$ انچھہ موٹائی مین اور ۶ $\frac{۱}{۴}$ انچھہ عرض مین سے تو بتاؤ اوسکا کیا طول رکھین کہ ۶ $\frac{۱}{۴}$ فٹ مکعب لکڑی اوسمین ہووے حل $\left(\frac{۲۵}{۴} \times \frac{۲۸ \times ۱۷۲۸}{۱}\right) \div \left(\frac{۷}{۲} \times \frac{۲۵}{۴}\right)$ / ۱۲

= $\frac{۲۵ \times ۲۸ \times ۱۷۲۸ \times ۲ \times ۴}{۲۵ \times ۷ \times ۴ \times ۱۲}$ فٹ = $\frac{۲ \times ۱۴۴}{۷}$ = $\frac{۲۸۸}{۷}$ فٹ = ۴۱ $\frac{۱}{۷}$ فٹ = جواب

(۶) ایک شخص نے اپنی پچاس حصہ فی حصہ ۱۷۰ روپیہ کو فروخت کرکے نوٹ ۹۳ $\frac{۱}{۴}$ روپیہ کے بہاؤ اور ۳ $\frac{۱}{۲}$ روپیہ سیکڑہ کی خریدی تو بتاؤ اوسکی آمدنی سالیانہ کیا ہوگی

حل ۹۳ $\frac{۱}{۴}$: ۱۷۰ روپیہ × ۵۰ :: ۳ $\frac{۱}{۲}$ روپیہ : $\frac{۱۷۰ \times ۵۰ \times ۳ \frac{۱}{۲}}{۹۳ \frac{۱}{۴}}$ روپیہ =

$\frac{۱۷۰ \times ۵۰ \times ۷ \times ۳}{۲ \times ۲۸۰}$ روپیہ = $\frac{۸۵ \times ۵ \times ۳}{۲ \times ۲}$ روپیہ = $\frac{۱۲۷۵}{۴}$ روپیہ = ۳۱۸ روپیہ ۱۲ آنہ = جواب

(۷) اگر ۳ سیر چار کی قیمت برابر ۴ سیر قہوہ کی قیمت کی برابر ہو اور ۶ سیر قہوہ کی قیمت برابر ۲۰ سیر شکر کے ہو تو ۹ سیر چار کے قیمت کے سیر شکر کی قیمت کے برابر ہوگی

حل ۳ سیر چار = ۴ سیر قہوہ اور ۶ سیر قہوہ = ۲۰ سیر شکر پس ۹ سیر چار = $\frac{۹ \times ۲۰ \times ۴}{۶ \times ۳}$ سیر

= ۴ × ۱۰ سیر = ۴۰ سیر = جواب

(۸) دریافت کرو جزرالکعب ۲۲۸۰۹۹۱۳۱ کا اور ضلع ایک مربع جسکی سطح ۷ ۳۶ فٹ مربع ۱۵۲ انچھہ ہی

جواب اول = ۶۱۱) ۲۲۸۰۹۹۱۳۱

حل اول

```
                      ۶۱۱
۱۸۱   | ۱۰۸۰۰    | ۱۲۰۹۹
      |   ۱۸۱    | ۱۰۹۸۱
      | ۱۰۹۸۱    |
۱۸۳۱  | ۱۱۱۶۳۰۰  | ۱۱۱۸۱۳۱
      |   ۱۸۳۱   |
      | ۱۱۱۸۱۳۱  | ۱۱۱۸۱۳۱
```

دوم ۷ ۳۶ فٹ مربع ۱۵۲ انچھہ = ۱۰۶۰۹۰۰ انچھہ مربع

۱۰۳۰ ‌: ۱۰۶۰۹۰۰

جواب ۱۰۳۰ انچھہ = ۸۵ فٹ ۱۰ انچھہ

```
۲۰۳) ۶۰۹
     ۶۰۹
```

(۹) اگر ایک گیہون کے بیج سی دس گیہون پیدا ہون اور ۵۲۳۶۰ گیہون کا وزن ایک سیر ہو تو

بتاؤ ایک بیج سے دس سال میں کسقدر گیہون پیدا ہونگی حل (۱۰) = ...گیہون

اور ....۱ / ۱۵۳۶×۴۰ = ۵۴۱۶۵۱۶۵ ۱/۹ = جواب

(۱۰) ۳ ر ۴ پائی مین اگر ۱ ۱/۴ پائی کا نقصان ہوتا ہو تو ۱۰۰ روپیہ پر کیا نقصان ہوگا

حل ۳ ر ۴ پائی : ۱ ۱/۴ :: ۱۰۰ روپیہ : ۱ ۱/۴ پائی × ۱۰۰ / ۴ پائی = ۵×۵ / ۴×۲ = ۲۵/۸ روپیہ = ۳ روپیہ ۲ آنہ جواب

(۱۱) انگریزی مقیاس الحرارت مین غایت سردی کے درجہ پر صفر اور غایت حرارت پر ۱۰۰ درجہ مقرر کی گئی ہین اور فرانسیسی مقیاس الحرارت مین غایت سردی کے درجہ پر ۳۲ اور غایت حرارت پر ۲۱۲ درجہ مقرر کیے ہین تو بتاؤ کہ جب فرانسیسی مقیاس الحرارت مین پارہ ۶۸ درجہ پر ہوگا تو انگریزی مقیاس الحرارت مین کس درجہ پر ہوگا

حل درجہ غایت حرارت ـــ درجہ غایت سردی = ۲۱۲° ـــ ۳۲° =

۱۸۰° درمیان فرانسیسی آلہ کے ہونگی و درجہ غایت حرارت ـــ درجہ غایت سردی = ۱۰۰° ـــ ۰° =

۱۰۰° درمیان انگریزی آلہ کے :. ۱۰۰° انگریزی = ۱۸۰° فرانسیسی اور ۶۸° فرانسیسی ـــ ۳۲° فرانسیسی = ۳۶° فرانسیسی فاصلہ درجہ غایت سردی کے اور ۱۸۰° فرانسیسی : ۳۶° فرانسیسی ::

۱۰۰° انگریزی : ۲۰° انگریزی = جواب

(۱۲) ایک پیک مین ۱۳ ر ۸ پائی فی بوتل کا کیوڑہ ۴۰ بوتل بہرا ہوا ہی تو بتاؤ اوسمین کتنا پانی ڈالین کہ ۱۰ ر ۶ پائی فی بوتل بیچنے سے کچہہ نقصان نہو حل ۱۰ ر ۶ پائی = ۱۲۶ پائی :

(۱۳ ر ۸ پائی) = ۱۶۴ :: ۴۰ : ۴۰×۱۶۴ / ۱۲۶ بوتل = ۴۰×۸۲ / ۶۳ بوتل = ۳۲۸۰ / ۹×۷ بوتل =

۵۲ ۴/۶۳ بوتل اور ۵۲ ۴/۶۳ ـــ ۴۰ = ۱۲ ۴/۶۳ بوتل = جواب

(۱۳) ۱۰۰۰ روپیہ کے نوٹ ۳ روپیہ سیکڑا اور ۹۰ ۵/۸ روپیہ کے خریدی اور جب بہاؤ ۹۱ ۱/۴ روپیہ کا ہوگا تو اوسنی اونکو بیچڈالا اور پہر ۳ ۱/۲ روپیہ سیکڑا اور ۹۷ ۱/۳ روپیہ کے بہاؤ کے نوٹ خریدی تو بتاؤ اوسکی آمدنی کی کیا افزایش ہوگی حل ۳×۱۰۰۰ / ۹۰ ۵/۸ = آمدنی جو ۳ روپیہ سیکڑا کی سی ہوگی او ۱۰۰۰ روپیہ × ۹۱ ۱/۴ / ۹۰ ۵/۸ = قیمت نوٹ فروخت شدہ اور

۱۰۰۰×۱۰۰×۹۱ ۱/۴ / ۹۰ ۵/۸ × ۹۷ ۱/۳ روپیہ ۳ ۱/۲ روپیہ سیکڑہ کے مقدار کے = ۳ ۱/۲ روپیہ ـــ ۱۰۰۰×۹۱ ۱/۴ × ۳ ۱/۲ / ۹۰ ۵/۸ × ۹۷ ۱/۳ روپیہ

∴ $\frac{۳\times۱۰۰۰}{\frac{۸}{۸}\ ۱۲}$ = $\frac{۳\times۸\times۷\times۳۶۵\times۱۰۰۰}{۲\times۴\times۲۹۲\times۷۲۸}$ روپیہ = $\frac{۸\times۳\times۱۰۰۰}{۷۲۵}$ روپیہ = $\frac{۱۰۵۰}{۲۹}$ روپیہ

= $\frac{۱۶۰}{۲۹}$ روپیہ = $\frac{۹۰}{۲۹}$ روپیہ = ۳ روپیہ ۱ آنہ ۷ $\frac{۲۵}{۲۹}$ پائی = جواب

(۱۴) دریافت کرو جذر الکعب ۸۸۴۷۳۶ و چوتھا جذر ول ۹۵۹۰۱ $\frac{۱۶۱}{۶۲۵}$ کا

جواب اول = ۹۶) ۸۸۴۷۳۶ (
۷۲۹

حل

۲۷۶ | ۲۴۳۰۰ | ۱۵۵۷۳۶
۱۶۵۶ | ۱۵۵۷۳۶
۲۲۶۴۴ |

دوم $\sqrt[4]{۹۵۹۰۱\frac{۱۶۱}{۶۲۵}} = \sqrt[4]{۹۵۹۰۱.۲۵۷۶}$ پس

۹۵۹۰۱.۲۵۷۶ (۳۰۹.۷۶

۹
۶۰۹) ۵۹۰۱
۵۴۸۱
۶۱۸۷) ۴۲۰۲۵
۴۳۳۰۹
۶۱۹۴۶) ۳۷۱۶۷۶
۳۷۱۶۷۶
×

۳۰۹.۷۶ (۱۷.۶
۱
۲۷) ۲۰۹
۱۸۹
۳۴۶) ۲۰۷۶
۲۰۷۶
×

∴ ۱۷.۶ = ۱۷ $\frac{۶}{۱۰}$ = ۱۷ $\frac{۳}{۵}$ = جواب

(۱۵) چار گانوں میں ایک میں ۲۵۰ دوسری میں ۳۰۰ تیسری میں ۴۰۰ چوتھی میں ۵۰۰ باشندے رہتے ہیں ان دیہات سے ۸۷۰ روپیہ چندہ کے جمع کرتے ہیں تو بتاؤ ہر ایک گانو سے کیا لیا جاوے

حل ۲۵۰ + ۳۰۰ + ۴۰۰ + ۵۰۰ = ۱۴۵۰ باشندوں کے پس ہر ایک کو ۸۷۰ روپیہ
÷ ۱۴۵۰ = ۳ روپیہ ÷ ۵ دینا پڑیگا

پس $\frac{۳ \text{ روپیہ} \times ۲۵۰}{۵}$ = ۳×۵۰ = ۱۵۰ روپیہ = جواب اول

$\frac{۳ \text{ روپیہ} \times ۳۰۰}{۵}$ = ۳×۶۰ = ۱۸۰ روپیہ = جواب دوم

$\frac{۳\times۴۰۰}{۵}$ روپیہ = ۳×۸۰ = ۲۴۰ روپیہ = جواب سوم

$\frac{۳\times۵۰۰}{۵}$ روپیہ = ۳×۱۰۰ = ۳۰۰ روپیہ = جواب چہارم

(۱۶) موہن ایک کام کو ۱۰ دن میں بناتا ہے اور سوہن ۱۳ دن میں تو بتاؤ وہ دونو ملکر کے

دنین اوس کام کو انجام کو پہونچائیگی حل سوہن $\frac{1}{12}$ ایک دنین کریگا اور سوہن $\frac{1}{11}$ ایک دن مین تو سوہن اور سوہن ملکر $\frac{1}{11}+\frac{1}{12}=\frac{23}{132}$ ایک دن مین ∴ $\frac{23}{132}$: ۱ (کل کام) :: ۱ دن : $\frac{132}{23}$ دن = $5\frac{15}{23}$ دن = جواب

(۱۷) ۱۱ر فی ہزار قلم فروخت کرنے سے $\frac{3}{8}$ حصہ مال کی منفعت ایک بساطی کو ہوئی تو بتاؤ ۱۳ر ۶ پائی فی ہزار فروخت کرنیسی کیا سیکڑا فایدہ ہوگا حل $(1-\frac{3}{8})\times 11$ر $=\frac{5}{8}\times 11$ر $=\frac{55}{8}$ر $=6\frac{7}{8}$ر = اصل قیمت کے پس $\frac{55}{8}$ر : ($13\frac{1}{2}$ر $-6\frac{7}{8}$ر =) $6\frac{5}{8}$ :: ۱۰۰ روپیہ : $\frac{100\times 6\frac{5}{8}}{\frac{55}{8}}=\frac{8\times 5300}{8\times 55}$ روپیہ $=\frac{1060}{11}$ روپیہ $=96\frac{4}{11}$ روپیہ فایدہ فیصدی = جواب

(۱۸) $\frac{3872}{92807}$ کو و $17\frac{5}{12}+\frac{4}{15}+144\frac{11}{21}$ و $2\frac{13}{35}-\frac{17}{25}$ کو اور $\frac{3}{4}$ کا $\frac{6}{7}\times\frac{4}{15}$ کا $\frac{11}{18}$ کا $\frac{21}{23}$ کو اور $6347\div 2\frac{3}{4}$ کو نہایت مختصر صورت کی طرف تحویل کرو حل

$\frac{3872}{92807}=\frac{32\times 11\times 11}{767\times 11\times 11}=\frac{32}{767}$ = جواب اول

دوم $17\frac{5}{12}+\frac{4}{15}+144\frac{11}{21}=17\frac{175}{420}+\frac{112}{420}+144\frac{220}{420}=162\frac{29}{140}$ = جواب دوم

سوم $2\frac{13}{35}-\frac{17}{25}=2\frac{65}{175}-\frac{119}{175}=1\frac{121}{175}$ = جواب سوم

چہارم $\frac{3}{4}\times\frac{6}{7}\times\frac{4}{15}\times\frac{11}{18}\times\frac{21}{23}=\frac{11}{23\times 5}=\frac{11}{115}$ = جواب چہارم

پنجم $6347\div 2\frac{3}{4}=6347\times\frac{4}{11}=\frac{25388}{11}=2308$ = جواب پنجم

(۱۹) دریافت کرو جذر ۱۵۹۵۱۶۹۰۰ اور جزرالکعب ۱۹۹۳۴۲۹۹۴۴۳۲ کا

جواب اول ۱۲۶۳٫۰) ۱۵۹ ۵۱ ۶۹ ۰۰

```
 ۱ )۵۹
۲۲ )۵۹
    ۴۴
۲۴۶ )۱۵۵۱
     ۱۴۷۶
۲۵۲۳ )۷۵۶۹
      ۷۵۶۹
        ×
```

جواب دوم = ۲۵۶۸،۲۵) ۲۳۴۴،۹۹۳،۱۶۹۳

۶۵	۱۲۰۰ / ۳۲۵	۸۹۳۴
	۱۵۲۵	۷۶۲۵
۷۰۶	۱۸۷۵۰۰	۱۳۰۹۹۴
	۴۵۳۶	۱۱۵۲۲۱۶
	۱۹۲۰۳۶	۱۵۷۷۷۸۴۳۲
۷۶۸۸	۱۹۶۶۰۸۰۰	
	۶۱۵۰۴	۱۵۷۷۷۸۴۳۲
	۱۹۷۲۲۳۰۴	

(۲۰) موہن اکیلا ایک کام کو ۱۰ دن مین کرسکتاہی اور سوہن اور موہن دونو ملکر ۷ دن مین تو بتاؤ سوہن اکیلا اوس کام کو کے روز مین کریگا حل $\frac{1}{7} - \frac{1}{10} = \frac{3}{70}$ یہہ کام ایک دنمین سوہن کریگا

کل کام سوہن $\frac{70}{3}$ دن مین کریگا یعنی $\frac{70}{3}$ دنمین = ۲۳ $\frac{1}{3}$ دن = جواب

(۲۱) موہن وسوہن ورادہا نے ایک کہیت کی گہاس ۷۵ روپیہ ۱۰ ر کو مول لی اور موہن نے ۵ بہیڑین ۴ $\frac{1}{2}$ مہینہ اور سوہن نی ۸ بہیڑین ۵ ماہ اور رادہا نے ۹ بہیڑین ۶ $\frac{1}{2}$ ماہ چرائین

تو بتاؤ ہر یک کو کیا دینا پڑا حل موہن : سوہن :: ۵×۴ $\frac{1}{2}$: ۸×۵ :: ۹ : ۱۶

او ر موہن : رادہا :: ۵×۴ $\frac{1}{2}$: ۹×۶ $\frac{1}{2}$ :: ۵ : ۱۳ یعنی

موہن : سوہن :: ۴۵ : ۸۰ پس ۷۵ روپیہ ۱۰ ر ÷ (موہن + سوہن + رادہا)

موہن : رادہا :: ۴۵ : ۱۱۷

= ۷۵ روپیہ ۱۰ ر ÷ (۴۵ + ۸۰ + ۱۱۷) = ۱۲۱۰ ر ÷ ۲۴۲ = ۵ ر

پس ۴۵×۵ ر = ۲۲۵ ر = ۱۴ روپیہ ۱ ر = جواب اول

۸۰×۵ ر = ۴۰۰ ر = ۲۵ روپیہ = جواب دوم

۱۱۷×۵ ر = ۵۸۵ ر = ۳۶ روپیہ ۹ ر = جواب سوم

(۲۲) جذر الکعب ۲۸ ۱۳۴۲۱۷۷۲۸ اور ۱۶۱ ۸۰۴۶۷۵۶۸ کا دریافت کرو

جواب اول = ١٢ ر) ٨ .٢ ٧٧ ٢١ ٧ ٠ ٢ ٣١
١٣٥

١٥١	٧٥ .٠ / ١ .٥ ٠ / ٧٦٥١	٩٢١٧ / ٧٦٥١
١٥٣٢	٧٨٠٣٠٠ / ٣٠٦٤	١٥٦٦٧٢٨
	٧٨٣٣٦٤	١٥٦٦٧٢٨

جواب دوم = ٤٣٢١) ١٤١٨ ٥٦٧٧ ٨٠٩٧
٦٤

١٢٣	٨٠٠ / ٣٦٩ / ٥١٦٩	١٩٩٧٧ / ١٥٥٠٧
١٢٩٢	٥٥٤٧٠٠ / ٢٥٨٤	١١٧٠٥٦٨
	٥٥٧٢٨٤	١١١٤٥٦٨
١٢٩٩١	٥٥٦٨٧٤٠٠	٥٦٠٠٠١٦١
	٥٦١٠٠١٦١	٥٦٠٠٠١٦١

(٢٣) ٢٠ روپیہ ١٠ پائی کو چار آدمیون مین اسطرح تقسیم کرو کہ اونکے حصون مین نسبت $\frac{١}{٢}$ و $\frac{١}{٣}$ و $\frac{١}{٤}$ و $\frac{١}{٥}$ کی ہو حل $\frac{١}{٢}+\frac{١}{٣}+\frac{١}{٤}+\frac{١}{٥}=\frac{٣٠}{٦٠}+\frac{٢٠}{٦٠}+\frac{١٥}{٦٠}+\frac{١٢}{٦٠}=\frac{٧٧}{٦٠}$ پس ٢٠ روپیہ ١٠ پائی $\div$ ٧٧ = ٤ ر ٢ پائی پس $\frac{١}{٢}\times$ ٢٠ ٤ ر ٢ پائی = ٧ روپیہ ١٣ ر = جواب اول دوم
٢٠ × ٤ ر ٢ پائی = ٥ روپیہ ٣ ر ٤ پائی = جواب دوم ١٥ ر × ٤ ر ٢ پائی = ٣ روپیہ ١٤ ر ٦ پائی = جواب سوم
چہارم ١٢ × ٤ ر ٢ پائی = ٣ روپیہ ٢ ر = جواب چہارم

(٢٤) ١٠٣٧ کو ایسے دو حصون مین تقسیم کرو اونمین وہ نسبت ہو جو ٧٫٦٢٥ اور ٥٫٣٧٥ کے حاصل جمع کو ہی حاصل تفریق سی حل ٧٫٦٢٥ + ٥٫٣٧٥ : ٧٫٦٢٥ − ٥٫٣٧٥
یا ٣٠٫٥ + ٢١٫٥ : ٣٠٫٥ − ٢١٫٥ یا ٥٢ : ٩ پس ٥٢ + ٩ = ٦١ و ١٠٣٧ ÷ ٦١
= ١٧ : ٥٢ × ١٧ = ٨٨٤ = جواب اول دوم ٩ × ١٧ = ١٥٣ = جواب دوم

(٢٥) ایک حوض مین ایک موری ایسی ہی کہ اوسسے ٤٠ منٹ مین حوض بہرتا ہی اور دوسری ایسی کہ اوسسی ٥٠ منٹ مین بہرتا ہی اور تیسری ایسی ہے کہ ٢٥ منٹ مین اوسسی حوض خالی ہوجاتا ہے اگر یہہ تینون موریان کہول دیجا دین تو بتاؤ کہ کتنی دیر مین حوض معمور ہوگا حل ایک منٹ مین

$\frac{١}{٤٠}+\frac{١}{٥٠}-\frac{١}{٢٥}=\frac{٥}{٢٠٠}+\frac{٤}{٢٠٠}-\frac{٨}{٢٠٠}=\frac{١}{٢٠٠}$ پس ٢٠٠ منٹ = ٣ گہنٹہ ٢٠ منٹ = جواب

(۲۶) ایک عدد ہی کہ اگر اوسکو ۲/۳ کا ۴/۵ کا ۱ ۱/۲ پر تقسیم کرین تو خارج قسمت ایک ہوتا ہے، تو بتاؤ اوس عدد کا مربع کیا ہوگا۔ حل ۱ × ۲/۳ × ۴/۵ × ۳/۲ = ۴/۵ = عدد کے پس ۴/۵ × ۴/۵ = ۱۶/۲۵ = مربع مطلوبہ = جواب

(۲۷) ایک شخص نے مجھی ۱۲۹۶ اشرفیاں اپنے وقت مین قرض دین کہ اشرفی کا بہاؤ ۱۵ روپیہ ۱۲ آنہ تھا تو بتاؤ مین اوسکی عوض کسقدر اشرفیاں ادا کرون جسوقت کہ بہاؤ اشرفی کا ۱۶ روپیہ ۲ آنہ ہو۔ حل

حل ۱۵ روپیہ ۱۲ آنہ (= ۲۵۲ آنہ) : ۱۶ روپیہ ۲ آنہ (= ۲۵۸ آنہ) :: ۱۲۹۶ اشرفی : ۱۲۹۶×۲۵۸/۲۵۲ اشرفی

= ۳۶×۲۵۸/۷ اشرفی = ۹۲۸۸/۷ اشرفی = ۱۳۲۶ ۶/۷ اشرفی = جواب

(۲۸) جذر ۱۴۴۶۴ و ۸۲۴۴۴۶۴۸۲۴ کا دریافت کرو

جواب اول = ۱۲۰٫۸) ۱۴۴۶۴ (۸۱
۱۸۰۸) ۱۴۴۶۴
۱۴۴۶۴
×

جواب دوم = ۲۸٫۷۱۳ وغیرہ) ۸۲۴۴۴۶۴۸۲
۴۸) ۴۲۴ (۴
۳۸۴
۵۶۷) ۴۰۴۶
۳۹۶۹
۵۷۴۱) ۷۷۴۰
۵۷۴۱
۵۷۴۲۳) ۱۹۹۹۰۰
۱۷۲۲۶۹
۵۷۴۲۶۴) ۲۷۶۳۱

(۲۹) ایک خندق ۱۵ گز لمبی و ۴ گز چوڑی ۶ آدمی ۳ دن مین جب دن ۱۲ گھنٹہ کا ہو تیار کرتی ہین تو بتاؤ خندق ۲۰ گز لمبی و ۸ گز چوڑی ۸ آدمی جب دن ۸ گھنٹہ کا ہو کے دن مین بناوینگی

حل
۸ آدمی : ۶ آدمی
۱۵ گز × ۴ گز : ۲۰ گز × ۸ گز
۸ گھنٹہ : ۱۲ گھنٹہ
:: ۳ دن پس

$\frac{۳ × ۱۲ × ۸ × ۲۰ × ۶}{۸ × ۴ × ۱۵ × ۸}$ دن = ۳ × ۳ دن = ۹ دن = جواب

(۲۹) ایک کتاب پر لاگت ۳۰ روپیہ اور ۶ روپیہ سیکڑہ صرف فروخت اور ۲۴ روپیہ سیکڑہ نفع اوسپر لگایا جاوے تو بتاؤ کس قیمت پر ایک کتاب فروخت ہوگی حل ' ۶ روپیہ + ۲۴ روپیہ = ۳۰ روپیہ پس ۱۰۰ روپیہ : ۱۰۰ + ۳۰ روپیہ :: ۳۰ ۹ پائی : ۱۳۰ × ۴۵ پائی / ۱۰۰ = ۱۳ × ۹ پائی / ۲ = ۱۱۷ / ۲ پائی = ۵۸ ۱/۲ پائی = ۴ ۱۰ ۱/۲ پائی = جواب

(۳۰) آفتاب ۳۶۵ دن ۵ گھنٹہ ۴۸ منٹ مین ۳۶۰ درجہ مین حرکت کرتا ہی تو بتاؤ کہ ایک زمین کے دقیقہ و ثانیہ طی کرتا ہی ۳۶۵ دن ۵ گھنٹہ ۴۸ منٹ (= ۸۷۶۵ ۸ گھنٹہ) : ۱ دن (= ۲۴ گھنٹہ) :: ۶۰ درجہ (= ۳۶۰ × ۶۰) : ۶۰ × ۳۶ × ۲۴ / ۸۷۶۵ ۸ دقیقہ = ۵۹۲۰۰ / ۴۳۸۲۹ دقیقہ = ۵۹ دقیقہ ۸ ۱۴۷۸ / ۴۳۸۲۹ ثانیہ = جواب

(۳۱) ۱۵ روپیہ ۱۰ مردون و ۱۳ عورتون اور ۲۵ بچون مین اسطرح تقسیم کردو کہ ہر مرد کو بنسبت ہر عورت کی دو چند اور ہر بچی کو ہر عورت سی نصف ملی حل

۱۰ مردون کا حصہ برابر ۲۰ عورتون یا ۴۰ بچون کے

۱۳ عورتون کا حصہ برابر ۲۶ بچون کے

۲۵ بچون کا حصہ برابر ۲۵ / ۹۱ حاصل جمع ہوا

پس ۱۵ ÷ ۹۱/۴ = ۶۰ ÷ ۹۱ = ۱۰ / ۶ ۹۱/۴۵ پائی = ہر مرد کے حصہ کے = جواب اول

اور ۱۰ / ۶ ۹۱/۴۵ پائی ÷ ۲ = ۵ / ۳ ۹۱/۲۷ پائی = ہر عورت کے حصہ کے = جواب دوم

۵ / ۳ ۹۱/۲۷ پائی ÷ ۲ = ۲ / ۷ ۹۱/۵۹ پائی = ہر بچہ کے حصہ کے = جواب سیوم

(۳۲) بتاؤ وہ کونسی کسر ہے کہ اگر اوسکو ۱ ۱/۲ کے مکعب مین ضرب دین اور ۱ ۷/۹ کی جذر پر تقسیم کرین تو خارج قسمت ۳/۸ ۳ حاصل ہو حل ۱ ۷/۹ = ۱۶/۹ = ۴/۳ اور (۱ ۱/۲)^۳ = ۳/۲ × ۳/۲ × ۳/۲ = ۲۷/۸ پس ۳/۸ ۳ × ۴/۳ ÷ ۲۷/۸ = ۲۷/۸ × ۴/۳ × ۸/۲۷ = ۴/۳ = جواب

(۳۳) موہن نے سوہن کے ہاتھہ ۷/۸ کا ۱/۲ کا ۴/۵ کا ۳۰ بہیڑ ۳/۱۴ کا ۹/۲۶ کا ۵/۹ کا ۱۰ ۲۱ روپیہ کو فروخت کین تو بتاؤ بحساب اوسط ہر بہیڑ کی قیمت کیا ہی حل ۷/۸ × ۱/۲ × ۴/۵ × ۳۰ بہیڑ = ۷ × ۳ / ۲ بہیڑ = ۱۰ ۱/۲ بہیڑ اور ۳/۱۴ × ۹/۲۶ × ۵/۹ × ۲۱۰ روپیہ = ۱۵ × ۴ × ۳ / ۱۳ روپیہ = ۱۸۰/۱۳ روپیہ

پس ۱۸۰/۱۳ ÷ ۷ = ۱۸۰/۹۱ = ۱ روپیہ ۱۵ / ۷ ۹۱/۱۷ پائی = جواب

(۳۴) ایک دوالیہ پر موہن سوہن رادہا وکشن کا قرض اسطرح آتاہی کہ موہن کے قرض کو سوہن کے قرض سے وہ نسبت ہے جو ۲ : ۳ اور سوہن کے قرض کو رادہا کے قرض سے وہ نسبت ہی جو ۴ : ۵ اور رادہا کے قرض کو کشن کے قرض سے وہ نسبت ہی جو ۶ : ۷ اور کل جایداد اوس دوالیہ کی ۲۱۰۰۰ روپیہ کی تو بتاؤ وہ کسطرح آپسمین تقسیم ہو حل

موہن : سوہن :: ۲ : ۳ :: ۱۶ : ۲۴

سوہن : رادہا :: ۴ : ۵ :: ۲۴ : ۳۰

رادہا : کشن :: ۶ : ۷ :: ۳۰ : ۳۵

∴ موہن + سوہن + رادہا + کشن = ۱۶ + ۲۴ + ۳۰ + ۳۵ = ۱۰۵ اور

۲۱۰۰۰ روپیہ ÷ ۱۰۵ = ۲۰۰ روپیہ پس ۲۰۰ ر × ۱۶ = ۳۲۰۰ روپیہ = موہن کے حصہ کے = جواب اول اور ۲۰۰ × ۲۴ = ۴۸۰۰ روپیہ =

سوہن کے حصہ کے = جواب دوم اور ۲۰۰ × ۳۰ = ۶۰۰۰ روپیہ =

رادہا کے حصہ کے = جواب سیوم اور ۲۰۰ × ۳۵ = ۷۰۰۰ روپیہ =

کشن کے حصہ کے = جواب چہارم

(۳۵) ۱۳۰۴ روپیہ ۱۳ آنہ ۵ ۱/۴ پائی ایک سال مین ایک کوٹھی مین فایدہ ہوا اور ایک شخص نے اپنے ۱۴ حصہ کے بابت ۲۸۲ ۱ روپیہ ۷ ۱/۴ پائی پائے تو بتاؤ اوس کوٹھی مین کل حصہ کے تہے حل ۱۲۸۲ روپیہ ۷ ۱/۴ پائی : ۱۳۰۴ روپیہ ۱۳ آنہ ۵ ۱/۴ پائی

:: ۱۴ یعنی ۹۸۴۶۰۶ پاؤ پائی : ۳۱۶۴۸۰۵ پاؤ پائی : ۱۴ حصہ :

$\frac{14 \times 3164805}{984606}$ حصہ $= \frac{45 \times 984606}{984606}$ حصہ = ۴۵ حصہ = جواب

(۳۶) دریافت کر جذر ۱۴۱۰۶۷۳۰۱۳۴۹۰۶۴ و $\frac{9}{16}$ کا

جواب اول = (۳۷۱) ۱۳۰۷۶۴۱

۹۶۷ $\frac{9}{16}$ ۷۶

۴۶۹

۴۱ | ۷۴۱

۷۴۱

×

(۴) ۴۵ اینٹین ایک مربع گز کا فرش کرتے ہین تو بتاؤ اوس جگہہ پر جو ۳۴ فٹ طول مین اور ۱۴ فٹ عرض مین ہی کتنی صرف ہونگی بشرطیکہ دو فٹ رستہ چارون طرف چھوڑ دیا جاوی

حل ۳۴ فٹ ـ (۲ فٹ × ۲) = ۳۰ فٹ طول ہوگا جسمین اینٹین لگائین جاوینگی

اور ۱۴ فٹ ـ ۴ فٹ = ۱۰ فٹ عرض ہوگا جسمین اینٹین لگائین جاوینگی

∴ ۳۰ × ۱۰ × ۴۵ / ۹ اینٹ = ۱۵۰۰ اینٹون کے = جواب

(۴۱) ایک شخص اپنی پانچ بیٹون کو ۳۷۵۰ روپیہ نقد اور دو بل جسمین سے ہر یک ۱۵۱ روپیہ کا تہا اور ایک کا روپیہ بعد دو مہینہ کے اور دوسرے کا بعد ۳ مہینہ کے واجب الوصول تہا دے مرا بڑی بیٹی کو چوتہائی مال دینی کی وصیت کر گیا بڑے بیٹی نے سب مال پر قبضہ کر کے چھوٹے بہائیونکا حصہ برابر برابر اپنا حصہ لیکر نقد تقسیم کر دیا تو بتاؤ ہر یک کا کیا حصہ ہوگا

اگر بل پر چار روپیہ سیکڑہ کا سود فرض کیا جاوے حل ۴ روپیہ سیکڑہ کے حساب سے

۲ مہینہ مین سود = ۴ روپیہ × ۲/۱۲ = ۲/۳ روپیہ سیکڑہ سود اور ۳ مہینہ مین = ۱ روپیہ سیکڑا سود کے پس (۱۰۰/(۱۰۰ ۲/۳) × ۱۵۱ روپیہ) + (۱۰۰/۱۰۱ × ۱۵۱) = (۳۰۰/۳۰۲ × ۱۵۱ روپیہ) + (۱۰۰/۱۰۱ × ۱۵۱ روپیہ) = ۱۵۰ روپیہ + ۱۴۹ ۱۰۲/۱۰۱ روپیہ = ۲۹۹ ۱۵/۱۰۱ روپیہ

= ۲۹۹ روپیہ ۸ ر ۹۶/۱۰۱ پائی = دونوں بل کے ∴ ۳۷۵۰ روپیہ + ۲۹۹ روپیہ ۸ ر ۹۶/۱۰۱ پائی

= ۴۰۴۹ روپیہ ۸ ر ۹۶/۱۰۱ پائی = کل جائداد کے پس ۴۰۴۹ روپیہ ۸ ر ۹۶/۱۰۱ پائی ÷ ۴

= ۱۰۱۲ روپیہ ۶ ر ۲۴/۱۰۱ پائی = بڑی بیٹے کے حصہ کے

اور ۴۰۴۹ روپیہ ۸ ر ۹۶/۱۰۱ پائی ـ ۱۰۱۲ روپیہ ۶ ر ۲۴/۱۰۱ پائی =

۷۵۹ روپیہ ۴ ر ۶ ۱۸/۱۰۱ پائی ÷ ۴ = باقی بیٹون مین سے ہر یک حصہ کے

(۴۲) دریافت کرو جذر ۳۹۰۶۲۵ اور جزر الکعب ۲۱۱۶۷۲۸۴۳۰۴۷۸ کا

جواب اول = ۶۲۵

```
 ۳۹۰۶۲۵ (۶۲۵
 ۳۶
۱۲۲) ۳۰۶
     ۲۴۴
۱۲۴۵) ۶۲۲۵
       ۶۲۲۵
       ×
```

تو ۱۳ دن کا سفر ہوگا $\frac{۴۵ \times ۱۲ \times ۱۳}{۱۲}$ = رومی میل = $\frac{۷۰۲۰}{۱۱}$ رومی میل = ۶۳۸ $\frac{۲}{۱۱}$ رومی میل = جواب

(۴۵) ایک رکھی ہوئی گھاس کو ۵ بیل یا ۷ گھوڑے ۸۷ دن میں کھاتے ہیں تو بتاؤ ۲ بیل اور ۳ گھوڑے ملکر اوس گھاس کو کے دن میں کھائینگے حل ۵ بیل : ۲ بیل :: ۷ گھوڑے : $\frac{۲ \times ۷}{۵}$ گھوڑے = $\frac{۱۴}{۵}$ گھوڑے اور $\frac{۱۴}{۵}$ گھوڑے + ۳ گھوڑے : ۷ گھوڑے :: ۸۷ دن : $\frac{۷ \times ۸۷ \text{ دن}}{۳ + \frac{۱۴}{۵}}$ = $\frac{۶۰۹}{\frac{۲۹}{۵}}$ دن = $\frac{۵ \times ۶۰۹}{۲۹}$ دن = $\frac{۳۰۴۵}{۲۹}$ دن = ۱۰۵ دن = جواب

(۴۶) اگر ۴ روپیہ ۹ آنہ ۶ پائی ۲۱ مرد اور ۲۱ عورت اور ۲۱ بچوں میں اسطرح تقسیم کیا جاوے کہ ہر عورت کو دو بچوں کی برابر حصہ ملے اور ہر مرد کو ایک عورت اور ایک بچے کے حصہ کے برابر ملے تو بتاؤ ہر یک عورت و مرد و بچے کو کیا ملا حل ایک مرد کا ایک عورت اور ایک بچہ کا حصہ ہی یعنی ۳ بچوں کا اور ایک عورت کا حصہ ۲ بچوں کا حصہ ہی پس ۲۱ مرد + ۲۱ عورت + ۲۱ بچے = (۲۱ × ۳) + (۲۱ × ۲) + ۲۱ = ۱۲۶ بچوں اور ۴ روپیہ ۹ آنہ ۶ پائی ÷ ۱۲۶ = ۷ پائی یہہ ہر بچے کا حصہ ہوا اور ایک مرد کا حصہ ۷ پائی × ۳ = ۱ آنہ ۹ پائی = مرد کے حصہ کے = جواب دوم اور ا عورت کا حصہ ۷ × ۲ = ۱۴ پائی = ۱ آنہ ۲ پائی = ہر عورت کے حصہ کے = جواب سوم

(۴۷) جس گاڑی کے پہیہ کا قطر ا گز ہے وہ ایک میل میں کتنی چکر کہائیگا اور نسبت قطر و محیط کے ۱ : ۳٫۱۴۱۵۹ کی حل محیط پہیہ = ۳٫۱۴۱۵۹ گز اور ا میل = ۱۷۶۰ گز پس ۱۷۶۰ ÷ ۳٫۱۴۱۵۹ = ۵۶۰٫۲۲ یہہ تعداد چکروں کی ہی جو پہیہ کریگا = جواب

(۴۸) ایک حوض میں ا و ب دو موریاں ہیں جنسی ۴ و ۵ منٹ میں وہ پر ہو جاتا ہے اور ایک تیسری موری میں سی جستی ۲ $\frac{۱}{۲}$ منٹ میں خالی ہو جاتا ہی ا موری ۳ منٹ تک کہلی رہی اور پہر ب موری ایک منٹ تک کہلی رہی اور پہر س موری بہی کہول دی گئی تو اب بتاؤ کہ حوض جسمیں ۱۳۶۱ ڈول پانی بہر گیا ہی کتنی دیر میں بالکل پر ہوگا اور ا و ب موریوں سے کس کس قدر ڈول پانی حوض میں گیا ہوگا حل ظاہر ہے کہ $\frac{۳}{۴}$ حوض ا موری کے ۳ منٹ کہلا رہنی سی پر ہوا ہوگا اور ۳ منٹ کی آخر میں ب موری سی جو ایک منٹ کہلی $\frac{۱}{۵}$ حوض بہرا ہوگا ∴ $\frac{۳}{۴} + \frac{۱}{۵} = \frac{۱۵}{۲۰} + \frac{۴}{۲۰} = \frac{۱۹}{۲۰}$ حصہ حوض کے جو ا و ب سے

پہرے = ۳۶۱ ڈول ∴ ۱۹/۲۰ حوض : ۱ حوض :: ۳۶۱ ڈ : ۳۸۰ ڈول اسّے معلوم ہوا کہ
کل حوض مین ۳۸۰ ڈول پانی آتا ہی اور ۱/۴ + ۱/۵ − ۱/۲۲/۵ = ۱۵/۶۰ + ۱۲/۶۰ − ۲۵/۶۰
= ۲/۶۰ = ۱/۳۰ حصہ حوض کا ایک منٹ مین تینون موریون ا و ب و س سے پر ہوگا پس وقت
½ حوض کے بہری جانیکا ۳/۲ منٹ = ۱½ منٹ ہوگا = جواب اول اور وقت ا و ب
دس کے حوض کے پر کرنے کا = ۲ منٹ + ۱ منٹ + ۱½ منٹ = ۴½ منٹ پس ۴ منٹ
: ½ منٹ :: ۳۸۰ ڈول : ۴۲۷½ ڈول = تعداد ڈولون کی جو ا سے حوض مین پڑینگی = جواب دوم
اور سوم ۵ منٹ : ۲½ منٹ :: ۳۸۰ ڈول : ۱۹۰ ڈول = تعداد ڈولون کے جو ب
موری مین سے پڑینگے = جواب سیوم

(۴۹) ۱۸ آدمی ۱۶ ر کا تماکو ۳ دن مین پیتے ہین جب تماکو ۴۵ ر من بکتا ہو تو بتاؤ ۴۵ آدمی
۲۷ دن مین کتنی کا تماکو پیوینگے جب تماکو ۵۴ ر من فروخت ہوتا ہو حل

۱۸ آدمی : ۴۵ آدمی
۳ دن : ۲۷ دن :: ۱۶ ر : پس (۱۶×۴۵×۲۷×۴۵)/(۱۸×۳×۵۴) آنہ
۴۵ ر : ۵۴ ر

= ۴×۵×۴۵ = ۹۰۰/۳ ر = ۳۰۰ ر = ۱۸ روپیہ ۱۲ ر = جواب

(۵۰) ۱۰۷۹۸ فیٹ لمبی سڑک ایک پہاڑ کی بلندی پر جو سطح زمین سے ۴۶۳ فیٹ ارتفاع عمودے
رکہتا ہی گئی ہی تو بتاؤ ۱۵۰ فیٹ پر سڑک کے کیا بلندی ہوگی

حل ۱۰۷۹۸ فٹ : ۱۵۰ فٹ :: ۴۶۳ فٹ : (۴۶۳×۱۵۰)/۱۰۷۹۸ فٹ = ۳۴۷۲۵/۵۳۹۹ فٹ

= ۶ ۲۳۳۱/۵۳۹۹ فٹ = جواب

(۵۱) اگر ۳ مرد یا ۵ عورتین یا ۸ لڑکے ایک کام کو ۲۶½ گہنٹہ مین بناتی ہون تو ۲ مرد ۳ عورتین
اور ۴ لڑکی ملکر اوسی کام کو کے گہنٹہ مین انجام کو پہونچاینگی حل
۳ مرد : ۲ مرد :: ۸ لڑکون : ۱۶/۳ لڑکون کے
۵ عورتین : ۳ عورتون :: ۸ لڑکے : ۲۴/۵ لڑکون کے
پس ۱۶/۳ لڑکے + ۲۴/۵ لڑکے + ۴ لڑکے : ۸ لڑکون :: ۲۶½ : (۸×۲۶½ گہنٹے)/(۱۶/۳ لڑکے + ۲۴/۵ لڑکے + ۴ لڑکے)

(۵۶) ۳ر و ۴ر سیر کی کہانڈین خرید کر کے اونکو ۴ : ۷ کی نسبت سی آپس مین ملایا تو ۳ر ۹ پائی

سیر بیچنی سی کیا فیصدی نفع حاصل ہوگا حل ۴ × ۳ر + ۷ × ۴ر = ۱۲ر + ۲۸ر = ۴۰ر

= قیمت ۱۱ سیر پس $\frac{40}{11}$ر : ۳ر ۹ پائی − $\frac{40}{11}$ر :: ۱۰۰ : $\frac{\left(\frac{45}{44}-\frac{40}{11}\right)\times 100}{\frac{40}{11}}$ روپیہ

$= \frac{\frac{160-65}{44}\times 100}{\frac{40}{11}} = \frac{11\times 100\times 5}{44\times 40} = \frac{25}{8}$ روپیہ = $3\frac{1}{8}$ روپیہ = جواب

(۵۷) موہن و سوہن و رادہا تین سپاہی ۷۷۰ کارتوس اسطرح اٹھاتی ہین کہ جتنی دفعہ موہن

۴ کارتوس اٹھاتا ہی اوتنی دفعہ سوہن ۳ اٹھاتا ہی اور جتنی دفعہ موہن چھہ کارتوس اٹھاتا ہے

اوتنی دفعہ رادہا ۷ کارتوس لیتا ہی تو بتاؤ ہر یک کی پاس کتنی کارتوس ہونگی حل

موہن : سوہن :: ۴ : ۳ اور موہن : رادہا :: ۶ : ۷ یا اسطرح موہن : سوہن :: ۲۴ :

۱۸ اور موہن : رادہا :: ۲۴ : ۲۸ پس موہن + سوہن + رادہا = ۲۴ + ۱۸ + ۲۸ = ۷۰ =

حاصل جمع :. (۷۷۰ × ۲۴) ÷ ۷۰ = ۱۱ × ۲۴ = ۲۶۴ = موہن کی کارتوسونکی = جواب اول اور

(۷۷۰ × ۱۸) ÷ ۷۰ = ۱۱ × ۱۸ = ۱۹۸ = سوہن کے

= جواب دوم اور (۷۷۰ × ۲۸) ÷ ۷۰ = ۱۱ × ۲۸ = ۳۰۸ = رادہا کے = جواب سوم

(۵۸) ایک سیر شکر اور ۳ سیر چانول کی قیمت مین ۶ر صرف ہوی اگر قیمت چانول کی ۵ روپیہ

سیکڑہ اور شکر کی ۱۰ روپیہ سیکڑا زیادہ ہوتی تو ۷ر قیمت مین شکر و چانول کے خرچ ہوتی تو بتاؤ قیمت

شکر اور چانول کی حل قیمت بڑہ کی ۱ سیر شکر + ۳ سیر چانول کی قیمت مین ۷ر صرف

ہوتے ہین یعنی ۱ سیر × $\frac{100+10}{100}$ شکر + ۳ سیر × $\frac{100+5}{100}$ چانول = $1\frac{1}{10}$ سیر شکر

+ $4\frac{1}{2}$ سیر چانول اصل قیمت پر ہوی :. ۱ سیر شکر + ۳ سیر چانول کی اصل قیمت مین

۶ر صرف ہوئی ہین اور $1\frac{1}{10}$ شکر + $4\frac{1}{2}$ سیر چانول مین اصل قیمت پر ۷ر صرف ہوئے ہن

اول کو سہ چند کرنے اور دوسرے سہ چند کرنے سے یہہ حاصل ہوگا

۳ سیر شکر + ۹ سیر چانول = ۱۸ر :. ۳ سیر شکر − $2\frac{1}{5}$ چانول = $\frac{4}{5}$ سیر شکر =

$2\frac{1}{5}$ سیر شکر + ۹ سیر چانول = ۱۴ر ۱۸ − ۱۴ر = ۴ر پس یہہ

$\frac{4}{5}$ سیر : (۱ سیر =) $\frac{5}{5}$ سیر :: ۴ر : ۵ر یہہ قیمت فی سیر شکر کی ہوئی = جواب اول

∴ قیمت ۳۱ سیر چانول = ۶ ر ۵ ۔ ۶ = ۱ ر پس ۳۱ سیر : ۱ سیر :: ۱ ر : ۴ پائی چانول کے قیمت ۲ پائی سیر = جواب

(۵۹) ۴۹ روپیہ ۲ ر ۵ ½ پائی کی ۴ بھیڑین خریدین اور ۱۶ اونمین سے عہ فی بھیڑ کے حساب سے بیچڈالین تو بتاؤ کس بہاؤ سے باقی کو فروخت کرین کہ کل پر ۴ روپیہ سیکڑہ نفع حاصل ہو

۴ روپیہ سیکڑہ (= ۱/۲۵ اور ۱۴ بھیڑ - ۶ بھیڑ = ۸ بھیڑ اور ۶ بھیڑ × ۳۶ ر = ۱۳ روپیہ ۸ ر پس ۴ روپیہ سیکڑہ

۱/۲۵	۴۹ روپیہ ۲ ر ۵ ½ پائی
	۱ روپیہ ۱۵ ر ۵ ½ پائی

حاصل جمع = ۵۱ روپیہ ۱ ر ۱۱ پائی = یہہ قیمت ہے جو ۱۴ بھیڑون سے حاصل ہونی چاہیے

۳۶ × ۶ = ۱۳ روپیہ ۸ ر = قیمت ۶ بھیڑ دن فروخت شدہ

قیمت ۸ بھیڑ نکی = ۳۷ روپیہ ۹ ر ۲ ½ پائی (۸

۴ روپیہ ۱۱ ر ۲ ½ پائی = جواب

(۶۰) ایک چیز کو ۱۰ ر کو فروخت کرنے سے ۵ روپیہ سیکڑہ کا نقصان ہوتا ہی تو بتاؤ ۱۲ ر ۶ پائی کے بیچنے سے کیا فیصدی نفع و نقصان ہوگا اور اصل قیمت اوسکی کیا ہے

حل اول ۱۰ ر : ۱۲ ر ۶ پائی :: ۱۰۰ - ۵ روپیہ : $\frac{۱۲\frac{۱}{۲} \times ۹۵}{۱۰} = \frac{۴۷۵}{۴}$ روپیہ = ۱۱۸ ¾ روپیہ پس ۱۲ ر کو فروخت کرنے سے ۱۸ ¾ روپیہ سیکڑہ کا فایدہ ہوتا ہے = جواب ا

دوم ۹۵ روپیہ : ۱۰۰ روپیہ :: ۱۰ ر : $\frac{۱۰۰ \times ۱۰}{۹۵} = \frac{۲۰۰}{۱۹}$ = ۱۰ ر ۶ $\frac{۶}{۱۹}$ پائی = اصل قیمت = جواب

(۶۱) ایک ملک مین باشندے ۱۱۱۱۷ تھی ۲۶۶۶ ۳۲ بڑھ گئی بتاؤ کیا فیصدی فزایش ہوئے

حل ۲۶۶۶ ۳۲ باشندہ
۱۱۱۱۷ باشندہ
۲۱۵۴۹ افزایش باشندون کی ۱۱۱۱۷ پر

پس (۱۱۱۱۷ = ۱۸۳۷ × ۹۹ : ۱۰۰ :: (۲۱۵۴۹ = ۱۸۳۷ × ۳ :

$\frac{۱۰۰ \times ۱۸۳۷ \times ۳}{۹۹ \times ۱۸۳۷} = \frac{۱۰۰}{۳۳} = ۳\frac{۱}{۳۳}$ فیصدی افزایش = جواب

(۶۲) ایک کاریگر نے ۵۰ بڑی مزدور اور ۳۵ لڑکے اپنی کارخانہ مین لگائی بڑی مزدو ہفتہ مین پانچ دن بارہ بارہ گہنٹہ اور چھٹی دن نصف دن کام کرتے ہین اور لڑکے ہفتہ مین پانچ دن آٹھہ آٹھہ گہنٹہ اور چھٹی دن نصف دن کام کرتی ہین پس اگر بڑے مزدور کی مزدوری ۶ پائی فی گہنٹہ اور لڑکے کی مزدوری ۲ پائی فی گہنٹہ ہو تو کل سال مین کاریگر کو اونکی کیا مزدوری دینی پڑیگی

حل ∵ ۵۰ آدمی کا کام ۵۰× [(۱۲ گھنٹہ ×۵) + ۶ گھنٹہ] = ۶۶×۵۰ گھنٹہ = ۳۳۰۰ گھنٹہ فی ہفتہ کام کے
۳۵ لڑکونکا کام ۳۵× [(۸ گھنٹہ ×۵) + ۴ گھنٹہ] = ۴۴×۳۵ گھنٹہ = ۱۵۴۰ گھنٹہ فی ہفتہ کام کے
پس (۳۳۰۰ گھنٹہ ×۵۲ ہفتہ ×۶ پائی) + (۱۵۴۰ گھنٹہ ×۵۲ ہفتہ ×۲ پائی)
= ۱۰۲۹۶۰۰ پائی + ۱۶۰۱۶۰ پائی = ۱۱۸۹۷۶۰ پائی = ۶۱۹۶ روپیہ ۱۰ ر ۸ پائی = جواب

(۶۳) ایک باغ مین نصف درخت انبہ کے اور چوتہائی درخت جامن کے اور چھٹے حصہ درخت سیوی کے اور سوا انکے ۵۰ درخت شیشم کے ہین تو بتاؤ باغ مین کل درخت کسقدر ہین
حل $\frac{1}{2}+\frac{1}{4}+\frac{1}{6}=\frac{6}{12}+\frac{3}{12}+\frac{2}{12}=\frac{11}{12}$ حصہ مین انبہ و سیوا و جامن کے درخت ہین ∴ $\frac{1}{12}$ درخت باقی شیشم کے ہوئی پس ۵۰×۱۲ = ۶۰۰ درخت کے = جواب

(۶۴) ۵ ر ۹ پائی سیر شکر بیچنی سی ایک حلوائی کو $\frac{1}{8}$ حصہ لاگت کا فایدہ ہوتا ہی اگر قیمت ۶ ر سیر کردی تو بتاؤ اوسکو کیا نفع فیصدی حاصل ہوگا حل جوکہ $\frac{1}{8}$ حصہ لاگت فایدہ ہوتا ہی اسلئے لاگت اور قیمت فروخت مین وہ نسبت ہوگی جو اکو ا + $\frac{1}{8}$ سی یعنی جو ۸ کو ۹ سے ∴ ۹ : ۸ :: ۵ ر ۴ پائی قیمت فروخت : $\frac{8}{9}$ × ۶۴ پائی = ۵۶ $\frac{8}{9}$ پائی = اصل قیمت کے اور ۲ر ۷ پائی − ($\frac{8}{9}$ × ۶۴ پائی) = ۷۲ پائی − ۵۶ $\frac{8}{9}$ پائی = ۱۵ $\frac{1}{9}$ پائی = فایدہ جو اصل قیمت پر حاصل ہوتا ہے ∴ ۵۶ $\frac{8}{9}$: ۱۵ $\frac{1}{9}$ :: ۱۰۰ روپیہ
∴ $\frac{15\frac{1}{9}\times 100}{56\frac{8}{9}}$ روپیہ = $\frac{136\times 100}{512}$ روپیہ = $\frac{25\times 17}{16}$ روپیہ = $\frac{425}{16}$ روپیہ = ۲۶ $\frac{9}{16}$ روپیہ = جواب

(۶۵) شکر ۴ ر ۹ پائی سیر کی اور برنج ۹ $\frac{1}{2}$ پائی فی سیر کے ہین تو بتاؤ ۲۸ سیر برنج کے مبادلہ مین کسقدر شکر دون کہ ۵ روپیہ سیکڑا نفع مجھکو حاصل ہو ۲۸ سیر × ۹ $\frac{1}{2}$ پائی = ۱۴×۱۹ پائی = قیمت چانول کے پس $\frac{100}{105}$ × ۱۴×۱۹ پائی قیمت شکر ۴ ر ۹ پائی سیر والی کی ہوئی = ۵۷ پائی فی سیر کی ∴ $\frac{100}{105}$ × ۱۴×۱۹ پائی ÷ ۵۷ =
$\frac{100\times 14\times 19}{57\times 105}$ سیر = $\frac{20\times 2}{3\times 3}$ سیر = $\frac{40}{9}$ سیر = ۴ $\frac{4}{9}$ سیر = جواب

(۶۶) دو گھوڑے ہین ایک گھوڑا ۱۸۶ $\frac{1}{4}$ میل ۱۶ $\frac{5}{9}$ گھنٹہ مین چلتا ہی اور دوسرا ۱۹۶ $\frac{5}{8}$ میل ۱۸ $\frac{5}{13}$ گھنٹہ اونکی رفتارون کی نسبت بتلاؤ کہ کیا ہی اور اگر وہ مقابل اطراف مین ایک جگہہ

سے چلیں تو ۲ ۳/۴ منٹ میں اونکے بابین فاصلہ کیا ہوگا حل $\frac{186\frac{1}{4}\text{ میل}}{\frac{9}{16}} = \frac{9\times745}{4\times149}$ میل

$= \frac{45\times149}{4\times149}$ میل $= \frac{45}{4}$ میل $= 11\frac{1}{4}$ میل رفتار فی گھنٹہ اور $\frac{196\frac{5}{8}\text{ میل}}{18\frac{2}{3}} =$

$\frac{1575\times3}{8\times56}$ میل $= \frac{675}{8\times8}$ میل $= 10\frac{35}{64}$ میل رفتار فی گھنٹہ ∴ $\frac{45}{4}$ میل : $\frac{675}{64}$ میل

یا ۱۶ : ۱۵ نسبت رفتار اون گھوڑوں کی ہوئی ∴ جواب اول دوم ($11\frac{1}{4}$ میل +

$10\frac{35}{64}$ میل) $= 21\frac{51}{64}$ و $21\frac{51}{64}\times\frac{27}{240}$ میل $= \frac{1395}{64}\times\frac{9}{80}$ میل $= \frac{9\times279}{16\times64} = \frac{2511}{1024}$ میل

$= 2\frac{463}{1024}$ میل اور $\frac{463}{1024}$ میل $\times\frac{1760}{1} = \frac{463}{32}\times\frac{55}{1} = \frac{25465}{4\times8} = 795\frac{25}{32}$ گز

∴ جواب دوم = ۲ میل $795\frac{25}{32}$ گز

(۶۷) ۱۵ر فی بوتل کی شراب ہے تو بتاؤ اوسکو کیا فی بوتل فروخت کریں کہ $21\frac{1}{4}$ روپیہ سیکڑہ نفع ہوا اور یہہ بھی بتاؤ کہ $21\frac{1}{4}$ روپیہ سیکڑہ نقصان اوٹھایا ہو تو کتنے کو فروخت کریں

حل $\frac{100+21\frac{1}{4}}{100}\times 15$ر $= \frac{485}{400}\times15$ر $= \frac{97}{80}\times15$ر $= \frac{97}{16}\times3$ر $= \frac{291}{16}$ر

$=$ ۱۸ر $2\frac{1}{4}$ پائی = جواب اول $\frac{100-21\frac{1}{4}}{100}\times15$ر $= \frac{78\frac{3}{4}}{100}\times15$ر $= \frac{315}{400}$

$\times15$ر $= \frac{63}{80}\times15$ر $= \frac{63}{16}\times3$ر $= \frac{189}{16}$ر $=$ ۱۱ر $9\frac{3}{4}$ پائی = جواب دوم

(۶۸) $\frac{2460.375}{4.096}$ کے جزر الکعب کو ۰.۰۶۲۵ کے چوتھی قوت کے جزر پر تقسیم کرو

حل $\frac{\sqrt[3]{\frac{2460.375}{4.096}}}{\sqrt[4]{0.0625}} = \frac{\sqrt[3]{\frac{27\times125\times729}{(16)^3}}}{\sqrt[4]{(15)^4}} = \frac{\sqrt[3]{\frac{(3)^3\times(5)^3\times(9)^3}{(16)^3}}}{\sqrt[4]{(15)^4}}$

$= \frac{\frac{3\times5\times9}{16}}{15} = \frac{9\times15}{16\times15} = \frac{9}{16} =$ جواب

(۶۹) ۳۷۰۰ سپاہی کے چار پلٹن ایسی بنائیں کہ پہلی پلٹن کا آدہا اور دوسرے پلٹن کے $\frac{2}{3}$ اور تیسرے پلٹن کے $\frac{3}{4}$ اور چوتھی کی $\frac{4}{5}$ حصہ میں آدمی برابر ہیں تو بتاؤ کتنی کتنی آدمیوں کی پلٹن بنائی گئیں

حل $\frac{2}{3}$ دوسرے پلٹن $= \frac{1}{2}$ اول پلٹن کے پس دوسری پلٹن $= \frac{3}{4}$ اول پلٹن کے اور

ایسے ہی تیسرے $= \frac{4}{3}\times\frac{1}{2} = \frac{4}{6} = \frac{2}{3}$ اول پلٹن کے اور

چوتھی $= \frac{5}{4}\times\frac{1}{2} = \frac{5}{8}$ اول پلٹن کے

پس اول + دوسرے + تیسرے + چوتھی = ۱ حصہ اول کا + $\frac{3}{4}$ اول کا + $\frac{2}{3}$ اول + $\frac{5}{8}$ اول کا

= $\frac{٣٧}{٤٨}$ اول کا = ٠ ٧ ٣ پس اول پلٹن مین $\frac{٣٧}{٤٨}$ × ٠ ٧ ٣ سیاہی = ٤٨ × ٠٠ ١ = ٠٠ ٨ ٤ سیاہی = جواب اول

دوم $\frac{٣٥}{٤٨}$ اول کا = ٠ ٨ ٤ سیاہی × $\frac{٣٥}{٤٨}$ = ٠٠ ٨ ١ سیاہی = دوسری پلٹن = جواب دوم

سوم $\frac{٤٥}{٣٦}$ اول کا = ٠٠ ٨ ٤ سیاہی × $\frac{٤}{٣}$ = ٠٠ ٦ ١ سیاہی = تیسری پلٹن = جواب سوم

$\frac{٥}{٨}$ اول کا = ٠٠ ٨ ٤ سیاہی × $\frac{٥}{٨}$ = ٠٠ ٥ ١ سیاہی = چوتھی پلٹن = جواب چہارم

(٧٠) موہن اکیلا ایک کام کو ١٢ دن مین اور سوہن ١٦ دنین کر لیتا ہی اون دونون نے ملکر ٣ دن کام کیا پھر موہن چھوڑ کر کام کو چلا گیا مگر سوہن اپنا کام کرتا رہا بعد ٢ دن کے رادہا آنکر کام مین شریک ہو گیا اور اونہون نے ملکر کام کو ٣ دن مین ختم کیا تو بتاؤ کہ رادہا اکیلا اوس کام کو کے دنون مین کریگا۔ حل موہن اون مین $\frac{١}{١٢}$ اور سوہن $\frac{١}{١٦}$ حصہ کام کرتا ہی کہ موہن اور سوہن نے جو ٣ دن تک کام کیا وہ یہہ ہوگا $(٣ \times \frac{١}{١٢}) + (٣ \times \frac{١}{١٦}) = \frac{١}{٤} + \frac{٣}{١٦} = \frac{٧}{١٦}$ اور سوہن نے اکیلا ٢ دن مین $٢ \times \frac{١}{١٦} = \frac{١}{٨}$ حصہ کام کیا پس $\frac{٩}{١٦}$ حصہ کام کا ہو گیا اور $\frac{٧}{١٦}$ حصہ کام باقی رہا اور ٣ دن اخیر مین سوہن نے $\frac{٣}{١٦}$ حصہ کام کیا پس رادہا نے جو کام ٣ دن مین کیا وہ $\frac{٤}{١٦}$ یا $\frac{١}{٤}$ تہا پس ∴ رادہا اکیلا کل کام کو $٤ \times ٣ = ١٢$ دن مین کریگا = جواب

تمام شد کتاب منتہی الحساب حصہ دوم

فہرست قواعد منتہی الحساب

اشتہار

کتاب ہذا

کو لنزوار تھمیتک اور اوسکی شرح سے جو سیمول مینارڈ نے

لکھی ہے منشی محمد ذکاء اللہ صاحب نے

ترجمہ کی

کوئی بلا اجازت چھاپ نہین سکتا